ЉИЉАНА МИЛИЋ НАТАША МРВИЋ ПЕТРОВИЋ

ПРИРУЧНИК ЗА ПРИМЕНУ ПРОПИСА У ПРЕКРШАЈНОМ ПОСТУПКУ

Београд, 2018.

Љиљана Милић, Наташа Мрвић Петровић

ПРИРУЧНИК ЗА ПРИМЕНУ ПРОПИСА У ПРЕКРШАЈНОМ ПОСТУПКУ

Издавач
Институт за упоредно право, Београд

За издавача
др Владимир Чоловић

Рецензент
др Ђорђе Ђорђевић

Лектура и коректура

Припрема и штампа
ДИС ПУБЛИК д.о.о.
Браће Јерковића 111 - 25, Београд, Тел/Факс: 011/39-79-789

Тираж
500

Садржај

УВОДНА РЕЧ 11

I ДЕО ОСНОВНЕ ОДЛИКЕ И ТОК ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА 15

ПРЕДМЕТ, КОНЦЕПТ И НАЧЕЛА ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА . . 15
Предмет и концепт поступка 15
Начело законитости 18
Законитост у изрицању кривичних санкција 18
Оптужно начело 19
Доказивање 19
Помоћ неукој странци 21
Економичност прекршајног поступка 21
Слободна оцена доказа 21
Право на одбрану 22
Употреба језика у прекршајном поступку 23
Двостепеност прекршајног поступка 24
Забрана преиначења на горе 24
Накнада штете неоправдано кажњеном и неосновано задржаном лицу 25
Правна помоћ 25
Сходна примена Законика о кривичном поступку 26

ПРЕКРШАЈНИ СУД – ОСНОВНИ ПРОЦЕСНИ СУБЈЕКТ 26
Надлежност суда 26
Положај судија 28
Изузеће судије 28
Закони и прописи које суд примењује у раду 29

СТРАНКЕ У ПОСТУПКУ И ОШТЕЋЕНИ, ЊИХОВИ ЗАСТУПНИЦИ И ПУНОМОЋНИЦИ 30
Државни орган – подносилац захтева за покретање прекршајног поступка 31
Оштећени, његов законски заступник или пуномоћник 32
Окривљени и његов бранилац 33

КОМУНИКАЦИЈА СУДА И СТРАНАКА, ЗАПИСНИЧКО БЕЛЕЖЕЊЕ ПРОЦЕСНИХ РАДЊИ И ТРОШКОВИ ПОСТУПКА 35
Поднесци и записници 35
Достављање писмена 37
Трошкови поступка 40

ТОК ПРВОСТЕПЕНОГ ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА 43
Покретање 43
Мере за обезбеђење присуства окривљеног 46
Доказни поступак 49
Споразум о признању прекршаја 56
Претрес 59
Доношење пресуде и других одлука 61

ЖАЛБА И ПОСТУПАК ПО ЖАЛБИ 64
Право на жалбу 64
Садржај и разлози жалбе 65
Поступак по жалби 67

ВАНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ И ПОСТУПАК ПО ЊИМА 71
Захтев за понављање прекршајног поступка 71
Захтев за заштиту законитости 73

ПОСЕБНИ ПОСТУПЦИ 75
Поступак према малолетним лицима 75
Поступак на остваривање права на суђење у разумном року 78

ИЗВРШЕЊЕ ОДЛУКА 79
Извршење пресуде пре правоснажности 80
Доношење решења о извршењу и право приговора 81
Начин извршења прекршајних санкција и мера 82

II ДЕО ПРЕКРШАЈНИ ПОСТУПАК У ПРАКСИ 85

ПРЕКРШАЈИ ПРОТИВ ЈАВНОГ РЕДА И МИРА 86
Закон о јавном реду и миру 86
Непристојно, дрско и безобзирно понашање – члан 8. ЗЈРМ . . . 88
Вређање, вршење насиља, претња или туча – члан 9. ЗЈРМ . . . 92
Бука у угоститељским и другим објектима – члан 20. ст. 1 и 2. ЗЈРМ 102

САОБРАЋАЈНИ ПРЕКРШАЈИ 105
Закон о безбедности саобраћаја на путевима и остали извори права .105
Насилничка вожња – члан 329. ст. 1. ЗОБС 107
Управљање моторним возилом без возачке дозволе или са дозволом чији је рок важења истекао – чл. 330. ст. 1. тач. 1) ЗОБС 108
Управљање моторним возилом без возачке дозволе и за време изречене забране управљања - чл. 330. ст. 1. тач. 1) и тач. 8) ЗОБС 110
Одбијање испитивања путем алкометра и сличних уређаја – чл. 330. ст. 1. тач. 5) ЗОБС. 114
Давање моторног возила на управљање лицу неспособном за безбедну вожњу – члан 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС 116
Непоступање по наредбама полицијског службеника при регулисању саобраћаја – чл. 331. ст. 1. тач. 47) у вези чл. 166. ЗОБС 120
Вожња возила без регистрационе ознаке – чл. 331. ст. 1. тач. 80) у вези чл. 268. ст.1. ЗОБС 121
Проузроковање опасности по друге или саобраћајне незгоде – члан 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач.7) и чл. 332. ст. 1. тач. 70) у вези чл. 172. ст. 2. ЗОБС. 124
Вожња технички неисправног возила – чл. 332. ст. 1. тач. 91) у вези чл. 246. ст. 1. ЗОБС 126
Изазивање незгоде кршењем правила о првенству пролаза у стицају са удаљењем са места незгоде и управљањем возилом у стању алкохолисаности – чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 11, чл. 331. ст. 1. тач. 48); чл. 330. ст. 1. тач. 4) и чл. 332. ст. 1. тач. 77) ЗОБС 129

ПРЕКРШАЈИ ИЗ ОБЛАСТИ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ 133
Закон о заштити од пожара 133
Непоступање по прорачунима из плана заштите од пожара . .134
Закон о оружју и муницији 136
Недозвољено држање оружја – члан 35. ст. 1 тач. 1. Закона о оружју и муницији из 1992. године 137
Закон о личној карти. 143
Неношење личне карте – члан 30. ст. 1. тач 2) у вези са чланом 21. ст. 1. Закона о личној карти 143
Закон о пребивалишту и боравишту грађана 145
Непријављивање пребивалишта у законском року - члан 27. ст. 1. тач. 1) Закона о пребивалишту и боравишту грађана . . .146
Закон о заштити података о личности 147
Обрада података супротно законским условима - члан. 57. ст. 1. тач. 2) ЗЗПЛ 148
Закон о странцима 150
Непријављивање боравка странца у законском року – члан 83. у вези са чланом 75. ст. 1. Закона о странцима 151
Закон о заштити државне границе 152
Нелегални прелазак државне границе – члан 65 ст. 1 тач. 1 Закона о заштити државне границе 153

ПРИВРЕДНИ ПРЕКРШАЈИ 155
Закон о ветеринарству 156
Невођење евиденције о премештању и промету грла – чл. 160. ст. 2 у вези са чланом 158. ст. 1. тач. 1) и чл. 6. ст. 1. тач. 8) 157
Закон о енергетици 159
Неомогућавање приступа мерним уређајима, инсталацијама и месту прикључка – чл. 391. ст. 1. тач. 11) у вези чл. 204. ст. 1. и чл. 308. ст. 1 . и 2. Закона о енергетици 160
Закон о туризму 161
Неиспуњавање минималних санитарно-хигијенских услова – чл. 125. ст. 1. тач. 19). Закона о туризму 161
Недржање решења о регистрацији привредне делатности – чл. 129. став 1. тач. 4) у вези чл. 62. ст. 1. тач. 3 Закона о туризму. 162
Непридржавање истакнутих цена – члан 128. ст. 1. тач. 6. Закона о туризму. 163

Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју 164
Ненаменско коришћење средства подстицаја – чл. 52. ст. 1. тач. 4) у вези чл. 10. ст. 1. Закона о подстицајима у пољопривредном и руралном развоју 165
Закон о трговини 166
Обављање промета робе/услуга без својства трговца – члан 76. ст. 1. тач. 1) Закона о трговини 167

ФИНАНСИЈЕ И ЦАРИНА 168
Закон о пореском поступку и пореској администрацији 169
Неподношење и неблаговремено подношење пореске пријаве, необрачунавање, неплаћање и неблаговремено плаћање пореза – чл. 177 ЗПППА 172
Закон о порезу на додату вредност 174
Необрачунавање и неплаћање пореза на додату вредност – чл. 60. ст. 3. тач. 12) и 13) у вези ст. 1. Закона о порезу на додату вредност (сада из члана 177. ст. 1. и чл. 177. ст. 6. и вези ст. 1 ЗПППА) 175
Закон о порезу на доходак грађана 177
Неподношење пореске пријаве у законском року – члан 167. ст. 1. тач. 7) ЗПДГ (сада члан 177. ст. 1. ЗПППА) . .178
Закон о фискалним касама 179
Пропусти у вези обавезне фискализације каса – члан 43. Закона о фискалним касама 180
Порески прекршај прописан одлуком локалне самоуправе 185
Локална комунална такса – чл. 9. и 10. Одлуке о локалним комуналним таксама града Лесковца 185
Закон о девизном пословању 186
Кршење прописа Народне банке Србије о преносу средстава плаћања из иностранства или у иностранство – чл. 63. ст. 1. тач. 14) у вези са чл. 31. Закона о девизном пословању 187
Обављање мењачких послова супротно прописима Народне банке - чл. 61. ст. 1. тач. 36) Закона о девизном пословцању 195
Царински закон 197
Одговорност другог лица – члан 297. ЦЗ 199
Уношење сакривене робе преко граничног прелаза – члан 292. ст 1. тач. 1) у вези са чланом 59. ЦЗ 209

Изузимање робе испод царинског надзора - чл. 292. ст. 1. тач.2) и ст. 2. ЦЗ Непријављивање робе која се уноси преко граничног прелаза –прекршај из чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ 211
Непријављивање робе која се уноси преко граничног прелаза – члан 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ 213
Навођење царинског органа на погрешан закључак у покушају стицања олакшица при плаћању дажбина – члан 293. ст. 1. тач. 1) ЦЗ. 223
Подношење нетачне документације при подношењу захтева за одобрење царинског поступка - чл. 294. ст. 1. тач. 1) ЦЗ 228
Одузимање предмета царинског прекршаја посебним решењем када није у меритуму одлучено о кривици учиниоца 232

РАД, РАДНИ ОДНОСИ И ЗАШТИТА НА РАДУ . . . . . *.233*
Закон о раду 234
Кршење права на (минималну) зараду - чл. 273. ст. 1. тач. 2. Закона о раду 235
Непоступање по налогу инспекције рада - чл. 273. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 8) Закона о раду 239
Закон о безбедности и здрављу на раду 240
Недостављање извештаја о почетку радова са елаборатом о уређењу градилишта - чл. 69. ст. 1. тач. 19) Закона о безбедности и здрављу на раду 241
Необезбеђење претходног, односно периодичног лекарског прегледа запосленом на послу са повећаним ризиком - чл. 69. ст. 1. тач. 28) и ст. 2. Закона о безбедности и здрављу на раду 242
Оспособљавање запосленог за безбдан и здрав рад – члан 69. ст. 1. тач. 8) и ст. 2. Закона о безбедности и здрављу на раду .243

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ 244
Закон о основама система образовања и васпитања 244
Пропусти родитеља у вези са школовањем детета – члан 194. у вези са чланом 84. ЗОСОВ 245
Непредузимање или неблаговремено предузимање мера у случајевима повреда забрана из члана 110 и 111. – члан 191. ст. 1 тач. 8) и ст. 2 у вези тач. 8) ЗОСОВ. 245

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја 249
Непоступање по захтеву тражиоца у складу са законом – чл. 46. ст.1. тач. 8) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја 250

ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА, ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ 254
Закон о заштити становништва од заразних болести 254
Запошљавање или дозвола обављања делатности лицу које није подвргнуто обавезном здравственом прегледу - члан 78. ст. 1. тач. 4. Закона о заштити становништва од заразних болести . 255
Закон о безбедности хране 258
Стављање у промет хране која није безбедна – чл. 81. ст. 1 тач. 4) у вези са чланом 25. ставом 1. Закона о безбедности хране . 259
Обављање промета хране од нерегистрованог лица и без процедура које обезбеђују доступност података о следљивости – члан 83. ст. 1 тач. 1) у вези чл. 15. ст. 3. и члан 83. ст. 1. тач. 8. у вези чл. 32. Закона о безбедности хране 260
Закон о санитарном надзору 261
Обављање делатности у нехигијенским условима – члан 36. ст. 3. у вези ст. 1 тач. 2) Закона о санитарном надзору 262
Закон о здравственој заштити. *263*
Невођење здравствене документације и евиденције – члан 256. ст. 1 тач 14) Закона о здравственој заштити 264

ПРЕКРШАЈИ ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ. . . .265
Закон о заштити животне средине 268
Непоступање по решењу инспектора – члан 117. ст. 1. тач. 13. у вези чл. 111. Закона о заштити животне средине 269
Закон о управљању отпадом 271
Непоштовање законске обавеза вођења евиденције – члан 90. ст. 1 тач. 12) и ст. 3 у вези чл. 75. Закона о управљању отпадом . 272
Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда 276
Обављање рекреативног риболова без дозволе – чл. 60. ст. 1. тач. 9 у вези члана 40 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда 277
Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму . . .278
Неспровођење забране пушења у затвореном јавном простору – члан 28 ст. 1. тач. 1. ЗЗСИДД 279

ОДБРАНА – ВОЈСКА 280
Закон о војној, радној и материјалној обавези 280
Неодазивање позиву за увођење у војну евиденцију – члан 126. Закона о војној, радној и материјалној обавези 281
Непријављивање промене адресе органу код кога се води у евиденцији – члан 127. ст. 1. Закона о војној, радној и материјалној обавези 281

УПРАВА 282
Закон о инспекцијском надзору 282
Обављање нерегистроване делатности – члан 57. Закона о инспекцијском надзору 285
Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства . 290
Упис нетачног податка у медицинску документацију – члан 29. Закона о евиденцијама у области здравства 291

ОСТАЛА АКТУЕЛНА ПИТАЊА 294
Поступање судова у предметима прекршаја прописаних одлукама локалне самоуправе 294
Остваривање заштите права на суђење у разумном року 296
Одлучивање о трошковима прекршајног поступка 301
Одбацивање жалбе неовлашћеног лица 307
Спречавање злоупотребе процесних права странака 309
Употреба језика националне мањине у судском поступку 312
Повреда права на одбрану 314

Литература 319

Правни извори 321

Извори са Интернета 326

УВОДНА РЕЧ

Прекршајни поступак је прецизан и сложен правни механизам. Да би се њиме успешно и економично руковало потребно је добро познавање тзв. материјалног прекршајног права као и одредаба прекршајног поступка, како би се постигла њихова законита и правилна примена. С обзиром на то да се прекршајно право по изузетку и то само као опциони предмет изучава на правним факултетима, стицању знања из области прекршајног права и упознавању специфичности прекршајног поступка највише доприноси рад у прекршајном суду, али и другим правосудним органима, стручним адвокатским канцеларијама, а такође и индивидуални рад уз лично залагање. Утолико је значајније ставити стручњацима на располагање добар приручник.

Овај приручник првенствено је намењен судијама прекршајних судова, судијским помоћницима у прекршајним судовима, полазницима Правосудне академије, адвокатским приправницима, али и свима који имају интерес да сазнају нешто више о практичним аспектима примене прекршајног права.

У приручнику се не намећу готова решења. Напротив, указивањем на основне институте и ток прекршајног поступка, а потом приказивањем појединих примера из различитих области материјалног права, и то оних које су најзначајније и најзаступљеније у пракси, аутори су настојали да помогну правницима-практичарима да стекну потпунија знања о прекршајима и да тако допринесу бољем личном исказивању судије, кроз квалитет одлука које доноси. Јер, своју стручност, моралност, образованост, интелектуалне способности судија исказује кроз своје одлуке.

Са друге стране, улога судије у систему власти и друштву је веома значајна. Могло би се рећи да судија преко права и правде обезбеђује ред у друштву. Судија је стожер правде, и у свом раду поступа сагласно принципима Етичког кодекса, према коме је „судија у вршењу судијске функције независан и потчињен само уставу и закону, слободан у заступању свог свхатања, утврђивању чињеница и примени права у свему у чему одлучује; дужан је да непристрасно води поступак по својој савести, у складу са властитом проценом чињеница и тумачења права, уз обезбеђивање правичног суђења, суђења у разумном року и поштовања процесних права странака гарантованих уста-

вом, законом и међународним актима; мора да поседује теоријско и практично знање и вештине потребне за одговорно, стручно и ефикасно вршење судијске функције; слободан је у заступању свог схватања, није дужан да икоме, па ни другим судијама и председнику суда, објашњава своја правна схватања и утврђено чињенично стање, изузев у образложењу одлуке или кад то закон посебно налаже". Управо због тога, важно је да будући судија одлучно зна правне норме које треба да примењује у пракси.

Пре свега, успешан судија мора добро да познаје процесно право, односно онај правни акт по коме се води поступак којим руководи, а такође и материјалне прописе по којима поступа у предмету. Судећи, тј. примењујући општа правила на конкретне случајеве судија врши и тумачи општа правила одређујући њихов домашај и смисао, али није везан својим ранијим одлукама нити одлукама других судија, као ни мишљењем правних теоретичара. Придржавајући се одређених правила тумачења, судија усваја решење које му изгледа најбоље са гледишта норме коју треба да примени и интереса које у конкретном случају треба да штити, па стога примена права није механички већ креативан поступак чија се креативност исказује нарочито у ситуацијама када је општа норма на вишем ступњу апстракције, као и када је мање јасна. Стога је улога судије од прворазредног значаја у примени права и остварењу оних интереса који се штите прописивањем правних норми. Та улога може бити понекад незахвална, ако се има на уму да наше важеће тзв. материјално прекршајно право чине казнене одредбе „расуте" у стотинама закона, које нису увек јасне, прецизне нити су усаглашене међусобно, па често чак ни са Законом о прекршајима. Из истих разлога понекад се и странке и оштећени у прекршајном поступку суочавају са тешкоћама у покушају да остваре своја права и интересе. Показује се да и они, као и њихови пуномоћници или заступници, треба да буду боље упознати са одликама прекршајног судског поступка и о томе како се примењује материјално право у том поступку.

По доношењу Закона о прекршајима 2013. године издато је неколико приручника и коментара тог закона, а уследиле су и обуке судија прекршајних судова у којима су обе ауторке овог приручника учествовале. Међутим, наша стручна јавност остала је ускраћена за приручник који би понудио нешто више од обуке за примену Закона о прекршајима: да свако ко за тим има интереса или потребе, добије јасне информације како се покреће и одвија прекршајни поступак и да се упозна са праксом прекршајних судова из различитих области друштвених односа. То до сада није било могуће, јер се прекршајне казнене одредбе по правилу анализирају у склопу коментара појединих закона у којима су прописане, на пример, из области безбедности саобраћаја, јавног реда и мира, пореза, царина и слично. Практична употребљивост приручника

појачана је тиме што су у његовом трећем делу наведени актуелни правни ставови, мишљења и правна схватања Прекршајног апелационог суда.

Намера аутора била је да овај приручник судијама помогне у остваривању основних обавеза са којима се сусрећу у вршењу судијске функције, а корисницима судских услуга да добију основне информације шта могу да очекују у прекршајном поступку, како би успешније остварили приступ правди. Приручник је настао по идеји Љиљане Милић, дугогодишњег судије прекршајног суда и до недавно председника Одељења у Нишу Прекршајног апелационог суда. Захваљујући „њеним" предметима и судској пракси коју су јој несебично уступиле колеге судије, на чему им се овом приликом посебно захваљујемо, у приручнику су описани и анализирани актуелни примери типичних, најчешћих прекршаја из појединих области друштвеног живота. Захвалност дугујемо и рецензентима овог приручника, као и издавачу који је омогућио његово објављивање.

У Београду, 7. 1. 2018.

Аутори

I ДЕО
ОСНОВНЕ ОДЛИКЕ И ТОК ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА

ПРЕДМЕТ, КОНЦЕПТ И НАЧЕЛА ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА

Предмет и концепт поступка

Предмет прекршајног поступка је утврђивање постојања прекршаја, одговорности учиниоца и изрицање учиниоцу одговарајуће санкције за учињено дело. Као начин судског решавања спорних питања у вези извршења прекршаја, прекршајни поступак има великих сличности са кривичним поступком и поступком који се води за привредне преступе. Уређен је Законом о прекршајима[1] (даље ЗОП).

Доктринарни концепт прекршаја опредељује на који се начин прекршаји укључују у систем јавноправних казнених деликата (уз кривична дела, привредне преступе и дисциплинске преступе). Законска дефиниција прекршаја је формална. У смислу члана 2. ЗОП прекршај је противправно дело које је законом или другим прописом надлежног органа одређено као прекршај и за које је прописана прекршајна санкција. Општа законска обележја прекршаја су: радња, противправност, одређеност радње прекршаја и прекршајне санкције у одговарајућем пропису надлежног органа.

Опис појединог прекршаја, који омогућава његову правну квалификацију, садржан је у одговарајућем правном пропису којим је тај прекршај прописан. У складу са чланом 4. став 1. ЗОП прекршаји се могу прописивати законом или уредбом, односно одлуком скупштине аутономне покрајине, скупштине општине, скупштине града и скупштине града Београда.

Правила која се односе на радњу прекршаја, разлоге искључења противправности, време, место извршења и кажњивост покушаја прописани су у глави II ЗОП. Радња прекршаја може се састојати у чињењу (на пример, дрско понашање на јавном месту, ношење ватреног оружја без дозволе и слично) или у нечињењу, тј. пропуштању да се изврши прописана обавеза (рецимо, невође-

1 *Службени гласник Републике Србије*, бр. 65/2013, 13/2016 и 98/2016 – одлука Уставног суда.

ње пословних књига, непријављивање пребивалишта и слично), што се најчешће сусреће у прекршајним прописима. Већином се прекршаји прописују као тзв. формални деликти, који се сматрају довршеним чим није предузета радња коју пропис налаже, односно чим је прекршена прописана забрана. Утолико је једноставније доказивање да ли прекршај постоји или не, јер је довољно утврдити да је одговарајућим прописом предвиђена одређена радња као прекршај и да је субјект одговорности у конкретном случају предузео такву радњу. Ако је, по изузетку, прекршај прописан као материјални деликт, онда се за постојање прекршаја захтева да је предузетом радњом проузрокована одговарајућа последица (обично у виду конкретног или апстрактног угрожавања, ређе у виду повреде објекта радње извршења). У том случају, у прекршајном поступку мора бити доказано не само да ли је учинилац предузео радњу извршења прекршаја, него и да ли је том радњом остварио прописану тзв. забрањену последицу у виду конкретног угрожавања или повреде. Код неких прекршаја прописује се могућност настанка последице (тзв. деликти подобности, са конкретно-апстрактном последицом) као што је случај са прекршајем из члана 10. Закона о јавном реду и миру (остављање опасних предмета). Тада прекршај постоји ако је учинилац извршио прописану радњу прекршаја подобну да проузрокује последицу – настанак последице се не доказује (у наведеном примеру то је могућност угрожавања јавног реда). Такође, настанак последице у виду апстрактне опасности се никада не доказује.

У III глави ЗОП регулисана је одговорност за прекршај различитих субјеката (физичког лица, предузетника, правног лица и одговорног лица у њему), разлози искључења кривице (стварна и правна заблуда), врсте саучесништва и границе одговорности саучесника. Одговорност физичких лица процењује се по начелу кривице, слично као и у кривичном праву. Претпоставке те одговорности су: урачунљивост учиниоца, нехат, ако се по изузетку одговорност за конкретни прекршај не заснива на умишљају и потенцијална свест учиниоца о забрањености прекршаја (чланови 18-20 ЗОП). Кривица физичког лица искључена је ако је прекршај учинило услед неотклоњиве стварне или правне заблуде (чл. 21., 22 ЗОП). Поред (са)извршиоца, за саучесништво у прекршају могу одговарати помагач и подстрекач, али само у границама свог умишљаја, за разлику од саизвршиоца (чл. 26). Ако се физичком лицу ставља на терет прекршај који може учинити само ако има својство предузетника, онда је то битно обележје прекршаја, те ће постојати битна повреда поступка због неразумљиве изреке пресуде у којој су наведени лични подаци окривљеног, без јасне назнаке да се ради о предузетнику (супротно подацима из захтева за покретање прекршајног поступка).

Самостални субјект прекршајне одговорности је правно лице (чл. 17. ст. 1, 27, 28, 31.ст.2.ЗОП). Одговорност правног лица се заснива на претпостављеној кривици одговорног лица који га представљају или заступају, а изврше

прекршај или на пропуштању дужности надзора рада физичког лица које је по пропису правно лице било обавезно да контролише. Због међузависности учињених прекршаја и одговорности правног и одговорног лица уобичајено се води јединствени поступак против оба окривљена лица. Границе одговорности лица коме су у правном лицу поверени послови везани за управљање, пословање или процес рада или коме су у државном органу, органу територијалне аутономије или јединице локалне самоуправе поверене одређене дужности (тзв. одговорно лице) прописане су у члану 30. ЗОП. Та одговорност, која се темељи на начелу кривице, повезана је са одговарајућим радноправним статусом физичког лица у време извршења прекршаја. Накнадне промене тог статуса (престанак радног односа у том правном лицу или одлазак у пензију одговорног лица), не утичу на могућност успостављања прекршајне одговорности тог лица за раније учињене прекршаје. Противправност прекршаја одговорног лица може бити искључена ако је прекршај учинило због наређења претпостављеног, али је потребно доказати да је такво наређење дато и да је потчињени упозорио претпостављеног на последице извршавања наређења.

Врсте прекршајних санкција које се могу прописати за поједини прекршај и услови под којима се могу изрећи учиниоцу прекршаја прописани су у глави IV ЗОП. Поштујући те законске услове, судија у конкретном случају опредељује санкцију по врсти и мери руководећи се врстом и распонима санкције прописане у прекршајном пропису којим је предвиђен прекршај за који суди. Притом се мора доследно поштовати начело законитости, по коме: „Нико не може бити кажњен за прекршај, нити се према њему могу применити друге прекршајне санкције, ако то дело, пре него што је било извршено, није било законом, или на закону заснованом пропису предвиђено као прекршај и за које законом или другом, на закону заснованом пропису, није прописано којом врстом и висином санкције учинилац прекршаја може бити кажњен“ (чл. 3.ЗОП). Правна квалификација прекршаја није потпуна ако се материјална одредба закона наведе као једина ознака прекршаја, а не истакне у чему се састоји диспозиција и каква је прописана санкција за непоштовање материјалне законске одредбе. Према томе, већ у изреци пресуде морају се довести у везу материјалноправна одредба којом је описан прекршај и казнена одредба у којој је прописана санкција за тај прекршај и то позивањем на казнену одредбу после навођења материјалноправне одредбе. У складу са Уставом Републике Србије[2] (даље Устав или Устав РС) и ЗОП, једини дозвољени изузетак од начела законитости представља ретроактивна примена блажег прописа у корист учиниоца (чл. 6. ст. 2. ЗОП).

У складу са чланом 32. став 1. Устава Републике Србије и чланом 87. став 1. ЗОП, изрицање прекршајних санкција у прекршајном поступку је у ис-

2 *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.

кључивој надлежности суда. То је прекршајни суд. Такав концепт одговара члану 6. Европске конвенције о људским правима и члановима 2-4 додатног Протокола 7., по коме казнене поступке у којима се одлучује о оптужби за казнено дело може водити само независан, непристрасан и законом установљен суд.

Концепт судског прекршајног поступка нарушен је изузетком предвиђеним у члану 87. став 2. по коме новчану казну за прекршај може изрећи Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавних набавки, која води првостепени прекршајни поступак у складу са законом којим се уређују јавне набавке и орган, односно лице овлашћено да издаје прекршајни налог у складу са законом. Према формалном критеријуму (врсти органа који води поступак) ови поступци су управни, а не судски.

Иако не представља судски поступак, из разлога целисходности, у глави XX ЗОП (покретање прекршајног поступка) регулисан је поступак издавања прекршајног налога. Тај поступак, који воде овлашћени органи управе и управне организације, може да претходи прекршајном поступку, ако лице против кога је издат прекршајни налог не прихвати одговорност за прекршај, него се благовремено обрати суду захтевом за судско одлучивање (чл. 174).

Начело законитости

Начело законитости, прописано у члану 86. ЗОП, значи доследну примену одредаба закона, како материјалноправних тако и процесноправних, јер се њима одређују основни институти који гарантују законито поступање и искључују могућност кажњавања невиног. Непоштовање овог начела представља повреду материјалног права или повреду одредаба прекршајног поступка. Материјалноправним одредбама одређује се појам прекршаја, услови за прекршајну одговорност, правни статус и положај учиниоца прекршаја, односно његова права и обавезе у поступку као субјекта прекршаја, врсте санкција које се могу изрећи, услови за прописивање и примену прекршајних санкција, распон казни које се могу прописати и изрећи за учињени прекршај. Процесноправним одредбама одређује се организација и надлежност органа за вођење прекршајног поступка, покретање и вођење прекршајног поступка, као и поступак извршења изречених прекршајних санкција.

Законитост у изрицању прекршајних санкција

Овим начелом које је формулисано у члану 87. ЗОП обезбеђена је искључива надлежност суда у одлучивању о правима и дужностима грађана, као и њиховом кажњавању, што је у потпуној сагласности са Уставом Републике Србије и међународним правилима, а пре свега са Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода. У ставу 2. члана 87. учињена су два изузетка тако што је вођење првостепеног прекршајног поступка у по-

ступцима јавних набавки поверено Републичкој комисији за заштиту права у поступцима јавних набавки и што је дато овлашћење органима државне управе да кажњавају учиниоце прекршаја издавањем прекршајних налога. Ови изузеци не значе битно одступање од става 1. члана 87., јер у поступку по жалби на решење Републичке комисије одлучује другостепени прекршајни суд, чиме се остварује судска заштита и у раду Републичке комисије, док издавањем прекршајног налога овлашћени орган може само да казни учиниоца затеченог у вршењу прекршаја, за који је прописана само новчана казна у фиксном износу, али не и да води прекршајни поступак.

Оптужно начело

У члану 88. ЗОП прописано је оптужно начело, којим се решава питање покретања и трајања прекршајног поступка на основу одговарајућег оптужног акта овлашћеног органа или оштећеног. Прекршајни суд покреће и води прекршајни поступак само на основу захтева за покретање прекршајног поступка поднетог од стране за то овлашћеног органа или оштећеног, који докаже то својство или на основу оспореног прекршајног налога. Захтев за покретање прекршајног поступка је иницијални оптужни акт по коме стварно и месно надлежан прекршајни суд поступа. Тиме је искључена могућност поступања прекршајног суда по службеној дужности, односно по сазнању за прекршај. Такође, суд може водити поступак само против оног окривљеног на кога се захтев односи, и то у односу на прекршај назначен у оптужном акту, што значи да се суд може кретати само у оквиру чињеница истакнутих у захтеву.

Под одређеним условима, прописаним ЗОП, иницијални акт за покретање прекршајног поступка је и захтев лица, коме је прекршајни налог издат, за судско одлучивање о прекршајном налогу (чл. 88. у вези чл. 167. ст. 1. тач. 2 ЗОП).

Оптужно начело обавезује суд не само приликом покретања него и током целог прекршајног поступка. Начело је конкретизовано обавезама суда да провери активну легитимацију тужиоца и испита обавезну садржину захтева за покретање прекршајног поступка (чл.ови 183. и 194. ЗОП), односно подобност оспореног прекршајног налога да се по њему поступа (176. ст. 4 ЗОП). Такође, недостатак оптужног акта разлог је за обуставу прекршајног поступка (чл. 248). Повреде оптужног начела представљају апсолутно битну повреду прекршајног поступка о којој другостепени суд води рачуна по службеној дужности (чл. 264. ст. 1 ЗОП).

Доказивање

Начело доказивања у смислу члана 89. ЗОП у суштини одговара расправном начелу, које налази оправдање у природи прекршајног поступка, јер свака странка заступа своје интересе и стога је у обавези да предлаже дока-

зе ради утврђивања релевантних чињеница. Терет доказивања обележја прекршаја и прекршајне одговорности је на тужилачкој страни коју представља подносилац захтева, због чега се учешће подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка неће завршити подношењем захтева за покретање прекршајног поступка и евентуално наставити подношењем жалбе на првостепену одлуку којом је незадовољан. Захтева се његова стална процесна активност у погледу предлагања и прибављања предложених доказа (чл.ови 200. до 232 ЗОП). Захтев за покретање прекршајног поступка мора да буде уредан, да садржи све податке законом прописане, јасно и прецизно наведене предлоге за извођење доказа (лична имена и тачне адресе сведока које треба саслушати, списе које треба прочитати, навести предмете који служе као доказ, одазивати се уредно на позив суда). Као странка у поступку и окривљени сноси терет доказивања. Уколико има доказе које би могао да користи у циљу потврђивања навода своје одбране дужан је да их предложи на првом саслушању. Суд ће унети у записник да ли окривљени предлаже доказе и које, односно његову изјаву да нема предлога доказа. Та околност ће бити од утицаја и на одлучивање у поступку по жалби окривљеног, ако је изјављена због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, јер ће другостепени суд основаност оваквог жалбеног навода ценити према одредбама о начелу доказивања.

Увођењем расправног начела одступило се од начела утврђивања материјалне истине, које је било формулисано у члану 81. ранијег ЗОП[3], по коме је суд био дужан да истинито и потпуно утврди чињенице које су важне за доношење законите одлуке и да са једнаком пажњом испита и утврди како чињенице које терете окривљеног тако и оне које му иду у корист. Материјална истина је у тесној вези са начелом слободног уверења онога који доказе изводи, односно судије који поступак води. Терет доказивања материјалне истине био је на суду који води поступак, али су у пракси овакав начин доказивања странке злоупотребљавале сталним предлозима нових доказа које треба извести, у циљу одуговлачења поступка и наступања застарелости.

По новом начелу доказивања процесна улога суда је другачија – суд по правилу разматра доказне предлоге странака. Изузетне су могућности да суд по службеној дужности прибавља или изводи доказе. Оне су предвиђене у члану 89. ст. 5. и 6. Прва ситуација је када окривљени није у стању да сам прибави неки доказ (по правилу онај који суд као државни орган може захтевати службеним путем). Друга је када суд по службеној дужности прибавља доказе из разлога целисходности и ефикасности поступка, што зависи од околности конкретног случаја. Трећа је када је суд овлашћен да изведе допунске доказе ако оцени да су они који су изведени противуречни, нејасни и да је извођење нових доказа неопходно ради свестраног расправљања предмета доказивања.

3 *Службени гласник РС*, бр. 101/05, 116/08 и 111/09.

Предвиђени изузеци, конкретизовани у одредбама о увиђају (чл. 217. ст. 2) и одређивању вештачења (чл. 218. ст. 2) омогућавају суду да тачно и потпуно утврди чињенично стање на коме ће засновати своју одлуку, ако то већ није било могуће учинити на основу доказа изведених по предлогу странака.

Помоћ неукој странци

Ово начело, прописано у члану 90. ЗОП, значи да суд има дужност да странку која се из незнања не користи својим процесним правима упозори на последице њених пропуштања, што у прекршајном поступку налази оправдање, јер окривљени не мора да користи стручну помоћ браниоца, већ може сам да се брани. Применом овог начела постиже се једнакост процесног оружја, кроз јачу заштиту неуке странке (окривљеног без браниоца или оштећеног без пуномоћника) која би могла да трпи штетне последице непознавања права. За извесне случајеве закон посебно предвиђа дужност упозорења и поучавања странке. Тако је суд дужан да у позиву за саслушање упозори странку на последице изостанка, а сведока и вештака на последице неоправданог изостанка, на право на накнаду трошкова итд. Независно од наведених законских одредаба суд је дужан да неуку странку поучи у свим ситуацијама када је то од важности за доношење правилне и законите одлуке.

Економичност прекршајног поступка

Суштина начела економичности прекршајног поступка (чл. 91. ЗОП) је да се неопходне процесне радње предузимају благовремено, без одуговлачења, и да се правилна и законита одлука донесе за што краће време, али економичност не сме да буде сама себи циљ, јер би то било на штету правилног и законитог одлучивања.

Ово начело је разрађено у низу процесних одредби. На пример, о могућности суђења у одсуству, давању писане одбране, факултативности јавног претреса и слично. У складу са овим начелом, суд ће одбити предлоге странака за извођење непотребних доказа (чињеница које нису релевантне за доношење одлуке или предлога усмерених на доказивање околности које су већ утврђене).

Слободна оцена доказа

Оцена доказа је поступак који суд спроводи након завршеног доказног поступка у коме цени доказну снагу изведених доказа и образлаже своје становиште зашто је и како ценио те доказе у конкретном случају, односно колико, како и зашто изведени докази потврђују постојање или непостојање чињеница битних за решење одређене прекршајне ствари. У складу са начелом из члана 92. ЗОП, суд узима као доказане одређене чињенице по слободном уверењу,

а на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа посебно и свих доказа заједно. Суштина слободног судијског уверења значи да је једна чињеница доказана ако је суд стекао уверење да она постоји. Обратно, уколико суд мање или више сумња у постојање такве чињенице, она се неће сматрати доказаном. У случају да одлучне чињенице није могуће утврдити са извесношћу, примењује се решење блаже по окривљеног. Оцена доказа врши се аналитички, уз утврђивање везе изведеног доказа са постојањем прекршаја и прекршајне одговорности учиниоца прекршаја. Оваква оцена доказа строго је конкретна и не зависи од врсте и броја изведених доказа.

Право на одбрану

Право на одбрану, прокламовано у члану 93. ЗОП регулисано је у низу процесних начела и правила којима се окривљеном даје право да предузима све врсте процесних активности у циљу оспоравања поднетог захтева и доказивања своје невиности (нпр. у члановима 118, 119, 200. и другим). Суштина овог начела садржана је у обавези суда да окривљеном омогући да се изјасни о свим чињеницама и доказима који га терете, као и о чињеницама и доказима који му иду у корист, усмено или у писаној форми. Приликом првог саслушања суд је у обавези да окривљеног поучи о праву на браниоца, јер закон даје могућност окривљеном да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца кога сам изабере. Ово начело такође значи обавезу суда да уз први позив окривљеном достави захтев за покретање прекршајног поступка како би се окривљени обавестио за који се прекршај терети и како би могао да припреми одбрану. Приликом првог саслушања суд је у обавези да пре давања одбране окривљеног истог пита да ли ће се бранити сам или ће ангажовати браниоца и да постављено питање и одговор окривљеног унесе у записник о саслушању. Ако то не учини, па донесе одлуку која се заснива на исказу окривљеног који није упозорен на право да узме браниоца, суд чини апсолутно битну повреду одредаба прекршајног поступка из члана 264.ст.1.тач.12) ЗОП, на коју другостепени суд пази по службеној дужности.

Ово начело не значи обавезу суда да по сваку цену обезбеди присуство окривљеног у поступку. Јер, став 3. члана 93.ЗОП даје могућност суду да донесе одлуку без саслушања окривљеног, који је био уредно позван, а није се одазвао позиву и није оправдао изостанак или када окривљени у одређеном року није доставио писану одбрану, под условом да саслушање окривљеног није неопходно за утврђивање чињеница важних за доношење законите одлуке. У смислу ове законске одредбе одлука донета без претходног саслушања окривљеног више не представља апсолутно битну повреду одредаба прекршајног поступка, како је то било регулисано одредбом чл.85. ранијег ЗОП из 2005., већ релативну, коју другостепени прекршајни суд испитује само на предлог жалиоца, те ће, ако утврди да је саслушање окривљеног било неопходно за

правилно и потпуно утврђивање чињеничног стања, укинути одлуку првостепеног суда.

Употреба језика у прекршајном поступку

Према члану 10.ст.1. Устава у Републици Србији у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо а према ст.2. истог члана службена употреба других језика и писама уређује се законом на основу Устава. Чланом 6. Закона о службеној употреби језика и писама[4], свакоме се гарантује право да, у поступку пред органом који у вршењу јавних овлашћења одлучује о његовом праву или обавези, употребљава свој језик и да се у том поступку упознаје са чињеницама на свом језику. Члан 13. истог закона утврђивање језика. на коме ће се поступак водити. третира као претходно питање о коме, у складу са одредбама овог закона, одлучује лице које води поступак. Истовремено, тај члан обавезује службено лице, односно судију да предочи странци који су језици у службеној употреби на подручју суда , односно органа пред којим се поступак води и да затражи од странке да се изјасни на ком ће се језику поступак водити, с тим да ће се поступак водити на српском језику док се не утврди језик поступка, а у записнику се мора назначити начин утврђивања језика поступка и утврђен језик поступка.

Решавање претходног питања је процесног карактера, о чему суд, односно службено лице води рачуна по службеној дужности током целог поступка, јер је на њима обезбеђивање процесних услова за несметано вођење поступка.

Прекршајни поступак по правилу се води на српском језику и ћириличном писму док се латинично писмо користи само у складу са законом. Прекршајни поступак се може водити и на језику националне мањине, на подручјима на којима је у складу са законом у службеној употреби и језик одређене националне мањине, и то на захтев странке која је припадник те националне мањине, при чему обим остваривања овог права зависи од статута локалне самоуправе на чијем се подручју налази суд који води прекршајни поступак. Вођење поступка на језику и уз употребу писма националне мањине подразумева да се записници воде на писму припадника те националне мањине и да се судска одлука донесе на његовом језику. Међутим, ако прекршајни поступак против припадника националне мањине, који је држављанин Републике Србије, води суд у коме језик националне мањине, којој окривљени припада, није у службеној употреби, он нема право да захтева да се поступак води на његовом језику, али има право да поступак прати на свом језику преко преводиоца и да на том језику да своју одбрану.

О правима странца или припадника националне мањине на праћење поступка на свом језику или на вођење поступка на језику националне мањине,

4 *Службени гласник С*, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 , 30/2010.

ако је тај језик, поред српског, у службеној употреби у суду који води прекршајни поступак, суд је увек дужан да обавести странку или другог учесника у поступку, како је предвиђено у члану 94. ст. 5. Зато захтевом странке која се изјашњава да не разуме српски језик и да тражи да се ангажује преводилац како би могао да прати ток поступка или захтевом странке да се поступак води на језику и уз употребу писма националне мањине којој припада (ако је тај језик у службеној употреби у суду, уз српски), настаје законска обавеза суда да тај захтев уважи, како не би учинио апсолутно битну повреду одредаба прекршајног поступка (чл. 264. ст. 1.тач.3) ЗОП). Ово стриктно правило изазива велике проблеме у пракси када је матерњи језик странке такав да се врло мало разликује од српског (хрватски, бошњачки, црногорски и слично), а окривљени захтева да му се обезбеди превођење, јер наводно не разуме српски језик.

Двостепеност прекршајног поступка

Начело двостепености, које је својствено свим судским поступцима, треба да смањи судске грешке при одлучивању. Двостепеност прекршајног поступка значи да по жалби против одлуке првостепеног прекршајног суда може да одлучује само Прекршајни апелациони суд, као непосредно виши суд (чл. 95. ЗОП). Жалба се може увек изјавити на пресуду (чл.259.ст.2.ЗОП). Даном одлучивања Прекршајног апелационог суда у жалбеном поступку, судска одлука донета у прекршајном поступку постаје правноснажна, што је битно за моменат одређивања извршности. Против правноснажне одлуке коришћење редовног правног лека није дозвољено, али је дозвољена употреба ванредних правних лекова, у складу са законом.

Законом су предвиђени изузеци од начела двостепености прекршајног поступка. Искључена је могућност жалбе на одлуке другостепеног суда (по члану 95.ст.3), на процесне одлуке суда, које се тичу спајања, раздвајања поступка, одлучивања о надлежности суда (чл.106, 107, 109-111), на решење којим се усваја захтев за изузеће судије (чл. 117. ст. 7) и слично. Међутим, ако је решењем одлучивано у меритуму (решењем је малолетнику изречена васпитна мера), жалба против таквог решења је дозвољена.

Забрана преиначења на горе

Начело забране преиначења на горе значи да другостепени суд у поступку по жалби изјављеној у корист окривљеног не може да преиначи другостепену одлуку на штету окривљеног (чл. 96. ЗОП). То даље значи да, уколико другостепени суд поводом жалбе изјављене у корист окривљеног укине првостепену одлуку, првостепени суд у поновљеном поступку не може да донесе нову пресуду која би била неповољнија по окривљеног од претходне у погледу изречене санкције. Значи, забрана *reformatio in peius* односи само на санкцију

а не и на остале делове пресуде. Ово стога што је санкција принудна мера коју суд изриче учиниоцу прекршаја и зато је одлука о санкцији једини део пресуде који погађа учиниоца прекршаја и због које може да трпи штету.

Начело забране преиначења на горе важи и у поступку по ванредним правним средствима: захтев за понављање поступка дозвољено је поднети само у корист окривљеног (чл. 281. ЗОП), а у случају да буде усвојен захтев за заштиту законитости на штету окривљеног, само се констатује повреда закона, без дирања у правоснажну судску одлуку (чл. 288. ЗОП).

Накнада штете неоправдано кажњеном и неосновано задржаном лицу

Право на накнаду штете неоправдано кажњеном и неосновано задржаном лицу, прописано као процесно начело у члану 97. ЗОП, представља важну гаранцију заштите права појединца од незаконитог или неправилног рада државног органа у вези са прекршајним поступком.

Неоправдано осуђено је оно лице које је било правноснажно осуђено па је у поступку за заштиту законитости ослобођено од одговорности или је поступак против њега обустављен. Сходно уставним одредбама и правилима из главе XXXIV ЗОП такво лице има право на накнаду штете како материјалне тако и нематеријалне, као и право на рехабилитацију. Штета се надокнађује без обзира да ли за доношење неоправдане пресуде има кривице суда или других државних органа који учествују у поступку. У члану 97. ЗОП предвиђено је да се оштећени мора обратити министарству надлежном за послове правосуђа у циљу постизања споразума о постојању правно признате штете, врсти и висини накнаде. Уколико се споразум не постигне у року од три месеца, оштећени може своје право на накнаду штете остварити пред надлежним основним судом.

Правна помоћ

Одредбе члана 98. ЗОП указују на три врсте правне помоћи која се може тражити и коју треба пружити у току вођења прекршајног поступка. Најпре, то је обавеза судова да једни другима пружају правну помоћ у пословима из своје надлежности (саслушање окривљеног, саслушање сведока, извођење неког другог доказа), затим обавеза органа унутрашњих послова, других органа управе и других органа и организација да судовима који воде прекршајни поступак пружају правну помоћ (врше проверу адресе за странке у поступку, извршавају наредбе и налоге, достављају списе) и на крају обавеза судова да пружају помоћ другим органима тако што ће достављати списе, исправе и друге податке на захтев тих органа, али тако да то не омета ток прекршајног поступка. Пружање правне помоћи је процесна обавеза, и треба

је предузимати хитно, јер од правилног и благовременог пружања правне помоћи често зависи правилан исход прекршајног поступка. Правна помоћ се не пружа по службеној дужности већ само на тражење суда, пред којим се поступак води, односно на захтев другог државног органа.

Сходна примена Законика о кривичном поступку

Прекршајни суд ће применити одребе Законика о кривичном поступку[5] (ЗКП) само уколико поједине процесне радње у прекршајном поступку нису прописане у ЗОП (чл. 99 ЗОП).

ПРЕКРШАЈНИ СУД – ОСНОВНИ ПРОЦЕСНИ СУБЈЕКТ

Процесни субјекти су они учесници поступка без којих се поступак не би могао покренути ни трајати. Основни учесници сваког казненог поступка су носиоци основних функција: суђења, оптужбе и одбране.

Надлежност суда

Судска заштита остварује се у прекршајном поступку који се води пред прекршајним судом. Врста и ранг суда који ће поступати по предметима из одређене правне области и критеријум по коме ће од више судова истог степена водити поступак у конкретном случају одређују се правилима о организацији судова и одређивањем њихове стварне, месне и функционалне надлежности, тј. делокруга послова одређеног суда.

Стварна надлежност је право и дужност суда да поступа у одређеним предметима (или стварима) и да предузима одређене процесне радње. У прекршајним стварима суде прекршајни судови, који су организовани као судови посебне надлежности у правосудном систему Републике Србије, сагласно члану 11. ст. 4 Закона о уређењу судова[6] (ЗУС). У члану 100. ЗОП, предвиђено је да у првом степену прекршајни поступак воде прекршајни судови осим за прекршаје из области јавне набавке, за које је надлежна Републичка комисија за заштиту права у поступцима јавне набавке.

Прекршајни судови су организовани у два степена. У првом степену прекршајни поступак воде прекршајни судови, надлежни да поступају у предметима за територију града или једне или више општина (чл. 14. ст. 4. ЗУС). Непосредно виши суд, који води поступак у другом степену је Прекршајни апелациони суд, са седиштем у Београду и одељењима изван седишта суда у Крагујевцу, Нишу и Новом Саду. Делокруг послова из стварне надлежности

5 *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014.

6 *Службени гласник РС* бр. 116/2008, 104/2009, 101/20110, 31/2011- др. закон, 78/2011- др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015- др. закон, 13/2016, 108/2016.

Прекршајног апелационог суда одређен је у члану 100. ст. 4-6, у складу са члановима 13. и 15. ЗУС. Прекршајни апелациони суд одлучује као другостепени у поступку по жалбама на одлуке првостепених прекршајних судова и Републичке комисије за заштиту права у поступцима јавне набавке, затим одлучује о сукобу надлежности и преношењу месне надлежности судова, прегледа и прати рад првостепених судова, прибавља податке и извештаје потребне за праћење прекршајне праксе, примену закона и других прописа, прати и проучава друштвене односе и појаве.

Месна надлежност значи право и дужност појединог од стварно надлежних прекршајних судова да води поступак с обзиром на територију. Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава[7] у члану 2. одређена су седишта четрдесет и четири прекршајна суда, тако да обухвате подручја општина у Републици Србији, док је у члану 7. предвиђено за подручја којих прекршајних судова су надлежна Одељења Прекршајног апелационог суда у Крагујевцу, Нишу и Новом Саду.

Месно надлежни суд одређује се према правилима ЗОП. Примарно је надлежан суд према месту извршења прекршаја (општа месна надлежност, чл. 103. ЗОП). Месна надлежност се заснива према пребивалишту или боравишту учиниоца или месту у коме се налази седиште окривљеног правног лица, ако није примењив први критеријум (супсидијарна месна надлежност, чл. 104. ЗОП). Допуштена је кумулација месне надлежности у корист суда који је први започео поступак или коме је прво поднесен захтев за покретање поступка у ситуацији када је исто лице окривљено за више прекршаја за које би требало поступак да воде судови различите месне надлежности. Према члану 108. против правног лица и одговорног лица по правилу се води јединствени прекршајни поступак (тзв. атракција надлежности). У том случају треба пазити на то да окривљено одговорно лице не може у истом поступку представљати окривљено правно лице, коме се мора одредити други представник (в. чл. 123. ЗОП).

Везан одредбом да по службеној дужности пази на то да ли је решавање предмета уопште у надлежности суда, као и на своју стварну и месну надлежност (чл. 110. ст. 1), прекршајни суд мора предузети одређене радње чим примети да није надлежан да поступа у одређеном предмету. Суд тада доноси решење којим се оглашава ненадлежним и доставља без одлагања предмет суду кога сматра надлежним или другом органу, ако се не ради о судском предмету. Ако то суд не би учинио, него би наставио да води поступак, повредио би правила о надлежности, што представља једну од апсолутно битних повреда поступка из члана 264. ст. 1. ЗОП, због чега ће другостепени суд по службеној дужности укинути одлуку првостепеног суда. Суд коме је, као надлежном, предмет уступљен може покренути поступак за решавање сукоба

7 *Службени гласник РС,* бр. 101/2013.

надлежности у коме одлучује другостепени, Прекршајни апелациони суд. То се чини достављањем одговарајућег дописа и списа другостепеном суду.

Функционална надлежност означава поделу послова унутар стварно и месно надлежног суда. Састав суда одређен је тако да у првостепеном прекршајном поступку увек суди и одлучује судија појединац (чл. 102. ст. 1), док у другостепеном прекршајном поступку суди и одлучује веће од троје судија (чл. 102. ст. 2).

Положај судија

Положај судија одређен је Уставом РС и Законом о судијама[8] у складу са начелом поделе власти. Стандарди који се тичу сталности судијске функције, положаја судија и професионалне етике које се мора придржавати у свом раду садржани су и у низу међународних докумената Уједињених нација, Савета Европе и међународних удружења судија[9]. Сва та правила имају за циљ да обезбеде независност судова и непристрасност судија при суђењу, што је, између осталог, најважнији услов за остварење основног људског права на правично суђење.

У оквиру тих правила нарочито су значајна она која гарантују сталност судијске функције, ограничења у погледу могућности премештања или упућивања судије у других суд без сагласности судије, искључење одговорности судије за изражено мишљење или гласање приликом доношења судске одлуке, изузев ако тиме чини кривично дело и забрану лишења слободе судије у поступку покренутом због кривичног дела учињеног у обављању судијске функције без одобрења нарочитог, самосталног и независног органа задуженог да се обезбеђује и гарантује независност судова и судија (Високи савет судства).

У свом раду судија је дужан да се придржава Етичког кодекса[10], иначе чини дисциплински преступ. Посебним подзаконским актима регулише се детаљније начин рада, број судског особља, критеријуми за премештај судије на рад у други суд, дисциплинска одговорност судија и слично.

Изузеће судије

Институт изузећа треба да обезбеди непристрасност и објективност судије при одлучивању у појединим судском предмету. У члану 112. ЗОП тач. 1-5, наведени су разлози за обавезно изузеће судије. Тичу се пре свега околности да је судија оштећен прекршајем, ако има брачне, сродничке, или пословне

8 *Службени гласник РС*, бр. 116/2008, 58/2009 – одлука УС, 104/2009, 101/2010, 8/2012 – одлука УС, 121/2012, 124/2012 – одлука УС, 101/2013, 111/2014 – одлука УС, 117/2014, 40/2015, 63/2015 – одлука УС, 106/2015, 63/2016 – одлука УС и 47/2017.

9 Доступно на: *http://www.vk.sud.rs/sr/међународна-документа,* 22. 12. 2017.

10 *Службени гласник РС* бр. 96/2010.

веза са странкама или другим учесницима у поступку или је као судија или у неком другом својству (као службено лице, представник окривљеног правног лица или бранилац) већ поступао у истом предмету. Осим тога, у тач. 6) предвиђен је разлог за необавезно (факултативно) изузеће судије, а то је свака друга околност која изазива сумњу у његову непристрасност у конкретном случају. Повреда одредаба о изузећу и учешће у одлучивању судије који се морао обавезно изузети или је правноснажном одлуком био изузет представља апсолутно битну повреду прекршајног поступка према члану 264. ЗОП.

Судија који учествује у прекршајном поступку дужан је сам да прекине рад на предмету, ако сазна да постоји неки од законских разлога за његово обавезно изузеће и да обавести председника суда о томе, који ће му одредити замену. У случају да постоје околности за факултативно изузеће, судија само обавештава председника суда, или председника другостепеног прекршајног суда (ако је онај ко би требало да се изузме председник суда и једини судија у том суду). У том случају судија не мора да прекине рад на предмету, него је дужан да предузима радње које не трпе одлагање док не буде замењен (чл.113. ЗОП). Изузеће судије могу захтевати и странке (окривљени и подносилац захтева за покретање прекршајног поступка). Тај захтев за изузеће судије (дат у писаној форми или усмено на записник) странке могу поднети до доношења пресуде, односно решења. Од тог правила постоји један изузетак: ако се тражи изузеће председника прекршајног суда или судија другостепеног прекршајног суда, када се захтев за изузеће не може поднети раније, него тек у жалби на првостепену пресуду. Сваки захтев за изузеће судије мора да испуњава два услова: 1) да се односи на поименично одређеног судију који у предмету поступа и 2) да је образложен, тј. да су наведени разлози због којих странке сматрају да постоји одређен законски разлог за изузеће судије (чл. 114. ЗОП). У члану 117. ЗОП утврђено је ко је надлежан да донесе решење о изузећу судије, зависно од тога да ли се захтев односи на судију првостепеног или другостепеног суда или на председнике тих судова.

Закони и прописи које суд примењује у раду

Своју надлежност прекршајни судови остварују примењујући законе и подзаконске прописе који су извори прекршајног права. Као фактички, споредни извори права примењују се судска пракса, правна теорија и тумачења, у мери у којој су толико устаљени у пракси да је код судија створена свест о њиховој обавезности.

Судска заштита у прекршајном поступку пружа се у различитим областима друштвених односа. Како су на доношење прекршајних прописа овлашћени различити органи (чл. 4. ст. 1. ЗОП), казнене одредбе у којима су садржани описи прекршаја постоје у бројним законима, уредбама и другим подзаконским прописима. Та околност објективно отежава рад прекршајног суда, не само због великог броја и честих измена казнених одредби које свакодневно

примењује, него и због тога што, судећи за прекршај, судија мора да доводи у везу одредбе из материјалне одредбе Закона о прекршајима којима су прописани основни институти прекршајног права и казнене одредбе из посебних закона или подзаконских прописа у којима је садржан правни опис прекршаја са његовим конститутивним елементима.

Одредбе о прекршајима прописане законом или уредбом важе на територији Републике Србије, односно аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе када су прописане одлуком скупштине аутономне покрајине, скупштине општине, скупштине града или скупштине града Београда.

На учиниоца прекршаја примењује се закон, односно пропис који је важио у време извршења прекршаја (чл. 6. ст. 1. ЗОП), односно пропис најблажи за учиниоца уколико се исти мењао једном или више пута од времена извршења прекршаја па до одлучивања у предмету (чл. 6. ст. 2.).

СТРАНКЕ У ПОСТУПКУ И ОШТЕЋЕНИ, ЊИХОВИ ЗАСТУПНИЦИ И ПУНОМОЋНИЦИ

Поред суда, странке су основни и обавезни процесни субјекти. Појам странке индиректно је дефинисан у чл. 114. ст. 1. ЗОП у коме се прописује да овлашћени подносилац захтева и окривљени (странке) могу тражити изузеће судије. Као и у кривичном поступку, тако и у прекршајном поступку странке обављају функције оптужбе или одбране. Функцију оптужбе могу обављати под условима предвиђеним у ЗОП: јавни тужилац (чл. 127.), други државни органи овлашћени за подношење захтева за покретање прекршајног поступка (чл.128.) и оштећени (чл.126). У ситуацији када је овлашћени тужилац државни орган, оштећени има положај споредног процесног субјекта. Функцију одбране остварује окривљени, који може бити физичко или правно лице, самостално или уз стручну помоћ браниоца.

Иако су у ЗОП прихваћена многа решења по угледу на кривични поступак, ипак је задржана структура поступка која показује великих сличности са управним поступком. Тако су утицаји управног права приметни у називима процесних субјеката, нешто повољнијем процесном положају овлашћених подносилаца у односу на окривљеног и позицији суда који, иако везан начелом доказивања, ипак по службеној дужности мора предузимати процесне радње како би створио основ за доношење своје законите и правилне одлуке. Стога би било могуће сматрати да у прекршајном поступку учествују: активна странка (на чији је захтев покренут прекршајни поступак), пасивна (окривљени, тј. лице против кога се води поступак) и умешач или интервенијент (лице коме закон дозвољава да учествује у поступку ради остваривања својих права или правних интереса, на пример, оштећени).

Поред странака, у складу са потребама суђења, могу се појавити и други учесници: сведоци, тумачи, вештаци, преводиоци, записничари, али они се не сматрају процесним субјектима.

Државни орган - подносилац захтева за покретање прекршајног поступка

Странка која у прекршајном поступку остварује функцију оптужбе је овлашћени подносилац захтева за покретање прекршајног поступка. Не само да назив „овлашћени подносилац захтева за покретање поступка“ указује на управну традицију, него тај подносилац, који је најчешће орган управе, заиста своја овлашћења црпи из управних материјалних прописа. Закон о прекршајима предвиђа да овлашћени подносилац захтева за покретање прекршајног поступка може бити и јавни тужилац. Само по изузетку, и то под условом да овлашћени државни орган захтев за покретање прекршајног поступка не поднесе или да од њега одустане, физичко или правно лице чије је лично или имовинско право прекршајем угрожено или повређено (оштећени) постаје овлашћено на подношење захтева за покретање прекршајног поступка.

Као странка у поступку, јавни тужилац је овлашћен да предузима радње за откривање прекршаја, проналажење и прибављење доказа и успешно вођење прекршајног поступка, што би одговарало сличној функцији коју остварује у предистражном и истражном кривичном поступку. У улози странке која врши функцију оптужбе у поступку пред прекршајним судом, јавни тужилац је овлашћен за подизање захтева за покретање прекршајног поступка, за подношење жалбе или ванредних правних средстава против одлука суда, као и за предузимање других процесних радњи на које је овлашћен по ЗОП и другим прописима.

Закон о прекршајима уређује да приоритетно функцију оптужбе у прекршајном поступку остварује јавни тужилац, ако је он поднео захтев за покретање прекршајног поступка. Ако одустане од поднетог захтева, поступак се може наставити по захтеву за покретање прекршајног поступка који је поднео други овлашћени подносилац (други државни орган или оштећени). Из тога произилази обавеза јавног тужиоца да их обавести у случају одустанка од поднетог захтева у року од осам дана од дана одустајања од захтева. Уколико је оштећени или други орган већ поднео захтев, поступак ће се наставити по том захтеву (чл.127.)

Уместо јавног тужиоца својство активне странке у поступку може да има други државни орган овлашћен за подношење захтева за покретање прекршајног поступка, под условом да је за то надлежан (чл.128.). За разлику од јавног тужиоца, који се ретко у пракси јавља у улози овлашћеног подносиоца захтева, државни органи који су по посебним законима задужени за надзор над применом тих законских прописа, обично су, у оквиру те своје надлежно-

сти, дужни и да откривају и спречавају различите прекршаје (на пример, инспекција рада у области рада, радних односа, пореска управа у домену пореских прекршаја, саобраћајна полиција у области саобраћаја и слично). Зато се они у пракси најчешће јављају у улози овлашћених подносилаца захтева за покретање прекршајног поступка. Да би се избегао сукоб надлежности, у члану 128. је наложено државном органу који је овлашћен на покретање прекршајног поступка да обавезно обавести надлежног јавног тужиоца, ако подноси захтев за покретање прекршајног поступка за прекршај за који је прописана казна затвора, како би јавни тужилац могао да преузме гоњење. Такође, државни орган овлашћен за подношење захтева мора обавестити оштећеног да ли је поднео захтев за покретање прекршајног поступка, да би оштећени могао да преузме гоњење, ако то надлежни државни орган није урадио.

Оштећени, његов законски заступник или пуномоћник

Закон о прекршајима одређује у члану 126. да је оштећени лице чије је какво лично или имовинско право повређено или угрожено прекршајем. То може бити како физичко, тако и правно лице. Захтев за покретање прекршајног поступка може да поднесе оштећени који је навршио шеснаест година живота. То чини сам или преко законског заступника или пуномоћника. Оштећени који нема процесну способност своја процесна права остварује преко законског заступника. Законски заступник одређује се независно од воље оштећеног законом или актом надлежног органа донесеним на основу закона.

Када је реч о заступању правних лица, имена лица овлашћених на заступање правних лица и њихова овлашћења уписана су у судски регистар. У прекршајном поступку законски заступник иступа у име оштећеног правног лица, у чије име предузима процесне радње и прима на знање радње суда и супротне странке.

Оштећени може своја процесна права остваривати и преко стручног пуномоћника (адвоката) кога је овластио на заступање, под истим законским условима који важе и за избор браниоца окривљеног. Обим пуномоћја одређује оштећени, па тако оно може важити за све процесне радње или само неке, за један стадијум поступка итд. Радње пуномоћника имају исто дејство као да их је предузео заступани оштећени, а исти правни значај имају и радње које суд и окривљени предузму према пуномоћнику оштећеног. Стога је постојање уредног пуномоћја процесна претпоставка коју суд узима у обзир по службеној дужности у сваком стадијуму поступка.

Права оштећеног у поступку, према одредбама члана 126. ЗОП су: 1) да подноси и заступа захтев за покретање прекршајног поступка; 2) да подноси доказе, ставља предлоге, истиче имовинскоправни захтев за накнаду штете или повраћај ствари; 3) да изјављује жалбу на пресуду, односно решење донето поводом његовог захтева за покретање прекршајног поступка; 4) да подноси доказе

на основу којих суд може одредити окривљеном да у току прекршајног поступка не сме прилазити оштећеном, објектима или месту извршења прекршаја.

Процесни статус оштећеног зависи од тога да ли је прекршајни поступак покренут по његовом захтеву или по захтеву овлашћеног државног органа. У првом случају, оштећени улази у улогу активне странке подношењем захтева за покретање прекршајног поступка и, на неки начин, преузима функцију оптужбе. У том својству има сва права која му по закону припадају (изузев оних које други подносилац захтева има као државни орган), при чему је нарочито значајно то што се може жалити на решење о одбацивању захтева за покретање поступка (в. чл. 184.) и на пресуду (в. чл. 259. ст. 1).

У другом случају, ако је прекршајни поступак покренут по захтеву јавног тужиоца или овлашћеног државног органа, оштећени има положај узгредног (супсидијарног) тужиоца са приватним захтевом за накнаду штете (у поступку по имовинскоправном захтеву, када располаже правом на жалбу против одлуке о том захтеву – в. чл. 151. ст. 4). Значи, у том другом случају оштећени је у некој позицији сличној споредном умешачу на страни оптужбе, па тада може само користити своја права да подноси доказе, ставља предлоге и истиче имовинскоправни захтев за накнаду штете или повраћај ствари, али нема право жалбе на пресуду, осим у погледу одлуке о трошковима.

Посебно право оштећеног је да може тражити изрицање процесне мере забране приступа окривљеног месту извршења прекршаја, како би се спречило да током поступка окривљени поново изврши прекршај према оштећеном. Та мера из чл.126.ст.3.тач. 4) може да траје док трају разлози за њено изрицање, а најдуже до правноснажног окончања поступка. Окривљени може поднети жалбу на решење којим се изриче забрана приступа. Жалба се подноси у року од три дана од дана достављања и не одлаже извршење решења.

Окривљени и његов бранилац

Законска дефиниција и права. Функцију одбране у поступку остварује окривљени. То је лице против кога се води прекршајни поступак (чл. 118. ЗОП) – физичко или правно. Окривљени има право да подноси доказе, ставља предлоге и користи правна средства предвиђена законом. Ако је окривљени пословно неспособан, радње у поступку, у његово име, предузима законски заступник.

Окривљени има право да се брани сам или уз стручну помоћ пуномоћника – браниоца, кога сам изабере. Окривљеном могу да узму браниоца његов законски заступник, брачни друг, сродник по крви у правој линији, усвојитељ, усвојеник, брат, сестра и хранитељ окривљеног, као и лице са којим окривљени живи у ванбрачној заједници или другој трајној заједници живота.

Право на браниоца. Стручна одбрана у прекршајном поступку никада није обавезна, него сам окривљени одлучује хоће ли ангажовати браниоца. Бра-

нилац по закону пружа помоћ окривљеном у одбрани (чл. 119. ст. 3. ЗОП), мада може бити ангажован и само као заступник (за давање правних савета, подношење поднесака, пријем одлука уместо окривљеног, разматрање списа и слично). Бранилац окривљеног у поступку може бити само адвокат, а у складу са законом њега може да мења адвокатски приправник. Процесну улогу браниоца адвокат остварује на основу пуномоћја (овлашћења на заступање) које му окривљени даје у писаној форми или усмено на записник код суда. Писано пуномоћје мора да има садржину прописану законом и Кодексом професионалне етике адвоката.

Постојање уредног пуномоћја је процесна претпоставка на коју суд пази по службеној дужности, јер су радње браниоца пуноважне и имају исто дејство као да их је предузео окривљени. При томе, бранилац је овлашћен да у корист окривљеног предузима све радње у поступку које може предузети окривљени. Стога, пуномоћник мора поднети пуномоћје пре предузимања прве процесне радње. Пуномоћје престаје окончањем поступка, када окривљени опозове пуномоћје или га пуномоћник откаже, смрћу окривљеног или престанком постојања окривљеног правног лица и смрћу пуномоћника. Опозив датог пуномоћја окривљени мора саопштити суду пред којим се води поступак поднеском или усмено на записник, да би био пуноважан. Такође и бранилац може отказати пуномоћје једностраном изјавом воље коју суду саопштава поднеском или усмено на записник.

Предузетник. Прекршајни поступак против предузетника води се по одредбама по којима се поступак води против физичког лица. У поступку предузетник има иста права и обавезе као физичко лице, али из захтева за покретање поступка и пресуде мора бити јасно видљиво да он одговара за прекршај у својству предузетника, а не као физичко лице.

Представник окривљеног правног лица. Окривљено правно лице у прекршајном поступку заступа његов представник, који је овлашћен да предузима све радње које може да предузима окривљени (чл.121. ЗОП). Представник правног лица је различит од лица овлашћеног основним актом да у правном промету заступа правно лице и преузима права и обавезе према трећим лицима. Његова овлашћења су знатно ужа, сведена на казнени поступак у коме учествује. За представника може бити одређено како лице из органа управљања, тако и било који запослени. Ако је у поступку окривљено страно правно лице, његов представник је лице које управља представништвом или пословном јединицом страног правног лица у Републици Србији, осим ако није окривљено као одговорно лице у истом поступку, када се, према члану 122. ЗОП мора одредити друго лице за представника. Представник правног лица мора да има писано овлашћење органа који га је одредио за представника, осим ако није законски заступник правног лица. Представник правног лица може да буде само једно лице. Поред овлашћеног представника окривљено правно лице може да има и свог браниоца.

Представник правног лица не може да буде лице које је у истој правној ствари сведок, или је одговорно лице, против кога се такође води прекршајни поступак за исти прекршај, осим ако то лице није једино овлашћено за заступање окривљеног правног лица. У случају да се прекршајни поступак води и против окривљеног одговорног лица, које је по закону његов заступник, правно лице је дужно да на позив суда, у року од осам дана од дана пријема позива, одреди другог представника. Уколико то не учини може се казнити новчаном казном од 10.000 до 30.000 динара, а ако и после изрицања казне правно лице не одреди свог представника за свако даље неодазивање позиву суда за одређивање представника казниће се новчаном казном од 50.000 динара до 100.000 динара решењем против кога може да изјави жалбу, која не одлаже његово извршење.

Окривљено правно лице и окривљено одговорно лице у том правном лицу, у истој правној ствари, могу да имају сваки свог браниоца или заједничког браниоца, ако њихови интереси нису у сукобу.

КОМУНИКАЦИЈА СУДА И СТРАНАКА, ЗАПИСНИЧКО БЕЛЕЖЕЊЕ ПРОЦЕСНИХ РАДЊИ И ТРОШКОВИ ПОСТУПКА

Поднесци и записници

Странке се прекршајном суду обраћају поднесцима, који садрже одређене процесне радње предузете приликом покретања или у току прекршајног поступка. Слично другим законима, ни ЗОП не садржи дефиницију поднесака, али се у члану 129. ЗОП наводе основне врсте: захтев за покретање прекршајног поступка, предлози, правни лекови и друге изјаве и саопштења који се подносе у писаном облику или усмено на записник. Изјаве се дају у записник само приликом предузимања одређене процесне радње, како би се њено извођење олакшало или убрзало. Записници о изјавама странака по садржини одговарају поднеску који су оне хтеле поднети, а по форми се не разликују од записника о службеним процесним радњама. Писани поднесци које самостално сачине странке предају се непосредно или преко поште.

Из побројаних врста поднесака може се закључити да поднесци могу бити различите садржине: у некима се износе правно релевантне чињенице значајне за процесне одлуке суда и исход поступка (и њихову садржину ЗОП изричито предвиђа, на пример, код захтева за покретање поступка, жалбе на пресуду и слично), док други садрже различита обавештења суду (на пример, о промени адресе, немогућности да се окривљени одазове позиву суда и слично). У глави XIV ЗОП не предвиђа обавезну садржину поднесака, него само прописује да поднесци морају бити разумљиви и да садрже све што је неопходно како

би се могло поступити по њима[11]. Поднесак који није разумљив или је непотпун је неуредан. Уколико су поднесци неуредни, судија који води поступак затражиће од подносиоца да поднесак уреди у одређеном року, који не може бити дужи од 15 дана од дана пријема налога. У противном поднесак ће бити одбачен решењем као неуредан. Уређени поднесак који је суду достављен у прописаном року сматра се поднетим оног дана када је први пут био примљен.

Кратка саопштења и обавештења могу се дати и телефаксом, телексом, телефоном, електронском поштом и на други одговарајући начин о чему се сачињава службена белешка, која је саставни део списа предмета.

Записник је писани документ о извршеној процесној радњи. О свакој предузетој радњи сачињавају се записници, и то истовремено са предузетом радњом или непосредно по предузетој радњи, онда када је немогуће састављање записника истовремено са предузетом радњом (чл. 130.). Записник представља доказ да је радња извршена и омогућава да другостепени суд преиспита законитост и правилност донете првостепене одлуке, која се жалбом напада. У погледу доказне снаге записника важи опште правило о доказној снази јавних исправа.

Записник води записничар, тако што у записник уноси оно што му диктира лице које предузима одређену радњу. У његовом одсуству записник сачињава лице које предузима одређену радњу.

Садржина записника одређена је у члану 131. ЗОП. Према одредбама овог члана у записник се уноси назив суда, место где се радња врши, дан и час када је радња започета, као и час када је завршена, имена лица која су присутна и њихово својство, битни подаци о току и садржини предузете радње, питања, и то дословно како је питање постављено, као и одговор. Уколико је било одузетих предмета или списа то ће се такође унети у записник, а одузете ствари ће се прикључити уз записник као прилог. У записник о саслушању окривљеног уноси се и његов предлог за извођење доказа, односно констатација да предлога нема. Записнику ће се прикључити и скице, цртежи, планови, фотографије, филмски снимци и слично, сачињени током увиђаја или претреса стана или лица.

Записник мора да се води уредно. Не сме ништа да се брише, додаје или мења, а ако се део записника прецртава исти мора да буде читак. Примедбе, исправке и додаци уносе се на крају записника и њих оверавају лица која записник потписују.

11 Овакво решење својствено је управном поступку и не одговара промењеној структури прекршајног судског поступка. Због тога су могући неспоразуми, јер би сваки поднесак требало обавезно да садржи заглавље (ознаку суда и подносиоца поднеска), јасну и одређену изјаву подносиоца и његов својеручни потпис, а ако поднесак саставља адвокат у име окривљеног или оштећеног, онда се име заступаног пише компјутерски, а на маргини заглавља у поднеску требало би да адвокат стави отисак свог печата и да својеручно потпише поднесак.

Лица у чијем је присуству сачињен записник (окривљени, оштећени, сведок, бранилац) имају право да прочитају записник или да затраже да им се записник прочита. На то њихово право судија је дужан да их упозори и да то унесе у записник. Записник ће се увек прочитати ако га је писало друго лице, а не записничар.

Записник потписује службено лице и лица у чијем је присуству записник сачињен. Потписује се свака страница записника, ако се састоји од више страница. Записник потписује и тумач или преводилац, ако је саслушање вршено уз њихову помоћ, а при претресању и лице које се претреса или чији се стан претреса, односно сведоци који су присуствовали претресању. На крају записник потписују судија и записничар.

Неписмено лице уместо потписа ставља отисак кажипрста десне руке испод којег ће записничар потписати његово име и презиме. Ако није могуће ставити отисак кажипрста десне руке ставља се отисак било којег другог прста десне руке или леве руке а у записнику ће се назначити са којег је прста узет отисак и са које руке.

Одбијање саслушаног лица да потпише записник или да стави отисак прста унеће се у записник и навести разлог одбијања. У записник се уносе и приговори на садржину записника, ако је истих било.

У случају прекида радње, поводом које се саставља записник, у записник се уноси дан и час прекида радње, као и дан и час када се радња наставља.

Пред другостепеним прекршајним судом саставља се записник о већању и гласању (чл. 135.), у који се, поред података које записник мора да садржи из члаба 131. ст. 1. ЗОП, уноси састав већа, ток гласања и одлука која је донета, као и издвојена мишљења, уколико их је било. Записник потписују сви чланови већа и записничар. Записник о већању и гласању ставља се у посебан омот, који се лепи и оверава печатом. Исти може да разгледа само виши суд када решава о правном леку. Након разгледања записника о већању и гласању непосредно виши суд је дужан да записник затвори у посебан омот на коме ће назначити да је разгледао записник.

Достављање писмена

У глави XIX, у члановима 156. до 165. ЗОП садржане су одредбе којима се регулише достављање писмена странкама у судском поступку. Писмена која се достављају су све одлуке суда (пресуде, решења, затим позиви, налози) као и акта у писаном облику које достављају странке суду (представке, поднесци). Достављање писмена значи комуницирање између прекршајног суда и учесника у прекршајном поступку и као свака процесна радња мора се вршити на законом прописан начин.

Прекршајни судови као највећи проблем у свом раду истичу управо достављање писмена од којег умногоме зависи благовремено и законито предузимање одређених процесних радњи. Законитост и ефикасност вођења прекршајног поступка управо су условљени уредном доставом, па је стога и ЗОП овом проблему посветио посебну пажњу, у циљу убрзања и поједностављења доставе. Не само да достављање може значајно успорити рад суда, него утиче на то да странке не могу остварити благовремено судску заштиту у прекршајном поступку.

Достављање писмена врши се првенствено преко поште, а може и преко друге службе овлашћене за доставу или преко службеног лица суда или другог органа. Достављање може да се врши и електронском поштом, ако за то постоје услови у складу са законом (по члану 162. ЗОП). Писмена могу бити непосредно уручена примаоцу у просторијама суда, да би се достављање извршило брже и ефикасније, а такође могу бити примљена у суду, ако се прималац ту затекне или буде позван у суд ради достављања.

Због значаја уредног достављања судија који води прекршајни поступак у обавези је да провери пре сваке радње која претпоставља достављање писмена, да ли је оно уопште извршено, а ако је извршено, да ли је то учињено правилно.

У циљу убрзања поступка, позив за усмени претрес или друге позиве суд може и усмено да саопшти лицу које се пред њим налази, уз поуку о последицама недоласка. Доказ да је таква достава учињена на законом прописан начин, тј. да је извршена уредна достава је констатација у записнику коју позвано лице потписује, осим ако је позив забележен у записнику о претресу.

Временски период за достављање писмена одређен је у складу са уобичајеном праксом да се врши преко дана у радно време, а не ноћу. Према томе, достављање се врши сваког дана на радном месту или у пословној просторији у радно време или у стану од 7 до 22 часа или у просторијама суда када се лице коме се достављање има извршити тамо затекне или када га суд због достављања позове. Само изузетно, из нарочито важних разлога, суд може наложити да се достављање изврши и у друго време и на другом месту, при чему је достављач дужан да ту одлуку покаже лицу коме се достављање врши на његов захтев.

Достављање писмена по правилу се врши тако што се оно предаје лицу коме је намењено. Писмена од чијег уредног уручења зависи даљи ток поступка и коришћење права на одбрану обавезно се достављају лично ономе коме су упућена. У ту врсту писмена, по члану 157. ЗОП, спадају: позив за саслушање окривљеног, или позив ради давања писане одбране или за саслушање сведока, све одлуке од чијег достављања тече рок за жалбу (осим ако законом нешто другачије није прописано), укључујући ту и одлуке на које оштећени може изјавити жалбу.

Лична достава се, по правилу, врши на адресу стана, тј. на адресу на којој је прималац званично пријављен или је саопштио надлежном органу приликом откривања прекршаја. Према члану 158. ЗОП обавезно се покушава да се писмено уручи самом примаоцу, а ако то није могуће, онда се може извршити посредна достава, тако што ће се писмено предати некоме од пунолетних чланова домаћинства примаоца који се у стану затекну или неком другом пунолетном лицу које се налази у стану. Ако прималац или пунолетан члан његовог домаћинства одбије да прими писмено, достављач ће забележити на доставници да је пријем одбијен, ко је одбио пријем, као и дан и сат када је пријем одбијен, а писмено ће оставити у стану или прибити на врата примаоца и тиме се сматра да је достављање извршено.

Други начин на који се може покушати лична достава је достављање на радном месту (чл. 159. ЗОП). И у овом случају се најпре покушава лично уручење примаоцу, а тек ако то није могуће, достављање се сматра уредним иако је извршено посредно – предајом писмена лицу овлашћеном за пријем поште или било ком другом лицу које је запослено код истог послодавца на истом месту (што мора бити назначено на повратници). Ако прималац или лице које уместо њега може да прими писмено то одбију, достављач писмено оставља на радном месту примаоца, а на доставници бележи дан, сат и разлог одбијања пријема писмена, чиме се сматра да је достављање уредно извршено.

У члану 160. ЗОП регулисане су ситуације како се доставља писмено примаоцу у чијем се стану тренутно нико не затекне или примаоцу који је одсутан и не борави на пријављеној адреси. Ако се нико не затекне у стану примаоца, у поштанском сандучету или на вратима тог стана истиче се обавештење одговарајуће садржине којим се примаоц позива да у року од 15 дана преузме писмено у суду, а ако то не учини, уредна достава се постиже истицањем писмена на огласној табли и интернет страници суда у року од осам дана од дана његовог истицања. У случају да је прималац дуже одсутан (у болници, на годишњем одмору) или привремено борави на некој другој адреси, писмено се враћа суду уз назначење где се одсутни налази и када ће се моћи извршити достављање, да би се касније покушало поново. Тек по неуспешном поновном покушају достављања, могуће је да се уредна достава изврши истицањем писмена на огласној табли или интернет страници суда.

Да би се спречила неефикасност достављања које се више пута неуспешно покушава уручити примаоцу који се не налази на пријављеној адреси, члан 160. је мењан тако што је додат нови став 6. по коме је предвиђено да ће суд, након други пут враћеног неурученог писмена, затражити од надлежне полицијске станице проверу пребивалишта лица на које се односило писмено. По добијању тог документа, суд ће моћи да истакне на огласној табли или на интернет страници суда писмено, чиме ће се сматрати да је позив адресату уредно уручен.

Ако окривљени има браниоца све одлуке од чијег достављања тече рок за жалбу доставиће се само браниоцу, а ако их има више само једном од њих и тиме се сматра да је достављање извршено. У том случају рок за жалбу окривљеног на одлуку суда тече од дана када његов бранилац прими судску одлуку. Такође, ако оштећени има законског заступника или пуномоћника, одлуке од чијег достављања тече рок за жалбу достављаће се само њему, а ако их има више само једном од њих.

У члану 162. ЗОП регулисано је на који се начин доказује да је писмено уручено овлашћеном примаоцу. Посебни начини достављања за поједине категорије лица предвиђени су у члановима 163. и 164. ЗОП. Тако се војним лицима и припадницима полиције писмена достављају преко надлежне команде или старешине, док се лицима лишеним слободе писмена достављају преко управе установе у којој су смештена. Достављање писмена државном органу сматра се уредно извршеним њиховом предајом писарници, док се достављање правним лицима и предузетницима врши предајом писмена лицу овлашћеном да их прими, а ако то није могуће, писмено се предаје било ком запосленом. Ако достављање писмена предузетнику није могуће у пословној просторији (према адреси на којој обавља регистровану делатност), примениће се правила достављања физичком лицу на адресу стана (чл. 158.) или правила о достављању одсутном лицу (чл. 160.). С обзиром на значај уредне и ефикасне доставе за ток прекршајног поступка, ЗОП обавезује окривљеног, његовог законског заступника и браниоца, као и оштећеног који је овлашћени подносилац захтева и његовог пуномоћника да по извршеној промени адресе о томе обавесте суд код кога се води поступак (чл. 165.). Последица необавештавања суда о промени адресе пребивалишта или боравишта јесте да суд сва даља достављања врши истицањем писмена на огласној табли и интернет страници суда, сем у случају достављања пресуде којом је окривљеном изречена казна затвора (чл. 165. ст. 2) и позивања малолетника, које се не може вршити на такав начин (в. члан 293. ст. 3). Изменама ЗОП из 2016. године предвиђено је да ће се на исти начин извршити достављање решења о обустави поступка услед застарелости, која је настала због немогућности достављања одлуке из члана 246. став 1. овог закона.

Трошкови поступка

Према члану 140. ЗОП трошкови прекршајног поступка су издаци учињени поводом прекршајног поступка од његовог покретања до завршетка, у које спадају: 1) трошкови за сведоке и вештаке; 2) трошкови увиђаја; 3) трошкови превоза окривљеног; 4) издаци за довођење окривљеног; 5) превозни и путни трошкови службених лица; 6) нужни издаци оштећеног као подносиоца захтева, односно његовог законског заступника и награда и нужни издаци његовог пуномоћника; 7) награда и нужни издаци браниоца; 8) трошкови превођења и тумачења; 9) паушални износ и 10) трошкови извршења.

Трошкове прекршајног поступка сноси лице које је оглашено одговорним за прекршај, односно суд који је поступао у предмету, ако је поступак обустављен или је окривљени ослобођен од одговорности.

Ако је прекршајни поступак, вођен по захтеву оштећеног, обустављен услед његовог одустанка или је окривљени ослобођен од одговорности трошкове поступка сноси оштећени.

Судска одлука мора да садржи одлуку о трошковима поступка у којој ће се навести ко сноси трошкове и у ком року је дужан да их плати. Овај рок не може бити краћи од 15 дана нити дужи од 30 дана од дана правноснажности одлуке. Уколико нема довољно података да се пресудом или решењем, којим је решавано у меритуму, одлучи и о трошковима, учиниће се то по прибављању потребних података, посебним решењем на које је дозвољена жалба.

Ако је више окривљених оглашено одговорним у истом поступку суд ће одредити колики ће део трошкова сносити свако од њих. У случају да то није могуће, сви окривљени солидарно ће сносити трошкове.

Пресудом, којом је одлучено о предмету прекршаја, суд може, делимично или у целости, окривљеног да ослободи обавезе плаћања трошкова, уколико би плаћање трошкова прекршајног поступка довело у питање окривљеног или лица које је он дужан да по закону издржава.

Трошкови тумачења глувима, немима и слепима, као и трошкови превођења лицима која не говоре или не разумеју службени језик суда падају на терет суда који води поступак, што је сагласно Уставу РС и основним начелима прекршајног поступка.

Прописи о накнади трошкова сведоцима, вештацима и тумачима, као и други трошкови у кривичном поступку сходно ће се примењивати у прекршајном поступку (чл. 148.). Услови, висина и начин накнаде трошкова који припадају кругу лица који учествују у судским поступцима, па тако и окривљеном и браниоцима одређени су Правилником о накнади трошкова у судским поступцима[12]. У складу са Правилником и ЗОП, бранилац који ступа у своју процесну улогу у прекршајном поступку, остварује право на накнаду нужних трошкова и награде, који се опредељују према Тарифи о накнади трошкова и накнадама за рад адвоката, тако да бранилац није дужан да доставља доказе о награди за свој рад. Међутим, суд је овлашћен да у сваком конкретном случају процењује оправданост захтева браниоца за исплату трошкова и број неопходних процесних радњи за остваривање функције одбране[13]. Сходно томе, да би се спречила негативна појава уочена у пракси да адвокати, наводно у циљу

12 *Службени гласник РС*, бр. 9/2016, 62/2016.

13 Одговори Кривичног одељења Врховног касационог суда на спорна питања прекршајних судова са седнице од 23. 11. 2015., доступно на: *http://www.vk.sud.rs/sr/одговори на спорна питања* (22. 12. 2017).

пружања стручне помоћи окривљеном, подносе суду различите необразложене поднеске, како би увећали ставку нужних трошкова, прекршајни судови су, уосталом исто као и кривични, почели да се упуштају у оцену сврсисходности поднетих поднесака. У том правцу је и Одељење судске праксе Прекршајног апелационог суда установило разлику између образложеног и необразложеног поднеска. Према том одговору Одељења „образложени поднесак је онај који је неопходно потребан у циљу давања одбране окривљеног, а на суду је да цени колико је поднесак био неопходан у циљу давања одбране окривљеног и у зависности од тога да донесе одлуку, уз констатацију да поступком управља суд и да је он тај који процењује како ће окривљени дати одбрану у сваком конкретном случају". У прилог овог свог става Одељење се позвало на члан 140. став 2. тач. 7) ЗОП, на одлуку Врховног касационог суда КЗЗ 1225/2014 од 16. 12. 2014. године и на одредбу члана 148. ЗКП који се може сходно применити на накнаду трошкова у прекршајном поступку.

Иако је јасна одредба из члана 141. ст. 2., било је спорно да ли је оправдано досудити трошкове окривљеном и његовом браниоцу који злоупотребом својих процесних права исходују апсолутно застаревање прекршајног поступка, због чега је прекршајни суд био принуђен да поступак обустави. Одељење судске праксе Прекршајног апелационог суда у свом одговору на спорна питања упућује суд да у сваком конкретном случају врши процену да ли је окривљени допринео да дође до апсолутне застарелости избегавањем пријема првостепене пресуде. Ако је то био случај, требало би решењем о обустави поступка одлучити о трошковима, уз сходну примену одредбе Законика о кривичном поступку о скривљеним трошковима, у складу са чланом 99 ЗОП[14]. Исто решење предлаже и Кривично одељење Врховног касационог суда на седници одржаној 23. 11. 2015. У том одговору се указује на то да ЗОП, за разлику од ЗКП, не познаје категорију скривљених трошкова (чл. 263. ст. 1. ЗКП). Зато препоручује да се та одредба ЗКП сходно примењује и у прекршајном поступку на основу одредби чланова 99. и 148. ЗОП које, у односу на прописе о накнади трошкова сведоцима, вештацима и тумачима као и друге трошкове у кривичном поступку, упућују на сходну примену ЗКП.

У погледу исплате досуђених трошкова на рачун браниоца, Одељење судске праксе Прекршајног апелационог сматра да би се на тај начин могли исплатити трошкови адвокату који располаже специјалним пуномоћјем овереним од надлежног органа или посебним пуномоћјем за пријем новца који је потписао окривљени, под условом да је решење о трошковима достављено окривљеном, иначе ће суд трошкове досудити на рачун окривљеног[15].

14 *Op.cit*.

15 *Ibidem.*

Није спорно да се окривљеном мора признати право на накнаду трошкова за састав жалбе на решење о трошковима, под условом да је та жалба усвојена. У свом одговору Одељење судске праксе Прекршајног апелационог суда је изнело аргументе због чега адвокату треба жалбу на решење о трошковима тарифирати у складу са Тарифним бројем 11. (увећана за 100% из Тарифног броја 9., тј. 850 поена, а у складу са одредбом члана 15. Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката)[16].

ТОК ПРВОСТЕПЕНОГ ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА

Прекршајни поступак се одвија кроз фазе: 1. покретања, 2. спровођења доказног поступка, 3. претреса (евентуална фаза), 4. доношења одлуке, 5. поступак по жалби, тј. другостепени прекршајни поступак (евентуална фаза), 6. поступак по ванредним правним лековима (евентуална фаза), 7. поступак извршења казне, заштитне мере или новчане обавезе. Првостепени прекршајни поступак одвија се кроз четири прве фазе и траје од доношења решења о покретању поступка до доношења првостепене судске одлуке.

Покретање

Поступак се покреће решењем суда о покретању прекршајног поступка (чл. 185. ЗОП), које суд доноси пошто утврди да је захтев за покретање прекршајног поступка, који подноси овлашћени орган, односно лице, уредан или испитујући захтев за судско одлучивање по оспореном прекршајном налогу (чл. 167). Решење о покретању прекршајног поступка садржи означење лица против кога се покреће прекршајни поступак и правну квалификацију прекршаја, а ако је захтев поднет против више лица или за више прекршаја, у решењу се морају назначити сва лица и правна квалификација за све прекршаје. Ово решење се не доставља окривљеном ни подносиоцу захтева, нити је против истог дозвољена жалба.

Захтев за покретање поступка. У редовној ситуацији овлашћени подносилац (државни орган или оштећени) подноси суду иницијални оптужни акт који се назива захтев за покретање прекршајног поступка. Према члану 179. став 2. на подношење захтева за покретање поступка овлашћени су органи управе, овлашћени инспектори, јавни тужилац и други органи и организације, који врше јавна овлашћења, а надлежни су да непосредно извршавају или надзиру извршење прописа у којима су предвиђени прекршаји из различитих области друштвеног живота. Могуће је да се надлежности овлашћених органа у погледу управног надзора и извршења закона преплићу, па је стога

16 *Ibidem.*

суд у обавези да испита да ли поступају у границама своје надлежности, како би утврдио да ли је захтев поднео овлашћени орган (иначе ће донети решење о одбацивању захтева по члану 184.). Та дилема је искључена ако захтев подноси јавни тужилац делујући у границама својих овлашћења. Оштећени се налази у положају потенцијалног овлашћеног подносиоца, који стиче процесни положај странке по изузетку, у случају да посебним законом није искључена таква могућност (пошто је државни орган искључиво законом овлашћени подносилац) или када овлашћени орган није искористио своја законска овлашћења и поднео захтев за покретање прекршајног поступка (чл. 180).

У члану 181. ЗОП таксативно је прописана обавезна и допунска садржина захтева за покретање прекршајног поступка. Недостатак законом прописаног податка излаже подносиоца ризику да ће његов захтев бити одбачен као неуредан после протека рока одређеног за допуну захтева (в. члановр 182. и 184. ЗОП). Физичко лице – оштећени као подносилац захтева, ако није ангажовао пуномоћника, обично се може сматрати неуком странком. За разлику од државног органа, њему су по правилу недоступни сви подаци о лицу које му је причинило штету извршењем прекршаја (чл. 181. ст. 1. тач. 3). Стога су у одредбама члана 181. ст. 4-7. предвиђена посебна правила у погледу обавезне садржине захтева које подноси оштећени. Поред тога, ЗОП допушта да физичко лице – ошећени може захтев поднети и усмено на записник пред судом.

Да би се спречила повреда правила *ne bis in idem*, ЗОП искључује могућност паралелног вођења прекршајног и другог казненог поступка у истој ствари, па зато постоји обавеза овлашћеног подносиоца да наведе у самом захтеву податак да ли је већ покренут кривични поступак или поступак за привредни преступ за дело које обухвата обележја прекршаја за који се подноси захтев за покретање прекршајног поступка, односно подносилац има обавезу да обавести суд чим сазна за ту околност, како би се предмет проследио на решавање другом надлежном суду (чл. 181. ст. 1. тач. 7) и ст. 8).

Захтев се подноси у онолико примерака колико има окривљених и један за суд. Неуредан захтев, који не садржи све податке, суд враћа подносиоцу да их отклони у одређеном року, који не може бити дужи од 15 дана (некад и одмах у нарочито хитним случајевима). Ако недостаци нису отклоњени у одређеном року сматраће се да је подносилац одустао од захтева и захтев ће се одбацити решењем. (чл. 182. ст. 3).

Ако је суд установио да захтев не садржи недостатке, испитује даље да ли су испуњени додатни, материјални и формални услови за покретање прекршајног поступка, на пример: да ли је описана радња прекршај, да не постоје основи који искључују одговорност окривљеног, да ли је наступила застарелост покретања поступка, да ли је захтев поднело овлашћено лице, да ли је прекршајни суд стварно надлежан за решавање тог предмета и слично. У свим овим ситуацијама, ако утврди да неки од ових услова нису испуњени, суд ће,

без предузимања претходних процесних радњи, донети решење о одбацивању захтева (чл. 184.). Подносиоцу захтева се обавезно доставља решење којим се његов захтев одбацује, на које има право жалбе.

Ако нема разлога за одбацивање захтева, суд ће донети решење о покретању прекршајног поступка. Од момента доношења тог решења започиње да тече поступак кроз развојне фазе.

Захтев за одлучивање суда о оспореном прекршајном налогу. Други начин покретања прекршајног поступка повезан је са претходним управним поступком издавања прекршајног налога одређеном лицу. На издавање налога су, по посебним прописима, овлашћени државни органи који врше надзор над применом закона. Ипак, обавезна садржина и поступак издавања налога регулисан је у ЗОП (чл. 168-178). У оквиру тих одредби прописан је и начин на који лице коме је прекршајни налог издат, може оспорити тај налог иницирајући прекршајни поступак. Парадокс је да лице против кога је налог издат оспоравањем тог налога покреће само против себе прекршајни поступак у коме се сматра окривљеним. Оно то треба да учини у року од осам дана од дана пријема налога, тако што ће суду доставити, лично или путем поште, потписани оригинални примерак прекршајног налога, који се истовремено сматра захтевом за судско одлучивање (чл. 174). Даљи поступци суда зависе од тога да ли окривљени суду лично приступа или је захтев поднео путем поште. У првој ситуацији, према члану 174. став 3. суд је у обавези да по пријему захтева заведе предмет, окривљеном изда потврду о пријему захтева, испита захтев у смислу члана 176. и донесе решење о покретању поступка, а потом може окривљеног саслушати на начин предвиђен у члану 200. (пошто га обавести о основама оптужбе која се против њега износи и предочи му права која има у складу са члановима 93. и 118. а окривљени изјави да је сагласан да свој исказ да без присуства браниоца) или може заказати накнадно саслушање окривљеног или претрес.

Хитност спровођења прекршајног поступка, уз довођење окривљеног који оспорава прекршајни налог пред надлежни суд, постоји у случају да је налог издат лицу које не може да докаже свој идентитет или нема пребивалиште или не живи на адреси на којој је пријављено или има пребивалиште у иностранству или одлази у иностранство ради боравка (чл. 178 ст. 3).

У другој ситуацији, када је захтев достављен суду преко поште, окривљени може уз такав захтев приложити своју писану одбрану или предложити извођење одговарајућих доказа (чл. 174. ст. 4). Суд је у обавези да обавести супротну странку и да затражи да се о захтеву окривљеног изјасни у одређеном року.

Пошто оспорени прекршајни налог, тј. захтев за судско одлучивање фигурира као оптужни акт, по члану 176. суд испитује формалну подобност да се по том захтеву поступа (да ли је благовремено поднет и потписан од окривљеног, да ли је уредан и да ли садржи све податке неопходне за поступање).

У овој одредби долази до изражаја неједнак положај окривљеног и подносиоца прекршајног налога, јер ће суд одмах одбацити од окривљеног неблаговремено поднет и непотписан захтев за судско одлучивање (окривљени има право жалбе која не одлаже извршење решења, а суд истовремено са одбацивањем захтева одлучује да је прекршајни налог коначан и извршан, док изречену новчану казну уноси у регистар прекршајних санкција). У другом случају, када налог има суштинских садржинских недостатака (па чак и у погледу чињеничног описа радње прекршаја и правне квалификације) или је нечитак, суд мора затражити од органа који је налог издао да га у року од осам дана уреди. Ако орган те недостатке не отклони у предвиђеном року, суд ће у смислу члана 182. одбацити захтев за судско одлучивање.

Ако суд одлучи да је захтев формално подобан да се по њему поступа, покренуће поступак доношењем решења (чл. 177.) и о томе обавестити издаваоца прекршајног налога, како би суду доставио све доказе којима располаже, јер издавалац тиме улази у процесни положај активне странке, тј. овлашћеног тужиоца.

Покретање поступка могуће је у општем року од годину дана од дана када је прекршај учињен (чл. 84. ЗОП). Изузетно, другим законима могу бити прописани дужи рокови застарелости, најдуже до пет година, за прекршаје из области царинског, спољнотрговинског, девизног пословања, јавних прихода и финансија, јавних набавки, промета роба и услуга, животне средине, спречавања корупције и ваздушног саобраћаја (чл. 84. ст. 5. ЗОП). Истим чланом су регулисани услови за обуставу и прекид рокова застаревања. Апсолутна застарелост наступа протеком двоструког трајања рока који се по закону тражи за застарелост покретања и вођења прекршајног поступка.

Мере за обезбеђење присуства окривљеног

Мере за обезбеђење присуства окривљеног (позив, довођење, јемство, задржавање) имају за циљ да омогуће успешно вођење прекршајног поступка. Примењују се поступно, од лакших према тежим (чл. 186. став 2).

Најпре, суд писаним путем позива окривљеног (чл. 187.). Позив се доставља према правилима о личној достави, у затвореном омоту. Поред основних података који се односе на суд, на окривљеног и прекршај који му се ставља на терет, у позиву мора бити назначено када окривљени треба да се јави, у ком својству, да ли мора лично приступити или му је дозвољено да да одбрану писаним путем. Посебан садржај има позив којим се окривљени први пут позива (ради поштовања права на одбрану). Ако је окривљени позван да лично приступи, јер је неопходно да буде саслушан, дужан је да се одазове позиву – иначе може бити принудно доведен (на шта се упозорава у позиву). Довођењу се не може приступити ако окривљени није уредно позван или из оправданих разлога не може да се одазове позиву, о чему благовремено треба да обавести

суд. У овим случајевима, ако уважи разлоге недоласка окривљеног, суд који води поступак не може донети ни решење без саслушања окривљеног.

У другом случају, када суд назначи у позиву окривљеном да није у обавези лично да приступи, упутиће га да одбрану може дати писаним путем, чиме се замењује његово саслушање (в. члан 230). Окривљени који не дође, нити суду достави своју писану одбрану, излаже се ризику да суд своју одлуку донесе без његовог саслушања (в. члан 240). Стога се у позиву окривљени посебно на то упозорава. Ако окривљени одлучи да лично приступи, иако суд сматра да то није неопходно за утврђивање чињеничног стања, биће му омогућено да своју одбрану да на записник о саслушању (в. члан 230).

Мера довођења окривљеног (чл. 188.) може се применити према окривљеном и представнику окривљеног правног лица (чл. 188. ст. 3), ако су уредно позвани да лично приступе суду, а свој изостанак не оправдају. Окривљени мора бити упознат са условима под којима се мера примењује (што се чини у самом позиву). Потребно је и да уредна достава није могла бити извршена због очигледног избегавања пријема позива. Формални услов јесте писана наредба суда за довођење окривљеног. Садржина те наредбе регулисана је у члану 189. За разлику од те наредбе коју извршава организациона јединица полицијске управе на пријављеној адреси пребивалишта или боравишта окривљеног, изменама ЗОП из 2016. омогућено је издавање опште наредбе за довођење (чл. 189а), ради расписивања полицијске потраге за окривљеним. Материјални услов да се одреди овакво довођење по општој наредби и потрази јесте да је окривљени у бекству или постоје друге околности које указују да избегава довођење по претходно издатој, а неизвршеној наредби суда (чл. 189а ст. 1.). У склопу ове мере могуће је полицијско задржавање окривљеног до 24 часа од часа када је пронађен, ако нису постојали услови да одмах буде доведен пред суд. Суд одмах повлачи општу наредбу за довођење, чим се тражено лице пронађе, кад наступи застарелост вођења прекршајног поступка или извршења прекршајних санкција или други разлози због којих потрага није више потребна (чл. 189. ст. 5).

Јемство може да замени меру задржавања у случају када окривљени нема стално пребивалиште у Републици Србији, повремено борави у иностранству или у другим случајевима када постоји опасност од бекства окривљеног (чл. 194). Иницијатива за давање јемства може потицати од окривљеног, браниоца, лица које је спремно да пружи јемство за окривљеног. Јемство се не може одредити пре саслушања окривљеног нити без његовог пристанка. Садржина и висина јемства одређени су у члану 195. Пошто окривљени може постати недоступан суду, суд може затражити да окривљени одреди свог пуномоћника или пуномоћника за пријем писмена. Закон не предвиђа којом се одлуком доноси јемство (требало би решењем) нити да окривљени на ово решење има право жалбе.

Посебну функцију гаранције за наплату новчане казне има јемство које се одређује према лицу које нема пребивашите у Републици Србији а жели да је напусти пре правноснажности судске пресуде (чл. 196).

Поступање са јемством и последице пропалог јемства регулисане су у члановима 197. и 198. ЗОП.

Задржавање окривљеног, које одређује суд као меру обезбеђења присуства окривљеног, представља ограничење слободе кретања окривљеног, најдуже до 24 часа. Факултативно се одређује. Редовно задржавање окривљеног се може одредити ради одређивања идентитета окривљеног или обезбеђења његовог присуства, када нема пребивалиште или боравиште у Републици Србији, а могао би касније постати недоступан, ако постоји опасност да би одласком у иностранство могао избећи одговорност за прекршај, за који је прописана казна затвора или ако је затечен у извршењу прекршаја, па ће задржавањем бити спречен да то настави (чл. 191). Неке од наведених чињеница (нпр. да лице нема пребивалиште или да се идентитет тог лица не може утврдити) не треба посебно образлагати у судској наредби, али друге, рецимо, опасност од бекства или ризик од понављања прекршаја, морале би детаљније бити образложене, да судија не би ризиковао повреду права на правично суђење на штету окривљеног. Према члану 191. став 2. задржавање малолетног окривљеног је могуће под условом да судија обавести чланове породице или друга лица задужена за старање о малолетнику. Садржај судске наредбе о задржавању и права окривљеног прописана су у члану 192.

Посебно, у члану 193. ЗОП, регулисано је задржавање лица под дејством алкохола или других психоактивних супстанци из превентивних разлога. Меру одређује полицијски службеник под законом прописаним условима, уз обавезу да задржано лице по отрежњењу доведе судији уз захтев за покретање прекршајног поступка. Судија ће, према члану 193. став 5., ако је то могуће, обавестити чланове породице задржаног лица.

Изменама ЗОП из 2016. су проширене надлежности овлашћених полицијских службеника да могу без наредбе привести лице затечено у вршењу прекршаја, одређујући му задржавање решењем, на које окривљени и његов бранилац имају право жалбе у року од четири часа од достављања решења о задржавању, с тим што жалба на задржава извршење решења. О жалби на ово решење одлучује судија појединац месно надлежног прекршајног суда у року од четири часа по пријему жалбе (чл. 190. ст. 1, тач. 6-10. ЗОП). Одредбе се сходно примењују и на задржавање одређено лицу под дејством алкохола или других психоактивних супстанци из члана 193. ЗОП.

Посебну функцију тзв. мере опреза има задржавање личне исправе или било ког идентификационог личног документа окривљеног до извршења пресуде, ако би то лице боравком у иностранству могло осујетити извршење пресуде (чл. 199. ЗОП). Суд ову меру одређује по службеној дужности у сврху обезбеђења извршења пресуде или пре одређивања јемства.

Доказни поступак

Доказивање се у прекршајном поступку одвија кроз следеће фазе: одлучивање који се докази могу извести, извођење доказа и оцену доказа.

Терет доказивања. У складу са начелом доказивања, терет доказивања обележја прекршаја и прекршајне одговорности је на овлашћеном подносиоцу захтева (чл. 89. ст. 2). Суд изводи доказе на предлог странке, која је, са друге стране, дужна да прибави доказе чије је извођење предложила. Изузетно, суд је овлашћен да по службеној дужности прибави доказе, када то окривљени не може сам да учини или је то оправдано из разлога целисходности и ефикасности. Нарочито ће се суд одлучити да изведе допунске доказе ако оцени да су изведени докази противречни или нејасни и да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио. Ако суд не може са извесношћу да искључи сумњу у постојање чињеница, које иду у корист окривљеног, сматраће да таква чињеница постоји (у складу са начелом у сумњи повољније по окривљеног).

Закон о прекршајима регулише законске услове за предузимање појединих доказних радњи у главама XII-XV. Те доказне радње су: саслушање окривљеног, суочење, саслушање сведока, увиђај, вештачење и претресање просторија и лица. Наведене су у Закону управо по оном реду како би требало да се примењују у прекршајном поступку.

Саслушање окривљеног. Најважнија доказна радња која се предузима у прекршајном поступку јесте узимање изјаве окривљеног о предмету оптужбе. Тиме се удовољава процесним гаранцијама права на одбрану окривљеног и утврђују се чињенице потребне за одлучивање о прекршају (тзв. одлучне чињенице у смислу правно релевантних, тј. битних чињеница од којих зависи примена права). Саслушању претходи обезбеђење присуства окривљеног, по правилу позивом, по изузетку другим мерама. Одредбама из члана 200. регулисано је процесно оформљење тактике саслушања окривљеног. Прво се прибављају подаци о његовом идентитету и други лични подаци (обавезно при првом испитивању – ст. 5. чл.200.), затим се окривљени упознаје са својим правима и упозорава на дужности које по закону има, потом му се предочава захтев за покретање прекршајног поступка и омогућава да да исказ о догађају на који се захтев односи. Окривљени прво даје исказ у неометаном излагању, а затим му се постављају допунска питања. Када окривљених има више, испитују се понаособ, без присуства других. На исти начин саслушавају се и одговорно лице у правном лицу, предузетник и представик окривљеног правног лица. Обавезни подаци који се морају узети први пут при саслушању представника окривљеног правног лица прописани су у члану 201.

Записник о саслушању окривљеног мора да садржи обавезне податке о окривљеном из члана 200. ст. 5., а осим тога и податке из члана 131. После саслушања окривљеном ће се прочитати записник или ће му се дати да га сам

прочита. Ако је записник био диктиран, окривљени се може изјаснити да неће читати записник. Затим се наводе примедбе окривљеног на записник, ако их је било, односно констатација да окривљени нема примедбе, а потом окривљени потписује записник на крају, као и на свакој страни, ако их има више. Ако окривљени одбије да потпише записник, наводи се разлог тог његовог поступка.

Закон о прекршајима предвиђа посебна правила о посредном саслушању писаним путем или преко тумача окривљеног који је глув или нем. Окривљени који не разуме језик поступка саслушава се преко преводиоца (чл. 206). У записнику о саслушању таквог окривљеног мора бити назначена чињеница да се ради о хендикепираном лицу или лицу које не зна језик у службеној употреби суда који води поступак и мора се навести начин на који је саслушање обављено.

Непоштовање законских правила о саслушању окривљеног има за последицу да добијени исказ није правно ваљан, те се на њему не може заснивати судска одлука.

Писана одбрана. Важну особеност прекршајног поступка представља посредно изјашњавање окривљеног давањем писане одбране. Тај изузетак од правила о усменом и непосредном саслушању окривљеног примењује се када суд нађе да непосредно усмено саслушање окривљеног није потребно с обзиром на значај прекршаја и податке којима располаже (о чему се окривљени поучава у позиву). Закон о прекршајима не предвиђа обавезну садржину поднеска окривљеног у коме износи своју одбрану, али би свакако требало да садржи чињеничне наводе, објашњење догађаја поводом кога је поднет захтев за покретање поступка и предлоге да се изведу одговарајући докази. Суд може захтевати од окривљеног који је у писаној одбрани пропустио да се изјасни о одређеним чињеницама да у одређеном року достави допуну писане одбране или да се ради тога јави у суд.

Суочење. Суочење није обавезна већ факултативна доказна радња, нити је сигуран метод за сазнање релевантних чињеница. Изводи се изузетно, онда када судија процени да је неопходно разјаснити неслагања у битном, када постоји противречност у исказима окривљеног и сведока или окривљеног и других саокривљених и када нема могућности да се та неслагања отклоне извођењем других доказа (чл. 205. ст. 1. ЗОП). Начин извођења суочења, спајањем два узастопна саслушања и међусобном расправом о истинитости онога што се исказује, регулисан је у ставу 2. истог члана. Током суочења два лица која се суочавају морају бити окренута једно према другом и омогућити им да се непосредно изјасне и обрате једно другом, уз међусобно изјашњавање и постављање питања.

Међутим, у неким ситуацијама извођење овог доказа захтева сам окривљени, и тада је суд дужан да сходно начелу права на одбрану приступи извођењу овог доказа, осим ако се искази окривљеног и лица са којим тражи суочење не разликују у битном, када може да одбије предлог окривљеног, али

уз ваљано образложење такве одлуке. У противном одлука ће бити донета уз повреду права на одбрану окривљеног, што у поступку по жалби, ако се на то жалбом укаже, може бити разлог за укидање првостепене одлуке.

Да би суочење дало очекиване резултате битно је да судија има одређено психолошко знање и познавање симптоматске слике суочених како би се правилно протумачили одређени знаци који се појављују код суочених лица (нелогичности у тврдњама, промене у понашању, губитак концентрације и сл.). Зато је и обавеза суда да у записник о суочењу унесе све уочене промене, које могу бити релевантне за поступак.

Резултати суочења могу бити: разјашњење супротности и нејасноћа када једно од суочених лица измени свој исказ тако да је сагласно у одређеним околностима са изјавама других суочених лица или делимично разјашњење противречности, ако током суочења буду наведени нови подаци. Уколико суочена лица остану при ранијим исказима, што се најчешће дешава, суочење није имало резултата.

Ток и исход суочења процесно се бележи у посебном записнику о суочењу. Уочено је да се у пракси прекршајних судова, при сачињавању записника о суочењу најчешће унесе само констатација да суочени остају при раније датим изјавама, или се окривљени поново саслушава на околности из поднетог захтева, као и лице са којим се суочава, чиме се задовољава само форма, у смислу да је суд извео све доступне доказе, али се не остварује сврха ове доказне радње.

Саслушање сведока. Као сведоци се у прекршајном поступку позивају лица, укључујући и оштећеног, за која је вероватно да ће моћи да дају обавештења о прекршају и учиниоцу и о другим важним околностима (чл. 207. ЗОП). Начин позивања сведока и могућност извођења процесне радње у стану сведока који не може приступити у суд због старости, болести или тешких телесних мана, регулисан је у члану 209. ЗОП.

Сведок има законску обавезу да се одазове писаном позиву суда да сведочи, чак и када се на њега односе законске забране сведочења, иначе се излаже ризику да буде принудно доведен или процесно кажњен (чл. 216). Као сведок се не може саслушати лице које је обавезно да штити службену, војну или професионалну тајну (бранилац о ономе што му је поверио окривљени), изузев ако овлашћено лице, односно окривљени ослободи сведока обавезе чувања тајне (чл. 210). Релативна забрана сведочења, која се може отклонити пристанком појединих категорија сведока да сведоче, предвиђена је у члану 211. Односи се на брачног друга окривљеног, његове сроднике по крви, у побочној линији (до трећег степена сродства) или по тазбини (до другог степена сродства), на усвојеника и усвојитеља окривљеног и верског исповедника, ако треба да сведочи о ономе што му је окривљени исповедио. Да ли постоји законска забрана сведочења у конкретном случају, процењује судија, али о тој

забрани суд води рачуна по службеној дужности (в. члан 212. о последицама непоштовања забране).

Сведок може бити делимично ослобођен дужности сведочења, пошто ЗОП допушта да сведок може ускратити одговор на поједина питања ако би тиме себе или блиског сродника изложио тешкој срамоти, знатној материјалној штети или кривичном гоњењу. Претпоставка коришћења тог права јесте да га на то судија упозори на шта упућује сходна примена ЗКП. Дато упозорење требало би записнички констатовати.

У свим другим случајевима сведоци, који су се одазвали позиву суда, обавезни су да сведоче, иначе би могли бити новчано кажњени (чл. 216).

Саслушавање сведока предузима по правилу месно надлежан суд који води прекршајни поступак, а из разлога економичности, изузетно, саслушање може извршити по замолници суд на чијем подручју сведок има пребивалиште или боравиште. Начин саслушања сведока, прописан у члану 214., треба да обезбеди непристрасност датог исказа. У том циљу, пре него што сведок да свој усмени исказ, суд га мора опоменути да је дужан да говори истину и да ништа не сме прећутити и упозорити га на кривичноправне последице давања лажног исказа. Такође, суд упозорава сведока који би могао бити ослобођен дужности сведочења по члану 211. да није дужан да сведочи. Опомене и упозорења се уносе у записник.

Тактика испитивања сведока прописана је у члану 214. у ставовима 6-8. Сведок се прво пита за своје личне податке и однос са окривљеним и оштећеним, а затим се позива да у целовитом исказу изнесе све што му је о предмету познато. Потом се постављају питања, ради проверавања, допуне и разјашњења појединих делова исказа сведока. Суд обавезно сведока мора питати откуд му је познато оно о чему сведочи. ЗОП у истом члану регулише начин саслушања глувих и немих сведока са којима се комуницира писаним путем или посредством тумача. Сведок који не разуме језик у службеној употреби у суду на коме се води поступак може свој исказ дати преко преводиоца.

Записник о саслушању сведока може бити самостално оформљен или може бити део записника о претресу (в. члан 242). У њему мора бити наведен ток саслушања и битна садржина исказа сведока.

Окривљени, који је по правилу пре тога саслушан, може да присуствује саслушању сведока и да, преко судије, поставља питања сведоцима. Ако окривљени није био присутан саслушању сведока, треба му омогућити да се са садржином исказа сведока упозна.

Суочење сведока. Суочење сведока (само два истовремено) предузима се ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница. То је факултативна процесна радња. На начин извођења суочења примењује се члан 205. Искључено је суочење сведока који није навршио четрнаест година са окри-

вљеним и другим сведоком, али је начелно допуштено суочење малолетног сведока узраста од навршених четрнаест година до ненавршених осамнаест са окривљеним или другим сведоком, осим уколико је услед природе прекршаја, последица и других околности ово лице посебно осетљиво или се налази у посебно тешком душевном стању (чл. 215. ст. 4. и 5).

Увиђај. Из члана 217. ЗОП произилази да је увиђај доказна радња која се факултативно предузима, када је потребно лично и непосредно чулно опажање судије, уобичајено видом, ради утврђивања или разјашњења неке важне чињенице. Утврђивање чињеница значи проверу да ли оне постоје или не, док разјашњавање подразумева опажање неке особине, односа предмета, међусобне везе између трагова и неких предмета и слично (на пример, код саобраћајних прекршаја). Увиђај се предузима на предлог странака, а изузетно и по службеној дужности. Обавља се у присуству странака, а може му присуствовати и вештак, позван на предлог странке или по службеној дужности. О кругу лица који се позивају на увиђај одлучује судија. Ако се увиђај спроводи на предлог странке, суд може затражити да странка предујми новчани износ из кога ће се исплатити трошкови за вршење увиђаја. Увиђај се по правилу врши на месту извршења прекршаја и сваком другом месту где се налазе трагови прекршаја. Могућ је и увиђај предмета (материјалних трагова и докумената).

Вештачење. Као и у другим судским поступцима, вештачење се примењује када суд не може самостално да утврди релевантне чињенице за које је потребно стручно знање којим не располаже. Одређује се на предлог странке или по службеној дужности, писаном наредбом суда у којој мора бити наведен предмет вештачења (чињенице у погледу којих се обавља вештачење) и стручна установа, државни орган или стручњак (по правилу стални судски вештак) коме се поверава вештачење (чл. 218. ст. 3. и 4). Тај законом наведен редослед различитих категорија вештака важи онда када вештачење одређује суд по службеној дужности. Доказну снагу исправа имају докази о вештачењима извршеним у државним органима (на пример, инспекцијама) или организацијама са јавним овлашћењима које предузимају стручну контролу одређене делатности (на пример, проверу квалитета и хигијенске исправности животних намирница, квалитета услуга јавне чистоће, контролу трговинске делатности или изведених грађевинских радова и слично), која су била основ за покретање прекршајног поступка.

Непристрасност вештака обезбеђена је законским правилима да се апсолутно не може именовати као вештак лице које се у конкретном случају не би смело саслушати као сведок или које би било ослобођено од дужности сведочења, као ни оно које је прекршајем оштећено. Суд по службеној дужности мора да пази на ту околност, чак и када странке предлажу вештака, јер се на налазу и мишљењу тог лица не може заснивати пресуда (чл. 219), тј. постоји апсолутно битна повреда одредаба поступка из члана 264. ст. 1. тач. 11).

Странке могу тражити искључење вештака из релативних разлога (изузеће), истих који важе и за изузеће судије (чл. 112.).

У ЗОП је описан редослед извођења вештачења, пошто се вештак одазове позиву суда и најпре упозна са садржином писане наредбе којом је одређено вештачење. Вештак се упозорава на то да тачно наведе све што опази и да своје мишљење изнесе непристрасно, у складу са правилима науке или вештине. Посебно се упозорава на последице давања лажног исказа (чл. 221.). Пошто се вештак упозна са својим процесним правима и дужностима (в. члан 224.), приступа самом вештачењу тако што прегледа предмете вештачења у присуству судије и записничара и непосредно на записник даје своје мишљење. У пракси вештак најчешће у одређеном року саставља писани налаз и мишљење (чл. 223.). У поступку вештачења вештаку се могу давати допунска разјашњења, а по потреби ће се упознати са стањем у списима. По предлогу вештака се могу изводити нови докази како би се утврдиле околности важне за вештачење. Закон о прекршајима прописује обавезу да се сумња у урачунљивост окривљеног мора проверити психијатријским вештачењем које ће се извршити прегледом или посматрањем у здравственој установи (чл. 222. ст. 3). Евентуалне несагласности или нејасноће у налазу и мишљењу вештака отклањају се његовим саслушањем или понављањем вештачења које врши тај вештак или други вештак (чл. 223. ст. 2). Писани налаз и мишљење вештака доставља се странкама, које се о њему могу изјаснити у року од 15 дана. Закон не предвиђа могућност ангажовања стручног саветника, како је то прописано у ЗКП, али је у пракси управо најчешћа ситуација да странка документује свој навод прилажући мишљење и налаз приватно ангажованог стручњака.

Претресање просторија и лица. Као процесна радња претресање се ретко предузима у прекршајном поступку. Сврха предузимања те процесне радње предвиђена је у члану 226. Претресање се може предузети ако постоји вероватноћа да ће се тако пронаћи предмет или трагови који би могли бити значајни за прекршајни поступак или да ће се окривљени приликом претресања ухватити. Претресање се предузима по писаној наредби суда (чл. 227.). Ту наредбу извршава полиција, пошто најпре преда наредбу лицу чије просторије треба претрести или на коме ће се претресање извршити и позове га да добровољно преда тражено лице или предмете. Начин вршења претресања просторија и лица, уз присуство два сведока (истог пола, ако је реч о претресу лица) одређен је у члану 228. Законитост вршења радње осигурава обавеза да претресању присуствује држалац стана или просторије, односно одрасли члан његовог домаћинства или сусед. Такође, претресању просторија правног лица мора присуствовати представник правног лица (чл. 228. ст. 2 и 3.).

Приликом вршења претресања привремено се одузимају тражени предмети, што се констатује у записнику о претресању (чл. 229.) у коме се нађени предмети описују, а држаоцу се издаје потврда о одузетим предмети-

ма (в. члан 230. и 231.). Привременим одузимањем предмета употребљених или насталих извршењем прекршаја омогућава се касније изрицање заштитне мере одузимања предмета. Ако се приликом претреса пронађу предмети који указују на извршење неког другог прекршаја и они се могу привремено одузети (уз записничку констатацију), с тим што мора бити обезбеђена посебна наредба прекршајног суда о привременом одузимању предмета, сагласно члановима 230. и 231.

Нарочито је важан члан 231. ЗОП који регулише привремено одузимање предмета не само током претресања у прекршајном поступку које предузимају овлашћени службеници полиције (чл. 227. ст. 3), него и када се врши као самостална процесна радња на коју су по одредбама других закона овлашћена службена лица инспекцијских органа, царински службеници или полицијски службеници који у оквиру своје службене дужности сазнају за прекршај. За привремено одузимање предмета у току прекршајног поступка увек мора постојати писмена судска наредба са изреком и кратким образложењем разлога за привремено одузимање предмета (чл. 231. ст. 2). Та наредба се уручује лицу од кога се одузимају предмети и издаје му се потврда са тачним означењем одузетих предмета. За разлику од те ситуације, други органи управе из члана 231. ст. 2. овлашћени су да без судске наредбе привремено одузму предмет када у вршењу службене дужности сазнају за прекршаје или да би спречили учиниоца у вршењу прекршаја. По ЗОП су ти органи дужни да суд неодложно известе о привременом одузимању предмета и о разлозима предузимања мере.

Уобичајено уз потврду о привремено одузетим предметима овлашћени органи подносе и захтев за покретање прекршајног поступка. Судија тада накнадно доноси наредбу о привременом одузимању предмета или ће, ако утврди да нема законских разлога, наредити да се предмети врате лицу од кога су одузети. Ова друга ситуација је веома ретка у прекршајном поступку. Одредбама није регулисано до ког момента би требало да се врате привремено одузети предмети, ако суд није изрекао трајну заштитну меру одузимања предмета. То трајно одузимање врши се пресудом којом се окривљени оглашава одговорним и кажњава (чл. 54. ст. 1-3.). О одузетим предметима се води евиденција.

У случају да се прекршајни поступак не заврши пресудом којом се окривљени оглашава одговорним, начелно важи правило да се привремено одузети предмети или новац добијен њиховом продајом враћа окривљеном, односно власнику, осим ако интереси опште безбедности или разлози морала, као и други случајеви одређени посебним законом, захтевају одузимање предмета, када се доноси посебно решење, којим се изриче мера одузимања предмета (чл.54.ст.4.). Против овог решења окривљени има право жалбе, а власник ствари, коме је изречена мера трајног одузимања предмета, а који није окривљени у поступку, има право да у парничном поступку тражи накнаду штете од лица код кога се предмет налазио и потом био одузет.

Органи који су привремено одузели предмете морају се о њима старати и чувати их до окончања прекршајног поступка. Уз захтев за покретање прекршајног поступка, овлашћени подносилац захтева доставља суду и потврду о привремено одузетим предметима у којој морају бити назначени сви неопходни подаци који омогућавају тачну идентификацију предмета (на пример, марка пиштоља, фабрички број, калибар итд.). У члану 232. ст. 5. предвиђен је поступак продаје одузетих предмета који се не могу чувати или би њихово чување било нецелисходно. Прекршајни суд одлучује посебном наредбом о продаји таквих одузетих предмета, која се врши у складу са прописима. Добијени новац се депонује, а у судској одлуци се одређује како ће се поступити са новцем добијеним продајом предмета, односно са одузетим предметима.

Поступак са сумњивим стварима, чији се власник не зна или се није могао идентификовати, регулисан је у члану 232. ст. 2. Пошто се ствар налазила код окривљеног, објављивањем огласа на који треба у року од годину дана да се јави власник одузетог предмета, има за циљ да власнику омогући да дође до своје ствари. Трошкове огласа накнадно сноси власник, ако се јави или се они намирују из вредности продате ствари, како је предвиђено у члан 232. ст. 2. По истеку предвиђеног рока ствар постаје јавна својина а у буџет се уносе новчани износи добијени продајом ствари.

Питање спорног власништва над привремено одузетом ствари је немогуће разрешити у прекршајном поступку (на пример, власништво над иностраним моторним возилом, које је у Србију увезено и препродано више пута у складу са прописима, да би се у једном тренутку испоставило да је реч о украденом возилу са фалсификованим ознакама шасије или мотора или саобраћајном дозволом). У случају када ствар потражује лице чије власништво на ствари није правно ваљано или када више лица претендују да су власници исте ствари, требало би их упутити да у парници остваре своје стварно право.

Доказна снага исправа. Суд може утврдити доказе вршећи увид у исправе које су сачинили надлежни државни органи приликом вршења послова из своје надлежности (надзор над применом одговарајућих прописа, откривање прекршаја и подношење захтева за покретање прекршајног поступка). Нарочити значај имају записници о извршеној контроли и докази утврђени коришћењем мерних инструмената, нпр. алкометром и сличним уређајима за анализу присуства опојних средстава у крви или у крви и урину, или радарски снимци којима се доказује прекорачење дозвољене брзине моторног возила. Такве доказе окривљени тешко може оспорити у прекршајном поступку, ако су наведене чињенице и докази прибављени на законит начин.

Споразум о признању прекршаја

По угледу на кривични поступак, изменама ЗОП из 2009. године уве-

ден је у прекршајни поступак споразум о признању прекршаја. Спорна је потреба за применом овог института из аспекта суђења за прекршаје, јер се извршење прекршаја релативно лако доказује код претежног броја прекршаја који су формални деликти учињени пропуштањем. У тим случајевима судија може релативно једноставно установити да је прекршај учињен чим је одређено лице било у обавези да нешто учини, а то није предузело на прописан начин или у предвиђеном року.

Споразумом о признању прекршаја, који склапају окривљени и његов бранилац, са једне стране и овлашћени подносилац захтева, са друге стране, изузима се из судске надлежности одлучивање за прекршаје, које се формално правда потребом за растерећењем првостепених судова. У суштини, „на мала врата“ дозвољава се да управа преузме надлежности „кажњавања“ за прекршаје, које су јој биле смањиване, а потом и одузете ЗОП.

Изменама ЗОП из 2016. године проширене су могућности за закључивање споразума о признању прекршаја, тако да нешто што би требало да буде изузетак од редовног поступка постаје уобичајени начин измештања решавања о прекршају из судске надлежности у току судског поступка.

Закључивање споразума. Чланом 233. регулисано је ко, када и до ког процесног момента може закључити споразум о признању прекршаја. Материјални услов споразумног признања прекршаја јесте да је реч о једном или више прекршаја учињених у стицају за које се прекршајни поступак води на основу захтева за покретање прекршајног поступка. Формални услови предвиђени су у ставовима 1. и 3. истог члана. Закључење споразума може предложити како овлашћени подносилац захтева, тако и окривљени или његов бранилац. Тиме је мењана ранија одредба по којој је бранилац могао да учествује у преговарању, али није могао да закључи споразум о признању прекршаја без окривљеног. Споразум се може закључити и доставити судији до доношења првостепене пресуде.

Обавезна садржина споразума је предвиђена у члану 234. ЗОП. У споразуму морају бити наведени: подаци о странкама, признање окривљеног да је учинио прекршај који му се ставља на терет оптужним актом, споразум о врсти и висини казне и о другим прекршајним санкцијама, изјава овлашћеног подносиоца да одустаје од прекршајног гоњења за прекршаје који нису обухваћени споразумом, споразум о трошковима, одузимању имовинске користи, враћању предмета прекршаја или о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет, изјава о одрицању од права на жалбу странака и браниоца на првостепену судску одлуку донету на основу споразума и потпис странака и браниоца. Изменама из 2016. године прецизирано је да је споразумом могуће умањити казну до законског минимума новчане казне одређене у распону, који је прописан у члану 39. Према томе, споразум о признању прекршаја не би био могућ када се поступак води за оспорене прекршајне налоге (по захтеву за

судско одлучивање), за прекршаје за које је прописана казна затвора и за прекршаје прописане другим прописима изузев законом и уредбом. Који је *ratio legis* оваквог решења, остаје нејасно.

Изменама из 2016. године релативизована је и обавеза изрицања заштитне мере, јер се окривљени и овлашћени подносилац могу споразумети да се заштитна мера прописана за прекршај за који се окривљени терети изрекне у мањем обиму или да се уопште не изрекне (чл. 234.ст.3). Иначе, реч је о заштитним мерама које су прописане материјалним прописима као обавезне.

Улога суда при одлучивању о закљученом споразуму. За разлику од ранијег законског решења из 2013. суд о закљученом споразуму одлучује нејавно, без одржаног рочишта. Улога суда се своди на формално испитивање да ли су споразум постигла лица овлашћена у члану 233. ст. 1, да ли је споразум благовремено закључен и да ли садржи све обавезне законске елементе из члана 234.

Ипак, правно дејство споразума које постигну странке условљено је позитивном одлуком суда о споразуму. На тај начин се поступак окончава неком врстом формално склопљеног судског поравнања. Предвиђено је да суд може решењем споразум о признању одбацити једино зато што је поднет након рока, тј. после доношења првостепене одлуке. На такво решење није дозвољена жалба (чл. 235. ст. 2.).

Усвајање споразума суд потврђује својом пресудом (чл. 236.). Услови за то су да је: окривљени свесно и добровољно признао прекршај и да то није учинио у заблуди, да споразум има одговарајуће елементе из члана 234, да је окривљени свестан последица закљученог споразума којим се одриче права на суђење и жалбу против пресуде, као и да споразумом нису повређена права оштећеног. Суд може одбити споразум о признању ако није испуњен један или више наведених услова, али не може ценити да ли је споразумом утврђена санкција која очигледно не одговара тежини прекршаја који је окривљени признао. У случају да суд одбије споразум, признање окривљеног које је било дато не може бити коришћено као доказ у прекршајном поступку. По правноснажности решења о одбијању споразума, споразум и сви списи у вези са њим, издвајају се и уништавају пред судом, о чему се саставља забелешка (чл. 234. ст. 3). Практично се са таквим споразумом поступа као са незаконитим доказом.

Одлука суда о споразуму се обавезно доставља овлашћеном подносиоцу захтева и окривљеном, односно његовом браниоцу, ако га има (чл. 236. ст. 4).

Овлашћени подносилац захтева, окривљени и његов бранилац могу изјавити жалбу на решење суда о одбијању споразума о признању у року од осам дана од када им је решење достављено, док против пресуде о усвајању споразума жалба није дозвољена (чл. 237).

Пресуда којом суд усваја споразум о признању прекршаја је осуђујућа и мора имати обавезну садржину те пресуде предвиђене чланом 251. Суд ће

окривљеног огласити одговорним и изрећи ће му казну, односно другу прекршајну санкцију на основу постигнутог споразума о признању. О свим другим питањима, такође, суд ће одлучити према споразуму. Због споразумног одустанка овлашћеног подносиоца захтева од прекршајног гоњења окривљеног за друге прекршаје који нису обухваћени споразумом, суд ће у пресуди навести да се у односу на њих поступак обуставља (у складу са чл. 235). Пресуда којом се споразум усваја доставља се подносиоцу захтева и окривљеном, а такође и оштећеном, ако је у споразуму одлучено о његовом имовинскоправном захтеву, као и лицу чији је предмет одузет и лицу против кога је изречена мера одузимања имовинске користи.

Претрес

Начела контрадикторности, усмености, непосредности и јавности поступка у прекршајном поступку важе у ограниченом или модификованом виду, па је зато у ЗОП предвиђено да ће се претрес одредити када суд оцени да је то потребно ради правилног и потпуног утврђивања чињеничног стања (чл. 239 ст. 1). Према томе, одржавање претреса је само евентуална фаза прекршајног поступка.

Ако одлучи да одреди претрес, судија наредбом одређује време и место одржавања и на претрес позива окривљеног, његовог браниоца, представника окривљеног правног лица, оштећеног, подносиоца захтева за покретање поступка и друге учеснике поступка по потреби. У позиву се окривљени упозорава да се може наредити његово довођење, ако се не одазове позиву. Ако уредно позвани окривљени ипак не дође, суд може одлучити да одложи претрес и да изда наредбу за довођење окривљеног на нови претрес или да одржи претрес без присуства окривљеног, ако су испуњени услови из члана 240.

Претрес се може одржати у одсуству уредно позваног окривљеног који на претрес није дошао. Исто правило важи и ако изостане уредно позвани представник окривљеног правног лица, односно његов бранилац. Да би се применило ово правило потребно је да су кумулативно испуњени следећи услови из члана 240: да је окривљени (или представник окривљеног правног лица или бранилац окривљеног правног лица) уредно позван, али није дошао на претрес, да је окривљени или представник окривљеног правног лица био претходно саслушан у прекршајном поступку и да је суд нашао да њихово присуство није неопходно за правилно утврђивање чињеничног стања. На последице недоласка окривљени се упозорава у позиву. Ако би недостао макар један од законских услова, постојала би повреда права на одбрану окривљеног која би могла бити истицана као жалбени разлог (в. члан 264).

Претрес се може одржати и у одсуству уредно позваног браниоца окривљеног који свој недолазак не оправда, под условом да се са одржавањем

претреса без присуства браниоца сагласио окривљени (чл. 240 ст. 4). За одржавање претреса није неопходан ни долазак подносиоца захтева (чл. 240. ст. 3).

Очигледно, правила из члана 239., а нарочито из члана 240. одговарају више некадашњој структури управно-казненог поступка који судија води по службеној дужности него шаблону кривичног поступка коме се убрзано настоји прилагодити прекршајни поступак. У том другом моделу главни претрес је централна фаза поступка коме обавезно присуствују странке, како би узеле учешће у контрадикторном доказном поступку.

Претрес који се одржава по одлуци суда је увек јаван (чл. 241), с тим што суд мора искључити присуство јавности у поступку према малолетнику. Суд може искључити јавност (за цео претрес или један његов део) ако то захтевају општи интереси или разлози морала.

Претресом руководи судија, који има дужност да се стара о одржавању реда, како током претреса, тако и за време извођења сваке појединачне процесне радње (в. чл. 244). Ток претреса регулисан је у члану 242. ЗОП. Пошто је констатовао да су присутна позвана лица и да се претрес може одржати, судија узима личне податке од окривљеног или представника окривљеног правног лица, а затим се сведоци привремено удаљавају у другу просторију. Судија чита садржину захтева за покретање прекршајног поступка и затим приступа саслушању окривљеног или представника окривљеног правног лица. Потом се изводи доказни поступак саслушањем сведока, вештака, суочењем или се остварује увид у исправе и слично. О извођењу одређених доказа суд одлучује решењем, које може опозвати у току поступка (чл. 242. ст. 5.). На тај начин суд може да руководи поступком и спречи одуговлачење поступка поступцима странака које предлажу извођење непотребних доказа.

Права странака на претресу регулисана су у члану 243. Тако странке, бранилац окривљеног и оштећени, имају право да у току претреса предлажу доказе и дају друге предлоге, а по одобрењу судије који води поступак могу да постављају питања лицима која се саслушавају.

По правилу ће на претресу бити предузете радње и изведени докази које су предложиле странке, а само изузетно, судија може одлучити да се изведу и други докази за које сматра да могу допринети разјашњењу ствари, као што може и одбити извођење непотребних доказа.

Представнику овлашћеног подносиоца дато је право да може изменити на претресу свој захтев у погледу чињеничног описа прекршаја. Оваква измена чињеничног описа прекршаја треба да омогући објективни идентитет оптужбе и судске одлуке. С обзиром на слабу процесну активност овлашћених подносилаца захтева и противречна законска решења у погледу процесне позиције суда у вези доказивања, у пракси се уочава проблем када судија, на основу резултата доказног поступка у пресуди коригује и допуњава чињенич-

но стање, без измене садржине захтева за покретање прекршајног поступка, чиме чини битну повреду поступка. Према томе, ваљало би прихватити да суд не може на штету одбране утврђивати чињенице које нису наведене у захтеву, баш зато што овлашћени подносилац захтева има могућност да на претресу измени садржину свог захтева и прилагоди је новоутврђеном чињеничном стању. Да би се избегла повреда права на одбрану, у смислу члана 243. став 3. ЗОП, судија је у обавези да решењем одложи претрес да би се окривљени упознао са изменом захтева и припремио за одбрану.

После завршеног доказног поступка странке и бранилац могу дати завршну реч у којој износе своју оцену о изведеним доказима. Завршну реч увек последњи даје окривљени, односно представник окривљеног правног лица.

Претрес ће судија закључити ако нађе да га не треба одложити ради евентуалне допуне поступка или ради припреме одбране окривљеног по измењеном захтеву за покретање прекршајног поступка. Одмах потом судија може донети пресуду и јавно објавити изреку пресуде уз кратко навођење разлога. Окривљени и подносилац захтева могу се том приликом одрећи права на жалбу и изјаснити да не траже да им се достави писмено израђена пресуда. У том случају окривљеном ће се уручити, а подносиоцу захтева доставити само препис изреке пресуде, без образложења (чл. 234. ст. 6).

Доношење пресуде и других одлука

Врсте одлука. У прекршајном поступку се доносе различите врсте одлука: наредбе, решења (процесна и мериторна) и пресуде. Није дозвољена жалба на судске наредбе и процесна решења које суд доноси у сврхе руковођења поступком. На мериторна решења и пресуде дозвољена је жалба. Најважнија фаза у доношењу судске одлуке је њено изрицање, док све друге, које следе пошто је донета пресуда или друга одлука, имају за циљ да се странке и други учесници у поступку упознају са садржајем донетих судских одлука.

Изрицање. Завршну фазу прекршајног поступка представља доношење судске одлуке којом се окончава првостепени прекршајни поступак: осуђујуће или ослобађајуће пресуде, решења којим се поступак обуставља или решења којим се малолетном учиниоцу прекршаја изриче васпитна мера (чл. 246. ст. 1. ЗОП). У ЗОП постоји правна празнина у погледу могућности окончања поступка изрицањем заштитне мере обавезног психијатријског лечења, када се изриче неурачунљивом лицу као самостална санкција (в. члан 60. ст. 1.).

Пресудом, решењем о обустави поступка или решењем о изрицању васпитних мера одлучује се не само о главној прекршајној ствари, него и о споредним питањима (одузимању имовинске користи, судбини привремено одузетих предмета, трошковима и слично). Изузетак од правила да се о тим питањима одлучује у склопу главне судске одлуке предвиђен је у погледу нак-

надне одлуке о трошковима, доношења посебног решења којим се предмети одузимају ради заштите интереса опште безбедности или из разлога морала, иако поступак није завршен пресудом којом се окривљени оглашава одговорним или када се привремено одузети предмет по окончању поступка посебном судском одлуком враћа власнику.

У члану 246. ст. 2. предвиђен је инструктивни рок од осам дана за израду отправка судске одлуке, од дана када су окончане све радње у прекршајном поступку.

Судска одлука се може заснивати само на изведеним доказима и чињеницама које су утврђене у поступку. Односи се искључиво на лице које се захтевом за покретање прекршајног поступка терети за прекршај и само на чињенични опис прекршаја који је наведен у захтеву (субјективни и објективни идентитет одлуке са захтевом). Ризик неподударности субјективног идентитета, који је постојао када у току поступка престане да постоји окривљено правно лице, на кога се односи захтев за покретање прекршајног поступка, превазилази се одредбом члана 247. ст. 4 (у вези члана 28. ст. 1) по којој овлашћени подносилац свој захтев може усмерити против правног следбеника.

Суд увек мора да одлучи у целини о поднетом захтеву, иначе постоји апсолутно битна повреда одредаба прекршајног поступка из члана 246. ст. 1. тач. 9). Суд није везан правном квалификацијом прекршаја назначеном у захтеву, али јесте чињеничним описом прекршаја. Ако се прекршајни поступак води због више прекршаја, у пресуди се мора навести за које је прекршаје окривљени оглашен одговорним, а за које се ослобађа одговорности или се поступак против њега обуставља (чл. 253.).

Решење о обустави поступка. Специфичност прекршајног поступка је да се решење о обустави доноси због недостатка процесних претпоставки за вођење поступка због којих би се у кривичном поступку донело решење о одбацивању оптужнице или, у каснијој фази поступка, одбијајућа пресуда. На околности из члана 248. (на пример, да је захтев поднео неовлашћени подносилац, да прекршајни суд није стварно надлежан да расправља о захтеву, да постоји повреда правила *res iudicata* или *ne bis in idem*, да је протекао рок застарелости и слично) суд пази у току целог поступка и одмах доноси решење о обустави поступка ако установи постојање неке од њих. Решење о обустави поступка треба да има увод, изреку и кратко образложење у коме се констатују формални разлози због којих се обуставља поступак, као и поуку о правном леку.

Пресуда којом се окривљени оглашава одговорним. Ова врста пресуде, која се доноси кад се у прекршајном поступку утврди постојање прекршаја и одговорност окривљеног за тај прекршај, представља мериторну одлуку о прекршајној ствари која се доноси када се у прекршајном поступку утврди постојање прекршаја и одговорности окривљеног за тај прекршај (чл. 249), тако да одговара осуђујућој пресуди у кривичном поступку. Обавезни садржај изреке те пресуде

предвиђен је у члану 251.„према коме изрека садржи: одлуку о одговорности окривљеног за прекршај (са описом прекршаја, назнаком места и времена извршења, правном квалификацијом и позивом на материјално правне прописе које је окривљени прекршио), одлуку о изреченим санкцијама (о казни и заштитној мери, са позивом на правни пропис који је суд применио одређујући врсту и висину санкције), одлуку о накнади трошкова поступка. У зависности од околности случаја, у изреци овакве пресуде суд ће навести и друге одлуке које је донео: о одузимању имовинске користи, о урачунавању задржавања у изречену казну затвора, о имовинскоправном захтеву. У члану 251. ст. 2-4. ЗОП прописани су додатни елементи које мора садржати изрека пресуде којом се изриче новчана казна или заштитна мера одузимања предмета, да би се омогућило њихово извршење.

Пресуда којом се окривљени ослобађа одговорности. Разлози за доношење ослобађајуће пресуде прописани су у члану 250.: ако дело за које се окривљени терети захтевом није прекршај, ако постоје околности које искључују прекршајну одговорност окривљеног и ако није доказано да је окривљени учинио прекршај на који се односи захтев за покретање поступка. Изрека ове врсте пресуде мора да садржи одлуку о ослобођењу од одговорности, навођење тачног законског основа за доношење пресуде, опис прекршаја који се окривљеном ставља на терет, одлуку о трошковима поступка и, изузетно, о поднетом имовинскоправном захтеву.

Објављивање. Донета пресуда се јавно, усмено објављује (ако је окривљени присутан) или се накнадно доставља странкама писани примерак израђене пресуде. Од тог момента када израђена пресуда буде усмено саопштена или предата ради уписивања и експедиције, судија не може више ништа мењати у овереном препису судске одлуке. У случају да постоји разлика између оног што је усмено саопштено и записника, предност има записник.

Ако су странке биле присутне усменом објављивању пресуде, пресуда ће им се доставити накнадно само ако оне то захтевају. Пресуда се окривљеном, који је био присутан при њеном усменом објављивању, доставља на његов захтев, који се уноси у записник уз његов потпис. Рок за достављање пресуде је осам дана од дана објављивања (чл. 257).

Да би се поједноставио поступак достављања, ЗОП предвиђа да се пресуда присутном окривљеном уручује, а подносиоцу захтева доставља само препис изреке пресуде, уколико окривљени изјави да не захтева да му се достави писано израђена пресуда и у ситуацији када се одриче права на жалбу (што се записнички констатује, уз потписе окривљеног и судије). Писани отправак пресуде са образложењем доставиће се подносиоцу захтева који то затражи. Рок за жалбу подносиоца захтева тече од пријема таквог писаног отправка пресуде.

Писмена израда одлука. Свака писано израђена пресуда мора имати следећу садржину: увод, изреку, образложење, упутство о праву на жалбу, број, датум, потпис судије и службени печат, сагласно члану 254.

Процесни начин исправке погрешне судске одлуке исти је без обзира на то да ли се ради о техничким недостацима и очигледним грешкама или о неслагању писане пресуде са изворником. Технички недостаци пресуде се исправљају по службеној дужности или на предлог странака или оштећеног (чл. 255.) и то једино посебним решењем које постаје саставни део пресуде или друге одлуке која се исправља (став 2). Исправљени препис одлуке која садржи очигледне грешке у писању, рачунању и преписивању доставља се лицима која имају право жалбе на ту одлуку, а рок за жалбу тече од дана достављања исправљеног преписа одлуке.

Посебна правила о достављању. На достављање пресуде учесницима у поступку односе се општа правила о достављању. ЗОП регулише да се пресуда доставља и оштећеном који није овлашћени подносилац захтева за покретање поступка, ако је њоме одлучено о поднетом имовинскоправном захтеву, као и лицу чији је предмет одузет пресудом и лицу против кога је изречена мера одузимања имовинске користи (чл. 256).

ЖАЛБА И ПОСТУПАК ПО ЖАЛБИ

Право на жалбу

Другостепени поступак у коме се испитује законитост и правилност првостепене пресуде иницира се подношењем жалбе, која је редовни правни лек против пресуде и решења прекршајног суда (чл. 258 ст. 1). Рок за подношење жалбе је осам дана од дана достављања пресуде или решења лицу које је овлашћено на жалбу (чл. 258. ст. 2). Тај рок почиње да тече од дана када је окривљеном достављен препис пресуде, а ако окривљени има браниоца, од дана када је њему достављен препис пресуде (чл. 259. ст. 4)[17]. Реч је о преклузивном року, с тим што је, под законским условима, могуће у случајевима оправданог прекорачења рока поднети молбу за повраћај у пређашње стање (в. члан 138).

Жалба на пресуду или решење има суспензивно дејство (одлаже извршење одлуке) осим у случајевима прописаним законом. Суспензивно дејство немају: жалба на решење о кажњавању због неодређивања представника правног лица (чл. 124), жалба на решење којим се изриче процесна забрана приступа оштећеном у току поступка (чл. 126.), жалба на решење о процесном кажњавању вештака (чл. 224), жалба окривљеног на решење о одбацивању захтева за судско одлучивање по прекршајном налогу (чл. 276).

17 Тиме је требало отклонити уочене злоупотребе да бранилац који уредно прими првостепену судску одлуку не изјављује жалбу чекајући да препис одлуке прими и окривљени, који одуговлачи и избегава њен пријем све док не наступи застарелост прекршајног поступка.

Право на жалбу имају: окривљени и његов бранилац, као и подносилац захтева (чл. 259. ст. 1.). У корист окривљеног и без његовог посебног овлашћења, али не и против његове воље, жалбу могу поднети њему блиска лица (брачни друг, лице са којим живи у ванбрачној или другој трајној заједници живота, најближа родбина, лица по закону изједначена са родитељима и децом) и законски заступник (чл. 259. ст. 3). У корист окривљеног правног лица жалбу може изјавити његов законски заступник, као и представник (чл. 259. ст. 5). Право на жалбу признаје се и власнику одузетог предмета (ако није окривљени), али само у погледу одлуке којом је изречена заштитна мера одузимања предмета. Оштећени који нема статус овлашћеног подносиоца може изјавити жалбу само у погледу одлуке о трошковима, ако их је потраживао на основу члана 142.

Општи услови под којима странке могу да се одрекну или да одустану од права на жалбу прописани су у члану 261. Ради посебне заштите интереса малолетника ЗОП предвиђа да одрицање малолетника од права на жалбу нема правно дејство. У другим случајевима, одрицање од права на жалбу могуће је одмах пошто је одлука саопштена странкама, док се од изјављене жалбе може одустати до доношења другостепене пресуде. Форма одустанка није битна, могуће је то учинити усменом изјавом датом на записник или писаним поднеском. Битно је да се дата изјава не може опозвати.

Садржај и разлози жалбе

У члану 262 ст. 1. прописани су минимални подаци које жалба мора да садржи. То су: назнака судске одлуке против које се жалба изјављује, жалбени наводи и потпис подносиоца жалбе. ЗОП даље предвиђа да се у жалби могу износити нове чињенице и предлагати нови докази, при чему је подносилац жалбе дужан да наведе зашто их није раније изнео. У смислу члана 129. ст. 5 суд може позвати подносиоца да у одређеном року, а најкасније у року од 15 дана, исправи жалбу која не садржи све законом предвиђене елементе, иначе, суд ће жалбу одбацити као неуредну. У пракси се толерише ако окривљени не потпише жалбу, него само напише своје личне податке на крају, а потпише се на омоту у коме је жалбу суду упутио. Ако окривљени не потпише жалбу коју је саставио бранилац, сматраће се да је бранилац изјавио жалбу, под условом да је на жалбу ставио свој печат, а уз њу приложио пуномоћје. Пошто, по ЗОП, обавезни елемент жалбе није жалбени разлог, суд ће правно квалификовати тај разлог на основу навода подносиоца у чему је незадовољан одлуком. Такође, допуштено је да лица која су изјавила жалбу дају образложење жалбе у накнадној допуни жалбе. Допуна жалбе могућа је само до истека рока за жалбу. Ако је допуна жалбе поднета после истека рока неблаговременост те допуне констатује се у образложењу другостепене одлуке.

Жалбени разлози (основи жалбе) прописани су у члану 263., а потом су детаљно регулисани у члановима од 264. до 267. ЗОП. Жалбени разлози су: битне (апсолутне или релативне) повреде прекршајног поступка, свака повреда материјалног права (ЗОП или материјалног прописа којим је предвиђен прекршај за који се суди), погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање, неправилна одлука о прекршајним санкцијама, одузимању имовинске користи, трошковима и имовинскоправном захтеву.

Подносилац жалбе се може позвати на један или више жалбених разлога, зависно од врсте повреде, на пример, погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање редовно утиче и на погрешну примену права у конкретном случају.

Битне повреде одредаба поступка су различите повреде процесног закона учињене од тренутка када суд прими захтев за покретање прекршајног поступка до доношења првостепене одлуке (укључујући и процес њене израде). У члану 264. ст. 1. тач. 1) до 14) наведене су апсолутно битне повреде за које се по самом закону претпоставља да морају утицати негативно на правилност судске одлуке. Пошто се та чињеница посебно не доказује, довољно је да другостепени суд установи постојање такве повреде у првостепеној пресуди и због тога је укине. Апсолутно битне повреде поступка су повреде правила о: изузећу судије; праву на употребу матерњег језика; начелу јавног суђења; околностима за искључење покретања, вођења поступка или доношење осуђујуће пресуде; стварној надлежности суда; поступку по усменом саопштењу пресуде; субјективном и објективном идентитету оптужбе и пресуде; забрани заснивања судске одлуке на правно неваљаном доказу; праву на одбрану; поштовању *reformatio in peius*. Последња у низу апсолутно битних повреда постоји ако је изрека пресуде или решења неразумљива.

У ставу 2. истог члана предвиђене су четири релативно битне повреде, чије се постојање и њихов утицај на судску одлуку испитује ако је на ту повреду указано у жалби. То су: повреда права на одбрану тиме што окривљени није саслушан пре доношења одлуке (осим када је то по закону дозвољено), ако је изрека противречна разлозима пресуде или решења, ако пресуда или решење нема разлога или нису наведени разлози о одлучним чињеницама или су у знатној мери противречни или постоје други законом предвиђени недостаци у одлуци (в. члан 264. ст. 2 т. 3) и ако суд током поступка или приликом доношења одлуке није применио или је погрешно применио било коју одредбу овог закона или је у току поступка повредио право одбране.

Други жалбени разлог је повреда материјалног права (чл. 265.). На постојање повреде материјалног прописа другостепени суд пази по службеној дужности, ако су учињене на штету окривљеног и испитује их, без обзира на то ко је изјавио жалбу на првостепену одлуку. Ако постоји наведени недостатак, важи необорива законска претпоставка да је одлука неправилна и зато се укида. Повреде материјалног права постоје ако би суд погрешно сматрао да је радња

описана у захтеву прекршај, а она то није, и обрнуто, ако суд није водио рачуна о околностима које искључују одговорност окривљеног за прекршај или о околностима које искључују покретање и вођење прекршајног поступка. Такође, повреда материјалног права постоји ако је у конкретном случају примењен закон или други пропис који се не може применити, ако је при одлучивању о санкцији или о одузимању имовинске користи прекорачено законско овлашћење, ако су повређене одредбе о урачунавању задржавања и издржане казне у казну.

Погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање, као погрешна чињенична подлога донете судске одлуке, онемогућује правилност одлуке. То је најчешћи разлог укидања првостепених одлука. У одредби члана 266. се помињу одлучне чињенице (важне, правно релевантне, како са становишта процесног, тако и материјалног права) које омогућавају директно примену права. Суд може погрешно да утврди одређене чињенице или да пропусти да утврди чињенице важне за доношење одлуке, због чега оне остају неразјашњене. Погрешно утврђено чињенично стање постојало би и када суд погрешно цени изведене доказе и на тај начин погрешно утврди одлучне чињенице или их није утврдио. Уобичајено се у пракси уз позивање на овај жалбени разлог наводе нове чињенице и докази којима се указује на другачије чињенично стање у односу на утврђено у првостепеној одлуци.

Последњи жалбени разлог, прописан у члану 267., везан је за прекорачење законских овлашћења суда приликом доношења одлуке о санкцији, одузимању имовинске користи, трошковима или имовинскоправном захтеву. У ставу 2. истог члана се наводи да је могуће побијати судску одлуку и када суд није прекорачио законско овлашћење изрицањем казне, али је није правилно одмерио примењујући правила о ублажавању казне, ослобођењу од казне или правилима за изрицање опомене (било да их није применио било да је одмерио преблагу казну).

Поступак по жалби

Поступак по жалби се одвија у две фазе: у првој поступа и одлучује првостепени суд (чл. 268), док у другој поступак води и о жалби одлучује другостепени суд (в. чланове 269 – 278).

Првостепени суд врши техничку радњу пријема жалбе и испитује њену исправност: благовременост, дозвољеност и чињеницу да ли је жалбу изјавило овлашћено лице. Суд је овлашћен да жалбу са неким таквим недостатком одбаци решењем (чл. 268. ст. 1), изузев ако је окривљени који је закаснио са жалбом у законским роковима из члана 138 ст. 1. и 2. истовремено уз жалбу поднео молбу за враћање у пређашње стање, када је првостепени суд дужан да одлучи о тој молби. Могуће је да неука странка упути жалбу ненадлежном органу. Она би се по члану 136. ст. 5. такође сматрала благовременом, иако је првостепени суд примио по истеку законског рока за жалбу.

По испитаној формалној подобности жалбе да се по њој поступа, првостепени суд је дужан да жалбу достави другостепеном суду, заједно са списима, у року од три дана (чл. 268. ст. 2). Рок се рачуна од истека дана до кога су овлашћени подносиоци могли да изјаве жалбу. Одредбом се превазилазе спорне ситуације у пракси да окривљени и подносилац захтева у истој прекршајној ствари изјаве жалбе у року, али у различито време, тако да првостепени суд доставља другостепеном прво једну жалбу са списима, а потом накнадно и другу испитану жалбу. Контрадикторност поступка би захтевала да се жалба подносиоца достави супротној страни на одговор – у прекршајном поступку тога нема.

Закон о прекршајима не предвиђа начин на који другостепени суд води поступак када одлучује о жалби на првостепену судску одлуку, али регулише начин доношења одлука другостепеног суда (чл. 155). Поступак се увек води по службеној дужности, а суд одлучује у колегијалном саставу у складу са чл. 102. ст. 2. у седници са које је јавност искључена, тако да осим чланова већа може да присуствује само записничар. Ипак, члан 270. у коме су наведене врсте судских одлука које суд може донети и њихов редослед у члановима ЗОП који следе, указује на то да се најпре испитује формална исправност жалбе да се по њој поступа, а тек потом се одлучује о жалби и судбини првостепене пресуде.

Што се тиче начина доношења одлука, у члану 155. је регулисан ток седнице већа и изгласавање одлука апсолутном већином гласова након усменог излагања судије известиоца о стању ствари и усменом већању и гласању. Већањем и гласањем руководи председник већа, на тај начин што се најпре гласа о претходним питањима, а потом о главној ствари. По потреби се раздвајају питања о којима се гласа, како би се олакшало доношење одлуке. Непристрасност судског одлучивања обезбеђује се искључењем страначке јавности.

Другостепени прекршајни суд поново цени исте разлоге који се тичу исправности жалбе (благовременост, дозвољеност, да је поднета од овлашћеног лица) па у складу са чланом 269. и 270. решењем одбацује жалбу на пресуду или решење ако утврди да жалба садржи неки од наведених недостатака, које суд који је водио поступак није уочио. Окривљени не може поводом исте главне ствари изјављивати више жалби (накнадне ће се одбацити као недозвољене), иако несметано може извршити допуну благовремено поднете жалбе.

Пошто утврди да се по жалби може поступати, суд испитује првостепену одлуку у оном делу у којем се побија жалбом, а поред тога, по службеној дужности, увек проверава да ли постоји нека битна повреда одредаба прекршајног поступка из члана 264. ст. 1. тач. 1) и тач. 6) до 14) или је на штету окривљеног повређено материјално право у смислу члана 265. У случају да жалба изјављена у корист окривљеног не садржи жалбени разлог, суд ће се ограничити на то да испита постојање апсолутно битних повреда поступка, повреде материјалног права и донету одлуку о прекршајној санкцији и одузимању имовинске користи.

Ако утврди да не постоје разлози на које се указује у жалби, а да нема ни повреда закона на које суд пази по службеној дужности, суд ће својом пресудом одбити жалбу као неосновану, а првостепену судску одлуку потврдити (чл. 273.).

У случају да усвоји жалбу, суд може првостепену судску одлуку преиначити или укинути, пресудом или решењем, зависно од врсте првостепене судске одлуке поводом које је поднета жалба (в. члан 269). Суд је овлашћен да усвоји жалбу и пресудом преиначи првостепену одлуку, ако је испуњен неки од услова из члана 274., који се већином односе на чињенично стање и неправилну примену закона при одлучивању о санкцијама. Првостепена судска одлука може бити преиначена одлуком другостепеног суда у погледу свих делова изреке: у погледу одлуке о одговорности или одлуке о изреченој санкцији. Том приликом, другостепени суд може извршити и правну преквалификацију прекршаја. Међутим, одлука другостепеног суда не може бити неповољнија у односу на првостепену, ако је жалбу изјавио само окривљени.

Суд је овлашћен да решењем укине првостепену одлуку и врати предмет првостепеном суду на поновни поступак због уочене битне повреде одредаба поступка која је утицала на законито одлучивање; зато што постоји потреба да се допуни доказни поступак или спроведе нови; ради утврђивања чињеничног стања или када је из погрешних разлога (оцене доказа или погрешном применом материјалног права) прекршајни поступак обустављен или је донета пресуда којом се окривљени ослобађа одговорности. Могуће је и делимично укидање првостепене одлуке ако се поједини њени делови могу издвојити без штете за правилно пресуђење (на пример, само у односу на поједине од више прекршаја за које се окривљени терети). Међутим, одлука не би могла бити укинута само у погледу одлуке о одговорности или у погледу одлуке о казни или имовинскоправном захтеву, јер одлука о одговорности увек повлачи и остале одлуке које се доносе у поступку. Приликом укидања првостепене пресуде другостепени суд увек указује на разлоге, тако да је првостепени суд дужан да допуни поступак или да отклони формалне недостатке своје одлуке у складу са налозима другостепеног суда (чл. 276. и чл. 279.). Писано израђена другостепена одлука, са одговарајућим списима, доставља се првостепеном суду, који ће одлуку другостепеног суда доставити странкама и другим заинтересованим лицима (нпр. власнику одузетог предмета) који су имали право жалбе на одлуку првостепеног прекршајног суда.

Доносећи нову одлуку у поновљеном поступку првостепени суд може донети решење о обустави поступка (ако је наступила застарелост у међувремену или нека друга процесна сметња) или ослобађајућу пресуду. Код доношења осуђујуће пресуде првостепени суд је везан забраном преиначења на горе, како у погледу изречене казне и заштитне мере, тако и у погледу правне квалификације прекршаја.

Изменама ЗОП из 2016. године уведена је, по угледу на ЗКП и ЗПП, забрана двоструког укидања првостепене пресуде одлуком другостепеног суда. Ова измена извршена је преписивањем одредбе члана 455. ст. 2. ЗКП, према којој ће другостепени суд сам пресудити ако је у истом предмету првостепена пресуда већ једанпут укидана. Намера законодавца била је да увођењем овог начела у кривични поступак убрза поступак, што није било неопходно у прекршајном поступку с обзиром на кратке рокове застарелости (чл. 84. ЗОП). При том нису узете у обзир специфичности прекршајног поступка, односно да апсолутно битне повреде одредаба прекршајног поступка, које су процесног карактера, императивно налажу другостепеном прекршајном суду доношење укидајуће одлуке. Ако је првостепена судска одлука била једном укинута због такве повреде закона, па се иста понавља и у одлуци донетој у поновном поступку, јер судија првостепеног прекршајног суда није поступио по укидном налогу, иако је на то обавезан чланом 279. ст. 1. ЗОП, (саслушање странака извршено противно одредби члана 214. ЗОП зато што су сведоци саслушавани истовремено или извођење доказа није извршено у смислу ове законске одредбе), значи да Прекршајни апелациони суд, да би могао да поступи у смислу чл. 154а, мора да закаже претрес да би најпре отклонио процесну сметњу, јер не може да пресуди на основу неправилно изведених доказа, па након тога да изведе доказе у смислу одредаба ЗОП и одлучи у меритуму. То доводи до одуговлачења поступка, непотребног увећања трошкова поступка и преношења обавеза судија првостепених прекршајних судова на судије Прекршајног апелационог суда. У том смислу требало је прецизније одредити примену овог начела, односно да је пресуђење у другостепеном прекршајном суду, онда када је одлука првостепеног суда била једном укидана, могуће само онда ако првостепена судска одлука не садржи неку од апсолутно битних повреда одредаба прекршајног поступка на које другостепени прекршајни суд пази по службеној дужности, а која ожалбену одлуку чини неправилном и незаконитом, што би било сходно и члану 449.ст.1. ЗКП, према коме ће се претрес пред другостепеним судом одржати ако је потребно да се због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања изведу или понове докази који су изведени или одбијени од стране првостепеног суда, а постоје оправдани разлози да се предмет не врати првостепеном суду. Значи, у кривичном поступку, одржавање главног претреса пред другостепеним судом могуће је само изузетно и само онда када постоје оправдани разлози да се предмет не враћа поново првостепеном суду ради допуне доказног поступка и то искључиво ради утврђивања релевантних чињеница, а не ради отклањања процесних сметњи. Према томе, Прекршајни апелациони суд мора да прави разлику између ове две норме, које су обавезујуће и по којима поступа по службеној дужности, тако што ће приоритет дати апсолутно битној повреди одредбе прекршајног поступка, која чини процесну сметњу за доношење одлуке по жалби на одлуку првостепеног суда једном већ укидану, када ће такву одлуку првостепеног суда поново

укинути. Доследна примена члана 154а могућа је само онда када ожалбена првостепена одлука суда није захваћена таквом повредом и када ће другостепени прекршајни суд моћи да пресуди на основу утврђеног чињеничног стања без заказивања претреса, односно, претрес ће заказати онда када је неопходно утврдити релевантне чињенице за доношење нове одлуке поводом жалбе на одлуку првостепеног суда која је била укидана. У противном, првостепени поступак преноси се на другостепени суд.

Ставом 3. члана 154а прописано је да окривљени може, у року од осам дана од дана достављања пресуде, изјавити жалбу против пресуде другостепеног суда из става 1. члана 154а., ако су по жалби подносиоца захтева ослобађајућа пресуда или решење о обустави поступка преиначени у осуђујућу пресуду (значи, само због одлуке о санкцији), о којој ће одлучити друго веће Прекршајног апелационог суда. Исту одредбу садржи и ЗКП (чл. 463.) Овим је уведена тростепеност у суђењу, и то против правноснажне судске одлуке, која то својство стиче даном одлучивања у седници већа жалбеног суда, против које је могуће користити само ванредне правне лекове. Одредба члана 154а ст. 3. је у колизији са чланом 275. ст. 1. тач. 3) ЗОП, којим је прописано да ће другостепени прекршајни суд жалбу усвојити и решењем укинути првостепену одлуку и предмет вратити суду на поновни поступак ако је прекршајни поступак обустављен или је донета пресуда којом се окривљени ослобађа одговорности због погрешне оцене доказа или погрешне примене материјалног права. Управо у оваквим ситуацијама поступање по члану 154а има оправдану примену, што је сагласно и одредби члана 274. ст. 1. тач. 1) ЗОП. При том није одређено коме се жалба предаје - првостепеном суду код којег су списи или непосредно већу другостепеног суда чија се пресуда побија. Такође, није регулисано ко ће ценити благовременост, дозвољеност и то да ли је жалбу изјавило овлашћено лице, нити ко ће решењем жалбу одбацити уколико не испуњава неки од ових услова, нити је одређено ком другом већу ће се жалба са списима предмета доставити на одлучивање, да ли већу истог одељења Прекршајног апелационог суда или већу у седишту суда, односно другом одељењу.

ВАНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ И ПОСТУПАК ПО ЊИМА

Преиспитивање законитости и правилности правоснажне пресуде у пресуђеној ствари изузетно је могуће на основу поднетих ванредних правних лекова (захтева за понављање прекршајног поступка и захтева за заштиту законитости).

Захтев за понављање прекршајног поступка

У члану 280. ЗОП прописани су различити разлози за понављање прекршајног поступка који су увек везани за преиспитивање чињеничних пита-

ња, тј. постојање погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања или појаву нових чињеница и доказа који би, да се раније за њих знало, условили доношење другачије судске одлуке, повољније за окривљеног. Разлози за понављање поступка могли би се груписати у ситуације:

- када се утврђено чињенично стање темељило на неподобном доказу (лажна исправа) или извршеном кривичном делу давања лажног исказа вештака или сведока, неком другом кривичном делу судије или другог службеног лица које је учествовало у поступку,
- када је повређена забрана *ne bis in idem* суђењем окривљеног за исту ствар два пута у прекршајном поступку или у неком другом казненом поступку,
- када се по доношењу правноснажне пресуде појаве нове чињенице или докази који би сами за себе или у вези са ранијим доказима довели до другачије одлуке да су били познати у ранијем поступку (уједно и најчешће коришћен разлог у пракси) и
- када се понављањем прекршајног поступка постиже извршење пресуде Европског суда за људска права или пресуде Уставног суда донете по уставној жалби.

Титулари права на понављање поступка су кажњени и лица која су овлашћена да у његову корист изјаве жалбу (чл. 281). Они могу поднети захтев у року од шездесет дана од када странка сазна за постојање чињеница и околности због којих је могуће понављање поступка (субјективни рок) а у крајњем року до две године од када је одлука поводом које се тражи понављање постала правноснажна (објективни рок). Рокови су преклузивни.

Ванредни правни лек нема ни деволутивно ни суспензивно дејство. Могуће је да буде поднет и након што је одлука на коју се захтев односи била извршена. Изузетне су ситуације у којима захтев може да доведе до одлагања извршења, и то само ако има изгледа да би захтев био уважен, када је могуће да се привремено одложи извршење док се не одлучи о захтеву (чл. 284).

За одлучивање о захтеву надлежан је суд који је донео првостепену одлуку (чл. 282. ст. 1). Поступак се одвија у две фазе: у првој суд испитује допуштеност и основаност захтева, а у другој фази обнавља ранији поступак ради доношења нове одлуке у истој ствари.

У поступку формалног испитивања захтева да се по њему поступа, суд у суштини утврђује да ли постоје процесне претпоставке за понављање прекршајног поступка. Ако установи да захтев не садржи неопходне податке суд ће решењем захтев одбацити као непотпун, неблаговремен, недозвољен или због неподобности чињеница и доказа да се на основу њих дозволи понављање поступка (у том последњем случају суд практично цени да ли је реч о новим чињеницама и доказима или не). На донето решење о одбацивању

захтева овлашћени подносилац има право жалбе у року од осам дана од дана достављања. О жалби одлучује другостепени суд по члану 100. ст. 4.

Ако суд не одбаци захтев из формалних разлога донеће решење којим дозвољава понављање поступка (на које није дозвољена жалба). Решење којим се дозвољава понављање поступка редовно одлаже извршење одлуке против које је понављање дозвољено (чл. 284). По донетом решењу, суд спроводи нови поступак уз примену ЗОП. Тек на основу резултата тог поступка суд ће мериторно одлучити о главној ствари и, истовремено, о судбини нападане правноснажне судске одлуке. Одлука суда може бити: одбијање захтева решењем (када нападана судска одлука остаје на снази) или усвајање захтева, када ће суд новом одлуком укинути ранију правноснажну у целини или делимично (чл. 283). На решење којим се одбија захтев за понављање поступка овлашћени подносилац може поднети жалбу у року од осам дана од достављања одлуке. О жалби одлучује другостепени суд (чл. 100. ст. 4). У поступку који се води по укинутој ранијој судској одлуци важи начело забране преиначења на горе, тако да поновна осуда не сме за окривљеног бити неповољнија од раније. У складу са правилом о повластици придруживања, повластица се протеже на све кажњене саокривљене који нису поднели захтев, али се налазе у истој ситуацији као и подносилац усвојеног захтева за понављање поступка.

Захтев за заштиту законитости

Захтев за заштиту законитости је ванредно правно средство које се може користити против правноснажне судске одлуке ако је том одлуком повређен закон или други материјални пропис о прекршају или је примењен закон за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима (чл. 285). За разлику од ЗКП није могуће захтев за заштиту законитости поднети због ускраћивања процесним учесницима основних људских и мањинских права и слобода зајемчених уставом, гарантованих општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, када су те повреде установљене у уставној жалби или пресуди Европског суда за људска права. У тим ситуацијама је могуће користити захтев за понављање прекршајног поступка.

Титулар права на подношење захтева за заштиту законитости је искључиво надлежни јавни тужилац, који захтев може поднети у крајњем року од три месеца од дана достављања пресуде јавном тужиоцу (ако је на његов захтев покренут прекршајни поступак) или кажњеном (ако је поступак вођен по захтеву другог овлашћеног подносиоца). У овом другом случају јавни тужилац обично тражи да му се одлука прекршајног суда достави тек пошто буде обавештен о могућој повреди закона представком кажњеног, оштећеног лица, обавештењем заштитника права грађана или на неки други начин.

О поднетом захтеву за заштиту законитости одлучује Врховни касациони суд у седници већа (чл. 296). Јавни тужилац се позива да присуствује седници, иако његово присуство није обавезно. Пре него што предмет буде изнесен на решавање, судија одређен за известиоца може по потреби да прибави обавештење о истакнутим повредама закона.

Испитујући наводе из захтева за заштиту законитости, Врховни касациони суд се ограничава само на повреде закона истакнуте у захтеву. При томе, ако је захтев поднет по основу члана 285. ст. 1. тач. 1) – због повреде закона или другог материјалног прописа, Врховни касациони суд одлучује само ако сматра да је реч о питању од значаја за правилну или уједначену примену права.

Као и у другим поступцима по ванредним правним средствима, поступак се одвија у две фазе: формалног испитивања подобности захтева да се о њему одлучује и, потом, одлучивања о захтеву и о судбини правноснажне одлуке на коју се захтев односи.

Врховни касациони суд може решењем одбацити захтев за заштиту законитости који је неблаговремен, недозвољен, ако нема прописан садржај или је поднет због повреде закона која није од значаја за правилну или уједначену примену права (ово последње произилази из сходне примене члана 487. ЗКП). У случају да су формални услови да се поступа по захтеву испуњени, Врховни касациони суд ће одлучити о захтеву у седници већа.

Мериторне одлуке Врховног касационог суда су двојаке. Суд ће пресудом одбити захтев као неоснован, ако утврди да не постоји повреда прописа на коју се указује у захтеву (чл. 287. ст. 3). Са друге стране, када утврди да је захтев основан, према природи повреде, Врховни касациони суд може, у складу са чланом 287. ст. 4: правоснажну одлуку прекршајног суда преиначити или одлуке првостепеног и другостепеног суда укинути (у целини или делимично) и предмет вратити на поновно одлучивање прекршајном суду или се може ограничити само на то да пресудом утврди повреду прописа (када оспорава-на правноснажна одлука остаје на снази). Пресуда Врховног касационог суда имаће само декларативно дејство, ако је захтев за заштиту законитости подигнут на штету кажњеног, а суд установи да је захтев основан. У поступку који се води по захтеву за заштиту законитости важи повластица придруживања у корист свих саокривљених који се налазе у истој ситуацији, као и забрана преиначења на горе.

По доношењу одлуке о захтеву за заштиту законитости, Врховни касациони суд своју одлуку заједно са списима доставља првостепеном суду преко другостепеног суда. У складу са чланом 290. Врховни касациони суд ће у одлуци којом укида правноснажну пресуду и предмет враћа на поновно вођење прекршајног поступка указати на процесне радње и питања која прекршајни суд треба да испита у поновљеном поступку. Основ тог поступка је ранији захтев за покретање прекршајног поступка. У том поступку могу се истицати

нове чињенице и подносити нови докази. Приликом доношења нове одлуке, суд је везан забраном преиначења на горе.

Захтев за заштиту законитости нема суспензивно дејство. Изузетно, Врховни касациони суд може да наложи надлежном суду да одложи или прекине извршење пресуде док не одлучи о подигнутом захтеву за заштиту законитости (чл. 290 ст. 5).

ПОСЕБНИ ПОСТУПЦИ

Поступак према малолетним лицима

Прекршајни поступак према малолетним лицима регулисан је одредбама чл. 291. до 300 у процесном делу ЗОП (глава XXXIII), док су у материјалном делу у глави VI (чл.71. до 83.) прописани услови за одговорност и изрицање прекршајних санкција према малолетницима. У многоме су решења из ЗОП слична Закону о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица[18] (даље ЗМ), али су уважене и специфичности прекршајног поступка.

И у прекршајном поступку, као и у кривичном, за учињено противправно дело могу да одговарају малолетни учиниоци одређене старости, и то млађа малолетна лица (старости од 14 до 16 година живота) и старија малолетна лица (старости од 14 до 18 година живота). Малолетници млађи од 14 година (деца) не поседују деликтну одговорност ни у једном казненом поступку. Одговорност за њихово деликтно понашање сносе родитељи, усвојитељи, старатељи, хранитељи, наставници, васпитачи, односно она лица која су дужна да врше надзор над малолетником[19].

Прекршајно одговорним малолетним учиниоцима прекршаја могу се изрећи васпитне мере (мере упозорења и усмеравања или мере појачаног надзора) или казне (новчана или казна малолетничког затвора).

Закон о прекршајима не уређује цео посебан поступак према малолетницима, него само одступања од појединих процесних института у односу на поступак који се води против пунолетних лица. Притом се примарно примењују норме из главе XXXIII, док се супсидијарно примењују остале одредбе

18 *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.

19 Одредбама ЗОП из 2013 одговорност за поступке малолетника проширена је и на хранитеље и васпитаче (ако је реч о деци без родитељског старања), на васпитаче у предшколским установама, као и на наставна лица током боравка деце у школским установама и на екскурзијама, када родитељи, односно старатељи или усвојитељи нису у физичкој могућности да врше дужан надзор над децом. При том треба имати у виду да надзор не значи обавезну физичку присутност надлежне особе уз дете (што је од значаја код наставника), већ обавезу сталног васпитног усмеравања детета, када је реч о родитељу, стараоцу, усвојитељу, хранитељу или васпитачу.

прекршајног поступка (ако нису у супротности са главом XXXIII). Такође, предвиђена је сходна примена ЗМ.

Изузецима од општих процесних правила треба да се онемогући штетно деловање покренутог прекршајног поступка на личност малолетника и да се обезбеде услови за што бољу индивидуализацију санкција.

Прекршајни поступак према малолетнику одређен је као хитан (чл. 292.), што је условљено сврхом вођења прекршајног поступка, а то је позитивно деловање на малолетника у циљу промене његовог односа према друштвено неприхватљивом понашању. Због тога закон налаже правовремено и на прави начин спровођење поступка и одређивање адекватне мере према малолетнику.

Малолетник се позива преко родитеља или старатеља, осим ако то није могуће због хитног поступања или из других оправданих разлога (чл.291.). На тај начин се родитељи или законски заступник малолетника могу упознати са поступком и укључити у поступак на страни малолетника, предлагањем извођења одређених доказа и предузимањем одређених радњи у циљу правилног утврђивања чињеничног стања и законитог поступања.

Нико ко је позван да сведочи у поступку према малолетном учиниоцу прекршаја не може бити ослобођен обавезе сведочења у смислу члана 211. ЗОП, с обзиром на то да је у члану 294. прописано да је сведочење о околностима потребним за оцењивање душевне развијености малолетника, упознавање његове личности и прилика у којима живи обавезно.

Ако је малолетник прекршај учинио са пунолетним лицем, поступак према малолетнику ће се издвојити и спровести као посебан, осим у случајевима када је спајање поступка неопходно за свестрано разрешење ствари. О раздвајању и спајању поступка одлучује судија који води поступак, решењем против кога није дозвољена жалба (чл. 295.). Правило је раздвајање поступка, док је спајање поступка према малолетнику са поступком против пунолетног лица процесни изузетак, који ће се водити као општи прекршајни поступак, с тим што ће се у односу на малолетника применити одредбе које регулишу поступак према малолетнику, као и друге одредбе чија примена зависи од слободног судијског уверења.

Против одлуке суда (решења или пресуде) којом је малолетнику за учињени прекршај изречена прекршајна санкција (васпитна мера или казна) жалбу могу да изјаве бранилац, родитељ, односно сродник по крви у правој линији, законски заступник, усвојитељ, старатељ, брат и сестра и хранитељ малолетника, и то и против његове воље када је жалба у његову корист (чл.298.).

Ако суд утврди да је малолетник учинио прекршај када није имао навршених 14 година живота, решењем ће обуставити прекршајни поступак и о томе обавестити родитеље, односно старатеља, а по потреби и школу и орган старатељства (чл. 299.), како би у оквиру својих овлашћења предузели одговарајуће мере.

Прекршајни поступак према малолетнику карактерише одсуство јавности, тако да се писмена (позив, решење, пресуда) не могу истицати на огласну таблу суда (чл. 293. ст. 3.), нити донета одлука може да се јавно објави, како се то може учинити у поступку против пунолетног лица.

Одредбом члана 297. ЗОП уведено је на специфичан начин начело опортунита при вођењу прекршајног поступка према малолетнику, с обзиром на то да у прекршајном поступку, за разлику од ЗМ, не постоји припремни поступак у коме се одлучује о потреби даљег вођења поступка према малолетнику, а да се поступак по доношењу решења о покретању прекршајног поступка мора водити, изузев ако овлашћени подносилац не одустане од захтева. Према члану 297., суд може одлучити да се не води прекршајни поступак према малолетнику ако сматра да не би било целисходно да се поступак води с обзиром на природу прекршаја и околности под којима је прекршај учињен, ранији живот малолетника и његова лична својства. О томе суд одлучује решењем којим обуставља прекршајни поступак, а о учињеном прекршају обавестиће родитеља, усвојиоца, стараоца, хранитеља малолетника и орган старатељства ради предузимања мера у оквиру њихових овлашћења (чл. 297. ст. 2).

Прекршајни суд одлуку о санкцији према малолетном учиниоцу прекршаја доноси у форми решења (ако изриче васпитну меру) или пресуде (ако изриче казну). У изреци решења, којим је малолетнику изречена васпитна мера, не наводи се чињенични опис прекршаја нити се малолетник оглашава одговорним, али зато образложење решења мора да садржи опис дела и околности којима се суд руководио приликом изрицања те врсте васпитне мере. Прецизно морају бити изнети, такође, разлози у погледу свих одлучних чињеница, као и у односу на чињенице због којих је суд изрекао управо ту меру, као повољнију по малолетника, а не неку другу.

Према одредби члана 80. ст. 2. ЗОП прекршајни суд је дужан да води евиденцију за сваког малолетника коме је изречена васпитна мера. Такође је обавезан да о изреченој прекршајној санкцији обавести надлежан орган старатељства. Малолетник нема својство окривљеног, ако му је изречена васпитна мера. Својство окривљеног има само када му је изречена казна, па је стога потребно доследно применити члан 37. ЗМ, а сходно члану 291. ст. 2. ЗОП, тако што би прекршајни суд, који је судио у првом степену, водио евиденцију изречених санкција (васпитних мера и казни) на начин одређен посебним актом, с обзиром на то да се у Регистар санкција и Регистар неплаћених новчаних казни и других новчаних износа не могу уносити подаци о изреченим васпитним мерама, иако су исте врста прекршајних санкција.

И на крају треба навести да је чланом 329. ст. 3. ЗОП прописано да ће се малолетном лицу брисати изречена казна малолетничког затвора у року од две године од када је та казна извршена, застарела или опроштена, ако не изврши нови прекршај. У погледу давања података из казнене евиденције о

осудама на казну малолетничког затвора доследно се примењују одредбе члан 34. ЗМ по коме се подаци не могу давати никоме, осим у случајевима предвиђеним одредбама Кривичног законика[20], којима је прописано да се подаци из казнене евиденције могу давати само суду, јавном тужиоцу и полицији у вези са кривичним поступком који се води према лицу које је раније процесуирано, као и органима старатељства, када је то потребно за вршење послова из њихове надлежности.

Поступак за остваривање права на суђење у разумном року

Заштита права на суђење у разумном року присутна је у свим правосудним органима Републике Србије од 2013. године, с тим што је посебан поступак за остваривање овог права странака прописан тек доношењем Закона о заштити права на суђење у разумном року[21] 2015. године (у примени од 1. 1. 2016.), по коме поступају сви судови. До тог времена судови су у овој материји поступали према одредбама чл. 8а., 8б. и 8в. Закона о уређењу судова, по смерницама које је дао Врховни касациони суд и на основу судске праксе.

За поступање у овим предметима надлежан је председник суда или судија или судије које он овласти годишњим распоредом послова. У првостепеним прекршајним судовима поступају судије појединци. У Прекршајном апелационом суду, као другостепеном, поступају већа од троје судија. Изузетак од тог општег правила је поступање у предметима за заштиту права на суђење у разумном року, јер је за поступање у овој материји надлежан председник Прекршајног апелационог суда, односно судије појединци у седишту суда у Београду и у сваком одељењу суда, у Крагујевцу, Нишу и Новом Саду. Судије, једног или више, одређује председник суда годишњим распоредом послова.

Мерила за оцену трајања суђења у разумном року су: сложеност чињеничних и правних питања, целокупно трајање поступка и поступање суда, јавног тужилаштва или другог државног органа, природа и врста предмета суђења или истраге, значај предмета суђења или истраге по странку, понашање странака у поступку, посебно поштовање процесних права и обавеза, затим поштовање редоследа решавања предмета и законски рокови за заказивање рочишта и главног претреса и израду одлука (чл. 4. Закона).

Право на суђење у разумном року штити се приговором ради убрзања поступка, жалбом и захтевом за правично задовољење. Председник суда, односно надлежан судија, о приговору одлучује у року од два месеца од дана пријема приговора. Очигледно неоснован приговор биће одбијен решењем, док ће приговор, који не садржи неки од обавезних елемената, решењем бити одбачен.

20 *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016.

21 *Службени гласник РС,* бр. 40/2015.

Приговор се усваја решењем којим се утврђује повреда права на суђење у разумном року, указује судији на разлоге због којих је право странке повређено, налаже предузимање процесних радњи делотворних за убрзање поступка и одређује рок, који не може бити краћи од 15 дана нити дужи од четири месеца за њихово предузимање, као и рок у коме је судија дужан да о предузетим радњама извести председника суда.

Ако је приговор странке одбијен или ако председник суда о приговору није одлучио у року од два месеца од дана пријема приговора допуштена је жалба. Жалба може да се поднесе и ако је приговор усвојен, ако председник суда није наложио судији процесне радње које делотворно убрзавају поступак, или ако судија није предузео наложене процесне радње у року који му је одређен. О жалби одлучује председник непосредно вишег суда, односно судија или судије које је одредио годишњим распоредом послова, у року од 30 дана од дана пријема жалбе. Жалба има исти обавезни садржај као и приговор.

И жалба, као и приговор, може бити одбачена решењем ако је непотпуна, изјављена од неовлашћеног лица, преурањена или неблаговремена или ако се лице одрекло права на жалбу, односно ако је жалбу повукло. Жалба ће бити одбијена решењем ако је очигледно неоснована.

Против решења којим је одлучивано о жалби жалба није дозвољена.

Право на захтев за правично задовољење има странка чији је приговор усвојен а која није поднела жалбу, затим странка чији је приговор одбијен уз потврђивање првостепеног решења о усвајању приговора и странка чија је жалба усвојена.

Врсте правичног задовољења су: право на исплату новчаног обештећења за неимовинску штету која је странци изазвана повредом права на суђење у разумном року, право на објављивање писмене изјаве Државног правобраниоца којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року и право на објављивање пресуде којом се утврђује да је странци било повређено право на суђење у разумном року.

ИЗВРШЕЊЕ ОДЛУКА

У глави XXXV ЗОП регулисан је посебан извршни поступак који се води пошто одлуке прекршајног суда стекну својство извршности. Извршење одлука се регулише применом одредаба ЗОП када је реч о извршењу новчаних казни и других новчаних обавеза, док се у погледу извршења казне затвора, заштитних мера, васпитних мера и замене неплаћене новчане казне затвором сходно примењују закони који уређују извршење кривичних санкција и васпитних мера.

Поступак извршења суд покреће по службеној дужности или на захтев оштећеног или сопственика одузете ствари (в. члан 323). Када се покреће по службеној дужности, поступак је једностраначки. Одвија се кроз фазе: одређивања извршења и спровођења извршења. Одређивање извршења траје до правноснажности решења о извршењу (в. чланове 307, 315, 316, 317).

Извршни наслов је правноснажно донета осуђујућа одлука у прекршајном поступку и то: осуђујућа пресуда, решење о изрицању васпитне мере, одлука којом се усваја имоивнскоправни захтев, одлука којом се одређује мера одузимања имовинске користи, одлука о трошковима или о процесном кажњавању појединих учесника у поступку.

Осуђујућа пресуда или решење донето у прекршајном поступку извршавају се када постану правноснажни и када за то не постоје законске сметње (чл. 307. став 1). Својство извршности судске одлуке стичу по протеку петнаест дана од дана правноснажности одлуке, а прекршајни налог по протеку од осам дана од дана издавања.

Извршење пресуде пре правноснажности

Према члану 308. ЗОП прекршајни судови одмах по откривању учиниоца прекршаја воде прекршајни поступак и одређују да се хитно приступи извршењу донете неправноснажне пресуде. Изузетак да осуђујућа пресуда постаје извршна пре правноснажности могућ је у две ситуације: 1) када постоје околности које указују да судска одлука неће моћи касније да буде извршена, јер постоји основана сумња да ће лице постати недоступно (ако окривљени не може да докаже свој идентитет или нема пребивалиште или не живи на адреси на којој је пријављен или има пребивалиште у иностранству или тамо одлази ради боравка) и 2) из различитих разлога наведених у члану 308. ст. 1. тач. 2): због врсте извршеног прекршаја и његове тежине, ако то захтевају други разлози (опште безбедности, сигурности робног и финансијског промета, морала) или је окривљени кажњен за прекршај из кога могу настати теже последице, а постоји основана сумња да ће наставити са вршењем прекршаја, поновити га или да ће избећи извршење изречене санкције. Закон, очигледно, јако проширује разлоге за извршење пресуде пре правноснажности, па би ваљало водити рачуна да судска одлука у погледу постојања законских основа мора да буде јако добро образложена, јер без тога другостепени суд неће моћи да испита основаност одлуке првостепеног суда.

У оваквим случајевима овлашћени подносилац захтева (полицијски службеник или инспектор надлежне инспекције) доводи окривљеног у прекршајни суд, као и сведоке, доставља суду захтев за покретање прекршајног поступка, предмет се даје судији у рад чији је ред за поступање по хитном поступку, судија по добијању предмета доноси решење о покретању прекршајног поступка,

приступа саслушању окривљеног, извођењу предложених доказа, и по окончању доказног поступка доноси одлуку, која је извршна пре правноснажности.

Институт извршења пре правоснажности нарушава начело двостепености, па се зато налаже хитност поступања првостепеног и другостепеног прекршајног суда по жалби окривљеног (чл. 308. ст. 3) али се о жалби подносиоца захтева поступа у општем року од осам дана из члана 258. ст. 2. Ако окривљени поднесе жалбу, првостепени суд је дужан да жалбу са списом предмета достави Прекршајном апелационом суду у року од 24 часа од часа када је жалбу примио а другостепени прекршајни суд је дужан да о жалби одлучи у року од 48 часова рачунајући од часа пријема списа предмета.

За прекршаје за које је прописана само казна затвора окривљени се по доношењу и уручењу пресуде упућује одмах у казненопоправни завод. За прекршаје за које је прописана новчана казна алтернативно са казном затвора суд ће, уколико утврди да је основано изрећи новчану казну, изрећи новчану казну и наложити окривљеном да је плати одмах, по уручењу пресуде, и да о томе достави доказ суду. Уколико окривљени нема новаца да плати новчану казну, суд ће донети решење о замени неплаћене новчане казне, изречене пресудом донетом по члану 308. ЗОП у казну затвора, тако што ће сваких започетих 1.000 динара новчане казне заменити у један дан затвора. По том решењу, које је такође извршно пре правноснажности, окривљеног ће упутити на издржавање казне затвора којом је замењена новчана казна.

Поступање прекршајних судова у смислу ове законске одредбе прописује и Закон о спречавању насиља у породици[22] у члану 36.ст.3. Одредбом ст.1. овог члана прописано је да ће се казном затвора до 60 дана казнити лице које прекрши хитну меру која му је изречена или продужена, а ставом 3. истог члана да се осуђујућа пресуда из ст.1. може извршити пре правноснажности по одредбама ЗОП.

Доношење решења о извршењу и право приговора

По протеку рока за добровољно плаћање изречене новчане казне правноснажном пресудом надлежан првостепени прекршајни суд, по службеној дужности, доноси решење којим одлучује о начину извршења, тако што ће се неплаћена новчана казна заменити затвором или радом у јавном интересу или ће се наплатити принудним путем.

Одређивање извршења у редовним ситуацијама завршава се доношењем решења о извршењу. То решење је основ за каснију фазу спровођења извршења. Решење о извршењу доноси суд који је донео првостепену одлуку која се извршава (годишњим распоредом послова у суду може бити предвиђено

22 *Службени гласник РС,* бр. 94/16.

да један судија буде одређен као извршни). Решењем суд одлучује и о замени неплаћене новчане казне затвором или радом у јавном интересу. На то решење је дозвољен приговор (чл. 317. ст. 1. тач. 2). У зависности од околности случаја, према разлозима целисходности и ефикасности, суд ће одредити да ли ће се неплаћена новчана казна заменити затвором, радом у јавном интересу или ће бити наплаћена принудним путем. Околности које су од значаја за овакву одлуку су: висина неплаћене казне, личност кажњеног, његово здравствено стање, личне, породичне, имовинске прилике, физичке способности и слично. Принудно извршење је једина опција само ако се извршава новчана казна којом је кажњен малолетник или правно лице (чл. 41). Одредбом члана 307. став 6. прописано је да, уколико осуђено правно лице престане да постоји после правноснажно окончаног поступка у коме је кажњено, новчана казна и одузимање имовинске користи извршиће се према правном следбенику, ако такав следбеник постоји. Због тога ће прекршајни суд морати да од Агенције за привредне регистре затражи доказ о статусу правног лица, како би донео адекватну одлуку.

Решење о извршењу мора да има обавезну садржину у складу са чланом 316: означење суда који је донео решење, податке о кажњеном лицу, податке о извршној одлуци, средства и предмет извршења и друге податке потребне за спровођење принудне наплате, одлуку о трошковима извршења и поуку о правном леку.

Кажњено лице на решење о извршењу може да изјави приговор под условима предвиђеним чланом 317. ЗОП: 1) ако је обавеза која се има принудно извршити испуњена; 2) ако је одлука на основу које је одређена замена новчане казне или принудна наплата укинута, преиначена, стављена ван снаге, односно нема својство извршне исправе; 3) ако није протекао рок за испуњење обавезе; 4) ако суд који је донео решење о извршењу није надлежан; 5) ако нису испуњени услови за замену новчане казне из члана 41. ЗОП; 6) ако је принудна наплата одређена на стварима и правима изузетим од извршења, односно на којима је могућност извршења ограничена; 7) на одлуку о трошковина извршења. Приговор на решење о принудној наплати не задржава извршење решења. Ако су разлози из приговора основани, судија који је донео решење о принудној наплати може сам да стави ван снаге своје решење, у супротном, доставиће приговор са списима надлежном већу тог суда. О приговору одлучује веће од троје судија прекршајног суда који је донео решење о извршењу. Судија који је донео решење о извршењу не може да буде члан тог већа.

Начин извршења прекршајних санкција и мера

ЗОП детаљно регулише начин извршења мере одузимања имовинске користи (чл. 313.) које спроводи суд који је донео пресуду. У члану 314. ЗОП прописан је начин извршења новчане казне и других новчаних накнада које

терете окривљеног. Те се наплате врше преко поште или банке на посебној уплатници коју попуњава судски службеник, а уплаћују се у одређеном року. Новчани износ назначен у прекршајном налогу уплаћује се на број рачуна наведен у том налогу (чл. 170. ст. 1). Доказ о извршеној уплати суду доставља служба надлежна за јавна плаћања.

Закон о прекршајима регулише и начине принудне наплате (чл. 318. до 323.) која може бити предузета на средствима са рачуна кажњеног лица, на личним примањима или запленом покретних ствари које припадају кажњеном и њиховом продајом.

Ради евиденције наплаћених прекршајних казни и других трошкова установљена су два јединствена регистра. Први је регистар изречених санкција, а други регистар неплаћених новчаних казни и других износа. У члану 327. наведено је који се подаци уносе у регистар санкција. То су подаци који обезбеђују идентификацију осуђеног лица, подаци о учињеном прекршају, пресуди, врстама и висини изречених санкција и подаци о прекршајном суду који је донео пресуду, односно о органу који је издао прекршајни налог, као и о прекршајном суду у коме је извршен упис података. За унос тих података задужено је одлуком председника прекршајног суда посебно лице, које се стара о законитом и ажурном уносу, брисању и измени података у регистру, обезбеђује овлашћеним лицима увид у регистар, издаје оверене изводе из регистра и потврде да лице није уписано у регистар, обезбеђује чување и архивирање документације која представља основ за упис, брисање или измене података у регистру и предузима друге неопходне радње за несметано и правилно ажурирање података у регистру.

Регистар неплаћених новчаних казни и других новчаних износа треба да обезбеди ефикасну наплату изречених новчаних казни, трошкова поступка и других новчаних износа досуђених по основу накнаде штете, имовинскоправног захтева или одузимања имовинске користи.

Регистар неплаћених новчаних казни је централизована електронска база података у којој се чувају сви подаци унети у регистар сходно одредбама по којима се води регистар санкција. У регистар се уписују подаци о кажњеном лицу, о извршном наслову, суду који је донео одлуку, дугованом износу и основу дуговања, датум доспећа, подаци о суду који врши унос и датум извршеног уноса. Унос података у регистар новчаних казни врши се по истеку рока за добровољно плаћање, о чему се води рачуна по службеној дужности.

Ако кажњено лице делимично или потпуно плати дуговани износ или се изречена новчана казна потпуно или делимично замени извршеном казном затвора или радом у јавном интересу надлежан суд је обавезан да одмах изврши брисање података, односно упише одговарајућу промену у регистар новчаних казни.

Издавалац прекршајног налога дужан је да одмах обавести надлежан суд ако кажњено лице, пре почетка извршења, добровољно делимично или потпуно плати новчану казну изречену прекршајним налогом.

Подаци унети у регистар неплаћених новчаних казни и других новчаних износа бришу се по протеку рока од четири године од дана када је осуђујућа пресуда постала правноснажна, односно прекршајни налог коначан.

Подаци из овог регистра доступни су другим лицима и органима под истим условима под којима су доступни подаци из регистра санкција.

II ДЕО
ПРЕКРШАЈНИ ПОСТУПАК У ПРАКСИ

Прекршајни судови примењују на стотине прописа, око 280 закона, на више стотина подзаконских аката, као и одлуке локалних самоуправа. Различитост материје, велики број позитивних прописа по којима се поступа, кратки рокови застарелости, као и месечна норма (60 предмета у редовном поступку за судије првостепених прекршајних судова и 40 предмета за судије Прекршајног апелационог суда) чине рад судија прекршајних судова одговорним и врло захтевним. Ово стога што прекршајни судови немају одељења за поступање у одређеној материји, већ сви раде све, по принципу деобе предмета природном судији. Свакако да би рад судија био знатно олакшан да постоје одељења, али то у пракси није било могуће остварити с обзиром на то да није извршено вредновање предмета и одређивање судијске норме према тежини предмета. Формирање одељења било би могуће у прекршајним судовима који имају већи број судија (десет и више), што је немогуће у судовима у којима раде двоје или троје судија. Осим тога, у већим градовима прекршајни судови добијају у рад предмете из готово свих наведених група прекршаја, што није случај са мањим местима где се претежно јављају предмети из области саобраћаја и јавног реда и мира, а врло ретко, или уопште не, из области царинских, девизних и пореских прекршаја, који спадају у најтеже прекршаје. Структура предмета у којима ће поступати прекршајни судови зависи од подносиоца захтева.

Материја у којој поступају прекршајни судови је врло комплексна и по сродности је разврстана у десет група:

01 – јавни ред и мир
02 – саобраћај
03 – јавна безбедност
04 – привреда
05 – финансије и царина
06 – рад, радни односи и заштита на раду
07 – образовање, наука, култура и информисање
08 – здравствена и социјална заштита, здравствено осигурање
09 – одбрана – Војска
10 – управа

Управо по овој класификацији биће наведени примери из праксе у другом делу приручника. Систематика је допуњена прекршајима из области заштите животне средине и другим актуелним питањима у судској пракси. Коришћени су примери из необјављених правноснажних пресуда првостепених и другостепених прекршајних судова, у складу са Законом о заштити података о личности[23], као и преко интернета доступна судска пракса Прекршајног апелационог суда и Врховног касационог суда. Уз примере из праксе по одредбама важећих прописа заступљени су и примери из праксе по одредбама раније важећих прописа, како би се упоредила та решења, и зато што се, а у зависности од тога када су донети нови законски прописи, поступци пред прекршајним судовима, започети у време важења ранијег закона морају по тим законима и окончати, уколико нема основа за примену члана 6. ст. 2. ЗОП. Најдуже ће остати у примени „стари“ ЗОП из 2005. године у пореским предметима, јер је апсолутни рок застарелости за ове прекршаје десет година од дана учињеног прекршаја. У циљу поједностављења, ранији ЗОП који је престао да важи са доношењем новог наводи се као ЗОП из 2005., за разлику од важећег ЗОП (из 2013. године). Слично томе уз навођење година када су донети означени су и други закони, који су извор права за прекршаје из појединих области.

ПРЕКРШАЈИ ПРОТИВ ЈАВНОГ РЕДА И МИРА

Закон о јавном реду и миру

Законом о јавном реду и миру[24] (даље ЗЈРМ), основним законом у овој области, инкриминисане су као прекршаји радње којима се нарушава ред и мир на јавном месту.

Предмет закона. Овим законом уређује се јавни ред и мир на јавном месту, утврђују противправна дела против јавног реда и мира и одређује начин прикупљања добровољних прилога (чл. 1.). Сврха закона је да обезбеди друштвени мир, да искључи употребу силе и осигура поштовање јавног поретка, односно да обезбеди понашање људи како то захтевају позитивни прописи. Јавни ред и мир, по одредбама овог закона, јесте усклађено стање међусобних односа грађана настало њиховим понашањем на јавном месту и деловањем органа и организација у јавном животу ради обезбеђења једнаких услова за остваривање људских и мањинских права и слобода грађана зајемчених Уставом (чл. 3. став 1. тач. 1. ЗЈРМ).

У област јавног реда и мира спадају прописи којима се регулише међусобни однос грађана који је у складу са правилима о уређеном начину живота у организованој друштвеној заједници, а санкционишу поступци којима

23 *Службени гласник РС*, бр. 97/2008, 104/2009 – др. закон, 68/2012 – одлука УС и 107/2012.
24 *Службени гласник РС* бр. 6/2016.

се ремети такав начин живота грађана, омета кретање на улицама и другим јавним местима, уноси немир међу грађане, нарушава јавни морал, омета правилно коришћење јавних објеката и стамбених зграда, омета одмор грађана и на други начин нарушава друштвена дисциплина. Према томе, заштитни објект прекршаја је пре свега јавни ред, а потом и нека друга правна добра, као што су: мир и сигурност грађана, морал, сигурност имовине, спокојство грађана и слично.

Надзор над применом закона, према члану 2., врше Министарство унутрашњих послова, комунална полиција, инспекцијски органи и други надлежни органи у складу са делокругом рада утврђеног законом.

Појам прекршаја. Свако поступање које има за последицу нарушавање јавног реда и мира, дефинисаног одредбама овог закона, је прекршај. Иако закон регулише јавни ред и мир, прекршаји су претежно усмерени против јавног реда.

Јавни ред и мир се морају поштовати на јавном месту. У смислу одредбе чл. 3. ст. 1. тач. 2 ЗЈРМ јавно место подразумева простор доступан под истим условима неодређеном броју лица, чији идентитет није унапред одређен, (спортски стадиони и игралишта, биоскопске, позоришне и коцертне сале, изложбене просторије и сл.) или без посебних услова (улице, тргови, јавни путеви, чекаонице, пристаништа, угоститељске и трговинске радње, средства јавног превоза и сл.), док су остале радње инкриминисане одлукама локалне самоуправе. Истим чланом у ставу 2. прописано је да ће се сматрати да је прекршај извршен на јавном месту и кад је радња извршена на месту које се не сматра јавним у смислу наведене законске одредбе, ако је то место доступно погледу са јавног места (двориште, тераса и сл.) или чујности са јавног места (свађа у стану која се чује на улици) или је последица наступила на јавном месту. Како се види, закон проширује појам јавног места, тако што осим реалног јавног места законском дефиницијом обухвата и тзв. фиктивна јавна места. Поред реалних јавних места која су поменута у чл. 3. ст. 1 тач. 2) прекршаји против јавног реда и мира често се чине и у заједничким улазима или ходницима стамбених зграда, службеним просторијама државних органа или правних лица, чекаоницама и слично. Фиктивна јавна места су приватни простори изложени видику грађана (поља, ливаде, отворена дворишта, терасе, балкони) или приватни простори из којих су нека догађања доступна слуху грађана (на пример, свађа при отвореном прозору која изазива узнемирење грађана на улици) као и она места где су последице прекршаја доступне јавности иако је радња предузета у приватном простору (бацање предмета на улицу, пуцање из стана, пуштање гласне музике која смета грађанима и слично). Нека од ових места су увек и по намени и по функцији јавна места (улице, тргови, јавни путеви, паркови и слично), док друга места могу бити сматрана јавним само док су отворена и доступна јавности (средства јавног превоза, угоститељске

и трговинске радње и слично). Последица ове разлике је што прекршај у било које време може да се учини на отвореном и грађанима увек приступачном јавном месту. Међутим, на местима која су само ограничено време функционално јавна места, прекршај може да постоји само ако је радња предузета у то време док такво место има одговарајуће функционално својство (рецимо, док је угоститељска радња отворена за грађане). Према томе, одсуство јавности (публике) на месту које функционално представља јавно место током одређеног времена (биоскопска или позоришна сала, слободан простор намењен одржавању јавног скупа) лишава радњу прекршаја предвиђену ЗЈРМ (нпр. непристојно понашање) основног елемента, тј. јавности која би трпела последице учињене радње, па зато радња учињена на таквом месту у одсуству других људи не би могла да се квалификује као прекршај против јавног реда и мира.

Радња прекршаја. Различите су радње прекршаја којима се нарушава јавни ред и мир, за које су прописане различите санкције, у зависности од врсте прекршаја као и категорије лица које може да учини прекршај. Прекршаји из ове групе су: дрско, безобзирно или насилничко понашање; свађа, вика или непристојно понашање; нарушавање кућног реда и мира; туче; скитња или просјачење; коцка, навођење на коцку или уступање просторија за коцку; давање алкохолних пића пијаном лицу или малолетнику; проституција, подвођење или уступање просторија ради вршења проституције; прикупљање добровољних прилога; препродаја карата за спортске и културне догађаје; остале повреде прописа из области јавног реда и мира.

Одговорност. Одговорност за учињени прекршај могу да сносе: физичко лице, предузетник, правно лице и одговорно лице у правном лицу. Њихова одговорност се процењује према радњама које су предузели или пропустили да предузму у конкретном случају и законским условима за заснивање одговорности прописане понаособ за сваког субјекта прекршаја у ЗОП.

У делу који следи, анализирани су најчешћи прекршаји из ове области, уз напомену да последњих година, код готово свих првостепених прекршајнх судова, није било поднетих захтева за покретање прекршајног поступка због проституције, коцке, препродавања карата за културна и спортска дешавања, скитничења, просјачења, због свађе и вике. Углавном се подносе захтеви због насилничког понашања – туче, вређања, дрског и безобзирног понашања.

Непристојно, дрско и безобзирно понашање – члан 8. ЗЈРМ

Непристојно, дрско или безобзирно понашање јесте понашање лица супротно општеприхваћеним правилима понашања (упућивање погрдних речи, псовање, непристојност пред већим бројем људи, уништавање јавне и имовине грађана и слично). Подразумева искључиво активне радње предузете на јавном месту којима се угрожава сигурност грађана или нарушава јавни

ред и мир, вређа морал грађана и оштећује имовина. У склопу радње прекршаја мора се доказати да је том радњом проузрокована макар једна од наведених последица прописаних у члану 8. ЗЈРМ. Радње се предузимају са умишљајем (што такође мора бити доказано у прекршајном поступку). Само по интензитету предузете радње и тежини изазваних последица овај прекршај се разграничава од кривичног дела насилничког понашања из члана 344. КЗ. Извршилац ових прекршаја може бити, како пунолетно физичко лице, тако и малолетно, ако може бити подложно прекршајној одговорности.

Чланом 8. прописане су алтернативно радње различитих прекршаја, за које су чл. 12. ст. 1. прописане новчана казна од 10.000 до 150.000 динара или рад у јавном интересу од 80 до 360 часова, а ставом 2. истог члана рад у јавном интересу од 240 до 360 часова или казна затвора од 30 до 60 дана учиниоцу неког од ових прекршаја ако је учињен у групи од три или више лица.

Пример бр.1: значај утврђивања (не)урачунљивости

Пресудом Прекршајног суда у Неготину 1 Пр. бр. 553/15 од 4. 8. 2015. године., окривљена је оглашена одговорном због прекршаја из чл. 12. ст. 1. ЗЈРМ из 1992 *(одговара садашњем чл. 8 ЗЈРМ, прим. дутора)*, учињен дана 3. 3. 2015. године, око 04:20 часа, тако што је шерпом лупала у металну ограду својих комшија, чиме их је узнемиравала у ноћном одмору, за који јој је, применом чл.50. ЗОП изречена опомена. Истом пресудом ослобођена је плаћања трошкова прекршајног поступка, на основу чл. 145. ЗОП, због лоше материјалне ситуације.

Неспорне чињенице. Окривљена је у халуцинаторном стању учинила прекршај, јер је убеђена да неко покушава да јој отме имовину коју брани тако што комшијама лупа шерпом у металну ограду и при том изговара немуште речи (за шта је подносилац захтева доставио видео запис). Она је вишеструки повратник у чињењу овог прекршаја, који чини увек у касним ноћним сатима и на истоветан начин. Неспорно је да је психичко стање окривљене, на предлог њеног браниоца у судском поступку вођеном пред основним судом 2013. године вештачено, на основу којег је утврђено да су код ње, уназад 4 - 5 година, стално присутне оптичке и акустичке халуцинације да неко хоће да јој отме имовину, да се ради о органској халуцинози, након које не може да контролише своје деструктивно понашање, да није способна да присуствује судском процесу, те да је неопходно психијатријско лечење и укључивање антихалуцинаторне терапије, а у случају да не дође до побољшања, да јој се делимично одузме пословна способност. У прекршајном поступку ангажован је вештак који је извршио увид у неуропсихијатријски налаз окривљене од 2013. године и прекршајном суду доставио истоветан извештај, без предлога за изрицање заштитне мере обавезног психијатријског лечења.

Спорна питања. У овом предмету било је неопходно прегледом окривљене извршити неуропсихијатријско вештачење и утврдити да ли окривљена, као повратник, чини прекршаје дрског и безобзирног понашања у стању неурачунљивости или у стању (битно) смањене урачунљивости и сходно томе одредити њену одговорност. Да се ради о особи са озбиљним психичким поремећајем, који има више година, а који би можда искључивао њену урачунљивост, указује чињеница да је прво психијатријско вештачење окривљене вршено 2013. године и да се, очигледно, психичко стање окривљено све до прекршаја учињеног 3. 3. 2015 није побољшало.

Епилог. Поступајући по жалби подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, изјављене због неизрицања заштитне мере обавезног психијатријског лечења, сходно чл. 60. ЗОП, чије је изрицање било предложено поднетим захтевом, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је решење Пржс. 16477/15 од 11. 9. 2015.године, којим је побијану пресуду укинуо и вратио првостепеном суду на поновни поступак и одлучивање, како би се извршило вештачење психичког стања окривљене, утврдила њена одговорност и сходно томе донела правилна и на закону заснована одлука.

Коментар. У овом случају суд је тражио псијатријско вештачење, али изгледа да није прецизирао задатак вештака, који није дао адекватну оцену психичког стања окривљене, како би суд могао одредити у којој мери психички поремећаји окривљене умањују њену урачунљивост и, сходно томе, да изрекне заштитну меру. Суд је само наложио вештачење, али није искористио тај доказ да би изрекао заштитну меру. На тај начин суд је поступио противно како потреби заштите психички болесне особе, тако и потреби заштите оних који су трпели последице њеног понашања. Код особа са очигледним тешким душевним поремећајима суд мора јасно да расправи питање њихове урачунљивости и не сме да решавање овог правног питања, пребаци искључиво на вештака, али свакако да своју одлуку о изрицању заштитне мере обавезног психијатријског лечења учиниоцу прекршаја мора да заснива на процени стручних лица, како би изречена заштитна мера дала очекиване резултате.

Чланом 60. ст. 1. ЗОП прописано је да ће учиниоцу прекршаја, који је у стању неурачунљивости учинио прекршај, суд изрећи обавезно психијатријско лечење, ако утврди да постоји озбиљна опасност да учинилац понови прекршај; ставом 2. истог члана да се обавезно психијатријско лечење може самостално изрећи неурачунљивом учиниоцу прекршаја; ставом 3.истог члана да суд може изрећи обавезно психијатријско лечење учиниоцу прекршаја чија је урачунљивост битно смањена, ако му је изречена новчана казна, рад у јавном интересу, опомена или је ослобођен од казне; ставом 4.истог члана обавезно психијатријско лечење спроводи се на слободи и траје док постоји потреба лечења, али не дуже од једне године, а према ставу 5. да се ради успешног лечења може одредити привремено лечење у здравственој установи с

тим да непрекидно лечење у установи не може да траје дуже од 15 дана и да у току године може да се предузме највише два пута.

Пример бр. 2.: радња дрског и безобзирног понашања

Пресудом Прекршајног суда у Нишу Пр. бр. 07-18041/13 од 8. 1. 2013. године, окривљена је оглашена кривом због прекршаја из чл. 12. ст. 1. ЗЈРМ (*сада чл. 8. ст.1. - примедба аутора*), учињен дана 20. 9. 2013.године, тако што је са терасе свог стана бацила предмет који је оштетио ветробранско стакло на паркираном путничком моторном возилу. За тај прекршај осуђена је на новчану казну у износу од 7.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У поступку је саслушана окривљена, која је прекршај оспоравала, затим власник оштећеног возила у својству сведока, као и полицијски службеник, на околност да је дежурна служба ПУ Ниш дана 20. 9. 2013. године поступала по пријави оштећеног.

Неспорне чињенице. Предметом баченим са терасе окривљене оштећено је паркирано путничко возило, што је прекршај дрског и безобзирног понашања. Чињенични опис радње оштећене подведен је под тај прекршај, а не под опис прекршаја из члана 16 (који би сад одговарао прекршају из члана 10. ЗЈРМ под називом Остављање опасних предмета) јер је очигледно било лакше доказати дрско и безобзирно понашање оштећене којим угрожава спокојство грађана или ремети јавни ред и мир, него да је предузела радњу прекршаја избацивањем опасног предмета на улицу.

Спорна питања. Спорна чињеница да ли је окривљена радњом прекршаја оштетила паркирано возило или је то учинило непознато лице, отклоњена је изведеним доказима.

Епилог. Окривљена је изјавила жалбу на првостепену пресуду, из свих законом предвиђених разлога, а у ствари због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, коју је Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 4591/15 од 17. 4. 2015. године, одбио као неосновану, јер жалбени наводи нису били поткрепљени ниједним доказом, а побијану пресуду је потврдио.

Коментар. У наведеном случају било је важно утврдити да ли је или не окривљена предузела радњу дрског и безобзирног понашања и, ако је то учинила, са којим степеном кривице је поступала. Дрско и безобзирно понашање је понашање лица или предузимање радњи којима се угрожава сигурност грађана или нарушава јавни ред и мир, вређа морал грађана и оштећује имовина. У наведеном примеру окривљена је поступала са евентуалним умишљајем, што је утврђено у доказном поступку, из околности да оштећени стално паркира своје возило на месту где је забрањено, што њој смета, да она истреса са

своје терасе пољавицу и да је можда наведеном приликом, када је истресла пољавицу, из ње испао неки предмет, што није приметила, као и да јој се једном приликом десило да је тако истресла даљински управљач. Оштећени је истог дана, када је уочио штету на возилу, која је причињена дана када је окривљена истресала пољавицу, што је утврђено њеним саслушањем, пријавио причињену штету на возилу надлежној служби ПУ, када је изразио сумњу да је то учинила управо окривљена, јер је уочио да са своје терасе истреса пољавице, столњаке и баца предмете, што она у разговору са овлашћеним службеним лицем није оспорила, а што је првостепени суд, по оцени другостепеног суда правилно ценио.

Вређање, вршење насиља, претња или туча – члан 9. ЗЈРМ

Вређање је вршење радњи (вербално или реално) којима се омаловажава личност другог лица (чл. 3. ст. 1. тач. 9) ЗЈРМ). Да би вређање имало прекршајноправни значај мора да се врши у присуству других, чије ће спокојство бити нарушено, и који ће реаговати негодовањем на поступке учиниоца.

Вршење насиља је примена физичке или друге силе на телу другог лица, која је подобна да изазове патњу или болове (чл. 3. ст. 1. тач. 10), како би се лице, према коме се врши насиље, принудило да нешто учини или не учини или да трпи. Под силом, у прекршајноправном смислу, подразумева се како физичка сила тако и примена хипнозе или омамљујућих средстава ради довођења у несвесно стање или ради онеспособљења за давање отпора. Природа овог прекршаја је угрожавање личне сигурности другог лица.

Претња је угрожавање сигурности другог лица стављањем у изглед да ће се учинити какво зло или напасти на тело или живот тог или њему блиског лица (чл. 3. ст. 1. тач. 11.). Да би произвела одређено правно дејство претња мора да буде озбиљна, стварна и остварљива, а опасност која се ставља у изглед мора да буде садашња или да непосредно предстоји.

Туча је узајамно вршење насиља између два или више лица које се састоји у задавању удараца руком, другим деловима тела или предметима (чл. 3. ст. 1. тач. 12.). Тучи претходи изазивање туче. Изазивање туче (подстрекавање на тучу) је радња посебног прекршаја за који одговара онај ко предузме такву радњу. То лице не мора да буде учесник у каснијој тучи. Изазивање туче јесте вербално или реално активно понашање лица према другима које има за последицу негодовање грађана или угрожавање њихове сигурности, док је учествовање у тучи стање у коме лица активно делују задавањем удараца једни другима, са истим последицама у односу на грађане. За тучу је значајно да у њој учествују два или више лица и да је свако од учесника у тучи извршилац прекршаја.

И код овог прекршаја се поставља проблем разграничења од радњи кривичних дела учествовања у тучи, насилничког понашања и насилничког

понашања на спортским приредбама, што се углавном постиже по објективном услову инкриминације и тежини проузроковане последице (због чега постоји могућност повреде правила *ne bis in idem* ако би учинилац поводом истог догађаја био кажњен за учињени прекршај и кривично дело са сличним обележјима). Прекршај се предузима са умишљајем.

Извршилац ових прекршаја може бити свако физичко лице.

Учиниоцима ових прекршаја може се изрећи новчана казна или казна затвора. За вређање, вршење насиља или претњу учиниоцу се може изрећи новчана казна од 20.000 до 100.000 динара или казна затвора од 10 до 30 дана (чл. 9. ст. 1.), а за изазивање туче или учествовање у тучи новчана казна од 50.000 до 150.000 динара или казна затвора од 30 до 60 дана (чл. 9. ст. 2.). Уколико је неки од напред наведених прекршаја учињен у групи од три или више лица учиниоцима се може изрећи казна затвора од 30 до 60 дана (чл. 9. ст. 3.). Одредбом чл. 9. ст. 4. прописано је да ће се казнити за покушај прекршаја из става 1., 2. и 3. овог члана.

Пример бр. 1: претња као радња прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу Пр. бр. 2-8176/10 од 15. 3. 2011. године., окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 6. ст. 2. ЗЈРМ из 1992 (*сада чл. 9. ст. 1. ЗЈРМ, примедба аутора)* и осуђен је на новчану казну у износу од 13.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

У поступку су изведени докази: саслушан је окривљени, сведоци и полицијски службеник, извршен је увид у прекршајну пријаву приложену уз захтев за покретање преркшајног поступка.

Неспорне чињенице. Окривљени је учинио претњу речима: „Поломићу те, сломићу ти коске и кичму“, којима је стављен у изглед напад на тело оштећеног, чиме је његова сигурност била угрожена, што је било поткрепљено реалном радњом, тако што је окривљени ушао у двориште куће оштећеног, са очигледном намером да своју претњу оствари, у чему је био спречен наиласком трећег лица, када је при одласку поново упутио речи претње оштећеном: „Сада нећу да те бијем, али када те сретнем на улици поломићу ти коске“.

Епилог. У поступку по жалби окривљеног, изјављеној због одлуке о казни, другостепени, тада Виши прекршајни суд, побијану пресуду је потврдио налазећи да су се у радњама окривљеног стекли сви елементи прекршаја из чл. 6. ст. 2., на шта су неспорно указивали изведени докази и околности под којима је прекршај учињен.

Коментар. Како је потврђена одлуком другостепеног суда по жалби окривљеног, одлука првостепеног суда показује се као законита и правилна како у погледу утврђивања релевантних чињеница тако и у делу одлуке о ка-

зни, јер је казна сразмерна врсти и тежини учињеног прекршаја, околностима под којима је прекршај учињен, као и степену кривице окривљеног. Суд је ценио и допринос оштећеног извршењу прекршаја, па је нашао да вулгарне речи оштећеног упућене окривљеном јесу увредљиве, али њихова тежина није сразмерна речима и радњама које је окривљени упутио оштећеном, нарочито што је излазећи из дворишта оштећеног, речима „сада нећу да те бијем али кад те будем видео на улици поломићу ти коске“, изразио намеру да претњу оствари када се за то укаже прилика, па стога не могу да буду олакшавајућа околност која умањује његову одговорност, а што је окривљени потенцирао, како у својој одбрани тако и у жалби.

Пример бр. 2: консумпција прекршаја; појам јавног места

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу 7 - Пр. бр. 14861/10 од 1. 12. 2011. године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 6. ст. 3. ЗЈРМ из 1992. године (*што одговара прекршају из чл. 9. ст. 1. ЗЈРМ, примедба аутора)*, за који је осуђен на новчану казну у износу од 7.000 динара и обавезан на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је извођењем доказа: саслушањем окривљеног, двојице сведока и двоје оштећених, у својству сведока, као и увидом у прекршајну пријаву.

Неспорне чињенице. Саслушањем сведока првостепени прекршајни суд је неспорно утврдио да је окривљени у дворишту куће оштећеног вређао, тако што му је упутио речи „мајмуне један, ј…. ли ти матер“ а потом је другог оштећеног ударио по телу металном шипком дужине 2м, што су сведоци, од којих је један био у свом дворишту а други на улици, чули и видели и на саслушању изјавили да су били узнемирени понашањем окривљеног[25].

Епилог. Против ове пресуде бранилац окривљеног је изјавио жалбу из свих законом предвиђених разлога, са предлогом да се побијана пресуда укине или окривљени ослободи кривице, јер се „окривљеном ставља на терет радња која се сврстава на локацију дворишта, а двориште породичне куће нема карактер јавног места и да следствено томе не може да се ремети јавни ред и мир. Правилним тумачењем чл. 6. ст. 3. ЗЈРМ јавно место су јавне површине, улице, путеви и сл. на којима саобраћају небројене количине људи због ког или неког понашања долази до узнемирења учесника кретања и тиме ремећења јавног реда и мира“, па закључује да првостепени прекршајни суд није правилно применио закон. Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 8269/12 од 29. 3. 2012. године одбио је жалбу браниоца окривљеног као неосновану а побијану пресуду потврдио.

25 На овој околности се раније инсистирало јер је било неопходно да је прекршајем изазвана последица у виду узнемирености грађана (што сада није прописано у члану 9, али јесте алтернативно са нарушавањем јавног реда и мира код прекршаја из чл. 7 ЗЈРМ).

Коментар. У чињеничном опису прекршаја садржани су елементи два прекршаја из чл. 6. ст. 3. тада важећег ЗЈРМ, вређање и вршење насиља над другим, што су радње посебних прекршаја, али с обзиром на то да су обе радње извршене у континуитету, то је, по оцени другостепеног прекршајног суда, а у складу са правним ставом, првостепени суд окривљеног огласио кривим за један прекршај, јер је тежи прекршај (насиље) конзумирао лакши (вређање)[26]. Околност на коју је указао адвокат у жалби тиче се тзв. фиктивног јавног места, под којим се подразумева видику јавности доступан приватни отворени простор. Закон познаје три категорије јавног места: апсолутна јавна места, на којима је слободан приступ неограниченом броју лица без икакавих услова (улице, путеви, тргови и сл.), ограничено апсолутна и отворена јавна места, у којима је приступ слободан под одређеним условима (спортски стадиони, игралишта, позоришта и сл.) и привремена јавна места, то су земљишта или просторије у којима се одржавају јавни скупови. Јавним местом, у смислу истог закона, сматра се и место које је доступно видику са јавног места (балкони, терасе, дворишта и сл.). Осим тога, чињење прекршаја из области јавног реда и мира не везује се само за јавно место већ, у кумулацији, и за узнемирење грађана и нарушавање њиховог спокојства. Двориште породичне куће доступно је јавности, у смислу да поред њега пролазе грађани који могу да виде и чују шта се дешава у дворишту, а то дешавање може да изазове њихово узнемирење, као што је утврђено у овој прекршајној ствари.

Примедба аутора. Судска пракса прекршајних судова инсистира на конзумирању лакшег прекршаја тежим, као што је случај у овом предмету, где је радња насиља (то што је окривљени металном шипком ударио по леђима једног оштећеног), конзумирала вређање (псовање другог оштећеног), иако су то две радње прекршаја из чл. 9 ст. 1. ЗЈРМ. Могло би се сматрати да је реч о једном прекршају, извршеном тежом радњом (насиље) која конзумира лакшу (вређање) да су те две радње учињене истом приликом према истом оштећеном, под условом да лакша радња претходи тежој. У тим случајевима могуће би било применити правила о привидном реалном стицају прекршаја по основу консумпције. Тиме се погодује окривљени, јер одговара само за један (тежи) прекршај уместо за учињена два у стицају. Међутим, аутори овог приручника сматрају да би и у прекршајном поступку, као што се чини у кривичном, требало искључити примену правила о привидном реалном стицају по основу консумпције, када извршилац истом приликом изврши различите радње истог прекршаја према различитим оштећенима, што је управо овде био случај.

26 Сада су у члану 9. ст. 1 алтернативно прописане радње прекршаја: вређање другог, вршење насиља над другим или претња, којима се нарушава јавни ред и мир, па се такође може сматрати да учинилац који кумулативно истом приликом предузме две радње извршења прописане том одредбом чини један прекршај (али само под условом да тиме повређује нематеријална правна добра истог оштећеног).

Стога је суд требало да за сваки учињени прекршај окривљеном утврди одговарајућу казну, коју ће објединити јединственом по правилима за одмеравање казне у стицају, јер је окривљени на истом месту и готово истовремено вређао једну особу а насиље вршио над другом, чиме је код сваког оштећеног изазвао узнемирење и угрозио његово спокојство. Применом става о конзумирању лакшег прекршаја тежим окривљени је практично оглашен одговорним за прекршај учињен према оштећеном кога је ударио металном шипком али не и за вређање другог оштећеног.

Пример бр. 3.: примена правила *ne bis in idem*

Правило *ne bis in idem* - не суди двапут о истој ствари - произилази из потребе остваривања правне сигурности. Из тог разлога пресуђена ствар представља процесну сметњу коју сваки суд узима у обзир по службеној дужности, јер значи да већ постоји правноснажна пресуда у истој ствари.

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу 4 Пр. бр. 2046/15 од 21. 3. 2016. године, окривљени је оглашен одговорним због прекршаја из чл. 6. ст. 3. ЗЈРМ из 1992. (*сада чл. 9. ст. 1. ЗЈРМ, примедба аутора)* и изречена му је новчана казна у износу од 8.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара. Истом пресудом, другоокривљени је на основу чл. 250. ст. 1. тач. 3. ЗОП ослобођен од одговорности за исти прекршај, јер није доказано да је учинио прекршај за који је против њега поднет захтев за покретање прекршајног поступка.

Чињенично стање утврђено је саслушањем окривљених, сведока и увидом у прекршајну пријаву.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је првоокривљени вршио насиље према другоокривљеном, тако што га је ударио.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је благовремено изјавио бранилац првоокривљеног. У жалби је истакнуто да је због догађаја који је предмет овог прекршајног поступка, и то пре доношења првостепене пресуде прекршајног суда, против истог окривљеног вођен и правноснажно окончан кривични поступак, у предмету Основног суда у Прокупљу 6 К. бр. 320/15. Пресуда донета у кривичном поступку постала је извршна 4. 1. 2016. године и извршена је у целости исплатом новчане казне и паушала. Пошто је другостепена пресуда прекршајног суда донета након што је окончан кривични поступак, вођен према истом окривљеном на основу истих чињеница, то је у конкретном случају дошло до поновног суђења у истој ствари. Прекршајни апелациони суд жалбу је усвојио и побијану пресуду преиначио доношењем решења Прж. 7985/16 од 22. 4. 2016. године, тако што је прекршајни поступак против окривљеног обустављен на основу чл.248. ст. 1. тач.4) ЗОП. Истим решењем је одлучено да првостепени суд не сноси трошкове прекршајног поступка, насталих на страни окривљеног, сходно чл.141. ст.4. ЗОП.

Коментар. Наведеном пресудом Основног суда у Прокупљу окривљени је правоснажно осуђен због кривичних дела увреде из чл.170. ст. 1. Кривичног законика, и лаке телесне повреде из чл.122. ст. 1. Кривичног законика, у поступку који се водио по приватној тужби оштећеног (иначе другоокривљеног у прекршајном поступку, који је ослобођен од одговорности). Испитујући жалбу браниоца окривљеног другостепени прекршајни суд је упоређивао чињенични опис из изреке означене кривичне пресуде са чињеничним описом из захтева за покретање прекршајног поступка против истог окривљеног. Прекршајни апелациони суд констатовао је да је чл. 122. ст. 1. Кривичног законика санкционисана радња лица које другог лако телесно повреди или му здравље лако наруши, као и да је у чл. 6. ст. 3. ЗЈРМ (који сада одговара прекршају из чл. 9) предвиђено кажњавање лица које вређањем или злоупотребом другог, вршењем насиља над другим, изазивањем туче или учествовањем у њој, угрожава спокојство грађана или ремети јавни ред и мир. Одредбом чл. 8. ст. 3. ЗОП предвиђено је да се против учиниоца прекршаја, који је у кривичном поступку правноснажно оглашен кривим за кривично дело које обухвата и обележја прекршаја, не може за тај прекршај покренути поступак, а ако је покренут или је у току, не може се наставити и довршити, па је из тог разлога прекршајни поступак покренут против окривљеног морао бити обустављен, на основу чл. 248. ст. 1. тач. 4) ЗОП, јер би његово даље вођење представљало повреду материјалног права на штету окривљеног. Оваква одлука је у складу и са праксом Европског суда за људска права. Одредбом чл.141. ст.4. ЗОП предвиђено је да, изузетно од ст. 2. истог члана, суд неће сносити трошкове прекршајног поступка уколико је поступак обустављен услед вођења кривичног поступка за кривично дело које обухвата обележја прекршаја у коме је окривљени оглашен кривим.

Пример бр. 4.: малолетни учинилац прекршаја; одлука о санкцији (новчана казна)

У посебном поступку који се води према малолетницима примењују се норме из главе XXXIII ЗОП, док се супсидијарно примењују остале одредбе прекршајног поступка и то ако нису у супротности са одредбама ове главе, а сходно и посебног закона којим је регулисан положај малолетних учинилаца кривичних дела и малолетних оштећених.

Решењем Прекршајног суда у Зајечару, Одељења у Бору I-1 Прм. 101/15 од 29. 12. 2015. године, малолетном окривљеном изречена је васпитна мера укор, због прекршаја из чл. 6. ст. 3. ЗЈРМ из 1992. *(сада чл. 9. ст. 1. ЗЈРМ, примедба аутора)*. Истим решењем ослобођен је плаћања трошкова прекршајног поступка.

Малолетни окривљени је, према наводима подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, учинио прекршај тако што је дана 27. 5. 2015. године, око 19:00 часова, у Ул. Моше Пијаде у Бору, код дисконта „Макси“

пришао малолетном оштећеном и без икаквог повода задао му више ударaца у пределу главе и тела, да би наставио да му задаје ударце ногом, када је малолетни оштећени пао на земљу, и при том му нанео видљиве повреде у виду разделне ране усне и избио му један зуб.

У спроведеном поступку изведени су докази: у присуству мајке саслушан је малолетни учинилац прекршаја, који није имао предлога за извођење других доказа, на предлог подносиоца захтева саслушани су два малолетна сведока у присуству родитеља, један пунолетни сведок - очевидац и оштећени малолетник, извршено је суочење између окривљеног и оштећеног малолетника, као и између окривљеног и жене која је била очевидац догађаја и пружала помоћ повређеном (при чему је окривљени на суочењу рекао да је њен исказ лажан), прибављено је мишљење и предлог Центра за социјални рад. Такође је извршен увид у извештај форензичара, који су вршили увиђај на лицу места, по налогу заменика јавног тужиоца, а због кривичног дела наношења телесне повреде.

Неспорне чињенице. На основу изведених доказа неспорно је утврђено да је малолетни окривљени учинио прекршај за који се терети поднетим захтевом, на начин и под околностима како је у захтеву наведено, те да су се у његовим радњама стекла сва битна обележја прекршаја из чл. 6. ст. 3. тада важећег ЗЈРМ.

Спорна питања. Степен одговорности малолетног учиниоца прекршаја, који је прекршај учинио као старији малолетник и одлука о изреченој прекршајној санкцији су спорне чињенице. Очигледно је да се поступајући судија није довољно упустио у оцену околности под којима је прекршај учињен, да није утврдио мотив и побуде из којих је малолетник поступао на противправан начин, те да ли би најблажа врста васпитне мере имала утицаја на његово будуће понашање.

Епилог. Поступајући по жалби подносиоца захтева због одлуке о прекршајној санкцији Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржм. 51/16 од 22. 6. 2016. године, којом је жалбу подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка усвојио и применом чл. 274. ст. 1. тач. 1) ЗОП побијано решење преиначио у делу одлуке о санкцији, тако што је малолетног учиниоца прекршаја огласио одговорним за учињени прекршај и осудио га на новчану казну у износу од 20.000 динара, коју је дужан да плати у року од 15 дана од дана уручења другостепене пресуде, под претњом принудног извршења сходно одредби чл.41.ЗОП, а на основу чл.140. истог закона обавезао га и на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Коментар. Преиначење првостепене судске одлуке и изрицање новчане казне малолетнику у другостепеном поступку правдано је следећим разлозима: неспорно је утврђено да је окривљени без икаквог разлога, брутално напао малолетног оштећеног, да није изразио кајање, да изражава склоност ка

вршењу насиља над другим, као и да свом млађем малолетном брату даје лош пример. Другостепени суд је такође имао у виду покушај избегавања одговорности окривљеног навођењем у одбрани да је насиље над малолетним оштећеним вршило њему непознато лице у његовом присуству, што је он пасивно посматрао, оспоравање исказа сведока очевица - жене која је пружила прву помоћ оштећеном и која је окривљеног, кога не познаје, идентификовала у поступку, а којој је на суочењу рекао да лаже, те његово признање прекршаја тиму центра за социјални рад, чињеницу да је прекршај учинио као старији малолетник, што га чини способним да схвати значај и последице противправног дела које је учинио, као и чињеницу да родитељи малолетног учиниоца прекршаја нису узели учешћа у поступку, у смислу да су били потпуно индиферентни, како у односу на понашање свог сина тако и према оштећеном. Стога изречена васпитна мера укор не би имала никаквог утицаја на његово будуће понашање, напротив, могла би бити контрапродуктивна. Чињеница да се малолетни окривљени не води у евиденцији центра за социјални рад као учинилац прекршаја не може да буде једини и основни разлог за изрицање најблаже васпитне мере, чије је изрицање, управо из тог разлога, предложио стручни тим центра. Суд је обавезан да тражи мишљење центра, али га оно не обавезује када малолетном учиниоцу прекршаја изриче васпитну меру или новчану казну.

Према одредби чл. 75. ст. 1. ЗОП укор се изриче малолетнику према којем није потребно предузимати трајније васпитне мере, а нарочито кад се из његовог односа према учињеном прекршају и његове спремности да убудуће не чини прекршаје може закључитити да ће изреченом васпитном мером бити постигнута сврха ове мере, а ставом 2.истог члана да ће се при изрицању укора малолетнику указати на друштвену неприхватљивост његовог поступка и уколико поново учини прекршај, могућност изрицања и друге врсте васпитне мере.

У конкретном случају изрицање укора, као најблаже врсте васпитне мере, сигурно не би дало очекиване резултате, с обзиром на околности под којима је прекршај учињен, понашање окривљеног након учињеног прекршаја и у поступку пред судом, на мотив безобзирне освете због којег је прекршај учињен (физички је напао оштећеног само зато што је он опоменуо његовог млађег брата, који га је истог дана, у преподневним сатима, више пута гађао трешњама, да то не чини да га не би ударио, на шта му је овај узвратио да ће му његов старији брат „показати“), као и већи степен кривице учиниоца прекршаја, изражен кроз умишљајно поступање, одсуство емпатије према жртви и чињеници да је брутално пребијање оштећеног учинио на јавном месту, улици, у присуству пролазника.

Начин извршења изречене новчане казне, одређен је према чл. 41. ЗОП који даје могућност принудне наплате неплаћене новчане казне, изречене малолетном учиниоцу прекршаја, која ће се извршити на имовини малолетника, коју може да поседује, или на имовини његових родитеља.

Пример бр. 5: малолетни учиниоци прекршаја; одлука о санкцији (укор)

Решењем Прекршајног суда у Зајечару, Одељења у Бору, 5 Прм. бр. 253/13 од 22. 11. 2013. године тројици малолетника изречене су васпитне мере укора због прекршаја из чл. 6. ст. 3. ЗЈРМ из 1992. (сада чл. 9. ст. 1. ЗЈРМ).

У спроведеном поступку малолетници су саслушани у присуству родитеља, саслушани су сведоци, у том својству и оштећени малолетник, прибављено је мишљење центра за социјални рад, у циљу правилног и потпуног утврђења чињеничног стања.

Неспорне чињенице. Малолетни учиниоци прекршаја су према оштећеном малолетнику, након увреде и псовки које им је упутио, вршили физичко насиље тако што су га ударали рукама у пределу главе, а кад је пао на земљу и шутирали и нанели му повреде у виду отока и модрица.

Епилог. На одлуку првостепеног суда жалбу је изјавио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, незадовољан изреченом прекршајном санкцијом, јер сматра да изречена санкција неће бити делотворна због врсте и тежине учињеног прекршаја. Ту жалбу је другостепени суд, пресудом Пржм. 374/13 од 8. 1. 2014.године, одбио као неосновану а првостепено решење потврдио као правилно и на закону засновано.

Коментар. Сврха изрицања санкције малолетном учиниоцу прекршаја није његово кажњавање већ преваспитавање и промена његовог односа према друштвено неприхватљивом делу. У том смислу је и донета одлука првостепеног суда да се малолетним учиниоцима прекршаја изрекне васпитна мера укор, а не казна, што је предложио и тим центра за социјални рад, коју је другостепени суд потврдио као правилну. Оба суда имала су у виду најпре околности под којима је прекршај извршен, односно да је оштећени малолетник, својим понашањем изазвао учиниоце прекршаја на физичко насиље, тако што је једном од њих упутио речи увреде а потом и псовку, да би након тога скинуо ранац са леђа и пошао према њима изазивајући их на тучу. Такође су имали у виду да су сва тројица изразила искрено кајање, да су се оштећеном извинили, што су учинили и њихови очеви, како оштећеном тако и његовом оцу, да малолетни учиниоци прекршаја до сада нису процесуирани, да су њихови очеви активно учествовали у поступку и изразили спремност да врше појачан надзор над својом децом, учиниоцима прекршаја, којима је предочена могућност изрицања теже васпитне мере, па и казне, уколико учине исти или сличан прекршај.

Пример бр. 6: одговорност родитеља за прекршај малолетника

У ранијем ЗЈРМ из 1992. године у члану 20. предвиђена је прекршајна одговорност родитеља или стараоца малолетника, ако је малолетник учинио одређени прекршај (из чл. 6-19. са изузетком чл. 11.) због пропуштања дужног

надзора. У важећем ЗРЈМ из 2016. такве одредбе нема. ЗОП допушта да се законом пропише таква могућност (чл. 72. ЗОП).

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу, 1-Пр. бр. 4808/10 од 24. 12. 2010. године, применом чл. 218. ст. 1. тач. 1) ЗОП ослобођен је кривице окривљени против кога је вођен прекршајни поступак због прекршаја из чл. 20. ЗЈРМ из 1992., односно што је његово дете, син старости 13. година, дана 30. 1. 2010. године, око 23:15 часова, у кафићу у Прокупљу, нарушио јавни ред и мир тако што је вршио насиље над оштећеним, кога је, после краће расправе, ударио два пута затвореном шаком у пределу главе и нанео му повреду у виду крвног подлива левог ока. Окривљени је ослобођен кривице (у складу са ЗОП из 2005), јер дело за које се терети по пропису није прекршај.

Овакву одлуку првостепени суд је донео из разлога што је у поступку утврђено да син окривљеног има статус детета, а не малолетника, а чланом 20. ЗЈРМ из 1992. било је прописано да ће се казнити родитељ или старатељ малолетника који изврши прекршај из чл.6. до 19., изузев прекршаја из чл. 11. ЗЈРМ, ако је учињени прекршај последица пропуштања дужног надзора над малолетником.

Неспорне чињенице. Дете старости 13 година, у касним ноћним сатима, на јавном месту, у кафићу, вршило је насиље над другим, у чијој радњи су садржани сви елементи прекршаја из чл. 6. ст. 3. ЗЈРМ из 1992.

Епилог. Поступајући по жалби подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, изјављеној због ослобађајуће одлуке, Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржс. 3574/11 од 25. 2. 2011. године, којом је уважио жалбу а пресуду Прекршајног суда у Прокупљу, 1-Пр. бр. 4808/10 од 24. 12. 2010. године, укинуо због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. ЗОП, јер је погрешно примењен чл. 218. ст. 1. тач. 1) истог закона.

Коментар. Малолетство је узраст недовољан да се схвати значај последица насталих предузетом радњом, јер малолетник нема довољно развијену свест. Из тог разлога ни њихове противправне радње не могу да произведу одређене правне последице у смислу заснивања њихове деликтне одговорности. Према зрелости и степену развијености свести малолетници се деле на више категорија, чије су границе различите у различитим правима. У прекршајном праву малолетници се деле на категорију млађих малолетника (узраст од 14 до 16 година живота) и старијих малолетника (узраст од 16 до 18 година живота), који су прекршајно одговорни за разлику од малолетника старости испод 14 година живота (деца) који не поседују прекршајну одговорност. Али како и деца могу да чине противправне радње то је у свим законодавствима и у свим правима, па и прекршајном, прописана одговорност њихових законских заступника – родитеља, односно усвојитеља или старатеља. У којој ће мери они одговарати и да ли ће одговарати за противправно понашање детета-мало-

летника испод 14 година зависи од околности под којима је прекршај извршен и од начина извршења прекршаја, затим од могућности да родитељ, односно старатељ или усвојитељ детета врши надзор над понашањем детета. Основ њихове одговорности је у пропуштању дужности старања према малолетнику, односно да је узрок противправног понашања малолетника управо пропуштена дужност старања о малолетнику, која не подразумева физичку присутност родитеља, односно старатеља или усвојитеља у време чињења прекршаја. Битно је да је прекршај објективно извршен од стране малолетника а сам начин извршења прекршаја, као и околности под којима је прекршај извршен, меродавни су за одређивање одговорности родитеља, односно старатеља, јер је малолетничка делинквенција, најчешће, резултат васпитне запуштености, недовољне бриге родитеља о понашању и кретању малолетника, дефектна породична или друштвена средина у којој се малолетник развија.

Бука у угоститељским и другим објектима – члан 20. ст. 1. и 2. ЗЈРМ

Чланом 20. ст. 1. ЗЈРМ прописана је новчана казна од 20.000 до 100.000 динара за физичко лице које у обављању уметничке, угоститељске или друге делатности, извођењем музичких и других садржаја, коришћењем музичких инструмената, радио и телевизијских пријемника и других звучних уређаја, као и механичких извора буке и звучних сигнала, не поштује дозвољену јачину уређену прописима о заштити животне средине од буке. Ставом 2.истог члана прописана је новчана казна од 200.000 до 500.000 динара за правно лице, за одговорно лице у правном лицу новчана казна од 20.000 до 100.000 динара и за предузетника новчана казна од 50.000 до 200.000 динара, ако учине прекршај из става 1.овог члана.

Дозвољена јачина буке одређује се према Правилнику о дозвољеном нивоу буке у животној средини[27].

Овај прекршај заслужује посебну пажњу, јер је све присутнија бахатост како појединаца – физичких лица, тако и предузетника који се баве угоститељском делатношћу, који ради већег профита у својим угоститељским објектима користе музичке уређаје или изводе музички програм уживо, противно одредбама Закона о заштити од буке у животној средини[28], јер нису обезбедили звучну заштиту која би утицала на смањење нивоа звука при простирању. Поседовање такве заштите је гарант да се при утврђивању граничне вредности буке звук неће простирати изван просторије, у којој се ствара, у мери која би друге узнемиравала.

27 *Службени гласник РС*, бр.54/92, мењан више пута закључно са изменама у бр. 72/2010.
28 *Службени гласник РС*", бр.36/2009 и 88/2010.

Учестала је појава да појединци у свом стамбеном простору организују прославе или забаву уз коришћење музичких уређаја и да при том уопште не воде рачуна о јачини звука који се простире изван њиховог приватног простора. Овакво понашање правдају тиме да у свом стамбеном простору могу да раде шта хоће, при чему губе из вида да је то њихово право ограничено исто таквим правом њихових суседа, који ће свој стамбени простор користити према личним потребама и нахођењу. При том не мора само јачина звука да буде иритантна, то може да буде и врста музике која се чује изван простора у коме се емитује или изводи. Погрешно је овакво понашање одређивати као противправно ако се чини само у време одмора, преко дана од 14:00 до 17:00 ч а ноћу после 24:00 часа, радним даном, односно после 02:00 часа преко викенда, до када је, углавном одлукама јединица локалне самоуправе, прописано радно време за угоститељске објекте. Устав гарантује свакоме право на слободу и заштиту личних права, што значи да се одмор, као лично право сваког појединца, не може унифицирати и независно од потреба и жеље сваког појединца везивати само за одређено време. О томе се, очигледно, не води рачуна када узнемирени грађани траже интервенцију надлежних служби, које опет, излазак на лице места везују за одредбе о кућном реду.

Честа појава је, такође, да се у стамбеним зградама налазе угоститељски објекти, у којима се, током ноћи, користе музички уређаји или изводи музички програм. При промени намене стамбеног у угоститељски објекат мора бити обезбеђена звучна заштита, која се према чл. 3. ст.1. тач. 17) Закона о заштити од буке у животној средини реализује скупом мера којим се обезбеђује да звук при преносу из једног у други простор буде ослабљен, као и скупом мера које се спроводе у спољном простору а које утичу на смањење нивоа звука, као и гранична вредност буке, односно највиша дозвољена вредност индикатора буке, у смислу тач. 14) става 1. истог члана. У противном, власник угоститељског објекта, при коришћењу музичких уређаја, односно извођењу музичког програма, чини прекршај из чл. 20. ст. 2. у вези става 1. истог члана ЗЈРМ (што делимично по опису одговара ранијем чл. 15. ЗРЈМ из 1992).

Пример: емитовање гласне музике из дискотеке у ноћним часовима

Пресудом Прекршајног суда у Неготину, Одељења у Кладову 2 Пр. 1453/13 од 17. 12. 2013. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл. 15. ст. 2 у вези ст. 1. ЗЈРМ из 1992 (*сада чл. 20. ст. 2. у вези ст. 1 ЗЈРМ, прим. аутора)* за који је осуђен на новчану казну у износу од 20.000 динара и обавезан да плати трошкове прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара, јер је дана у 02:10 сати, емитовањем гласне музике у дискотеци реметио мир и спокојство грађана.

У поступку су изведени докази: саслушан је окривљени који је оспорио прекршај, наводећи да је у септембру месецу 2008. године вршио у Центру за техничку дијагностику Факултета заштите на раду у Нишу мерење буке при

емитовању музике у наведеном објекту. У својству сведока саслушан је грађанин на чији позив је интервенисала полиција и два полицијска службеника.

Неспорне чињенице. У наведено време у стану оштећеног грађанина чула се гласна музика из дискотеке, што га је узнемиравало, јер је реметило његов ноћни одмор.

Епилог. Против првостепене пресуде бранилац окривљеног је изјавила жалбу из свих законом предвиђених разлога, у којој је посебно указала на чињеницу да у поступку није утврђен правни статус дискотеке (тј. да ли је у питању правно лице или не), као и да окривљени није једини власник те дискотеке а да суд у том смислу није изводио доказе. Указала је и да окривљени и оштећени нису у добрим односима, да је он звао полицију да интервенише само из каприца, као и да суд није показао интересовање за доказ који окривљени поседује, а то је документ сачињен од стране за то овлашћененог органа, који је стручним методама утврдио стање нивоа буке. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж.2108/14 од 19.2.2014. године жалбу браниоца окривљеног је одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Чланом 15. ст. 2. ЗЈРМ прописано је да ће се казнити правно лице или предузетник ако учини прекршај из става 1. истог члана којим је прописано да ће се казнити физичко лице које ремети мир других коришћењем музичких инструмената, радио и телевизијских пријемника и других уређаја преко собне јачине, као и механичким изворима буке. Саслушањем сведока неспорно је утврђено да се у стану оштећеног чула музика емитована у дискотеци. Другостепени прекршајни суд је у образложењу пресуде, између осталог, навео да је време у које је оштећени „тражио интервенцију полицијске управе време ноћног одмора, 02:10 часа, када ниво буке не сме да прелази јачину која би била дозвољена и која не би реметила мир и спокојство грађана и узнемиравала их у ноћном одмору. Последица радње извршења овог прекршаја испољава се у ремећењу мира других лица, под којим се подразумева лични мир потребан за задовољавање одређених животних потреба, као и мир у уживању и коришћењу стамбених простора“ те да „није била обавеза суда да утврђује статус дискотеке (...), нити је иста третирана у поступку као правно лице, већ се наводи као место на коме је прекршај учињен“. Такође, окривљени у доказном поступку није истицао приговор пасивне легитимације, нити је пружио доказ да није власник дискотеке, што не би у битном утицало на утврђено чињенично стање, с обзиром на то да је од стране полицијских службеника окривљени затечен у дискотеци као лице које је емитовало музику преко дозвољене јачине.

За разлику од члана 15. ранијег ЗЈРМ, по члану 20 (бука у угоститељским и другим објектима), радња прекршаја је другачије формулисана, као нарушавање јавног реда и мира у обављању уметничке, угоститељске и друге делатности, извођењем музичких и других садржаја, коришћењем музичких

инструмената, радио и телевизијских пријемника и других звучних уређаја, као и механичких извора буке и звучних ситнала преко дозвољене јачине уређене прописима о заштити животне средине од буке. Пракса прекршајних судова, након почетка примене ЗЈРМ из 2016. године, показала је да су власници угоститељских објеката, који су били процесуирани због прекршаја из чл. 20. ст. 2. у вези става 1. истог члана, суду достављали доказ о утврђеној граничној вредности буке од музике и да су на основу тога били ослобађани од одговорности. Али, спорно је да ли је гранична вредност јачине буке довољна, ако није урађена звучна заштита у објекту из ког се емитује бука, што није у надлежности прекршајних судова да утврђују, тако да грађани не могу остварити заштиту својих права кроз прекршајни поступак иако су изложени сталном узнемиравању прејаком буком.

САОБРАЋАЈНИ ПРЕКРШАЈИ

Закон о безбедности саобраћаја на путевима и остали извори права

Изворе права из области саобраћајних прекршаја чине прописи којима се регулише безбедност саобраћаја на путевима: Закон о безбедности саобраћаја на путевима[29] (даље ЗОБС), као основни закон, подзаконски акти донети на основу овог закона (правилници, уредбе и сл.); затим Закон о превозу у друмском саобраћају[30], којим се уређује јавни превоз и превоз за сопствене потребе лица и ствари, услови изградње, одржавања и рада аутобуских станица и аутобуских стајалишта и други услови у погледу организације и обављања превоза у друмском саобраћају; Закон о међународном превозу у друмском саобраћају[31], којим се уређују услови за обављање међународног јавног превоза, међународни јавни превоз путника, аутобуске станице за међународни јавни превоз путника, међународни јавни превоз ствари, међународни превоз за сопствене потребе, накнада за путеве и друга питања од значаја за обављање међународног превоза у друмском саобраћају; Закон о превозу путника у друмском саобраћају[32], којим се уређују услови и начин обављања јавног превоза путника и превоза лица за сопствене потребе у друмском саобраћају у домаћем и међународном превозу, пружање станичних услуга на аутобуским станицама и инспекцијски надзор; Закон о превозу терета у друмском сао-

29 *Службени гласник РС*, бр. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013 – одлука УС, 55/2014, 96/2015 – др. закон, 9/2016 – одлука УС.

30 *Службени гласник РС*, бр. 46/95, 66/2001, 61/2005, 91/2005, 62/2006, 31/2011, 68/2015 – др закони.

31 *Службени лист СРЈ*, бр.60/98, 5/99, 44/99, 4/200, *Службени гласник РС*, бр. 101/2005, 101/2005 – др. закон, 18/2010, 68/15 – др. закони.

32 *Службени гласник РС*, бр. 68/2015.

браћају[33], којим се уређују услови и начин обављања јавног превоза терета и превоза терета за сопствене потребе у домаћем друмском саобраћају, односно јавног превоза терета и превоза терета за сопствене потребе у међународном друмском саобраћају и инспекцијски надзор. Осим ових закона још увек је у примени, само за поједине прекршаје, ранији Закон о безбедности саобраћаја на путевима[34] из 1982. и то одредбе које се тичу оспособљавања кандидата за возаче, услова за полагање возачког испита, за издавање возачких исправа, за испитивање возила и за регистрацију возила. Одредбе овог закона биће у примени до доношења одговарајућих подзаконских аката.

Појам и радње саобраћајних прекршаја по ЗОБС. У ЗОБС су одређене различите радње саобраћајних прекршаја: непрописна брзина; непрописно претицање, обилажење, мимоилажење или одстојање; непоштовање првенства пролаза; непрописно укључивање или искључивање из саобраћаја; непрописно кретање, скретање, окретање или вожња уназад; непрописно заустављање или паркирање; непотребна или непрописна употреба светла; управљање возилом под дејством алкохола или других омамљујућих средстава; одбијање лица да се подвргне испитивању постојања алкохола, дроге или лека; вожња без возачке дозволе; неношење возачких исправа у току вожње; вожња технички неисправним возилом; вожња нерегистрованим возилом; непоступање по налогу службеног лица које врши контролу о регулисању саобраћаја; незаустављање на знак црвеног светла; непрописно вучење возила или смештање терета на возилу; непрописно гоњење стоке на путу или управљање запрежним возилом; непоступање по решењу о постављању, односно уклањању саобраћајних знакова; повреда прописа о обуци возача; повреда прописа о трајању и условима рада возача; друге повреде прописа из области безбедности саобраћаја на путевима.

Одговорност. Субјекти саобраћајних прекршаја су физичко лице, предузетник, правно лице и одговорно лице у правном лицу.

Санкција. У зависности од врсте и тежине прекршаја, те њихове друштвене штетности и категорије лица која прекршај чине, у ЗОБС су прописане новчане казне у распону од 100.000 до 800.000 динара за правно лице а за одговорно лице у правном лицу од 6.000 до 50.000 динара (чл. 326. ст. 1.и 2.), односно 60.000 до 600.000 динара за правно лице а за одговорно лице од 6.000 до 50.000 динара (чл. 327. ст. 1. и 2.); за предузетника од 10.000 до 500.000 динара (чл. 328. ст. 1., 2. и 3.). За најтеже прекршаје, које чини физичко лице, прописана је казна затвора од 30 до 60 дана (чл. 329.) или казна затвора од најмање 15 дана алтернативно са новчаном казном од 100.000 до 120.000 динара (чл. 330.) или новчана казна од 15.000 до 30.000 динара алтернативно са казном

33 *Службени гласник РС*, бр. 68/2015.

34 *Службени гласник СРС*, бр. 53/82, 15/84, 5/86, 21/90 и *Сл.гласник РС*, бр. 28/91, 53/93, 67/93, 48/94, 25/97 и 101/05.

затвора до 15 дана (чл. 331.). Уз ове казне физичком лицу кумулативно се изричу казнени поени од 14 до 17 и заштитна мера забрана управљања моторним возилом од најмање осам месеци, односно од најмање десет месеци у случају изазивања саобраћајне незгоде, док је за лакше саобраћајне прекршаје, одредбама овог закона, за физичко лице прописана новчана казна од 6.000 до 20.000 динара (чл. 332.), уз које се изричу и казнени поени од два до шест, заштитна мера забрана управљања моторним возилом од најмање 30 дана, односно три месеца, и новчана казна од 5.000 динара за прекршаје из чл. 333.

С обзиром на бројност саобраћајних прекршаја, нецелисходно је анализирање свих, тако да су се аутори ограничили на приказ примера најтежих прекршаја прописаних у ЗОБС, као и карактеристичних примера лакших прекршаја.

Насилничка вожња - чл. 329. ст. 1. ЗОБС

Овај прекршај чини возач који у саобраћају поступа у грубој супротности са правилима саобраћаја, при чему не показује обзир према безбедности осталих учесника у саобраћају (насилничка вожња).

Пример: утврђивање високог степена кривице учиниоца

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Алексинцу Пр. бр. 21043/12 од 17. 1. 2013. године оглашен је кривим окривљени због прекршаја из чл. 329. ст. 1. ЗОБС, учињен тако што је у пешачкој зони у Алексинцу, управљао великом брзином моторним возилом, не водећи рачуна о безбедности пешака. Окривљени је осуђен казном затвора у трајању од 30 дана, изречена му је заштитна мера забрана управљања моторним возилом *B* категорије у трајању од девет месеци, а кумулативно уз казну добио је и 15 казнених поена и обавезан је на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У доказном поступку окривљени се бранио да никога од пешака није угрозио, да део улице у којој је наводно управљао великом брзином није званично проглашен пешачком зоном, као и да тај део улице има све елементе саобраћајнице (коловоз и тротоаре) а не елементе пешачке зоне, јер ниво улице није јединствен. Такође је навео да је остао без посла, да његова супруга не ради и да је недавно добио дете, те да му тешко пада што их издржава његова мајка. Није имао предлога за извођење других доказа.

Неспорне чињенице. Противно одредби чл. 41. ЗОБС-а окривљени је путничким моторним возилом, великом брзином, управљао у пешачкој зони, у време када је у њој било пешака, које је на тај начин приморао да се склањају у страну како би му омогућили пролаз и избегли евентуално повређивање.

Епилог. Против првостепене пресуде окривљени је изјавио жалбу, из свих законом предвиђних разлога, а у суштини због одлуке о казни, коју је

Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж.13272/13 од 21. 6. 2013. године одбио као неосновану, налазећи да разлози личне природе (губитак посла) као олакшавајућа околност коју је истицао окривљени, не умањује његову одговорност, јер је поступао са евентуалним умишљајем, с обзиром на то да је био свестан да својом радњом угрожава безбедност пешака. Осим тога, за ову врсту прекршаја прописана је искључиво казна затвора, коју је првостепени суд изрекао у минималном трајању, као и друге две санкције, које се изричу кумулативно уз прописану казну.

Окривљени је по добијању правноснажне пресуде покренуо иницијативу за заштиту законитости, коју је Републички јавни тужилац одбио као неосновану. По одбијању иницијативе за заштиту законитости окривљени је председнику првостепеног прекршајног суда поднео молбу за одлагање почетка извршења казне затвора, позивајући се на болест супруге, због чега сам мора да брине о њиховом малолетном детету, што ничим није доказао, тако да је молба одбијена решењем као неоснована, а у поступку по жалби Прекршајни апелациони суд је побијано решење потврдио, а жалбу осуђеног одбио као неосновану.

Коментар. Према чл. 41. ЗОБС насилничка вожња је поступање возача које је у грубој супротности са правилима саобраћаја, односно, приликом које возач не показује обзир према безбедности осталих учесника у саобраћају. Под насилничком вожњом сматра се и када возач два или више пута прође светлосни знак када му је тим знаком забрањен пролаз, ако између два узастопна проласка није прошло више од десет минута, као и када возач изврши претицање колоне возила при чему својим возилом прелази или се креће по неиспрекиданој уздужној линији која раздваја траке по смеровима кретања.

У наведеном примеру жалбени наводи окривљеног да никога од пешака није угрозио нису могли довести до другачијег одлучивања у предмету, јер је постојала конкретна опасност, као и због чињенице да је постављеним саобраћајним знаком (забрана саобраћаја за сва возила), који је обавезујући, намена дела улице преиначена, због чега није од значаја сам изглед пешачке зоне, што је окривљени навео у одбрани на саслушању као олакшавајућу околност, а што је навео и у жалби.

Управљање моторним возилом без возачке дозволе или са дозволом чији је рок важења истекао – чл. 330. ст. 1. тач. 1) ЗОБС

Пример: обавеза достављања окривљеном одлуке на коју има право жалбе

Пресудом Прекршајног суда у Београду 76-Пр. бр. 9962/12 од 12. 2. 2013. године окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 1. ЗОБС-а, учињен дана 5. 11. 2011. године, у 00:20 ч, у Београду, тако што је управљао путничким возилом (одговарајуће регистрације) без возачке дозволе оне

категорије којом управља. Возилом се кретао Улицом кружни пут из правца Улице војводе Степе у правцу Улице браће Јерковић. За учињени прекршај је, уз примену чл. 40. ЗОП, кажњен новчаном казном у износу од 50.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара. Истом пресудом изречено му је 14 казнених поена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од осам месеци.

У поступку је саслушан окривљени, који се бранио да поседује италијанску возачку дозволу важности до 2014. године, извршен је увид у доказе које је пружио подносилац захтева, а суд је извео и допунске доказе по службеној дужности ради правилног утврђења чињеничног стања.

Неспорне чињенице. У моменту контроле окривљени је имао код себе пробну возачку дозволу за управљање моторним возилом *B* категорије број РС 000033425 од 16.12.2011. године, као и возачку дозволу *A, B* и *C* категорије број АА9579561, издату у Републици Италији 2005.године.

Спорна питања. Спорна чињеница у овом поступку је важност италијанске возачке дозволе у време вршења контроле.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је изјавио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка МУП РС, Управа саобраћајне полиције, коју је као неосновану Виши прекршајни суд одбио пресудом Прж. 20744/13 од 15. 10. 2013. године а побијану пресуду потврдио. Врховни касациони суд, пресудом Прзз 2/2014 од 12. 6. 2014. године, делимично је уважио захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца, поднет због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15. и ст. 2., у вези чл. 78, 87, чл. 147., те у вези чл. 224. ст. 1. и чл. 241. ЗОП, и укинуо пресуду Вишег прекршајног суда, Прж.20744/13 од 15. 10. 2013. године, и истом суду предмет вратио на поновно поступање, док се у осталом делу захтев одбија.

Коментар. Према чл. 87. ст. 1. ЗОП против одлука надлежних органа донетих у првом степену може се изјавити жалба ако овим законом није другачије одређено, а према чл. 224. ст. 1. истог Закона писмено израђена пресуда доставља се подносиоцу захтева и окривљеном и то по одредбама чл.147., којима је, између осталог, прописано да се све одлуке, од чијег достављања тече рок за жалбу, достављају лично.

Врховни касациони суд је нашао да је захтев за заштиту законитости делимично основан и то само у односу на битну повреду одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. у вези чл. 87. и 147. те чл. 224. ст. 1. ЗОП, јер је другостепени суд одлучивао о жалби подносиоца захтева изјављеној на првостепену пресуду Прекршајног суда у Београду а да претходно та првостепена пресуда уопште није достављена окривљеном. У осталом делу захтев за заштиту законитости је неоснован, како сматра Врховни касациони суд, јер је изрека првостепене пресуде разумљива а чињенично стање правилно и потпу-

но утврђено. Јер, Прекршајни суд у Београду обратио се дописом Министарству иностраних послова, Одељењу за конзуларне послове, ради утврђивања чињенице да ли је окривљени стекао право управљања моторним возилом у Републици Италији, те да ли му је била издата возачка дозвола важила за *A, B* и *C* категорију, од кога је добио обавештење (поткрепљено одговарајућом документацијом о службеној преписци) да је провером код надлежних органа утврђено да окривљени не поседује италијанску возачку дозволу. Сходно томе, првостепени прекршајни суд правилно је утврдио да су се у радњи окривљеног стекла обележја прекршаја из чл. 330. ст. 1. тач. 1) ЗОБС-а, односно да је окривљени критичном приликом управљао у саобраћају на путу моторним возилом без возачке дозволе оне категорије којом управља а не са возачком дозволом којој је истекао рок важења, како се у поступку бранио.

Врховни касациони суд је истом пресудом наложио Прекршајном апелационом суду да поступи по чл. 269. ЗОП тако што ће затражити од првостепеног прекршајног суда да окривљеном достави донету пресуду а потом, по протеку рока за жалбу окривљеног, рачунајући од дана уредног достављања пресуде, одлучи о жалби подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, а евентуално и о жалби окривљеног, ако она буде изјављена.

Управљање моторним возилом без возачке дозволе и за време изречене забране управљања - чл. 330. ст. 1. тач. 1) и тач. 8) ЗОБС

Управљање возилом без возачке дозволе оне категорије којом управља возач чини прекршај из чл. 330. ст. 1. тач.1) а ако управља моторним возилом, за време трајања заштитне мере, односно мере безбедности забране управљања моторним возилом чини прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 8).

Ове прекршаје може да учини физичко лице, власник или корисник моторног возила, возач трамваја и инструктор вожње.

За наведене прекршаје прописана је новчана казна од 100.000 до 120.000 динара или казна затвора од најмање 15 дана и заштитна мера забрана управљања моторним возилом од најмање осам месеци а за прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 8) и 14 казнених поена.

Пример бр. 1.: привидни стицај прекршаја из чл. 330 ст. 1 т. 1) и т. 8) ЗОБС

Пресудом Прекршајног суда у Ваљеву, Одељења у Убу Пр. бр. 10669/13 од 7. 9. 2015. године, оглашен је одговорним окривљени због прекршаја из чл. 330. ст. 1. тач. 1) ЗОБС-а, учињеног дана 5. 11. 2013. године, у 14:30 часова, у Ваљеву, када је затечен да управља моторним возилом без возачке дозволе оне категорије којом управља, јер му је возачка дозвола одузета правноснажним решењем ПУ Ваљево. За тај прекршај утврђена му је новчана казна у

износу од 40.000 динара. Истом приликом учинио је прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 8) истог закона тако што је управљао путничким возилом за време трајања заштитне мере забране управљања моторним возилом која му је изречена правноснажном пресудом Прекршајног суда у Ваљеву, а истицала је 2. децембра. За тај други прекршај утврђена је окривљеном новчана казна у износу од 20.000 динара, па је применом чл. 42. ст. 1. и 2. тач.2) ЗОП осуђен на јединствену новчану казну у износу од 60.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.200 динара. Истом пресудом за сваки прекршај утврђена је заштитна мера забране управљања моторним возило *B* категорије у трајању од по осам месеци, па је применом чл.58. у вези чл.54.ст.4. ЗОП изречена јединствена заштитна мера забране управљања мторним возилом *B* категорије у трајању од 12 месеци за прекршај у стицају.

Чињенично стање утврђено је саслушањем окривљеног и на основу доказа које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка.

Неспорне чињенице. Окривљеном је возачка дозвола одузета правноснажним решењем надлежне полицијске управе, сходно чему је лице без возачке дозволе.

Епилог. Против ове пресуде жалбе су изјавили бранилац окривљеног из свих законских разлога и подносилац захтева због одлуке о казни. Поступајући по жалбама и службеној дужности Прекршајни апелациони суд донео је пресуду Прж. 19167/15 од 19. 10. 2015. године, којом је побијану пресуду преиначио у делу одлуке о казни тако што је окривљеном утврдио новчану казну у износу од 100.000 динара за прекршај из чл. 330. ст. 1. тач.1) и новчану казну у износу од 50.000 динара за прекршај из чл. 330. ст. 1. тач.8), па му је применом чл. 42. ст. 1.и 2. тач. 2) ЗОП изрекао јединствену новчану казну у износу од 150.000 динара, док је у преосталом делу побијана пресуда потврђена, а жалба браниоца одбијена.

Против правноснажних пресуда првостепеног и другостепеног прекршајног суда Републички јавни тужилац је поднео је захтев за заштиту законитости под бр. Птз 479/15 од 10. 12. 2015. године због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл.234. ст. 1. тач. 15) ранијег ЗОП из 2005. год. и због повреде материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 1) и чл. 241. ст. 1.тач. 2) истог закона са предлогом да Врховни касациони суд укине побијане пресуде и предмет врати на одлуку првостепеном суду или да против окривљеног обустави прекршајни поступак за прекршаје из чл. 330. ст. 1. тач. 1) и тач. 8) ЗОБС-а услед наступања застарелости.

Врховни касациони суд је пресудом Кзз Пр 49/2015 од 22. 12. 2015.године усвојио захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца и на основу чл. 248. ст. 1. тач. 6) ЗОП обуставио прекршајни поступак против окривљеног за прекршаје из чл. 330 ст. 1 тач. 1) и тач. 8) ЗОБС, јер је наступила апсолутна застарелост.

Коментар. Врховни касациони суд је нашао да се основано захтевом за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца указује да су побијане пресуде донете уз битну повреду наведених одредаба прекршајног поступка и повреде материјалног права ранијег ЗОП, који је важио у време започињања прекршајног поступка. Те исте повреде садржи и важећи ЗОП из 2013. који је ступио на снагу 1. 3. 2014.године, у члану 264. ст. 1. тач. 14), чл. 264. ст. 2. тач. 3), чл. 265. ст. 1. тач. 1) и чл. 272. ст. 1. тач.2) „које ће се", како стоји у одлуци суда, „применити на поступак по ванредном правном леку, као посебном поступку покренутом захтевом за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца Птз 479/15 од 10. 12. 2015. године, јер је овај поступак покренут након почетка примене сада важећег ЗОП-а".

Основаност захтева за заштиту законитости Врховни касациони суд образлаже овако: „Околност да је окривљеном (...) одузета возачка дозвола, да је након тога управљао возилом у јавном саобраћају и на тај начин учинио прекршај, искључује могућност да је окривљени истом приликом извршио и прекршај везан за непоштовање заштитне мере – забране управљања моторним возилом изречене правноснажном пресудом прекршајног суда. Наиме, од тренутка одузимања возачке дозволе, лице од кога је возачка дозвола одузета, није овлашћено да управља моторним возилом за које је дозвола одузета, па престаје сврха заштитне мере забране управљања моторним возилом и окривљени не може истовремено бити оглашен кривим због извршења прекршаја из чл. 330. ст. 1. тач. 1) и прекршаја из чл. 330. ст. 1. тач. 8) ЗОБС-а".

Врховни касациони суд је нашао да су и првостепени и другостепени прекршајни суд учинили битне повреде на које је указано, које је Врховни касациони суд ценио по одредбама сада важећег ЗОП из чл. 264. ст. 1. тач.14), јер су изреке неразумљиве, чл. 264. ст. 2. тач. 3), јер пресуде не садрже разлоге о одлучним чињеницама као и повреду материјалног права из чл. 265. ст. 1. тач. 1), јер све радње за које је окривљени оглашен кривим нису прекршај, а другостепени суд је поред тога учинио и повреду закона из чл. 272. ст. 1. тач. 2) ЗОП, јер није по службеној дужности испитао да ли је на штету окривљеног повређено материјално право. Применом чл. 248. ст. 1. тач. 6), сходно чл. 84. ст. 7. сада важећег ЗОП Врховни касациони суд је обуставио прекршајни поступак против окривљеног за наведене прекршаје, због наступања апсолутне застарелости протеком рока од две године од дана када је окривљени учинио прекршаје.

Примедба аутора. Различити ставови прекршајних судова, са једне и Врховног касационог суда, са друге стране, у погледу могућности постојања истовремених прекршаја вожње без возачке дозволе и због непоштовања заштитне мере забране управљања последица су недовољно добрих законских одредби. Разлике у ставовима судова иду на уштрб правне сигурности грађана. На јавној расправи поводом новог ЗОБС било је предложено да се за прекршај из чл. 330. ст . 1. тач. 1) не изриче заштитна мера забране управљања мо-

торним возилом, јер је неизвршива, с обзиром на то да окривљени не поседује возачку дозволу. Тај предлог није усвојен. Такође је указано на нелогичност да се за лаке административне пропусте прекорачења одређених рокова (нпр. када се не продужи важност возачке дозволе, или када окривљени није уписао у јединствени регистар возила полуприколицу коју је вукао у време контроле), изриче заштитна мера забрана управљања моторним возилом, а нарочито да то не би требало изрицати професионалним возачима, јер им је таквом одлуком, посредно, одузимано право на рад. Ни овај предлог није уважен.

Пример бр. 2.: значај личног обавештавања окривљеног о времену трајања заштитне мере

Управљање моторним возилом, односно трамвајем, за време трајања заштитне мере, односно мере безбедности забране управљања моторним возилом је прекршај санкционисан чл. 330. ст. 1. тач. 8) ЗОБС.

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, Одељења суда у Белој Паланци II-6 Пр. бр. 909/13 од 2. 12. 2013. године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 330 ст. 1. тач. ЗОБС, учињен дана 19. 4. 2013.године, око 14:20 часова, у Белој Паланци, тако што је управљао путничким возилом (одређене регистрације) за време трајања заштитне мере забране управљања моторним возилом која истиче 2. 5. 2013.године, за који му је изречена новчана казна у износу од 40.000 динара, применом чл. 40. ЗОП, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара. Истом пресудом, окривљеном је изречена заштитна мера забране управљања моторним возилом *B* категорије у трајању од осам месеци, на основу чл. 330. ст. 3. у вези чл. 330. ст. 1. тач. 8) ЗОБС, као и четрнаест казнених поена, сходно чл. 330. ст. 1. истог закона.

Неспорна чињеница. Окривљеном је за раније учињен саобраћајни прекршај уз казну била изречена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом.

Спорна питања. Није утврђено да је саопштење о времену трајања заштитне мере било саопштено лично окривљеном.

Епилог. Поступајући по жалби браниоца окривљеног Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж.2423/14 од 11. 2. 2014. године, којом је, на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3. ЗОП, побијану пресуду преиначио тако што је окривљеног ослободио кривице, јер није доказано да је учинио прекршај за који је против њега поднет захтев за покретање прекршајног поступка

Коментар. Одредбом чл. 202. ст. 3. ЗОБС прописано је да се заштитна мера, односно мера безбедности забране управљања моторним возилом сматра извршеном када територијално надлежна организациона јединица Министарства унутрашњих послова, на основу правноснажне одлуке органа, одно-

сно суда који је меру изрекао, то возачу саопшти у писаној форми и тај податак евидентира у регистар возача, односно регистар страних возача којима је изречена заштитна мера, односно мера безбедности. Овим чланом изричито је одређено да се заштитна мера забране управљања моторним возилом извршава достављањем писменог саопштења возачу, што је и став Прекршајног апелационог суда. Није предвиђен изузетак у виду посредне доставе, преко члана породичног домаћинства возача, или неког другог лица, у смислу одредаба о достављању из ЗОП.

У наведеном примеру, сходно закону и Уставу, другостепени прекршајни суд је донео ослобађајућу пресуду, јер саопштење о времену трајања заштитне мере забране управљања моторним возилом није уручено возачу, у предметном случају окривљеном, већ другој особи, односно његовој супрузи.

Одбијање испитивања путем алкометра и сличних уређаја – чл. 330. ст. 1. тач. 5) ЗОБС

Одредбом члана 280. ст. 1. ЗОБС прописано је да ради утврђивања алкохола и/или психоактивних супстанци у организму полицијски службеник може возача да подвргне испитивању помоћу одговарајућих средстава (алкометар, дрога тест и др.). Истим методама може да подвргне и пешака који непосредно угрожава безбедност саобраћаја (чл. 280. ст. 2.). Возач, односно пешак, дужан је да без одлагања поступи по налогу овлашћеног службеног лица и омогући вршење испитивања помоћу одговарајућих средстава. Одбијање испитивања или неправилно поступање при испитивању представља прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 5) истог закона.

За прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 5) у вези чл. 280. ст. 1. прописане су санкције: новчана казна од 100.000 до 120.000 динара или казна затвора од најмање 15 дана, 14 казнених поена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом од најмање осам месеци. У случају изазивања саобраћајне незгоде чињењем неког од прекршаја из става 1. овог члана прописана је новчана казна у износу од 120.000 до 150.000 динара, или казна затвора од најмање 45 дана, заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од најмање десет месеци и 16 казнених поена.

Пример: радња неправилног поступања са алкометром

Пресудом Прекршајног суда у Нишу Пр. бр. 16239/13 од 3. 6. 2014. године оглашен је кривим окривљени због прекршаја из чл. 330. ст. 1. тач. 5) ЗОБС, учињен тако што је приликом контроле од стране овлашћеног службеног лица (управљао је трактором) одбио испитивање помоћу алкометра. За учињени прекршај изречена му је новчана казна у износу од 25.000 динара, применом чл. 40. ЗОП, заштитна мера забрана управљања моторним возилом *F* катего-

рије у трајању од осам месеци, сходно чл. 330. ст. 3. ЗОБС, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У спроведеном поступку окривљени се бранио сам, оспоравао је да је прекршај учинио, што ничим није доказао. Суд је на околности његове одбране саслушао полицијске службенике, који су вршили контролу, и извршио увид у записник о контроли учесника у саобраћају-возила, који је окривљени потписао без примедбе.

Неспорне чињенице. Окривљени је онемогућио овлашћено службено лице у службеној радњи испитивања алкохолисаности учесника у саобраћају тако што је неправилно поступао алкометром. У томе су садржани сви елементи прекршаја за који се терети поднетим захтевом.

Епилог. Против ове пресуде жалбе је изјавио окривљени, једну благовремену и дозвољену а другу неблаговремену, исте садржине, у којима наводи да је био изложен тортури од стране полицијских службеника и да је пресуда стога незаконита и неправедна. Бранилац окривљеног је такође поднео жалбу, због повреде права на одбрану, истичући да суд није прихватио предлог окривљеног да се саслушају сведоци који би потврдили да он не пије, да је алкометар показивао 0%, те да је суђење било пристрасно, да је селективно сачињаван записника о саслушању окривљеног од стране судије, а окривљени малтретиран од стране полицијских службеника, који су „окривљеног макљали, муштрали, повлачили га по поду, гурали му алкометар у уста, лагали на саслушању, предлагали па одбијали да окривљеног воде на анализу крви, а судија им верује".

Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, је својом пресудом Пржс.15384/14 од 1. 8. 2014. године дозвољену и благовремену жалбу окривљеног, као и жалбу браниоца окривљеног, одбио као неосноване, неблаговремену жалбу окривљеног истом пресудом одбацио а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Возач, односно пешак, је дужан да без одлагања поступи по налогу овлашћеног службеног лица и омогући вршење испитивања помоћу одговарајућих средстава законом прописаних, па ако оспорава добијене резултате може захтевати да се изврши анализа крви, или крви и урина и то о његовом трошку, пошто поднесе захтев на лицу места у писаној форми, односно у записник у који су унети резултати испитивања. Уколико из очигледно оправданих разлога не може да се изврши испитивање прописано чл. 280. ЗОБС полицијски службеник може лице да одведе ради стручног прегледа у одговарајућу здравствену установу (чл. 280. ст. 4.), којим се утврђују знаци поремећености у понашању који могу да проузрокују небезбедно понашање у саобраћају (чл. 281. ст. 1.). Учесник у саобраћају је дужан да се подвргне таквом прегледу.

Одбијање учесника у саобраћају, возача или пешака, може бити активно или пасивно, активно када одбије испитивање помоћу алкометра, а пасивно када уређај не користи према датом упутству од стране овлашћеног лица,

када ће се на дисплеју алкометра очитати „неправилна употреба“. Утврђивање стања алкохолисаности врши се само методама законом прописаним, а не саслушањем сведока, како наводи бранилац окривљеног, у наведеном примеру. Жалба браниоца, по оцени Прекршајног апелационог суда, оцењена је не само као неоснована већ и као неетичка и непрофесионална.

Давање моторног возила на управљање лицу неспособном за безбедну вожњу –чл. 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС

Радња прекршаја одређена је диспозитивном нормом у чл. 247. ст. 2. ЗОБС, којом је прописано да физичко лице, власник, односно корисник возила, не сме дати возило на управљање лицу које је под дејством алкохола, односно психоактивних супстанци или је у толикој мери уморно, болесно или је у таквом психофизичком стању да није способно да безбедно управља возилом, нема возачку дозволу одговарајуће категорије или је рок важења возачке дозволе истекао.

Прекршај из чл.331.ст.1.тач.75. чини физичко лице, власник или корисник моторног возила.

За овај прекршај прописана је новчана казна од 15.000 до 30.000 динара или казна затвора у трајању до 30 дана.

Пример бр.1.: утврђивање тачног времена и места извршеног прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Нишу Пр. бр. 06-5920/15 од 8. 12. 2015. године, окривљена је оглашена одговорном због прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС, учињен тако што је дана 7. 3. 2015. године своје путничко моторно возило дала на управљање свом сину који је био под дејством алкохола. Окривљена је осуђена новчаном казном у износу од 15.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У спроведеном прекршајном поступку изведени су докази: саслушана је окривљена, која је оспорила прекршај, њен син, који је возилом управљао када је био под дејством алкохола и који је потврдио одбрану окривљене да у моменту када је узео возило на управљање није био под дејством алкохола, и полицијски службеник, такође у својству сведока, који је вршио непосредну контролу и тврдио да је окривљена била у возилу у време контроле на месту сувозача.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је син окривљене управљао путничким моторним возилом, чији је она власник, када је био у алкохолисаном стању.

Спорна питања. Спорно је да ли је окривљена била у возилу којим је управљао њен син, јер је она у одбрани навела да није, а полицијски службеник да јесте. Такође, није утврђено у каквом је стању био њен син у моменту узимања возила. Ове су чињенице одлучујуће да би се одредило да ли постоји

прекршај и кривица окривљене, тј. да ли је знала да даје на управљање моторно возило лицу које није способно да возилом безбедно управља.

Епилог. Поступајући по жалби окривљене Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, побијану пресуду је укинуо како би се у поновном поступку утврдило правилно и потпуно чињенично стање, као и место и време учињеног прекршаја.

Коментар. У току поступка суд изводи доказе на предлог странака а може да изводи и допунске доказе (суочење, вештачење и сл.) ако оцени да су изведени докази противречни или нејасни и да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио.

У анализираном предмету првостепени суд је донео незакониту одлуку, јер је било неопходно да изврши суочење између окривљене и полицијског службеника саслушаног у својству сведока, управо због њихових опречних исказа у погледу одлучних чињеница, а то није учинио, што је имало за последицу доношење пресуде на основу неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања уз битну повреду одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 2. тач. 2) и 3). ЗОП. На те околности указано је жалбом, што је и другостепени суд утврдио ценећи наводе жалбе, побијану пресуду и остале списе предмета. Било је неопходно испитати полицијског службеника на околност зашто у записнику о извршеној контроли није наведено да се власник возила, у поступку окривљена, налазила у возилу, зашто записник није потписала, те зашто јој записник није уручен, пошто је полицијски службеник тврдио да је била на месту сувозача.

Пример бр.2.: утврђивање одговорности власника моторног возила

Пресудом Прекршајног суда у Врању 4-Пр. бр. 659/12 од 10. 3. 2012. године, на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП из 2005. ослобођен је кривице окривљени за прекршај из чл. 331. ст. 1. тач. 75. у вези чл. 247. ЗОБС, јер није доказано да је дана 30. 11. 2011. године, у 2:43 ч., своје путничко моторно возило дао на управљање лицу које је под дејством алкохола, тј.да је учинио прекршај који му се поднетим захтевом ставља на терет, док трошкови прекршајног поступка падају на терет суда који је поступак водио.

Епилог. У поступку по жалби подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, изјављеној само због ослобађајуће пресуде, а са образложењем да је окривљени имао интереса да да непоуздану, нелогичну и неистиниту изјаву како би избегао одговорност, и да је имао обавезу да возило обезбеди у смислу чл. 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС, како лице које је под дејством алкохола не би могло возило да користи, Виши прекршајни суд је својом пресудом Пржс.13129/12 од 8. 6. 2012. године жалбу подносиоца захтева одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио. Јер, у доказном поступку је утврђено да је

окривљени свом сину возило дао на управљање претходног дана, у вечерњим сатима, када он није био под дејством алкохола, према одбрани окривљеног и изјави његовог сина, да је његов син био на прослави рођендана са својим друштвом у кафићу и да је пио пиво, а да је контрола вршена наредног дана, у раним јутарњим сатима, у 2:43, када је утврђено да је возилом управљао под дејством алкохола, али не и да је окривљени на том месту и у то време сину дао на управљање своје возило.

Коментар. За постојање прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС мора неспорно да се утврди да је власник, односно корисник возила, знао да је лице коме даје возило на управљање под дејством алкохола, тј. да је знао да постоји неки од разлога из чл. 247. ст. 2, због којег одређеном лицу не сме да дâ на управљање своје возило, односно возило које користи. Такође мора да се утврди време када му возило даје, као и место где то чини, јер су то битни елементи прекршаја. Место, датум и време чињења прекршаја мора да се утврди у сваком конкретном случају, јер се на основу њих утврђују околности под којима је прекршај учињен, које могу бити олакшавајуће или отежавајуће. Од времена када је прекршај учињен тече рок застарелости. Мора да се утврди и степен кривице са којом је окривљени поступао, што је битно код одлучивања у предмету.

Одговорност власника возила, тј. да је власник или корисник возила поступао противно чл. 247. ст. 2. ЗОБС, не може се по аутоматизму утврдити само на основу података о власништву возила из саобраћајне дозволе, нити се може везати за време када је контрола вршена и утврђено да је возач тог возила под дејством алкохола. За сваки учињени прекршај мора да се утврди место чињења прекршаја, као и датум и време чињења прекршаја, па и за прекршај из чл. 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС.

Образац „ПП“ (записник о контроли учесника у саобраћају-возила) сачињава службено лице на лицу места, у присуству контролисаног лица. У њему се наводи начин вршења контроле, шта је контролом утврђено, да ли контролисано лице има примедбу на записник, која се, ако је има, уноси у записник. Контролисаном лицу се нуди да записник потпише, а ако то одбије, то се констатује у записнику и наводи се разлог одбијања потписа. Примерак записника уручује се контролисаном лицу на лицу места уз уношење тог податка у записник.

Код ових прекршаја је битно утврдити да је окривљени, власник или корисник возила, у моменту давања возила на управљање другом лицу знао да је оно под дејством алкохола или психоактивних супстанци или болесно или на други начин неспособно за безбедно управљање возилом, односно да постоји неки од разлога из чл. 247. ст. 2 ЗОБС због којег возило не сме да му да на управљање. Најједноставнији начин утврђивања ове околности је присуство власника, односно корисника возила у возилу у моменту контроле којом је утврђено да је возач у стању небезбедног управљања предметним возилом.

Ово стога што од момента давања возила на управљање другом лицу па до момента контроле може проћи више часова, а за то време, у одсуству власника, односно корисника возила, возач, коме је возило дато на управљање, може себе да доведе у стање које га чини опасним по безбедност саобраћаја. Такође треба имати у виду да је породично моторно возило најчешће заједничка тековина брачних другова, коју свако од њих може слободно да користи, без обавезе да тражи дозволу оног брачног друга, или пунолетног члана породичног домаћинства, који је у службеној евиденцији МУП-а означен као његов власник, с обзиром на то да не могу сви бити наведени као сувласници. Нису ретке ситуације да чланови породичног домаћинства користе породично моторно возило у време одсуства власника возила, односно лица које је као власник возила евидентирано у саобраћајној дозволи, када он уопште нема сазнања да је неко од чланова његовог домаћинства возило користио, нити је у могућности да извршава проверу важности његове возачке дозволе.

Пример бр. 3: доказивање одговорности за прекршај

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, Одељења у Бујановцу I-12 Пр.бр.1337/12 од 12. 3.2013.године, окривљени је ослобођен кривице за прекршај из чл. 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС, на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3. ЗОП, јер нема доказа да је окривљени прекршај учинио, док трошкове поступка сноси суд који је поступак водио.

Неспорне чињенице. Неспорна је чињеница да је окривљени, као власник путничког возила одговарајућих регистрационих ознака, дао то возило на управљање лицу које не поседује возачку дозволу.

Епилог. Поступајући по жалби подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 9482/13 од 17. 5. 2013. године, којом је побијану пресуду првостепеног суда применом чл. 243. ст. 1. ЗОП, преиначио тако што је окривљеног огласио кривим за наведени прекршај и осудио га на новчану казну у износу од 15.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Коментар. У спроведеном поступку окривљени се бранио да је моторно возило којим је управљало лице без дозволе раније отуђио, тј. продао том лицу, за шта није пружио ни један доказ, купопродајни уговор или бар овлашћење којим том лицу одобрава да може возилом да управља, како би се заштитио од одговорности за евентуалне прекршаје које чини други возач, возилом у својини окривљеног. Лице које је управљало без возачке дозволе моторним возилом окривљеног, саслушано у својству сведока, тврдило је да је возило продало трећем лицу за делове, али да је саобраћајну дозволу вратио окривљеном, што је другостепени прекршајни суд оценио као доказ да је возило све време било у државини окривљеног. Осим тога, у време вршења кон-

троле од стране овлашћеног службеног лица, сведок је затечен у саобраћају да управља возилом чији је власник окривљени, што је у потпуној супротности са исказом сведока датим на саслушању. Како није било доказа да је окривљени возило продао сведоку, то су у радњи окривљеног садржани сви елементи прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 75) ЗОБС, јер је власник био у обавези да утврди, пре него што неком повери на управљање своје моторно возило, да ли то лице поседује возачку дозволу.

Непоступање по наредбама полицијског службеника при регулисању саобраћаја – чл. 331. ст. 1. тач. 47) у вези чл. 166. ЗОБС

Чланом 166. ст. 1. прописано је да учесници у саобраћају морају поступати по знацима и наредбама које даје полицијски службеник или законом овлашћено друго лице за непосредно регулисање или контролу саобраћаја.

Одговорност за прекршај из чл. 166. ст. 1. сноси возач као учесник у саобраћају.

За поступање противно одредби из чл. 166. ст. 1. учиниоцу прекршаја изрећиће се новчана казна у износу од 15.000 до 30.000 динара или казна затвора до 30 дана (чл. 331. ст. 1. тач. 47.), а уз казну кумулативно и шест казнених поена (чл. 335.) и заштитна мера у трајању од најмање три месеца (чл. 338. ст. 1.).

Пример: погрешна правна квалификација као разлог ослобађајуће пресуде

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, Одељења суда у Власотинцу Пр.бр.17030/10 од 1.2.2011.године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 47) ЗОБС, зато што као учесник у саобраћају није стао на знак овлашћеног службеног лица, чиме је поступио супротно члану 166. ст. 1., те му је изречена новчана казна у износу од 15.000 динара и шест казнених поена, као и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од три месеца.

У поступку је саслушан окривљени и извршен увид у записник о извршеној контроли учесника у саобраћају–возила.

Неспорне чињенице. Неспорна је чињеница да је окривљени поступио по налогу полицијског службеника, који је вршио контролу саобраћаја, стао на његов знак и дао на увид возачке исправе, од којих је код себе имао саобраћајну дозволу за возило којим је управљао и возачку дозволу своје супруге. Неспорно је утврђено и то да окривљени није остао на месту заустављања до окончања контроле већ се без дозволе полицијског службеника укључио у саобраћај.

Епилог. Поступајући по жалби окривљеног, изјављеној из свих законом предвиђених разлога, другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у

Нишу, пресудом Прж. 6727/2010 од 14. 4. 2011.године је уважио жалбу и побијану пресуду преиначио применом чл. 243. ст. 1. ЗОП из 2005., тако што је окривљеног, на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП, ослободио кривице за прекршај за који се терети поднетим захтевом, јер није доказано да је окривљени извршио прекршај.

Коментар. Другостепени суд је, ценећи списе предмета, утврдио да се окривљени зауставио на знак полицијског службеника, да му је дао на увид исправе (саобраћајну дозволу за возило своје супруге, којим је управљао, као и њену возачку дозволу, која је била у возилу). Тим возилом је окривљени кренуо у дом здравља да прими антитетанус вакцину, јер је почела да му отиче рука на месту где је задобио огреботине приликом спашавања орла. Окривљени код себе није имао своју возачку дозволу, коју је у журби заборавио, те је, пошто полицајци нису уважили његове разлоге да га пусте да најпре оде у дом здравља а потом да се врати како би преузео записник о извршеној контроли, напустио место контроле без дозволе полицијског службеника. После указане лекарске помоћи, пошто је од куће узео своју возачку дозволу, окривљени се вратио до полицијске патроле, како би ставио на увид своја документа и преузео записник о извршеној контроли. У оваквој радњи окривљеног садржани су елементи прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 90) закона, јер је поступио противно одредби чл. 306. ст. 4. по којој возач сме да се укључи у саобраћај тек када му полицијски службеник то дозволи, али се на тај прекршај није односио захтев за покретање прекршајног поступка поднет против окривљеног, па је зато другостепени суд преиначио првостепену пресуду и окривљеног ослободио кривице за прекршај из поднетог захтева.

Вожња возила без регистрационе ознаке – чл. 331. ст. 1. тач. 80) у вези чл. 268. ст. 1. ЗОБС

Одредбом чл. 268. ст. 1. ЗОБС прописано је да се за регистровано возило издаје саобраћајна дозвола, регистарске таблице и регистрациона налепница. У саобраћају на путу могу да учествују само моторна и прикључна возила за која је издата саобраћајна дозвола, регистарске таблице и регистрациона налепница. Моторно и прикључно возило не сме да учествује у саобраћају на путу након истека рока важења регистрационе налепнице.

Прекршај може да учини физичко лице, као и правно лице, односно одговорно лице у правном лицу и предузетник.

За овај прекршај, за физичко лице, прописана је новчана казна у износу од 15.000 до 30.000 динара или казна затвора у трајању од најмање 30 дана, шест казнених поена, уколико возило није уписано у јединствени регистар возила, односно два казнена поена ако је истекао рок важења регистрационе налепнице, и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од најмање три месеца; за правно лице новчана казна од 60.000 до 800.000 ди-

нара; за одговорно лице у правном лицу новчана казна од 3.000 до 50.000 динара, као и за одговорно лице у државном органу, и за предузетника новчана казна од 10.000 до 200.000 динара.

Пример: повреда права на одбрану, примена „старог“ ЗОП

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу Пр. бр. 2056/15 од 17. 3. 2015. године оглашен је одговорним окривљени због прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 80) ЗОБС-а учињен тако што је дана 29. 9. 2013. године, у 12:25 часова, у Блацу, управљајући путничким возилом, одговарајућих регистрационих ознака, вукао лаку полуприколицу ручне израде, која није уписана у јединствени регистар возила. За учињени прекршај окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 15.000 динара, кумулативно му је изречено шест казнених поена, на основу чл. 335. ст. 1. тач. 94) истог закона и заштитна мера забрана управљања моторним возилом *B* категорије у трајању од три месеца, сходно чл. 338. ст. 1. тач. 59) истог закона.

У току поступка изведени су следећи докази: саслушан је окривљени, у својству сведока саслушан је полицијски службеник који је вршио контролу, извршен је увид у записник о извршеној контроли учесника у саобраћају-возила (у коме је, између осталог, наведено да је власник полуприколице друго лице а не окривљени, што је окривљени потврдио потписујући записник без примедби), као и у потврду о примени посебних мера и овлашћења, по основу које је лака полуприколица, у смислу чл. 289. ст. 9. ЗОБС, била искључена из саобраћаја.

Неспорне чињенице. На основу изведених доказа, одбране окривљеног, изјаве сведока – полицијског службеника који је вршио контролу и записника о извршеној контроли учесника у саобраћају – возила, утврђено је да је лака полуприколица била ручне израде, без броја шасије и да није била уписана у јединствени регистар возила.

Спорна питања. Спорне чињенице јављају се у поступку по жалби, јер је њоме окривљени оспоравао побијану пресуду из свих законом предвиђених разлога наводећи да је наведеном приликом вукао туђу полуприколицу, која је уредно регистрована, али у моменту контроле на њој није било задње стране на којој је регистарска таблица, коју је скинуо јер је требао да превози козу, а саобраћајну дозволу издату за полуприколицу није имао код себе, јер је узео на послугу без знања власника. Тврдио је и да полицијски службеник није фотографисао полуприколицу и да није квалификован за сачињавање записника о контроли. Уз жалбу је приложио фотографију задње стране туђе полуприколице коју је наводно возио тог дана када је затечен у прекршају (на којој је уочљива регистарска таблица и на њој и регистрациона налепница), читач саобраћајне дозволе за ту полуприколицу, у којој је, поред осталог, наведено да је фабричке производње, марка и тип, боја и број шасије полупри-

колице. Окривљени у жалби истиче да је полуприколица власништво неког другог лица, а не оног означеног у записнику о извршеној контроли учесника у саобраћају-возила.

Епилог. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Пржс.3661/13 од 27. 2. 2014. године, је одбио жалбу окривљеног као неосновану а побијану пресуду потврдио. Поступајући по службеној дужности, суд је првостепену пресуду преиначио у делу одлуке о изреченој заштитној мери тако што је уместо заштитне мере забране управљања моторним возилом *B* категорије окривљеном изрекао заштитну меру забрану управљања моторним возилом *BE* категорије, у истом трајању, применом чл. 243. ст. 2. ЗОП.

На иницијативу окривљеног Републички јавни тужилац покренуо је поступак за заштиту законитости, због битне повреде одредаба прекршајног поступка, јер је окривљеном било повређено право на одбрану, с обзиром на то да му није омогућено да се изјасни о свим доказима који га терете, јер није био упознат са изјавом полицијског службеника, саслушаног у својству сведока. У овом поступку, Врховни касациони суд донео је пресуду Кзз. 578/14 од 10. 7. 2014. године, којом су и првостепена и другостепена пресуда прекршајних судова укинуте и предмет враћен првостепеном прекршајном суду на поновно поступање и одлучивање, како би се окривљени упознао са изјавом полицијског службеника и о њој изјаснио и како би се саслушао као сведок власник полуприколице. Истом пресудом наложено је да се поновни поступак води по одредбама ЗОП из 2013. који је у примени.

Коментар. Чланом 81. ранијег ЗОП из 2005. године, по коме је покренут и вођен прекршајни поступак у наведеном предмету, прописано је да је суд дужан да истинито и потпуно утврди чињенице које су важне за доношење законите одлуке и да са једнаком пажњом испита и утврди како чињенице које терете окривљеног тако и оне које му иду у корист док је чланом 179. ст. 1. истог закона предвиђено да окривљени може да буде суочен са сведоком и са другим саокривљеним ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница и ако се то неслагање не може на други начин отклонити, а чланом 208. ст. 1. да ће суд одлучити да се одржи претрес, након саслушања окривљеног, ако нађе да је то неопходно.

Одредбом чл. 239. ст. 1. ЗОП из 2013. године прописано је да ће се претрес одржати када суд оцени да је то потребно ради правилног и потпуног утврђивања чињеничног стања.

У прелазним и завршним одредбама, чл. 340. ст. 1. ЗОП из 2013. прописано је да ће се прекршајни поступци започети пре почетка примене овог закона окончати по одредабама „старог“ ЗОП из 2005.

Првостепени прекршајни суд је делимично поступио по налогу Врховног касационог суда и у поновном поступку омогућио окривљеном да се

упозна са исказом сведока, полицијског службеника. Правилно је одбијен предлог окривљеног да се у својству сведока саслуша власник полуприколице на околност да је његова полуприколица уредно регистрована, а за шта је сам окривљени пружио ваљане доказе уз жалбу. Јер, предмет прекршаја, за који се окривљени терети, јесте да је критичном приликом својим путничким возилом вукао полуприколицу ручне израде, без броја шасије и регистарских ознака, која није уписана у јединствени регистар возила, а не да је полуприколица другог власника, фабричке прозводње и са бројем шасије, регистрована. Окривљени није имао примедбе на записник о извршеној контроли учесника у саобраћају-возила, у коме је наведено, према подацима које је окривљени дао службеном лицу, да је полуприколица ручне израде, без броја шасије и нерегистрована и власништво другог лица, а не онога које је означио као власника у жалби. У поновном поступку окривљени је потврдио да је полуприколица била без броја шасије и ручне израде, што је у потпуној супротности са материјалним доказима које је пружио уз жалбу. Суочење између окривљеног и полицијског службеника није било неопходно, јер се њихови искази у погледу битних чињеница нису разликовали. Такође је правилна одлука првостепеног суда да поступак настави и оконча по одредбама „старог“ а не „новог“ ЗОП, јер би у том случају морао да донесе ново решење о покретању прекршајног поступка, а како је од дана учињеног прекршаја прошло више од годину дана уместо решења о покретању прекршајног поступка, да је поступио по налогу Врховног касационог суда, првостепени суд би морао да донесе решење о обустави прекршајног поступка због наступања релативне застарелости.

Напомена. Уочено је да се регистарске ознаке, као и категорија возачке дозволе, у пресудама првостепених прекршајних, као и у неким одлукама другостепеног па и Врховног касационог суда, означавају ћириличним писмом, што је противно чл. 195. и 196. ЗОБС, према којима се регистрационе ознаке и категорија возачке дозволе означавају латиничним писмом, како би биле разумљиве и у међународном саобраћају. Означавање регистрационих ознака и возачких категорија латиничним писмом противно је начелу употреба језика и писма у судском поступку, али је обавезујуће, управо из разлога што се у пракси регистрационе ознаке и возачке категорије означавају латиничним писмом и што су као такве идентичне оригиналним ознакама на возилу, односно у саобраћајној дозволи.

Проузроковање прекршајем опасности по друге или саобраћајне незгоде – члан 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач.7) и чл. 332. ст. 1. тач. 70) у вези чл. 172. ст. 2. ЗОБС

У овом случају возач је поступао супротно члану 42. ЗОБС, за шта се новчано кажњава на основу чл. 332. ст. 1 тач. 7). Чланом 42. ЗОБС прописано је да је возач дужан да брзину кретања возила прилагоди особинама и стању пута, видљивости, прегледности, атмосферским приликама, стању возила и

терета, густини саобраћаја и другим саобраћајним условима, тако да возило може благовремено да заустави пред сваком препреком коју под датим околностима може да види или има разлога да предвиди, односно да возилом управља на начин којим не угрожава безбедност саобраћаја, а чл. 172. ст. 2. истог закона предвиђено је да је учесник саобраћајне незгоде у којој је настала само мања материјална штета на другом возилу, због одсутности возача другог возила и немогућности да пружи личне податке и податке о осигурању возила, дужан да о тој незгоди обавести надлежни орган унутрашњих послова и да достави своје личне податке и податке о оштећеном возилу.

За прекршаје из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 1) до 106) прописана је новчана казна од 10.000 до 45.000 динара или казна затвора до 45 дана, а чл. 335. ст. 1. тач. 76) и два казнена поена за прекршај из чл. 332. ст. 1. тач. 70) у вези чл. 172. ст. 2. ЗОБС-а.

Пример: обавеза возача који изазове незгоду да достави податке надлежној полицијској служби

Пресудом Прекршајног суда у Нишу Пр. бр. 11-1989/14 од 5. 1. 2015. године окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 7) ЗОБС, за који му је утврђена новчана казна у износу од 10.000 динара и два казнена поена и због прекршаја из чл. 332. ст. 1. тач. 70) у вези чл. 172. ст. 2. истог закона, за који му је утврђена новчана казна у износу од 6.000 динара и два казнена поена, па је применом чл. 42. ст. 2. ЗОП осуђен на јединствену новчану казну у износу од 16.000 динара и четири казнена поена, јер је дана 20. 10. 2013. године, у 22:50 часова, управљајући регистрованим путничким возилом у Нишу, услед неприлагођене брзине кретања возила условима пута и стању саобраћаја, изазвао саобраћајну незгоду тако што је својим возилом ударио у заштитну монтажну ограду градилишта, након које се удаљио а да полицији није оставио податке о себи и возилу, с обзиром на то да су била одсутна одговорна лица градилишта.

Извођењем неопходних доказа чињенично стање је правилно и потпуно утврђено. Саслушан је окривљени, полицијски службеник који је вршио увиђај места незгоде, у својству сведока грађанин који је пријавио саобраћајну незгоду, пошто се окривљени удаљио са места незгоде и извршен је увид у записник о увиђају.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је окривљени управљајући својим путничким возилом, критичном приликом, услед неприлагођене брзине кретања возила стању пута и условима саобраћаја, ударио у заштитну ограду градилишта коју је изместио, при чему је само на његовом возилу настала мања материјална штета.

Спорна питања. Спорно је да ли је окривљени имао обавезу да о себи и возилу достави податке надлежној полицијској служби, с обзиром на то да је материјална штета настала само на његовом возилу, али не и на заштитној огради коју је само изместио, што је констатовано у записнику о увиђају места незгоде.

Епилог. Поступајући по жалби браниоца окривљеног, који је првостепену пресуду оспоравао у целости, Прекршајни апелациони суд је, пресудом Прж. 2993/15 од 26. 2. 2015. године, делимичним уважавањем жалбе преиначио првостепену пресуду у односу на прекршај из чл. 332. ст. 1. тач. 70), тако што је за тај прекршај окривљеног ослободио од одговорности, док је у осталом делу побијану пресуду потврдио.

Коментар. Одредбом чл. 172. ст. 2. ЗОБС прописано је да је учесник саобраћајне незгоде у којој је настала само мања материјална штета на другом возилу, ако због одсутности возача другог возила није у могућности да пружи личне податке о возилу, дужан да о тој незгоди обавести орган унутрашњих послова и да достави своје личне податке и податке о оштећеном возилу. У конкретном предмету настала је мања материјална штета само на возилу окривљеног, али не и на заштитној огради грађевинског предузећа. Како је изостала штетна последица по власника ограде, у коју је окривљени ударио својим возилом, то није било основа за аналогну примену чл. 332. ст. 1. тач. 70) у овом предмету, због чега је другостепени прекршајни суд делимичним уважавањем жалбе браниоца, који је у жалби указао на ову нелогичност, преиначио побијану пресуду и за тај прекршај окривљеног ослободио од одговорности.

Учинићемо осврт и на прекршај из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 7) с обзиром на то да је бранилац окривљеног оспоравао одговорност окривљеног и за овај прекршај, наводећи у жалби да није утврђена највећа дозвољена брзина кретања моторног возила окривљеног на делу пута где је дошло до саобраћајне незгоде. Истакао је да се при одлучивању о овом прекршају мора узети у обзир да је у чл. 42. ст. 3. по коме се све одредбе овог закона које се односе на брзину примењују на тренутно измерену брзину и средњу (просечну) брзину садржана упућујућа норма, за разлику од одредбе чл. 42. ст. 1. истог закона, која је обавезујућа, те да је ту разлику суд занемарио. Међутим, у овом случају није од значаја максимално дозвољена брзина и стварно утврђена прецизна брзина возила, већ брзина која омогућава безбедно заустављање возила, а она према датим околностима, може да буде знатно испод максимално дозвољене брзине кретања возила (нпр. када је поледица на путу, на коме је дозвољена максимална брзина од 80 км на час, возила се свакако неће кретати том брзином).

Вожња технички неисправног возила – чл. 332. ст. 1. тач. 91) у вези чл. 246. ст. 1. ЗОБС

Одредбом чл. 246. ст. 1. ЗОБС прописано је да возило у саобраћају на путу мора да испуњава прописане техничке услове, техничке прописе и да буде технички исправно.

Одговорност сносе сва лица која по одредбама ЗОБС могу бити учиниоци прекршаја.

За правно лице, које је власник моторног возила које учествује у саобраћају на путу са неисправним уређајем за заустављање, за управљање, пнеуматицима и уређајима за спајање вучног и прикључног возила прописана је новчана казна од 100.000 до 800.000 динара чланом 326. ст. 1., а ставом 2. истог члана за одговорно лице прописана је новчана казна од 6.000 до 50.0000 динара; за предузетника прописана је новчана казна од 100.000 до 500.000 динара ако учини исти прекршај (чл. 328.), а за физичко лице новчана казна од 6.000 до 20.000 динара (чл. 332.).

Пример: процена техничке исправности возила

Пресудом Прекршајног суда у Нишу Пр. бр. 9850/12 од 29. 10. 2013. године за прекршај из чл. 332. ст. 1. тач. 91) у вези чл. 246. ст. 1. ЗОБС окривљени је оглашен кривим и осуђен на новчану казну у износу од 6.000 динара зато што је 16. 5. 2012. године управљао у саобраћају на путу путничким моторним возилом на коме је био неисправан уређај за управљање због зазора у спонама. Уз новчану казну осуђени је обавезан на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 600 динара.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је према записнику о вршењу контролног прегледа возила, обављеном у за то овлашћеном сервису, возило, којим је управљао окривљени у време контроле било са неисправним уређајем за управљање због зазора у спонама.

Спорна питања. Спорно је колико је било одступање и на којим спонама, односно да ли је одступање било изнад дозвољеног, с обзиром на то да свака спона мора да има зазор, јер би се у супротном возило кретало само право. Неисправност уређаја за управљање због зазора у спонама представља одступање од дозвољеног.

Епилог. У поступку по жалби окривљеног, који је оспоравао правилност донете одлуке управо из разлога што није утврђено одступање у зазору и на којој или којим спонама, другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, својом пресудом Прж.24796/13 од 13. 12. 2013. године, жалбу је уважио као основану и побијану пресуду укинуо, како би се у поновном поступку извели докази неопходни за правилно утврђивање релевантих чињеница.

Коментар. Чланом 246. ст. 2. ЗОБС прописано је да је возило технички исправно ако има исправне све прописане уређаје и опрему и ако задовољава све техничке нормативе за возило.

Чланом 41. Правилника о вршењу техничког прегледа возила[35] прописано је да Регистар о извршеним техничким прегледима возила, који овлашћено привредно друштво мора да води, садржи податке о привредном друштву које технички преглед возила врши, затим податке о возилу, и то у тачки 9) истог члана податке о техничким неисправностима возила, у тач. 10) степен техничке неисправности, у тач. 11) степен техничке неисправности дела уређаја и опреме а у тач. 12) степен техничке неисправности уређаја и опреме. Стога је правилна била одлука другостепеног суда, јер је у материјалном доказу, записнику о контролном вршењу техничког прегледа возила окривљеног, који је уз захтев за покретање прекршајног поступка доставио подносилац захтева, само наведено да је уређај за управљање неисправан због зазора у спонама а да у њему није прецизирано на којим или којој спони је било одступања, те да ли је то одступање било преко дозвољеног и у којој мери, како би се правилно утврдила техничка неисправност предметног возила, а самим тим и радња прекршаја.

При вршењу техничког прегледа возила утврђују се исправност уређаја и опреме из члана 33. став 1. овог Правилника, односно констатују њихове конкретне неисправности. Када су утврђене неисправности делова уређаја и опреме контролор, сходно Правилнику, субјективном оценом одређује степен те неисправности од могућих степена, који су означени у табели за сваку неисправност. Степени неисправности су дефинисани као мале, велике и опасне неисправности, у зависности од значаја тих неисправности за учешће возила у саобраћају на путу. Мале неисправности (МН) су технички недостаци који имају мањи утицај на безбедно учешће возила у саобраћају на путу. Велике неисправности (ВН) су технички недостаци који имају већи утицај на безбедно учешће возила у саобраћају на путу. Опасне неисправности (ОН) су технички недостаци који представљају непосредну и тренутну опасност за безбедно учешће возила у саобраћају на путу. Наведени степени неисправности се одређују за: делове уређаја и опреме, уређаје и опрему, односно возило. Констатација о степену неисправности возила и утицају тих неисправности на безбедност саобраћаја на путу уноси се у извештај о утврђеном стању возила на следећи начин: 1) мала неисправност (МН) – возило са малим степеном неисправности има мањи утицај на безбедност саобраћаја на путу, али се НЕ ПРЕПОРУЧУЈЕ учешће возила у саобраћају до поправке, 2) велика неисправност (ВН) – возило са великим степеном неисправности представља опасност за све учеснике у саобраћају на путу и НЕ ТРЕБА да учествује у саобраћају, осим до места где ће се извршити поправка, 3) опасна неисправност (ОН) – возило са опасним степеном неисправности представља непосредну и тренутну опасност за безбедно учешће возила у саобраћају на путу и НИ У КОМ СЛУЧАЈУ НЕ ТРЕБА да учествује у саобраћају. Ову констатацију није садржао записник о контролном вршењу техничког прегледа возила**.** Другостепени суд

35 *Службени гласник РС*, бр.41/09 и 53/10.

је стога наложио да се у поновном поступку затражи од подносиоца захтева да употпуни материјални доказ тако што ће суду приложити доказ о томе колико је одступање било у зазору у спонама и на којим спонама предметног возила (извод из Регистра о извршеним техничким прегледима возила са подацима о возилу), као и да на ту околност саслуша у својству сведока радника овлашћеног сервиса у коме је вршен контролни технички преглед возила, како би се правилно утврдиле релевантне чињенице.

Изазивање незгоде кршењем правила о првенству пролаза у стицају са удаљењем са места незгоде и управљањем возилом у стању алкохолисаности – чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 11), чл. 331. ст. 1. тач. 48); чл. 330. ст. 1. тач. 4) и чл. 332. ст. 1. тач. 77) ЗОБС

Пример: повреда забране *reformatio in peius*; значај протека времена за утврђивање степена алкохолисаности возача

Пресудом Прекршајног суда у Пироту 3 Пр.1437/14 од 5. 6. 2014. године, донетом у поновном поступку, оглашен је кривим окривљени због прекршаја из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 11) ЗОБС, за који му је утврђена новчана казна у износу од 15.000 динара кумулативно са четири казнена поена, због прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 48) истог закона за који му је утврђена новчана казна у износу од 20.000 динара, изречена су му два казнена поена и заштитна забрана управљања моторним возилом у трајању од три месеца и због прекршаја из чл. 330. ст. 1. тач. 4) истог закона за који му је утврђена новчана казна у износу од 30.000 динара, кумулативно са четрнаест казнених поена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од осам месеци, па је применом чл.42. ст. 2. тач. 2. ЗОП осуђен на јединствену новчану казну у износу од 65.000 динара, изречено му је осамнаест казнених поена, на основу чл. 42. ст. 2. тач. 5. ЗОП као и јединствена заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од једанаест месеци, применом чл. 59. ЗОП, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Истом пресудом други окривљени оглашен је кривим за прекршај из чл. 332. ст. 1. тач. 77) ЗОБС за који је осуђен на новчану казну у износу од 20.000 динара, изречено му је шест казнених поена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од три месеца, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Дана 1. 6. 2013. године, око 04:30 ч, на раскрсници улица у центру места Д. дошло је до саобраћајне незгоде коју је изазвао првоокривљени, тако што није поштовао првенство пролаза возила другог окривљеног, након које се удаљио са места саобраћајне незгоде. Патрола саобраћајне полиције изашла је на лице места неколико минута после позива од стране другог окривљеног, који је полицију обавестио о саобраћајној незгоди

у 04:35ч, и после разговора обављеног са њим удаљила се са лица места у циљу проналажења учиниоца прекршаја (првог окривљеног). Увиђај је вршен у 05:41 ч, када је други окривљени алкотестиран и утврђено да је био под дејством алкохола, јер је имао 1.02 мг/мл алкохола у организму.

Спорна питања. У односу на првог окривљеног спорна је одлука о заштитној мери забрани управљања моторним возилом, изречена у јединственом трајању од 11 месеци у поновном поступку, а у односу на другог окривљеног спорно је да ли је возилом управљао под дејством алкохола у моменту саобраћајне незгоде.

Епилог. Против означене пресуде оба окривљена изјавила су жалбу. Први окривљени који је изазвао саобраћајну незгоду жалбу је изјавио због битних повреда одредаба прекршајног поступка и повреде материјалног права, наводећи да је платио изречену новчану казну и трошкове поступка по првостепеној пресуди која је у односу на њега била правноснажна, јер се на њу није жалио. О томе да је она укинута пресудом другостепеног суда није имао сазнања, јер му другостепена пресуда није била достављена. Првостепеном пресудом донетом у поновном поступку окривљеном је повећана заштитна мера забране управљања моторним возилом са ранијих девет на 11 месеци, чиме је повређен институт *reformatio in peius*. Уз жалбу је приложио доказ о извршеној уплати казне и трошкова прекршајног поступка по укинутој пресуди.

Други окривљени жалбу је изјавио због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, повреде материјалног права и битних повреда одредаба прекршајног поступка, које види у томе што суд није утврдио када је алкотестиран, да ли одмах по доласку полиције на његов позив на место саобраћајне незгоде, која се догодила у 04:30 часа или после сат времена када је вршен увиђај. Није негирао да је био под дејством алкохола у време вршења увиђаја, али је оспоравао да је возилом управљао под дејством алкохола, наводећи да је био врло узнемирен због саобраћајне незгоде, коју није скривио, и да је до поновног доласка полиције, која није одмах приступила увиђају по његовом позиву, већ након једног сата, конзумирао алкхол у оближњој сеоској продавници.

Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, делимично је уважио жалбу првог окривљеног, а у целости жалбу другог окривљеног, па је пресудом Пржл4827/14 од 1.8.2014.године, у односу на првог окривљеног преиначио првостепену пресуду Прекршајног суда у Пироту, применом чл. 243. ст. 1. у вези чл. 88. ЗОП, у делу одлуке о изреченим прекршајним санкцијама, тако што се окривљеном изриче јединствена новчана казна у износу од 60.000 динара уместо у износу од 65.000 динара, 14 уместо 18 казнених поена и заштитна мера забране управљања моторним возилом *B* категорије у трајању од девет уместо 11 месеци, с тим да се наплата казне, која је изречена претходном укинутом пресудом, по којој је казну и трошкове поступка платио, у извршном поступку неће наплатити. У односу на другог окривљеног означена првостепена пресуда је укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновни поступак и одлучивање.

Коментар. Пресудом Прекршајног суда у Пироту 3 Пр. бр. 1288/13 од 23.10.2013. први окривљени је оглашен кривим за за прекршаје из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 11) и чл. 47. ст. 2 (изазивање саобраћајне незгоде због непоштовања првенства пролаза другог возила); из чл. 331. ст. 1. тач. 48) у вези чл. 171. ст. 2. (ако један од учесника саобраћајне незгоде захтева вршење увиђаја остали учесници дужни су да остану на месту незгоде до завршетка увиђаја а он се удаљио са места незгоде не сачекавши долазак увиђајне патроле) и из чл. 331. ст. 1. тач. 49) у вези чл. 174. ст. 1. ЗОБС (лице које је учествовало у саобраћајној незгоди не сме узимати алкохолна пића и/или психоактивне супстанце док се не изврши увиђај). За те прекршаје му је изречена јединствена новчана казна у износу од 60.000 динара, кумулативно са 14 казнених поена, заштитна мера забрана управљања моторним возилом у укупном трајању од девет месеци уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара. Истом пресудом други окривљени оглашен је кривим за прекршај из чл. 331. ст. 1. тач. 49) у вези чл. 174. ст . 1. ЗОБС (лице које је учествовало у саобраћајној незгоди не сме да узима алкохолна пића и/или психоактивне супстанце док се не изврши увиђај).

Поступајући по жалби другог окривљеног и по службеној дужности Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, нашао је да је означена пресуда првостепеног прекршајног суда захваћена апсолутно битним повредама одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 11) и 15) ЗОП у односу на оба окривљена, па је донео пресуду Прж. 26526/13 од 22. 1. 2014. године којом је уважавањем жалбе и по службеној дужности првостепену пресуду укинуо у целости, у односу на првог окривљеног, који жалбу није изјавио, у смислу чл. 246. ЗОП. Ово стога што је другостепени прекршајни суд утврдио да је Прекршајни суд у Пироту жалиоца огласио кривим за прекршај из чл. 331. ст. 1. тач. 49) ЗОБС, иако се поднетим захтевом, и чињеничним описом прекршаја и правном квалификацијом терети за прекршај из чл. 332. ст. 1. тач. 77) истог закона (управљање возилом у стању средње алкохолисаности), док је првог окривљеног правилно огласио кривим за прекршај из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 11) а противно поднетом захтеву за прекршаје из чл. 331. ст. 1. тач. 48) у вези чл. 171. ст. 2. и за прекршај из чл. 331. ст. 1. тач. 49) у вези чл. 174. ст. 1. ЗОБС, јер се поднетим захтевом, уместо прекршаја за које је оглашен кривим терети, поред прекршаја из чл. 3 32. ст. 2 у вези ст. 1. тач. 11) и за прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 4) ЗОБС (управљање возилом под дејством алкохола више од 2,00 мг/мл). Тиме је у првостепеној пресуди суд поступао мимо захтева за покретање прекршајног поступка, а такође је изрека пресуде била противречна разлозима одлуке.

У поновном поступку, извођењем нових доказа, првостепени суд је утврдио да је полиција првог окривљеног, који је скривио саобраћајну незгоду и напустио место саобраћајне незгоде, зауставила у саобраћају на путу и алкотестом утврдила да је управљао возилом под дејством алкохола, а да је другог окривљеног патрола саобраћајне полиције алкотестирала после сат времена од

настале саобраћајне незгоде, те да је био под дејством алкохола у време вршења увиђаја, што окривљени није негирао, али је оспоравао да је у моменту саобраћајне незгоде управљао возилом под дејством алкохола, што му се поднетим захтевом за покретање прекршајног поступка ставља на терет. Та околност не произилази из чињенице да је сат времена после саобраћајне незгоде утврђено да је окривљени био под дејством алкохола. Пресудом која је донета у поновном поступку, првостепени суд је правилно првог окривљеног огласио кривим за прекршаје из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 11) и чл. 330. ст. 1. тач. 4) ЗОБС за које му је утврдио прекршајне санкције у износу прописаном за те прекршаје, а потом изрекао јединствену новчану казну у износу од 65.000 динара, кумулативно са 18 казнених поена и изрекао јединствену заштитну меру забрану управљања моторним возилом *B* категорије у трајању од 11 месеци, јер је за прекршај из чл. 330. ст. 1. тач. 4) поред казне и казнених поена прописана и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од најмање осам месеци, док је за прекршај из чл. 332. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 11) поред казне, казнених поена прописана и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од најмање три месеца. При том првостепени суд није узео у обзир чл. 88. ЗОП по коме ако је жалба изјављена у корист окривљеног пресуда се у делу који се односи на изречену санкцију не може изменити на његову штету нити се у поновном поступку може донети неповољнија пресуда за окривљеног, сходно чему је јединствену новчану казну, као и казнене поене и заштитну меру забрану управљања моторним возилом морао да изрекне као у претходној првостепеној пресуди, која је у односу на првог окривљеног била укинута по службеној дужности, у смислу чл. 246. ЗОП, јер је другостепени суд нашао да су разлози због којих пресуду укида по жалби другог окривљеног у корист и за првог окривљеног који жалбу није изјавио. У тој ситуацији поступа се као да је он жалбу изјавио, што првостепени суд обавезује да у поновном поступку пази на чл. 88. ЗОП. Поред тога, доношењем нове пресуде првостепени суд је пропустио да у њој наведе да се у извршном поступку неће наплатити новчана казна и трошкови прекршајног поступка, које је прво окривљени уплатио по претходној, укинутој пресуди, на коју се није жалио.

У односу на другог окривљеног првостепена пресуда Прекршајног суда у Пироту укинута је због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15) ЗОП, јер је изрека пресуде противречна разлозима одлуке. Наиме, поднетим захтевом окривљени се терети за прекршај из чл. 332. ст. 1. тач. 77) у вези чл. 182. ст. 2. и 4. ЗОБС, односно за управљање возилом у стању средње алкохолисаности, а да суд то није утврдио са сигурношћу. Окривљени је оспоравао да је возилом управљао у саобраћају под дејством алкохола наводећи да је возилом управљао у неалкохолисаном стању, што је тврдио у одбрани и у жалби на претходно укинуту пресуду а што чини и жалбом на нову првостепену пресуду. Није оспоравао да је алкохол конзумирао након

саобраћајне незгоде, од које је до увиђаја прошло сат времена. Возач може да се терети да је возилом управљао под дејством алкохола само ако се стање алкохолисаности утврди једном од метода које закон предвиђа непосредно по заустављању возача ради контроле или одмах након саобраћајне незгоде, а не по протеку времена од једног сата или више.

Судију обавезује чињенични опис прекршаја, иако није везан правном квалификацијом. Ако у доказном поступку утврди да је окривљени учинио други прекршај, а не онај за који је против њега поднет захтев за покретање прекршајног поступка, мора се судија кретати у границама чињеничног описа прекршаја из поднетог захтева и решења о покретању прекршајног поступка и не може окривљеног огласити одговорим за прекршај који окривљеном није стављен на терет захтевом за покретање прекршајног поступка.

ПРЕКРШАЈИ ИЗ ОБЛАСТИ ЈАВНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Јавна безбедност се уобичајено одређује као стање у коме су искључени противправни акти, особито они уз употребу физичке силе, којима се руше основна права грађана и основни елементи јавног, тј. друштвеног поретка (економског, политичког и осталог).

Групу прекршаја против јавне безбедности чине повреде прописа о: заштити од пожара; промету, смештају и превозу опасних материја; набављању, држању и ношењу оружја и муниције; јавним зборовима и другим скуповима; прелажењу државне границе и кретању у граничном појасу; пребивалишту, боравишту и личним картама; путним исправама грађана Србије; кретању и боравку странаца и друге повреде прописа из области јавне безбедности.

Закон о заштити од пожара

Предмет закона. Законом о заштити од пожара[36] се уређује систем заштите од пожара, права и обавезе државних органа, органа аутономне покрајине и органа јединица локалне самоуправе, привредних друштава, других правних и физичких лица, организација ватрогасне службе, надзор над спровођењем и друга питања од значаја за систем заштите од пожара (чл.1.), у оквиру којих се уређује заштита од пожара која обухвата скуп мера и радњи за планирање, финансирање, организације, спровођење и контролу мера и радњи заштите од пожара, за спречавање избијања и ширења пожара, откривање и гашење пожара, спасавање људи и имовине, заштиту животне средине, утврђивање и отклањање узрока пожара, као и за пружање помоћи код отклањања последица проузрокованих пожаром. У члановима 81. до 84. садржане су прекршајно-правне норме.

36 *Службени гласник РС*, бр. 111/2009 и 20/2015.

Субјекти заштите од пожара су државни органи, органи аутономне покрајине, органи јединица локалне самоуправе, привредна друштва, друга правна и физичка лица.

Радње прекршаја. Радње прекршаја су различита чињења или нечињења, за које се кажњава према чл. 81. до 84., зависно од категорије лица које је обавезно да поштује Законом прописане обавезе или забране.

Одговорност. За прекршаје одговарају правно лице, одговорно лице у правном лицу или државном органу, органу покрајине или јединици локалне самоуправе, као и физичка лица.

Санкција. Одредбама чл. 81. до 84. прописане су санкције и то: за правно лице новчана казна од 300.000 до 1.000.000 динара, за одговорно лице у правном лицу новчана казна од 10.000 до 200.000 динара, уз могућност изрицања заштитне мере забране обављања одређене привредне делатности, правном лицу, односно забране вршења одређене дужности, одговорном лицу, у трајању од шест месеци до три године. Новчана казна од 10.000 до 50.000 динара може се изрећи и одговорном лицу у државном органу, органу аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, ако учини прекршај. У истом распону прописана је новчана казна и за прекршај физичког лица.

Непоступање по прорачунима из плана заштите од пожара – члан 82. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 8) и у вези чл. 40. ст. 1. Закона о заштити од пожара

Пример: спорни разлози доношења ослобађајуће пресуде и правна квалификација прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Нишу Пр. бр. 18-8512/13 од 25. 3. 2014. године оглашен је кривим окривљени због прекршаја из чл. 82. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 8) и у вези чл. 40. ст. 1. Закона о заштити од пожара, јер у свом угоститељском објекту није на видном месту поставио смерове за евакуацију у случају пожара. За учињени прекршај осуђен је на новчану казну у износу од 150.000 динара. Истом пресудом окривљено правно лице (угоститељски објекат), са седиштем у Нишу, ослобођено је кривице за прекршај из чл. 82. ст. 1. тач. 8) у вези чл. 40. ст. 1. Закона о заштити од пожара, применом чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП, јер није доказано да је учинило прекршај за који се терети поднетим захтевом.

У спроведеном поступку саслушан је окривљени, који је оспорио да његова угоститељска радња има својство правног лица, као и то да није предузео мере за заштиту од пожара по одредбама закона, у смислу да није поставио смерове за евакуацију у случају пожара, али је потврдио да их није било у делу простора између улаза за особље и магацинског простора. Такође је извршен увид у записник о извршеној контроли сачињен од овлашћеног инспектора ПУ Ниш.

Неспорне чињенице. Неспорно је да у угоститељском објекту, чији је власник окривљени, у време вршења контроле нису били постављени смерови евакуације у случају пожара, што је неопходна мера безбедности, као и да је окривљени предузетник, односно да кафана, чији је власник, нема својство правног лица.

Епилог. Поступајући по жалби окривљеног, изјављеној из свих законских разлога, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 8549/14 од 3.7. 2014. године, укинуо је првостепену пресуду, јер је, поступајући по службеној дужности, нашао да је побијана пресуда захваћена апсолутно битним повредама одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 7) и 15) ЗОП из 2005, као и да правна квалификација дата у изреци пресуде не одговара чињеничном опису прекршаја.

Коментар. Овлашћени подносилац поднео је захтев за покретање прекршајног поступка против правног лица – угоститељског објекта окривљеног предузетника и против самог предузетника због прекршаја из чл. 82. ст. 1. и ст. 3. тач. 8) и у вези чл. 40. ст. 1. Закона о заштити од пожара. Окривљени је доказао, стављањем на увид решења АПР, чију је копију приложио у списе предмета, да његова кафана нема својство правног лица, односно да он обавља предузетничку угоститељску делатност. Стога првостепени суд није могао у изреци пресуде, применом чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП да ослободи кривице угоститељски објект као правно лице, зато што није доказано да је учинило прекршај, јер је таква одлука противна одредбама чл. 218. ЗОП а изрека пресуде противречна је чињеницама датим у образложењу да се не ради о правном лицу, већ о предузетнику. Не може да се ослобађа кривице неко ко не постоји. У овом случају поступајући судија је требао да тражи од подносиоца захтева да исти уреди или пак, да у образложењу пресуде наведе да у односу на правно лице – угоститељски објекат, није одлучивано, јер је утврђено да иста нема својство правног лица и да окривљени обавља угоститељску делатност као предузетник.

Чланом 40. ст. 1. Закона о заштити од пожара прописано је да објекат високоградње (а то је сваки објекат изграђен на земљи, без обзира на спратност, што је важно истаћи због тога што је у жалби окривљеног, између осталог било наведено да предметна кафана није високоградња, јер се ради о приземном објекту) мора да буде пројектован, изграђен, коришћен и одржаван на начин којим се обезбеђују услови за сигурну евакуацију људи сагласно прописаним превентивним мерама.

Надлежно министарство врши категоризацију објеката, делатности и земљишта према угрожености од пожара у три категорије: 1) са високим ризиком од избијања пожара; 2) са повећаним ризиком од избијања пожара и 3) са извесним ризиком од избијања пожара. Ова категоризација извршена је у циљу утврђивања одговарајуће организације и предузимања мера потребних за успе-

шно функционисање и спровођење заштите од пожара у зависности од технолошког процеса који се у њима обавља, врсте и количине материјала који се производи, прерађује или складишти, врсте материјала употребљеног за изградњу објекта, значаја и величине објекта и врсте биљног покривача (чл.23.).

Предметна кафана по степену угрожености од пожара спада у трећу категорију. Субјекти треће категорије угрожености од пожара - привредно друштво односно друго правно или физичко лице, које је власник односно корисник пословних, индустријских и објеката јавне намене, доносе План евакуације и упутства за поступање у случају пожара, и исте морају да истакну на видном месту (чл.28.). У наведеном предмету окривљени је учинио прекршај из чл. 82. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 8) и чл. 28. ст. 3.Закона о заштити од пожара.

Погрешна правна квалификација не представља битну повреду одредаба прекршајног поступка, јер судију обавезује чињенични опис прекршаја, а не правна квалификација. Ова неправилност може да се отклони преиначењем у поступку по жалби, што у овом случају није било могуће, с обзиром на то да је донета укидајућа пресуда због апсолутно битних повреда поступка, на које другостепени прекршајни суд пази по службеној дужности, и које су наведене у образложењу одлуке другостепеног суда, како би у поновном поступку та неправилност била отклоњена.

Примедба аутора. Најчешће је у пракси било поднетих захтева за покретање прекршајног поступка против физичких лица због прекршаја из чл. 84. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 1), односно због спаљивања остатака стрних усева, смећа и биљних остатака на отвореном простору.

Закон о оружју и муницији

Предмет закона. Законом о оружју и муницији[37] уређено је набављање, држање, ношење, колекционарство, поправљање, преправљање, промет, посредништво и превоз оружја и муниције (чл.1.).

Надзор над применом овог закона врши Министарство унутрашњих послова, што га чини и јединим овлашћеним подносиоцем захтева за покретање прекршајног поступка због прекршаја предвиђених истим.

Појам и радње прекршаја. Поступање противно условима за било коју од наведених радњи из чл.1. представља прекршај по одредбама овог закона. Члановима 47., 48. и 49. Закона прописане су радње различитих прекршаја разврстане по члановима у зависности од врсте прописаних казни за прекршаје и категорије одговорних лица.

Одговорност. Учиниоци прекршаја могу бити физичко лице, предузетник, правно лице и одговорно лице у правном лицу.

37 *Службени гласник РС*, бр. 20/2015.

Санкција. За учиниоце прекршаја санкције су прописане одредбама чл. 47., 48. и 49. овог закона. Одредбама чл. 47. ст. 1. закона прописана је новчана казна од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице које учини неки од прекршаја из тачака 1) до 18) ст.1. овог члана а ставом 2. истог члана и могућност изрицања заштитне мере одузимања оружја и муниције. За физичко лице које би учинило неки прекршај из чл. 48. ст. 1. тач. 1) до 11) прописана је новчана казна од 20.000 до 150.000 динара алтернативно са казном затвора до 60 дана, уз коју се, по основу става 2. истог члана може изрећи и заштитна мера одузимања оружја и муниције. За неки од прекршаја из чл. 49. ст. 1. тач. 1) до 26) правном лицу може се изрећи новчана казна од 100.000 до 2.000.000 динара, а предузетнику, према ставу 2. истог члана, новчана казна од 10.000 до 500.000 динара, док се одговорном лицу у правном лицу може одредити новчана казна у распону од 20.000 до 150.000 динара (ст. 3). Према ставу 4. истог члана учиниоцима прекршаја из става 1., 2. и 3. уз казну се може изрећи заштитна мера одузимања оружја и муниције.

Недозвољено држање оружја – члан 35. ст. 1 тач. 1) Закона о оружју и муницији из 1992. године

Пример бр. 1: утврђивање кривице (свести о забрањености дела)

Пресудом Прекршајног суда у Врању, 2- Пр. бр. 4699/13 од 6. 4. 2015. године, оглашен је кривим за прекршај из чл. 35. ст. 1. и 2. тач. 1) Закона о оружју и муницији[38] из 1992. године окривљени зато што је је у својој кући држао хладно оружје - метални боксер сивометалик боје и спреј боцу са црним распршивачем, марке „*Нато“ ЦС гас*, запремине 40 мл, па је осуђен на новчану казну у износу од 5.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 600 динара. На основу чл. 35. ст. 2. тог Закона о оружју и муницији изречена му је заштитна мера трајног одузимања означених предмета, по потврди о привремено одузетим предметима ПС Босилеград, које ће по правноснажности пресуде уништити надлежна служба полицијске управе Врање.

У спроведеном поступку окривљени је поступајућем суду доставио писану одбрану, чијом је оценом, као и оценом доказа које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка утврђен прекршај и прекршајна одговорност окривљеног.

Неспорне чињенице. Претресом, вршеним по налогу истражног судије, у кући окривљеног пронађени су означени предмети чија је намена напад.

Епилог. Окривљени је изјавио жалбу против пресуде Прекршајног суда у Врању 2-Пр. бр. 4699/13 од 6. 4. 2015. године из свих законских разлога,

38 *Службени гласник РС*, бр. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 101/2005 – др. закон, 85/2005 – др. закон, 27/2011 – одлука УС и 104/2013 – др. закон.

наводећи, између осталог, да није знао да није дозвољено држање ових предмета, што је навео и у писаној одбрани, те да их није употребио. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж.13508/15 од 14. 7. 2015. године жалбу је одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Ранијим Законом о оружју и муницији из 1992. године у чл. 2. ст. 1. било је прописано да се оружјем, у смислу овог закона, сматра свака направа која је израђена, прилагођена или намењена за избацивање пројектила, гаса, течности или друге супстанце путем потиска барутних гасова, ваздушног притиска, гаса под притиском или другог потисног средства, као и други предмети чија је основна намена вршење напада, а ставом 2. тач. 7) истог члана да се оружјем по врсти сматра и хладно оружје, боксер, бодеж, кама, сабља, бајонет и други предмети којима је намена напад *(на сличан начин појам оружја дефинисан сада у члану 3 ст. 1 т. 1) Закона о оружју и муницији из 2015., а појам хладног оружја у т. 14 истог члана, али ношење гасних направа намењених цивилном тржишту више није прекршај, прим. аутора).* Другостепени прекршајни суд је закључио да окривљеном није могло да буде непознато да означени предмети служе за напад, с обзиром на то да је на бочици са спрејом био натпис да служи као супер парализант, док сам изглед боксера јасно говори о његовој намени и начину употребе. Непознавање прописа, у смислу да није знао да је забрањено држање и ношење ових предмета, на шта се окривљени позивао у писаној одбрани и жалби, не ослобађа га од одговорности, па је то разлог што је другостепени суд нашао да је одлука првостепеногжалбеног суда била правилна.

Пример бр. 2.: примена блажег прописа искључује прекршај

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 23-20737/15 од 28. 3. 2016. године, оглашен је одговорним окривљени због прекршаја из чл. 35. ст. 1. тач. 1) Закона о оружју и муницији из 1992. и изречена му је опомена, применом чл. 50. ст. 1. ЗОП, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 500 динара. Истом пресудом на основу чл. 54. ст.1. и ст. 2. ЗОП и чл. 35. ст. 2. Закона о оружју и муницији окривљеном је изречена заштитна мера одузимања предмета прекршаја, и то спреј боце са омамљујућим средством, са натписом „*American style NATO super-paralisant, CS-GAS*“, за коју је одређено да ће, по правноснажности пресуде, бити уништена од стране надлежног органа, Полицијске управе у Нишу.

Окривљени је саслушан у поступку, извршен је увид у прекршајну пријаву, као и службену белешку, коју је подносилац захтева приложио уз исти.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је у моменту када је овлашћено лице вршило контролу у прегради возила, којим је окривљени управљао, пронађена спреј боца са омамљујућим средствима, која не сме да се држи и носи.

Епилог. Поводом жалбе подносиоца захтева Полицијске управе у Нишу, изјављене због одлуке о прекршајној санкцији, којом је подносилац захтева незадовољан зато што је за наведени прекршај прописана новчана казна до 50.000 динара алтернативно са казном затвора до 60 дана, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 8456/16 од 13. 5. 2016. године, којом је, по службеној дужности, на основу чл. 250. ст. 1. тач. 1) ЗОП, преиначио првостепену пресуду Прекршајног суда у Нишу, тако што је окривљеног ослободио од одговорности, зато што је 7. 7. 2015. године, око 23:00 часа, у Нишу, на наплатној рампи, у вратима возила којим је управљао, држао спреј боцу са омамљујућим средством, која не сме да се држи и носи, јер дело за које се терети по пропису није више прекршај, с тим да првостепени суд посебним решењем одлучи о привремено одузетом предмету.

Коментар. Другостепени прекршајни суд испитује првостепену одлуку у оном делу у коме се побија жалбом, али мора увек по службеној дужности да испита да ли постоји битна повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 1. тач. 1) и тач. 6) до 14) ЗОП, као и да ли је на штету окривљеног повређено материјално право, у смислу чл. 265. ЗОП. Чланом 26. ст. 4. Закона о оружју и муницији из 2015., који се примењује од 4. 3. 2016. године, прописано је да пунолетна лица могу да носе гасне направе намењене цивилном тржишту, које садрже и приликом употребе распршују надражујућа хемијска једињења, у концентрацијама дозвољеним по прихваћеним међународним стандардима, а што одговара опису спреј боце са омамљујућим средством, која је пронађена у возилу којим је окривљени управљао. Закон о оружју и муницији држање и ношење гасног спреја не прописује као прекршај ни у казненим одредбама. Чланом 6. ст. 2. ЗОП предвиђено је да се, ако је после учињеног прекршаја једном или више пута измењен пропис, примењује пропис који је најблажи за учиниоца. Сходно томе, Прекршајни апелациони суд је побијану пресуду преиначио и окривљеног ослободио од одговорности, иако је жалбу изјавио подносилац захтева, јер је поступајући по службеној дужности нашао да је учињена повреда материјалног права на штету окривљеног, која се, у смислу чл. 274. ст.1. тач. 2) ЗОП, може отклонити без укидања пресуде против које је поднета жалба.

<u>Пример бр. 3.:</u> *<u>утврђивање пропуста безбедног држања ватреног оружја</u>*

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 18-15190/14 од 2. 3. 2015. године, окривљени је оглашен одговорним, за прекршај из чл. 35. ст. 1. тач. 6. у вези чл. 12. Закона о оружју и муницији из 1992. и осуђен на новчану казну у износу од 5.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 800 динара, зато што у својој кући у Нишу, није држао закључано и на други начин обезбеђено ватрено оружје, пиштољ марке „Збројевка“ кал. 9мм, за које је дана 25. 6. 2014.године, око 09:00 часова утврђено да је нестало.

Неспорне чињенице. По позиву окривљеног да је у његовој кући извршена тешка крађа, увиђајна патрола је утврдила да су врата била обијена, да је у кући извршена преметачина и да је из дуплог дна на француском лежају однето оружје, редак новац и златници. Чињенично стање утврђено је саслушањем окривљеног и полицијског службеника у својству сведока, који о наведеном догађају има посредна сазнања.

Спорна питања. Радња прекршаја, тј. да ли је окривљени на небезбедан начин чувао ватрено оружје.

Епилог. Против ове пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљеног из свих законом предвиђених разлога, а у суштини због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, јер суд у спроведеном поступку није утврдио да ли је начин на који је окривљени чувао оружје био небезбедан. Такође оспорава да је окривљени признао прекршај објашњењем на који начин је оружје обезбедио да не дође у посед неовлашћеног лица. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом 4772/16 од 24. 3. 2016. године жалбу је усвојио и побијану пресуду укинуо.

Коментар. Чланом 12. раније важећег Закона о оружју и муницији из 1992. прописано је да се оружје и муниција држе и носе у складу са овим законом, чувају закључани и на други начин обезбеђени да не дођу у посед неовлашћених лица, носе на безбедан начин и уобичајен начин и да се њима пажљиво рукује. Прекршајни суд је у поступку саслушао окривљеног и у својству сведока полицјског службеника, који о наведеном догађају има посредна сазнања а није саслушао двојицу полицијских службеника, чије је саслушање предложено жалбом, који су вршили увиђај и који могу да се изјасне на околности на који је начин окривљени чувао оружје, те да ли је у том смислу одбрана окривљеног била сагласна утврђеним чињеницама приликом увиђаја. Окривљени се бранио да је оружје, са златницима и ретким новцем, држао у дуплом дну узглавља француског лежаја, које је било прекривено даском закованом ексерима, стога је било неопходно утврдити да ли је такав начин држања оружја био безбедан у смислу чл.12. Закона о оружју и муницији, из разлога што се под безбедним држањем оружја не сматра само закључано оружје, већ и сваки други начин држања оружја који обезбеђује да оружје не дође у посед неовлашћених лица.

Пример бр. 4.: утврђивање намене ношења хладног оружја

Прекршајни суд у Лесковцу пресудом Пр. бр. 481/12 од 30. 4. 2012. године, огласио је кривим окривљеног због прекршаја из чл. 35. ст. 1. тач. 1) Закона о оружју и муницији из 1992. године, учињен 1. 2. 2012. године, око 23:00 часа, тако што је у спољашњем џепу кошуље носио нож када је у алкохолисаном стању, ушао у двориште оштећене и захтевао да му отвори врата, па

кад то није учинила руком је разбио стакло на вратима и рукохват. За учињени прекршај окривљеног је суд осудио на новчану казну у износу од 20.000 динара, и на основу ст. 2.истог члана изрекао заштитну меру одузимања ножа (који ће, по правноснажности пресуде, уништити за то овлашћен орган полицијске управе), уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Ношење хладног оружја – ножа на јавном месту, погодног за наношење повреда било је прописано као радња прекршаја из чл. 35. ст. 1. тач. 1) по Закону о оружју и муницији из 1992., по коме је поступак вођен.

Неспорне чињенице. У моменту интервенције од стране полицијских службеника, због нарушавања јавног реда и мира, окривљени је у спољашњем џепу кошуље носио хладно оружје – нож, погодан за наношење повреда.

Спорна питања. Према одредбама Закона о оружју и муницији, који је важио у време учињеног прекршаја, и по коме је одлучивано у предмету, спорних чињеница није било. Према одредбама Закона о оружју и муницији из 2015.године спорна би била намена ношења хладног оружја, коју би суд морао да утврђује у доказном поступку и да сходно томе одлучи у предмету.

Епилог. У поступку по жалби окривљеног другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж.15835/12 од 19. 6. 2012. године, потврдио је пресуду првостепеног суда, налазећи да су околности под којима је прекршај учињен могле да доведу до тежих последица, јер је окривљени био у видно алкохолисаном стању, покушао је насилно да уђе у кућу оштећене, при чему је полицијским службеницима, који су му пронашли нож у спољашњем џепу кошуље приликом интервенције на позив оштећене рекао да му нож служи да коље српске полицајце. Првостепени суд је имао у виду да је окривљени за исту врсту прекршаја раније кажњаван правноснажним судским одлукама.

Коментар. Важећи Закон о оружју и муницији који се примењује од 4. 3. 2015. године у чл. 3. ст. 1. тач.14) наводи као хладно оружје боксер, бодеж, каму, сабљу**,** бајонет и друге предмете којима је основна намена напад.

Овакво законско решење у пракси ствара велики проблем, јер је намена употребе ножа (кухињског, лепезе, бритве, скакавца и сл.) за напад на јавном месту тешко доказива, а то је битан конститутивни елемент да би постојао прекршај ношења другог хладног оружја намењеног нападу, у смислу одредбе о значењу законских израза из чл. 3. ст. 1. тач. 14) Закона о оружју и муницији, Једине ситуације, у којима оваква намена ножа, који окривљени носи, нису спорне јесу оне када је употребљен, те је њиме учињено какво кривично дело – наношење телесне повреде, лаке или тешке, или лишење живота другог, или када сам окривљени призна да је нож носио ради напада.

Нож је опасна ствар погодна за наношење повреда. Само кухињски нож има основну намену у припреми хране, али изван кухињског простора његова основна намена није више обрада намирница, нарочито не на јавном месту и у касним ноћним сатима. Примери насиља у породици и кривичних дела против живота и тела учињених у кући добро показују да је и кухињски нож итекако подобан да тело тешко повреди и здравље тешко наруши. Осим тога, постоје разне врсте ножева: „лепеза", „скакавац" и сл. чија основна намена није спремање хране. Стога је инсистирање на утврђивању намене ношења ножа на јавном месту противно превентивном деловању и спречавању вршења кривичних дела, јер употреба ножа увек има за последицу неко кривично дело.

Овакво законско решење противно је и енциклопедијској дефиницији хладног оружја, по којој је хладно оружје свако оружје које не користи ватру или експлозију за деловање, у које спадају: мач, сабља, нож, бодеж, бајонет, копље, лук и стрела, секира. Дели се на блиско хладно оружје (мач, сабља, нож, секира, бодеж, бајонет), које се користи прса у прса, и хладно оружје за даљине (лук и стрела, самострел).

Основано је утврђивање намене ношења бејзбол палице, металне шипке, гуменог црева и сл. на јавном месту, јер су то предмети чијом је употребом могуће нанети повреду другоме, али не и када је у питању ношење ножа. Бајонет, кама, бодеж, у одређеним условима (ратним, у случају неке природне катастрофе) могу да се користе за обраду намирница. Сабља се, као хладно оружје, користила искључиво у средњем веку. У условима савремене цивилизације сабљу поседују имаоци трофејног оружја, колекционари, музеји. Није забележено да се сабља носи на јавном месту, али је зато врло често ношење ножа. Стога је неопходно и нож третирати као хладно оружје у смислу енциклопедијске дефиниције, јер је погодан за сечење, убадање и ударање. Такође, по енциклопедији, између ножа и бодежа нема битне разлике, јер су и нож и бодеж хладно оружје, са једним (нож) или две оштрице (бодеж), који служе као споредно средство у блиској борби. Третирање ножа као хладног оружја имало би одраза и у пракси, у смислу смањења кривичних дела учињених употребом ножа, јер употреба ножа, било за напад или у одбрани, увек има за последицу неко кривично дело против живота и тела. Примена закона треба да има и превентивно а не само репресивно дејство.

Аутори овог приручника налазе да је за прекршајну одговорност онога ко носи нож на јавном месту довољно искључити да је нож пронађен код имаоца коришћен ради свакодневне употребе, као врста опасног оруђа. Пошто се ножеви могу користити и у сврхе самоодбране или напада, јасно је да из околности у којима је ималац затечен са ножем (на пример, када носи кухињски нож са собом у касним ноћним сатима, на улици или у кафићу) треба закључити да је нож био намењен нападу. Не може се очекивати да ће ималац ножа признати да нож носи са собом ради напада.

Код оваквих прекршаја долази до изражаја стручност и креативност судија, чија улога у поступку није само проста примена закона. Све већи број извршених кривичних дела употребом ножа, често и са смртним исходом, чији смо сведоци, намећу судској пракси да флексибилно, у складу са животним условима тумачи закон, јер је основна улога суда очување реда и мира, безбедности грађана и имовине.

Закон о личној карти

Предмет закона. Закон о личној карти[39] (ЗЛК) регулише услове и поступак за издавање јавне исправе којом се доказује идентитет држављана Републике Србије, надлежност државних органа задужених за издавање личне карте, обавезе у вези са личном картом и начин вођења службених евиденција издатих личних карата. Казнене прекршајне одредбе су прописане у члановима 29. и 30. и доводе се у везу са одговарајућим члановима ЗЛК у којима су прописане различите обавезе имаоца личне карте.

Надзор над применом закона врши Министарство унутрашњих послова Републике Србије

Појам и радње прекршаја. Поступање противно прописаним условима за издавање личне карте, јавне исправе којом грађани Републике Србије доказују свој идентитет (чл. 1. ЗЛК), као и поступање са личном картом противно одредбама овог закона, јесте прекршај.

Члановима 29. и 30. прописане су радње различитих прекршаја које чини лице које је обавезно да поднесе захтев за издавање личне карте или поступање имаоца са личном картом противно одредбама Закона о личној карти.

Санкција. За прекршај одговара лице које предузме неку од радњи за које су казне предвиђене чл. 29. у тачкама од 1) до 7) као и чл. 30. у тачкама од 1) до 3). Чланом 29.прописана је новчана казна до 50.000 динара или казна затвора до 30 дана, а чланом 30. новчана казна до 5.000 динара.

Неношење личне карте – члан 30. ст. 1. тач 2) у вези са чланом 21. ст. 1. Закона о личној карти

Коментар. Различито поступање Прекршајног апелационог суда у вези прекршаја из чл. 21. ст. 1. кажњивог по чл. 30. ст. 1. тач.2) ЗЛК, разлог је навођења овог примера.

Чланом 21. ст. 1. ЗЛК прописано је да лице, које је по одредбама овог закона дужно да има личну карту, мора да је носи са собом и да је покаже на захтев лица овлашћеног за легитимисање. Овај прекршај спада у најлакше

39 *Службени гласник РС*, бр. 62/2006 и 36/2011.

прекршаје, јер нема готово никакву друштвену штетност, не само да се по правилу чини из нехата, него је често и кривица по основу нехата потпуно искључена (на пример, када је лице изашло из куће да у оближној радњи купи хлеб, а није понело личну карту нити је свесно да је изашло без личне карте, а овлашћено службено лице тражи му личну карту, вршећи контролу на јавном месту, где се лице затекло).

Судска пракса Прекршајног апелационог суда у третирању овог прекршаја је неуједначена, због правног става заузетог на општој седници свих судија да се за прекршај физичком лицу, за који је законом прописана новчана казна та казна не може изрећи испод општег минимума те врсте казне прописане чл. 39. ст. 1. тач. 1) ЗОП, према коме се законом или уредбом може прописати новчана казна у распону од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице.

Материјалним прописом (чл. 30. тач. 2. ЗЛК) за прекршај из чл. 21. ст. 1.прописана је новчана казна до 5.000 динара.

У пракси другостепеног суда доношене су различите одлуке што је зависило од изречене новчане казне пресудом првостепеног прекршајног суда, као и од тога ко је жалбу изјавио. Ако је на пресуду изјавио жалбу окривљени незадовољан одлуком о казни (на пример, кажњен новчаном казном у износу од 1.000 динара) а подносилац захтева се није жалио, другостепени суд је пресуду потврђивао као правилну и на закону засновану. Али, ако се жалио и подносилац захтева за покретање прекршајног поступка због одлуке о казни, жалба окривљеног је одбијана као неоснована, жалба подносиоца захтева усвојена и побијана пресуда преиначена у делу одлуке о казни тако што је окривљеном, уместо новчане казне у износу од 1.000 динара изречена новчана казна у износу од 5.000 динара, са образложењем да се физичком лицу за учињени прекршај, за који је прописана новчана казна, не може изрећи казна испод општег минимума те врсте казне прописане ЗОП.

У прелазним и завршним одредбама ЗОП из 2013. године у чл. 339. наведено је да прописи који нису у складу са овим законом морају да се ускладе до почетка примене овог закона. Међутим, казнене одредбе ЗЛК нису мењане, односно нису усклађене сходно чл. 339. ЗОП са чл. 39. ст. 1. тач. 1) ЗОП.

Оправдано се поставља питање да ли јачу правну снагу има материјални пропис којим је радња прописана као прекршај и за коју је тим прописом запрећена одређена прекршајна санкција, а који је важећи, или се мора примењивати одредба чл. 39. ст. 1. тач. 1) ЗОП са којом материјални пропис није усклађен у прописаном року, нити по протеку тог рока, чак ни у поступку измена материјалног прописа након ступања на снагу ЗОП, те да ли је правни став јачи од важећег закона? Неуједначеном судском праксом, условљеном правним ставом, који је усвојен одлуком већине, којој је мањина морала да се приклони, грађани су доведени у неравноправан положај. Тиме је санкција (новчана казна) преиначена фактички у фиксну казну у ситуацијима када Пре-

кршајни апелациони суд, поступајући по жалби подносиоца захтева, преиначи побијану пресуду у делу одлуке о казни и уместо новчане казне изречене испод општег минимума изрекне новчану казну једнаку општем минимуму по одредбама ЗОП, иако је материјалним прописом одређена у распону или новчану казну у том износу и са истим образложењем изрекне поступајући првостепени прекршајни суд. На овај начин одлука о казни није донета у смислу чл. 42. ЗОП, којим је прописано које ће све околности суд ценити при одмеравању казне, од којих зависи да ли ће казна бити већа или мања.

Правни став није мењан. На сву срећу, пракса не бележи више ту врсту прекршаја.

Закон о пребивалишту и боравишту грађана

Предмет закона. Законом о пребивалишту и боравишту грађана[40] уређује се пријављивање и одјављивање пребивалишта, пријављивање и одјављивање боравишта, пријављивање и одјављивање привременог боравка у иностранству, надлежност и начин вођења одговарајућих евиденција.

Појам и радње прекршаја. Свако поступање противно начину и условима пријављивања и одјављивања представља прекршај по одредбама овог закона.

Прекршаји по одредбама овог закона углавном се чине нечињењем, односно непоштовањем прописаних обавеза пријављивања или одјављивања, у циљу вођења одређених евиденција.

Одговорност. За прекршаје из Закона о пребивалишту и боравишту грађана одговорност могу да сносе физичко лице, правно лице, одговорно лице у правном лицу и предузетник.

Санкција. Санкције су прописане чл. 27. ст. 1. тач. 1. до 7) и ставовима 2., 3. и 4. Ставом 1. овог члана прописана је новчана казна за физичко лице од 10.000 до 50.000 динара ако учини неки од прекршаја из тачака 1. до 7); правно лице, одговорно лице и предузетник сносе одговорност само за прекршај из чл. 27. у вези става 1. тач. 6), односно ако полицијском службенику не ставе на увид евиденцију долазака и одлазака грађана, а ту обавезу имају према одредби чл. 21. ст. 2. којом је прописано да је лице које пружа услуге смештаја дужно да стави на увид податке из евиденције полицијском службенику на његов захтев. За исти прекршај за правно лице прописана је новчана казна од 100.000 до 300.000 динара, за одговорно лице у правном лицу новчана казна од 30.000 до 150.000 динара и за предузетника новчана казна од 50.000 до 300.000 динара.

40 *Службени гласник РС*, бр. 87/2001.

Непријављивање пребивалишта у законском року - члан 27. ст. 1. тач. 1) Закона о пребивалишту и боравишту грађана

Пример: ослобађајућа пресуда због непостојања прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, 10 Пр. број 2601/15 од 20. 4. 2015. године окривљена је ослобођена од одговорности због прекршаја из чл. 27. ст. 1. тач. 1) Закона о пребивалишту и боравишту грађана, на основу чл. 250. ст. 1. тач. 1) ЗОП, јер дело за које се терети по пропису није прекршај. Истом пресудом одлучено је да, сходно чл.141.ст.2.ЗОП, трошкови прекршајног поступка падају на терет првостепеног суда.

У поступку је саслушана окривљена као и полицијски службеник, у својству сведока, и извршен је увид у прекршајну пријаву.

Неспорне чињенице. Окривљена је, према личној карти, имала пребивалиште у Зајечару, а контролом на терену је утврђено да шест месеци, према изјави коју је дала овлашћеном службеном лицу и у поступку, живи у Нишу, на одређеној адреси.

Спорна питања. Спорно је било да ли је извршена промена пребивалишта или боравишта окривљене.

Епилог. Поступајући по жалби подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, у којој се између осталог наводи да је полицијски службеник, поступајући по налогу прекршајног суда, вршио проверу на терену и утврдио да окривљена има пребивалиште у Зајечару, а да у Нишу живи непријављено, те да је поступила противно чл.27. ст. 1. тач. 1) Закона о пребивалишту и боравишту грађана, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржс. 20395/15 од 10. 11. 2015. године, којом је жалбу одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Захтевом за покретање прекршајног поступка окривљена се терети због тога што није у законом предвиђеном року пријавила промену пребивалишта нити боравишта, али без прецизирања да ли је у конкретном случају извршила промену свог пребивалишта, или пак боравишта и када. Материјалном одредбом чл. 9. ст. 1. Закона о пребивалишту и боравишту грађана, на коју чл. 27. ст. 1. тач. 1) истог закона упућује, предвиђена је обавеза пријаве пребивалишта у року од осам дана од дана настањења на одређеној адреси, али не и обавеза пријаве боравишта, а чл. 15. да је грађанин дужан да у року од осам дана од дана доласка у место боравишта надлежном органу по месту боравишта пријави боравиште. Та пријава важи до истека времена које је у њој наведено, а најдуже две године. У случају непоштовања ових одредби

према чл. 18. врши се тзв. пасивизирање адресе[41], при чему непријављивање пребивалишта и адресе становања у року од осам дана од дана пријема решења о пасивизирању адресе пребивалишта, односно боравишта, у смислу ст. 3. наведеног члана, за последицу има одговорност за прекршај из чл. 27. ст. 1. тач. 4) Закона о пребивалишту и боравишту грађана. У конкретном случају није извршено пасивизирање адресе пребивалишта или боравишта окривљене те је првостепени прекршајни суд донео ослобађајућу пресуду, коју је, из истих разлога, другостепени суд, у поступку по жалби подносиоца захтева, потврдио као правилну, неуваживши жалбени навод да је поступајући полицијски службеник провером на терену утврдио да окривљена станује на адреси која је другачија од оне наведене у њеној личној карти, и то у периоду од шест месеци.

Одредбом чл. 46. ст. 1. ЗОП- дефинисан је прекршај у продуженом трајању, према коме овај прекршај постоји ако учинилац са јединственим умишљајем учини више истих временски повезаних прекршаја, који чине једну целину због најмање две од следећих околности: истоветности оштећеног, истоветности предмета прекршаја, коришћења исте ситуације или трајног односа, јединства места или простора извршења прекршаја. У конкретном случају наведена радња окривљене би испуњавала све одлике прекршаја у продуженом трајању, али како материјалним прописом није прописана као радња прекршаја, то је суд једино могао донети ослобађајућу пресуду. Као радња прекршаја предвиђено је само непоступање по решењу о пасивизацији.

Закон о заштити података о личности

Предмет закона. Законом о заштити података о личности (ЗЗПЛ) уређују се услови за прикупљање и обраду података о личности, права лица и заштиту права лица чији се подаци прикупљају и обрађују, ограничења заштите података о личности, поступак пред надлежним органом за заштиту података о личности, обезбеђење података, евиденција, изношење података из Републике Србије и надзор над извршењем овог закона. Заштита података обезбеђује се сваком физичком лицу, без обзира на држављанство и пребивалиште, расу, године живота, пол, језик, вероисповест, политичко и друго уверење, националну припадност, социјално порекло и статус, имовинско стање, рођење, образовање, друштвени положај или друга лична својства. Послове заштите података о личности обавља Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности као самосталан орган, независан у вршењу своје надлежности (чл. 1.). Циљ закона је да, у вези са обрадом података о личности,

41 Подразумева означавање у евиденцији надлежног органа да грађанин не станује на адреси пријављеног пребивалишта или боравишта, пошто је претходно, на захтев суда, државног органа или организације или другог правног или физичког лица које за тим има оправдани интерес, извршена провера чињенице сталног пребивалишта, односно боравишта неког лица.

сваком физичком лицу обезбеди остваривање и заштиту права на приватност и осталих права и слобода (чл. 2.).

Појам и радње прекршаја. Свако поступање које има за последицу повреду права на приватност и осталих права и слобода зајемчених уставом представља прекршај у смислу одредаба овог закона.

Чланом 57. ст. 1. у тачкама од 1) до 17) прописане су радње различитих прекршаја које могу да чине различите категорије лица овлашћене на одређено поступање.

Одговорност. Одговорност за прекршаје по одредбама овог Закона могу да сносе руковаоц, обрађивач или корисник који има својство правног лица, затим предузетник и физичко лице, односно одговорно лице у правном лицу, државном органу, органу територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе.

Санкција. У ставу 1. члана 57. прописана је новчана казна од 50.000 до 1.000.000 динара за руковаоца, обрађивача или корисника који има својство правног лица ако учини неки од прекршаја из истог става тач. 1) до 17); ставом 2. истог члана прописана је новчана казна за предузетника од 20.000 до 500.000 динара, а ставом 3. новчана казна од 5.000 до 50.000 динара за физичко лице, односно одговорно лице у правном лицу, државном органу, органу територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе, ако учини неки од прекршаја из става 1.овог члана.

Обрада података супротно законским условима - члан. 57. ст. 1. тач. 2) ЗЗПЛ

Пример: постојање неотклоњиве правне заблуде

Пресудом Прекршајног суда у Суботици, Пр. бр. 4-2606/14 од 4. 12. 2014. године, начелница Градске управе оглашена је одговорном за прекршај из чл. 57. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 2) ЗЗПЛ, за који је осуђена на новчану казну у износу од 5.000 динара и обавезна да плати трошкове прекршајног поступка у износу од 1. 000 динара.

Неспорне чињенице. Окривљена је на интернет презентацији руковаоца података, на одговарајућој имејл адреси, у рубрици *Обавештења локалне пореске администрације*, објавила списак дужника физичких лица 31. 1. 2014. године, са подацима о личности и износима дуга већег од 50.000 динара за укупно 1.929 дужника, сматрајући да њену радњу чини дозвољеном обавезујуће мишљење Министарства финансија Републике Србије.

Спорно питање: Да ли постоје околности због којих је окривљена деловала у неотклоњивој правној заблуди?

Епилог. Поступајући по жалби окривљене Прекршајни апелациони суд, Одељење у Новом Саду, донео је пресуду Прж. 1087/15 од 3. 2. 2015.године

којом је побијану пресуду преиначио тако што је окривљену за прекршај из чл. 57. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 2) ЗЗПЛ ослободио од одговорности, на основу чл. 250. ст. 1. тач. 2) ЗОП, налазећи да постоје околности које искључују одговорност окривљене-неотклоњива правна заблуда.

У поступку по захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца, подигнутог због битне повреде одредаба прекршајног поступка у смислу члана 264. ст. 1. тач. 6) ЗОП Врховни касациони суд донео је пресуду Прзз 17/2015 од 27. 11. 2015. године којом се захтев уважава и утврђује да је наведеном пресудом Прекршајног апелационог суда, Одељења у Новом Саду, повређен закон у корист окривљене.

Коментар. Чланом 57. ст. 1. тач. 2) Закона прописано је да прекршај чини онај ко обрађује податке супротно условима из чл.13. према коме орган власти обрађује податке без пристанка лица, ако је обрада неопходна ради обављања послова из његових надлежности одређених законом у циљу остваривања интереса националне или јавне безбедности, одбране земље, спречавања, откривања, истраге и гоњења за кривична дела, економских, односно финансијских интереса државе, заштите здравља и морала, заштите права и слобода и другог јавног интереса, а у другим случајевима на основу писменог пристанка лица.

Према члану 22. ст. 2. ЗОП правна заблуда је неотклоњива ако учинилац није био дужан и није могао да зна да је такав поступак забрањен, а према члану 30. ст. 2. истог закона није одговорно за прекршај лице које је поступало на основу наређења другог одговорног лица или органа управљања и ако је предузело све радње које је на основу закона, другог прописа или акта било дужно да предузме да би спречило извршење прекршаја.

Окривљена је обављала функцију начелнице Градске управе и била је дужна да се упозна са правним прописима које орган, у којем је она одговорно лице, примењује у свом раду, па и са одредбама ЗЗПЛ, који је у примени више од шест година.

Врховни касациони суд у образложењу пресуде, између осталог, наводи да је „погрешан став Прекршајног апелационог суда по коме одговорно лице у органу власти поступајући по наведеним мишљењима Министарства финансија Републике Србије, као обавезујућим, није било дужно и није могло знати за садржину изричитих одредби Закона о заштити података о личности, или било ког другог закона, који је у примени више година. Ово јер се на тај начин заправо шаље порука о правдању ноншалантности и неодговорности државних органа, односно одговорних лица у њима. Стога је другостепени прекршајни суд погрешно применио чл. 22. ЗОП-а налазећи да због постојања правне заблуде постоје околности које искључују одговорност окривљене сагласно чл. 250. ст. 1. тач. 2) ЗОП-а.“

Закон о странцима

Предмет закона. Закон о странцима[42] уређује услове за улазак, кретање и боравак странаца и надлежност и послове органа државне управе Републике Србије у вези са уласком, кретањем и боравком странаца на територији Републике Србије.

Појам и радње прекршаја. Непоштовање услова за улазак, кретање и боравак странаца у Републици Србији јесу прекршаји по одредбама Закона о странцима.

Различите су радње прекршаја одређених одредбама овог закона, што зависи од категорије лица која могу прекршај да учине, као и од прописане санкције. У члану 81. прописане су радње чињења и нечињења правног лица, предузетника, одговорног лица у правном лицу и физичког лица којима се омогућава незаконити боравак странца на територији Републике Србије. Пропуштањем законске обавезе пријављивања боравка странца надлежном органу у одређеном року од часа пружања услуге смештаја правно лице и одговорно лице у њему и предузетник чине прекршај из чл. 82., док физичко лице које је странца примило у посету, а његов боравак није пријавило у законском року, чини прекршај из чл. 83. Прекршаје прописане у члановима 84-87. може учинити само странац радњама чињења или нечињења.

Одговорност. Субјекти прекршаја, у зависности од природе прекршаја, могу бити: правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник, физичко лице, како домаћи држављанин, тако и странац.

Санкција. У члановима 81. до 86. за прекршаје прописане су новчане казне у зависности од врсте извршеног прекршаја и категорије лица које се терети за прекршај. У члану 81. прописане су новчане казне у распону од 100.000 до 500.000 динара за правно лице, односно предузетника које својим радњама омогућава незаконити боравак странца на територији Републике Србије. За исти прекршај одговорно лице у правном лицу може се казнити новчаном казном од 10.000 до 50.000 динара, а казна у истом распону предвиђена је и за прекршај физичког лица из чл. 81. ст. 1. тач. 3). За поновљени прекршај из т. 1) правном лицу и предузетнику се обавезно изриче заштитна мера забране обављања делатности међународног превоза путника у ваздушном, друмском, водном и железничком саобраћају, а за прекршај из т. 2) заштитна мера забране организовања међународних туристичких или пословних путовања. За непријављивање боравка странца приликом пружања услуге смештаја, правно лице и предузетник могу бити кажњени новчаном казном од од 20.000 до 100.000 динара, а одговорно лице у правном лицу казном од 5.000 до 50.000 динара. Уз новчану казну се правном лицу и предузетнику обавезно изриче заштитна мера забране обављања делатности пружања услуге смешта-

42 *Службени гласник РС*, бр. 97/2008.

ја странцима. Према чл. 83. физичко лице које не пријави странца који му је дошао у посету може се казнити новчаном казном од 5.000 до 50.000 динара. За учињене прекршаје из чл. 83. странац може бити кажњен новчано у износу од 10.000 до 50.000, а за прекршаје из чл. 84 у износу од 6.000 до 30.000 динара. Уз казне се за сваки од ових прекршаја може изрећи заштитна мера удаљења странца са територије Републике Србије. За прекршај из чл. 86. странац може бити кажњен новчано у распону од 3.000 до 15.000 динара.

У пракси прекршајних судова најчешћи прекршаји, по одредбама овог закона, јесу непријављивање пружања услуге смештаја странца или непријављивање доласка странца у посету у законом прописаном року, док странци најчешће чине прекршај неподношењем захтева за продужење боравка.

Непријављивање боравка странца у законском року – члан 83. у вези са чланом 75. ст. 1. Закона о странцима

Пример: време извршења прекршаја непријављивања боравка странца

Пресудом прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 31-7999/13 од 26. 2. 2014. године, оглашен је кривим окривљени због прекршаја из чл. 83. Закона о странцима, зато што није пријавио надлежној служби ПУ Ниш боравак странца у року од 24 часа од када му је странац дошао у посету, те је осуђен на новчану казну у износу од 5.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Странац, иначе зет окривљеног, дошао је у Републику Србију 31. 3. 2013. године, преко граничног прелаза Сурчин Београд. Из Србије је отишао у Хрватску 2. 4. 2013. године, одакле се вратио у Србију 5. 4. 2013. године, преко граничног прелаза Батровци. Ове чињенице утврђене су на основу путне исправе странца. Окривљени је пријавио боравак странца надлежној служби МУП-а 17. 4. 2013. године.

Спорна питања. Спорно је време доласка странца у посету окривљеном, што је иначе конститутивно обележје овог прекршаја. У конкретном случају странац је, по казивању окривљеног, дошао код њега по повратку из Хрватске, и то не одмах већ после неколико дана, с обзиром на то да је претходно био у Београду, Новом Саду и Јагодини, како је окривљени навео у својој одбрани. Подносилац захтева није пружио доказ о томе када је странац дошао у посету код окривљеног, што је било неопходно, како би се од тог времена рачунао рок од 24 часа у коме је окривљени био дужан да пријави његов долазак, нити је тај моменат наведен у чињеничном опису прекршаја у поднетом захтеву за покретање прекршајног поступка.

Епилог. У поступку по жалби окривљеног Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 6516/14 од 1. 4. 2014. године, којом је укинуо побијану пресуду како би у поновном поступку суд могао захтевати од

подносиоца захтева да га уреди, тако што ће навести време доласка странца у посету окривљеном, уз достављање доказа о томе, тражио је затим и да подносилац захтева прибави и доказе о кретању странца у Републици Србији, а потом да се на наводе уређеног захтева саслуша окривљени и изведу други неопходни докази ради правилног и потпуног утврђења чињеничног стања.

Коментар. Прекршај се у конкретном случају чини пропуштањем да се радња пријављивања странца надлежном органу изврши у законом прописаном року. Уредан захтев за покретање прекршајног поступка мора да садржи све елементе прописане одредбама ЗОП. У њему морају бити наведени подаци из којих произилазе законска обележја учињеног прекршаја (по материјалном пропису), између осталог и време чињења прекршаја, ако је то конститутивно обележје. Како је у овом случају наведено само време када је окривљени пријавио долазак странца у посету, али не и време када је странац дошао код њега, што је у жалби посебно истакнуто, то је другостепени суд морао да донесе укидајућу одлуку. Поступак је вођен у време важења „старог" ЗОП из 2005. по коме је суд био дужан да утврди материјалну истину и након тога одлучи у предмету и зато је другостепени суд у пресуди, којом је укинуо првостепену, наложио да се тачно утврде чињенице у вези времена доласка странца у посету код окривљеног. Јер, одлучне чињенице се не могу заснивати на претпоставци.

Закон о заштити државне границе

Предмет закона. Законом о заштити државне границе[43] уређује се заштита државне границе, организација и начин вршења заштите.

Појам и радње прекршаја. Поступање противно мерама за заштиту државне границе по одредбама овог закона представља прекршај. Уређивање мера, организације и начина државне границе остварује се контролом прелажења државне границе и обезбеђењем државне границе у циљу обезбеђења неповредивости државне границе, спречавања и откривања кажњивих дела и учинилаца тих дела, заштите живота и здравља људи и животне средине, спречавања илегалне миграције.

Члановима од 64. до 67. прописане су различите радње у зависности од висине прописане казне и категорије лица које може да учини прекршај (правно лице, одговорно лице или физичко лице).

Одговорност. За прекршаје одговарају лица која предузимају радње противне одредбама овог закона санкционисане казненим одредбама чланова 64. до 67.

Санкција. Због значаја заштићеног правног добра, за прекршаје прописане овим законом одређене су високе новчане казне, а за физичко лице је

43 *Службени гласник РС*, бр.97/2008, 20/2015.

алтернативно прописана казна затвора. За прекршај из чл. 64. правном лицу се може изрећи новчана казна од 100.000 до 1.000.000 динара, а одговорном лицу у правном лицу новчана казна од 5.000 до 50.000 динара. У зависности од учињеног прекршаја, физичком лицу може бити изречена новчана казна од 5.000 до 50.000 динара или казна затвора до 30 дана (за прекршај из чл. 65), или од 3.000 до 30.000 динара или казна затвора до 15 дана (чл. 66), док је за најлакши прекршај из чл. 67. прописана новчана казна у фиксном износу од 5.000 динара.

Нелегални прелазак државне границе – члан 65 ст. 1 тач. 1) Закона о заштити државне границе

Пример бр. 1.: примена међународних прописа на учиниоце у статусу избеглица

Пресудом Прекршајног суда у Прешеву, Пр. бр. 465/15-1 од 18. 3. 2015. године, окривљени странац је оглашен одговорним због прекршаја из чл. 84. ст. 1. тач. 1) Закона о странцима, за који му је изречена опомена, и за прекршај из чл. 65. ст. 1. тач. 1) Закона о заштити државне границе, за који му је такође изречена опомена, па је применом чл.42., 45. и 50. ЗОП изречена јединствена опомена и ослобођен је плаћања трошкова прекршајног поступка на основу чл. 145.ЗОП.

Чињенично стање утврђено је само на основу одбране окривљеног и увидом у поднети захтев за покретање прекршајног поступка и прекршајну пријаву.

Неспорне чињенице. Окривљени је прекршаје учинио у стицају - незаконито је ушао у Републику Србију (што одговара прекршају из чл. 84. ст. 1. тач. 1) Закона о странцима), и прешао је државну границу ван места одређеног за прелаз границе (прекршај из чл. 65. ст. 1. тач. 1) Закона о заштити државне границе). Неспорно је такође да је окривљени избеглица из Сирије, подручја у коме се више година води рат.

Спорна питања. Околности под којима је окривљени прекршаје учинио, те које је међународне прописе, чији је потписник и Република Србија, требало применити, с обзиром на то да је окривљени избеглица.

Епилог. У поступку по жалби подносиоца захтева, изјављеној због одлуке о изреченој прекршајној санкцији, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је решење Прж. 5967/15 од 1. 4. 2015. године, којим је побијану пресуду укинуо, јер је, поступајући по службеној дужности, у смислу чл. 272. ЗОП, нашао да је она захваћена апсолутно битном повредом одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 1. тач. 14) (неразумљива изрека), као и из разлога што је при одлучивању у предмету поступајући судија ценио фактичко стање, а да није изводио доказе у циљу утврђивања основа за примену чл. 3. и 4. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (даље ЕК), чл. 4. Протокола бр. 4. уз ЕК, па и чл.6. Закона о азилу.

Коментар. Битна повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 1. тач. 14) ЗОП огледа се у неразумљивој изреци, јер је после навођења чињеничног описа сваког прекршаја и правне квалификације за које је изречена опомена наведено „применом чл. 42., 45. и 50. ЗОП изриче се јединствена казна опомена". Опомена није казна, већ врста прекршајне санкције која се изузетно може изрећи уместо новчане казне. Према чл. 32. ЗОП врсте прекршајних санкција су: казне (новчана, затвор и рад у јавном интересу); казнени поени; опомена; заштитне мере и васпитне мере. Чланом 42. истог закона прописано је које околности суд мора да цени при одмеравању казне, а чл. 45. да се за стицај прекршаја за сваки од учињених прекршаја посебно утврђује казна (затвор или новчана) а потом у ставу 2., по тачкама од 1 – 4 тог члана, како ће се вршити обједињавање посебно утврђених казни. Навођење одредаба из чл. 42. и 45. у изреци пресуде, када се изриче опомена, чине изреку неразумљивом и противречном.

У конкретном предмету окривљени је избеглица из државе у којој траје вишегодишњи грађански рат, одакле је избегао, јер му је живот био угрожен, са нескривеном намером да преко територије Републике Србије оде у Мађарску а одатле у Аустрију где би тражио азил. Као избегло лице из ратом захваћеног подручја има посебан статус према одредбама ЕК, па како је чл. 31. Конвенције из 1951.године и Протокола бр. 4. из 1967. године прописано да се према избеглицама не могу предузимати рестриктивне мере, које су обавезујуће за потписнике, а како је Република Србија потписник тих аката, првостепени суд је био у обавези да најпре утврди околности под којима је окривљени учинио наведене прекршаје, па да у односу на окривљеног поступи у складу са важећим домаћим прописима или наведеним међународним прописима, а можда и према Закону о азилу.

Пример бр. 2.: утврђивање облика кривице

Пресудом Прекршајног суда у Пријепољу, Одељења у Прибоју, 6 -Пр. бр. 5251/16 од 28. 11. 2016.године, оглашена је одговорном окривљена због прекршаја из чл. 65. ст. 1. тач. 1) у вези чл. 10. ст. 2. Закона о заштити државне границе и због прекршаја из чл. 29. ст. 1. тач. 2) у вези чл. 20. ст. 2.Закона о личној карти, учињене тако што је дана 1. 12. 2015. године, у 13:45 часова, на граничном прелазу Увац друмски у Прибоју покушала да пређе државну границу из Републике Србије у Републику Босну и Херцеговину без важеће путне исправе – личне карте, којој је важност истекла 11. 10. 2015.године, и што у законском року од 15 дана од дана истека важности личне карте надлежном органу није поднела захтев за издавање нове личне карте. За учињене прекршаје су јој утврђене новчане казне од по 5.000 динара, па је применом чл. 45. ЗОП осуђена на јединствену новчану казну у износу од 10.000 динара.

Чињенично стање утврђено је на основу признања окривљене, увидом у службену белешку станице Граничне полиције издату дана када је прекршај учињен, као и увидом у фотокопију личне карте издате на име окривљене.

Неспорне чињенице. Неспорне чињенице, које представљају обележја прекршаја који се окривљеној стављају на терет, утврђене су у доказном поступку, а спорних није било.

Епилог. Побијана пресуда донета је у поновном поступку у коме је отклоњена неправилност на коју је указао Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, који је претходну пресуду 6-Пр. бр.8116/15 од 30. 5. 2016. године укинуо, поступајући по жалби окривљене, због битне повреде одредаба прекршајног поступка с обзиром на то да у пресуди није био утврђен облик кривице са којим је окривљена поступала. Поступајући по жалби окривљене на пресуду 6-Пр. бр. 5251/16 од 28. 11. 2016. године другостепени прекршајни суд донео је пресуду којом је жалбу одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио, налазећи да је првостепени прекршајни суд правилно утврдио постојање прекршаја и прекршајне одговорности окривљене. Чланом 10. ст. 2. Закона о државној граници прописано је да се граница може прелазити само са важећом путном исправом или другом исправом прописаном за прелазак државне границе, што подразумева обавезну проверу њене важности пре преласка државне границе, због чега одбрана окривљене да није приметила да је важност личне карте истекла није уважена, сходно чему је оглашена одговорном за оба прекршаја, за које се терети поднетим захтевом за покретање прекршајног поступка.

ПРИВРЕДНИ ПРЕКРШАЈИ

Привреда обухвата производњу и расподелу добара, а поред тога и различите услуге које омогућавају задовољење потреба људи. Баш зато што се привредне делатности остварују не само у производним, него и у услужним секторима (укључујући, на пример, и оне у области културе), законска регулатива којом су прописани привредни прекршаји је веома обимна. У поређењу са другим областима, у којима се прописују прекршаји, област привреде регулише највећи број закона, али су у пракси привредни прекршаји, у односу на прекршаје из других области, пре свега из области саобраћаја, знатно мање заступљени, јер се релативно ретко подносе захтеви за покретање прекршајног поступка. Према томе, слабо изражена активност овлашћених подносилаца утиче на структуру предмета о којима у пракси одлучују прекршајни судови.

Појам привредних прекршаја и извори прекршајног права. Ова група прекршаја обухвата повреде прописа из различитих сектора привреде. Прекршаји који се тичу примарног сектора привреде (пољопривреда, шумарство,

лов и риболов) предвиђени су у прописима о: искоришћавању пољопривредног земљишта, комасацији и аронdацији; агротехничким мерама; пољским штетама; заштити биља од болести и штеточина; семену, садном материјалу и дувану; алкохолним и безалкохолним пићима; сточарству; здравственој заштити животиња; слатководном рибарству; ловству; шумској крађи и у другим прописима о шумарству. Секундарни сектор привреде (индустрија, грађевинарство и производно занатство), а тиме и прекршаји у том сектору, регулисани су прописима о: водопривреди; грађевинарству; електропривреди; занатству (укључујући и оне који регулишу цене у занатству). Терцијарни привредни сектор (услужно занатство, саобраћај, трговина, угоститељство и стамбене и комуналне делатности) регулишу прописи о домаћој радиности и другим делатностима сличним привреди, други прописи о занатству, прописи о саобраћају (железничком, речном и језерском, ваздушном, друмском), о путевима, системима веза. Ту спадају и прописи о: унутрашњој трговини, ценама у тој трговини, спољној трговини, ценама у спољној трговини, угоститељству и туризму, ценама у угоститељству и туризму, урбанизму, комуналној делатности, стандардима, квалитету производа, жиговима и заштитним знацима и други.

Закон о ветеринарству

Предмет закона. Законом о ветеринарству[44] уређује се заштита и унапређење здравља и добробити животиња, утврђују се заразне болести животиња и мере за спречавање појаве, откривање, спречавање, ширење, сузбијање и искорењивање заразних болести животиња и болести које се са животиња могу пренети на људе, ветеринарско-санитарна контрола и услови за производњу и промет животиња, производа животињског порекла, хране животињског порекла, хране за животиње, као и услови за обављање ветеринарске делатности (чл. 1.).

Појам и радње прекршаја. Свако поступање противно мерама за спречавање појаве, откривање, спречавање, ширење, сузбијање и искорењивање заразних болести животиња и болести које се са животиња могу пренети на људе је противправно понашање које се, овим законом, одређује као прекршај, ако није прописано као кривично дело (чл. 154. и 155.), или као привредни преступи (чл. 156, 157).

Различите радње прекршаја и казне за њих, одређене су члановима 158. (прекршаји правних лица и одговорног лица у правном лицу), 159. (прекршаји предузетника) и 160. (прекршаји физичких лица) Закона о ветеринарству. Прекршаји могу да се изврше чињењем или нечињењем, у зависности од законом прописане обавезе.

44 *Службени гласник РС*, бр. 91/05, 30/10, 93/2012.

Одговорност. За прекршаје по одредбама овог закона могу да одговарају правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник и физичко лице.

Санкција. За прекршаје учињене по одредбама овог закона прописане су новчане казне. Према чл. 158. привредно друштво или друго правно лице може се казнити новчаном казном у распону од 100.000 до 1.000.000 динара, док је распон новчане казне за одговорно лице у правном лицу од 10.000 до 50.000 динара. Предузетнику се може изрећи новчана казна у распону од 10.000 до 500.000 динара (чл. 159.), а физичком лицу од 5.000 до 50.000 динара (чл. 160.).

Невођење евиденције о премештању и промету грла – чл. 160. ст. 2 у вези са чланом 158. ст. 1. тач. 1) и чл. 6. ст. 1. тач. 8)

Пример бр. 1.: непотпуно утврђено чињенично стање

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, 1 Пр. бр. 194/15 од 16. 3. 2015. године, због прекршаја из чл. 160. ст. 2. у вези са чл. 158. ст. 1. тач.1) и чл. 6. ст. 1. тач. 8) Закона о ветеринарству оглашен је кривим окривљени, зато што на свом пољопривредном газдинству није водио евиденцију о премештању и промету грла ради праћења њиховог кретања, јер за грло обележено ушном маркицом, које је са фарме вратио на имање у јануару месецу 2013. године није спровео прописану законску процедуру при доласку грла на имање (тј. нема документацију о томе), што је утврђено контролом вршеном 30. 12. 2014. године. За учињени прекршај окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 5.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 600 динара.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је окривљени, неутврђеног датума, краву са ушном маркицом продао фарми и предао уз њу пратећу документацију, а потом је откупио и вратио на своје пољопривредно газдинство јануара месеца 2013. године.

Спорна питања. У поступку није утврђено да ли окривљени није водио евиденцију о премештању и промету грла ради праћења њиховог кретања или је није имао у време вршења инспекцијске контроле. Те радње су наведене у чињеничном опису прекршаја и у изреци побијане пресуде, па је у том смислу требало изводити доказе у поступку и од подносиоца захтева затражити да захтев уреди тако што ће јасно определити чињенични опис прекршаја за који се окривљени терети.

Епилог. Поступајући по жалби браниоца окривљеног, изјављеној из свих законских разлога, и по службеној дужности, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржс. 12362/15 од 30. 6. 2015. године, којом је побијану пресуду укинуо због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 1. тач. 14) ЗОП.

Коментар. Чланом 6. ст. 1. тач. 8) Закона о ветеринарству прописано је да су власници и држаоци животиња дужни да воде регистар на газдинству и евиденцију о куповини и продаји животиња, њиховом премештању и промету ради праћења њиховог кретања. С обзиром на то да је окривљени најпре краву продао фарми, а после извесног времена је откупио, у овом предмету је било неопходно, ради правилног утврђивања чињеничног стања и доношења законите одлуке, утврдити да ли је фарма поседовала одговарајућу документацију, да ли је окривљени ту документацију предао фарми при продаји краве и да ли је фарма, као продавац, уз краву предала пратећу документацију окривљеном.

Пример бр. 2: Радње прекршаја предвиђене когентним нормама

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу, Одељења у Куршумлији, Пр. бр. 4467/12 од 5. 7. 2013. године, оглашен је кривим окривљени због прекршаја из чл. 160. ст. 2. у вези чл. 156. ст. 1. тач. 4) и чл. 55. и због прекршаја из чл. 160. ст. 2. у вези чл. 158. ст. 1. тач. 1) и чл. 6. ст. 1. тач. 8) Закона о ветеринарству, учињених тако што није омогућио спровођење Програма мера, јер није вакцинисао два пса против беснила, и што није водио евиденцију о куповини и продаји животиња ради праћења њиховог кретања, иако се бави узгојем и прометом домаћих животиња. За учињене прекршаје су му утврђене новчане казне од по 5.000 динара, па је применом чл. 42. ст. 1. и ст. 2. тач. 2) ЗОП осуђен на јединствену новчану казну у износу од 10.000 динара и обавезан на плаћање трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Окривљени је доставио писану одбрану у којој се делимично изјашњава на наводе поднетог захтева, и то само у односу на прекршај из чл. 156. ст. 1. тач. 4), док је поступајући судија његову одговорност за прекршај из чл. 158. ст. 1. тач.1) утврдио на основу приложених записника о контроли од 13. 11. и 14. 11. 2012. године, које је окривљени потписао без примедбе, а у којима је наведено шта је све контролисано и утврђено.

Неспорне чињенице. Окривљени није вакцинисао псе против беснила, нити је водио регистар животиња на газдинству и евиденцију о куповини и продаји животиња, њиховом премештању и кретању ради праћења њиховог кретања.

Епилог. Поступајући по жалби окривљеног, којом не оспорава прекршај из чл. 156. ст. 1. тач. 4), већ само наводи разлоге због којих није вакцинисао псе против беснила, док се у односу на прекршај из чл. 158. ст. 1. тач.1) не изјашњава, другостепени Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 17318/13 од 17. 9. 2013. године којом је побијану пресуду потврдио, а жалбу одбио као неосновану.

Коментар. Чланом 55. Закона о ветеринарству прописано је да су власници и држаоци животиња дужни да омогуће Програм мера, а чл. 56. истог

закона да ветеринарске станице и ветеринарске амбуланте врше вакцинацију паса и мачака у складу са Програмом мера и издају потврду о вакцинацији против беснила власнику, односно држаоцу паса и мачака и о томе воде евиденцију. Чланом 6. ст. 1. тач. 8) Закона о ветеринарству прописано је да су власници и држаоци животиња дужни да воде регистар на газдинству и евиденцију о куповини и продаји животиња, њиховом премештању и промету ради праћења њиховог кретања. Обавезујуће је поступање по наведеним законским одредбама у којима је садржана тзв. когентна императивна норма, па стога није било основа за другачије одлучивање ни првостепеног ни другостепеног суда. За ове прекршаје прописане су новчане казне од 5.000 до 50.000 динара. Окривљеном су утврђене у минималном износу.

Закон о енергетици

Предмет закона. Закон о енергетици из 2004. године[45] престао је да важи даном почетка примене Закона о енергетици донетим 2014. године[46]. И једним и другим законом, у члану. 1. одређено је да се овим законом уређују циљеви енергетске политике и начин њеног остваривања, услови за поуздану, сигурну и квалитетну испоруку енергије и енергената и услови за сигурно снабдевање купаца, заштита купаца енергије и енергената, услови и начин обављања енергетских делатности, услови за изградњу нових енергетских објеката, статус и делокруг Агенције за енергетику Републике Србије, коришћење обновљених извора енергије, подстицајне мере и гаранција порекла, начин организовања и функционисања тржишта електричне енергије, природног гаса и нафте и деривата нафте, права и обавезе учесника на тржишту, успостављање својине на мрежама оператора система, као и надзор над спровођењем овог закона.

Појам и радње прекршаја. Свако поступање противно основним циљевима наведеног закона под одређеним околностима је прописано као прекршај, осим ако не задовољава обележја неког од привредних преступа, прописаних у чл. 389. Закона о енергетици. Чланом 390. и 391. прописане су различите радње прекршаја у зависности од категорије лица које може да одговара за прекршаје, као и од висине прописане новчане казне.

Одговорност. За прекршај може одговарати енергетски субјект, друго правно лице, одговорно лице у енергетском субјекту, односно другом правном лицу, предузетник и физичко лице. Према значењу законских израза (чл. 2. ст. 1. тач. 22) енергетски субјект је правно лице, односно предузетник који обавља једну или више енергетских делатности из члана 16. овог закона.

45 *Службени гласник РС*, бр. 84/2004.
46 *Службени гласник РС*, бр. 145/2014.

Санкција. Чланом 390. ст. 1. прописано је да ће се енергетски субјект, односно друго правно лице казнити новчаном казном од 500.000 до 2.000.000 динара ако учини неки од прекршаја из става 1. тач. 1) до 16) овог члана, а ставом 2. истог члана да ће за за исте прекршаје казнити одговорно лице у енергетском субјекту, односно другом правном лицу новчаном казном од 50.000 до 100.000 динара. Чланом 391. ст. 1. прописана је новчана казна за предузетника од 10.000 до 500.000 динара ако учини неки од прекршаја из тач. 1) до 14) овог члана, а ставом 2. истог члана новчана казна за физичко лице од 5.000 до 50.000 динара ако учини неки од прекршаја из тач.1) до 15) става 2.истог члана. Новчаном казном од 10.000 до 50.000 може се казнити и одговорно лице из чл. 132. и 280. које учини прекршај.

Неомогућавање приступа мерним уређајима, инсталацијама и месту прикључка – чл. 391. ст. 1. тач. 11) у вези чл. 204. ст. 1. и чл. 308. ст. 1 . и 2. Закона о енергетици

Пример: тумачење радње неомогућавања приступа мерним уређајима

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 11-878/11 од 25. 2. 2011. године, оглашен је кривим окривљени за прекршај из чл. 162. ст. 1. тач. 1) у вези чл. 62. Закона о енергетици из 2004. *(одговара прекршају из чл. 391. ст. 1. тач. 11) у вези чл. 204 .ст. 1. и чл. 308. ст. 1 и 2. Закона о енергетици из 2014. - примедба аутора*), за који је осуђен на новчану казну у износу од 5.000 динара и обавезан на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 500 динара.

Чињенично стање у прекршајном поступку утврђено је испитивањем окривљеног и увидом у записник достављен од стране подносиоца уз захтев за покретање прекршајног поступка.

Неспорне чињенице. Неспорно је да окривљени дана 24. 11. 2010. године није дозволио овлашћеним лицима Електродистрибуције приступ мерном инструменту. Овлашћена лица су дошла у његову кућу са налогом да обуставе испоруку електричне енергије због дуга, који је износио око 100.000 динара.

Епилог. Незадовољан првостепеном пресудом окривљени је изјавио жалбу из свих законом предвиђених разлога, са предлогом да се побијана пресуда укине или преиначи у ослобађајућу, с обзиром на то да раднике Електродистибуције није вређао, нити их је физички спречавао да изврше обуставу електричне енергије, те да није учинио прекршај за који се терети. Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, донео је 19. 7. 2011. године пресуду бр. 13372/11 којом је жалбу одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Одредбом чл. 62. Закона о енергетици из 2004., који је био у примени у време чињења прекршаја и одлучивања у предмету (исто као и одредбом чл. 308. ст. 1. важећег Закона о енергетици из 2014.), прописано је да

је купац дужан да омогући овлашћеним лицима оператора система приступ мерним уређајима и инсталацијама, као и месту прикључка ради очитавања, провере исправности, отклањања кварова, замене, одржавања и контроле исправности мерних и других уређаја са мерним орманима, уређајима мерног места и обуставе испоруке енергије. Другостепени прекршајни суд жалбу окривљеног није уважио, јер спречавање приступа овлашћеним службеним лицима мерном уређају не значи обавезну примену физичке силе или вређање службених лица, која поступају по налогу оператора система: довољно је да се вербално, речима да се не дозвољава искључење из система, онемогући овлашћеним лицима приступ мерном уређају и инсталацијама.

Закон о туризму

Предмет закона. Законом о туризму[47] уређују се: услови и начин планирања и развоја туризма, туристичке организације за промоцију туризма; туристичке агенције, угоститељска делатност, наутичка делатност, ловнотуристичка делатност, услуге у туризму, такса и пенали у туризму, Регистар туризма и друга питања од значаја за развој и унапређење туризма (чл. 1.).

Појам и радње прекршаја. Активности које су противне члану 1. овог закона представљају прекршаје. Члановима од 124. до 129а прописане су различите радње санкционисане одредбама овог закона као прекршаји, у зависности од висине прописане казне и категорије лица које може да одговара за прекршај по овом закону.

Одговорност. Одговорност за прекршаје по одредбама овог законе сносе правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник и физичко лице.

Санкција. Казненим одредбама прописане су казне за учиниоце прекршаја: за правно лице новчана казна од 100.000 до 800.000 динара, за одговорно лице у правном лицу новчана казна од 5.000 до 30.000 динара, за предузетника новчана казна од 80.000 до 500.000 динара, за физичко лице новчана казна од 50.000 до 150.000 динара. Одредбама чл.128. и 129. прописане су новчане казне у фиксном износу за правно лице од 50.000 динара, за одговорно лице у правном лицу и за физичко лице од 10.000 динара, и за предузетника од 40.000 динара.

Неиспуњавање минималних санитарно-хигијенских услова – чл. 125. ст. 1. тач. 19). Закона о туризму

Пример бр. 1.: Накнадно отклањање неправилности не искључује прекршај

Пресудом Прекршајног суда у Зајечару, Одељења у Сокобањи, Пр. бр. 12-5378/12 од 9. 5. 2013. године, оглашени су кривим окривљено правно лице,

47 *Службени гласник РС,* бр. 36/09, 88/10, 99/11, 93/12 и 84/15.

са седиштем у Крушевцу, због прекршаја из чл. 125. ст. 1. тач. 19) Закона о туризму, и окривљено одговорно лице у правном лицу, због прекршаја из чл. 125. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 19) истог закона и осуђени су на новчане казне и то: окривљено правно лице у износу од 100.000 динара а окривљено одговорно лице у износу од 10.000 динара. Према изреци пресуде, правно лице и одговорно лице у њему су одговорни за прекршај зато што угоститељски објекат у Сокобањи, који послује у саставу окривљеног правног лица не испуњава прописане минималне техничке услове за обављање угоститељске делатности, с обзиром на то да у тоалету за госте на две WC кабине не постоје направе за закључавање а у предпростору истог тоалета могућа је употреба само текуће хладне али не и топле воде, што је утврђено контролом вршеном 4. 8. 2012.године.

Неспорне чињенице. Неспорне чињенице утврђене су на основу записника о извршеном надзору, као и на основу признања окривљених.

Епилог. У поступку по жалби окривљених, изјављеној због одлуке о казни, са предлогом да се побијана пресуда преиначи и уместо казне изрекне опомена, Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж.13283/13 од 10. 7. 2013. године којом је жалбу одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Противно одредбама Закона о туризму, које се односе на испуњеност минималних техничких и санитарно-хигијенских услова за обављање угоститељске делатности, окривљени су у објекту, који послује у саставу правног лица, обављали угоститељску делатност, па стога жалбени навод да су одмах након контроле отклонили утврђене недостатке, што је накнадном контролом од стране републичког туристичког инспектора утврђено, није био од утицаја на другачије одлучивање. Међутим, ту околност је првостепени суд ценио при одлучивању о казни и окривљенима изрекао минималне новчане казне, јер су се на то позивали и у својој одбрани а што су навели и у жалби.

Недржање решења о регистрацији привредне делатности – чл. 129. став 1. тач. 4) у вези чл. 62. ст. 1. тач. 3) Закона о туризму

Пример: обавеза држања решења о упису у АПР у објекту

Пресудом Прекршајног суда у Параћину, 4 Пр. бр. 1693/15 од 31. 10. 2016. године, окривљена је оглашена је одговорном због прекршаја из чл. 129. ст. 3. у вези става 1. тач. 4) Закона о туризму, јер у својој угоститељској радњи у Доњој Мутници, не држи решење о упису радње у Регистар привредних субјеката код Агенције за привредне регистре Републике Србије, што је утврђено контролом вршеном дана 20. 10. 2015. године, у 15:40 часова. За учињени прекршај осуђена је на новчану казну у износу од 40.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је на основу писане одбране окривљене, саслушања поступајућег туристичког инспектора, у својству сведока, и увидом у записник о извршеној контроли.

Неспорне чињенице. У моменту контроле у угоститељској радњи окривљене није било решења о упису радње у Регистар привредних субјеката код Агенције за привредне регистре Републике Србије, тако да оно није стављено на увид надлежном инспектору на његов захтев.

Епилог. Поступајући по жалби окривљене, као и њеног браниоца Прекршајни апелациони суд, Одељење у Крагујевцу, донео је пресуду Прж. 24868/16 од 20. 7. 2017. године, којом је жалбе одбио као неосноване а побијану пресуду потврдио. У жалби је било истакнуто да првостепени суд није уважио правилно одбрану окривљене да су подаци о регистрацији јавно доступни и да као такви представљају опште познату чињеницу, која се према позитивним прописима не доказује, те је доступна и инспектору који је увидом у сајт Агенције за привредне регистре могао да изврши увид у решење.

Коментар. Чланом 62. ст. 1. тач. 3) Закона о туризму прописано је да је угоститељ дужан да се евидентира у Регистру туризма и да у сваком пословном простору, односно месту пословања у ком обавља угоститељску делатност држи решење о упису у одговарајући регистар, као и уверење о евидентирању у Регистру туризма, док је чланом 129. ст. 1. тач. 3) прописана новчана казна за правно лице које поступи противно чл. 62. ст. 1. тач. 3) а ставом 3. истог члана прописана је новчана казна за предузетника који поступи противно чл. 62. ст. 1. тач. 3), што одбрану окривљене, као и њену жалбу и жалбу браниоца, које су исте садржине као и писана одбрана окривљене, чини неоснованим.

Непридржавање истакнутих цена – члан 128. ст. 1. тач. 6. Закона о туризму

Према сада последњим изменама Закона о туризму из 2015. године, санкција за овај прекршај, за предузетника, прописана је чланом 128. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 6) а диспозитивна норма по којој је угоститељ дужан да се придржава истакнутих, односно на другом месту објављених цена је предвиђена у члану 62. ст. 1. тач. 7). Новчана казна је прописана у фиксном износу, и то 50.000 динара за правно лице (став 1.). а за предузетника – 40.000 динара (став 3).

Пример бр. 3.: значај неистицања степена кривице окривљене у изреци пресуде

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр.бр.17-31964/10 од 31. 3. 2011. године, окривљена, предузетник из Ниша, оглашена је кривом због прекршаја из чл. 127. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 8) Закона о туризму из 2010. године, за који јој је применом чл. 44. ст. 2. ЗОП, изречена опомена, јер се у објекту, у коме пружа услуге смештаја, није придржавала цене за једнокреветну собу према ценовнику истакнутом на пулту рецепције, што је утврђено контролом вршеном 23. 3. 2010. године.

Епилог. Против ове пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљене из свих законских разлога, али пре свега због неразумљиве изреке, јер у чињеничном опису прекршаја није наведен степен кривице са којим је окривљена поступала, као и због неправилно утврђеног чињеничног стања. Ову жалбу је Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 18662/11 од 25. 8. 2011. године одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Овај пример је наведен пре свега због позивања жалиоца на чл. 2. тада важећег ЗОП из 2005., којим је прекршај био дефинисан као противправна скривљено извршена радња која је прописом надлежног органа одређена као прекршај, из чега је закључио да у изреци пресуде, у чињеничном опису прекршаја мора да се наведе облик кривице као обавезан елемент постојања прекршаја у питању. Одредбом чл.19. ст. 2. тада важећег ЗОП, као и одредбом чл. 20. ст. 1. ЗОП из 2013. године прописано је да је за постојање кривице, односно одговорности довољан нехат учиниоца прекршаја ако прописом о прекршају није одређено да ће се казнити само ако је прекршај учињен са умишљајем. У конкретном предмету материјални пропис, којим је предвиђен прекршај који се окривљеној ставља на терет, не садржи овакву одредбу па стога навођење облика кривице у изреци пресуде у чињеничном опису прекршаја није било од значаја за утврђивање постојања прекршајне одговорности окривљене. Облик кривице је првостепени суд навео у образложењу одлуке о прекршајној санкцији. По одредбама ЗОП из 2013. године појам прекршаја не садржи у себи кривицу као битан елемент појма прекршаја, што не значи да првостепени судија нема обавезу да у образложењу пресуде, и то у делу одлуке о изреченој прекршајној санкцији, наведе облик кривице, јер га на то обавезује чл. 20. и чл. 42. ЗОП, којим је прописано које све околности суд мора да узме у обзир при одмеравању казне, па и степен одговорности окривљеног. Уколико нема кривице нема ни прекршајне одговорности физичког лица.

Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју

Предмет закона. Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју[48] уређују се врсте подстицаја, начин коришћења подстицаја, Регистар подстицаја у пољопривреди и руралном развоју, као и услови за остваривање права на подстицаје у пољопривреди и руралном развоју (чл. 1.). Према члану 3. Закона врсте подстицаја су: директна плаћања, подстицаји мерама руралног развоја, посебни подстицаји и кредитна подршка.

Радње прекршаја. Као радње прекршаја предвиђена су поступања супротна Закону и то: ненаменско коришћење подстицаја, неисплата премија за млеко кориснику премија, непоступање по решењу пољопривредног инспектора и нечување прописане документације у року од пет година у складу са чланом 10. ст. 1. тач. 5.

48 *Службени гласник РС*, бр.10/2013, 14/2014, 103/2015 и 101/2016.

Одговорност. Одговорност за прекршаје по одредбама овог закона могу да сносе правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник и физичко лице. Прекршај ненаменског коришћења средстава подстицаја могу учинити корисници подстицаја: пољопривредна газдинства, породична пољопривредна газдинства уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, јединице локалне самоуправе, као и друге организације и физичка лица (у смислу члана 5. Закона).

Санкција. Прекршајне санкције прописане су члановима од 50. до 52. За прекршај правног лица може се изрећи новчана казна у распону од 300.000 до 1.500.000 динара, а за прекршај одговорног лица у правном лицу у распону од 20.000 до 100.000 динара. Новчана казна за прекршај предузетника износи од 100.000 до 500.000 динара, док физичко лице може бити кажњено казном у распону од 10.000 до 100.000 динара.

Ненаменско коришћење средства подстицаја – чл. 52. ст. 1. тач. 4) у вези чл. 10. ст. 1. Закона о подстицајима у пољопривредном и руралном развоју

Пример: трајни прекршај

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, Одељења у Медвеђи, 13 Пр. бр. 8069/14 од 27. 1. 2015. године оглашена је одговорном окривљена због прекршаја из чл. 52. ст. 1. тач. 4) у вези чл. 10. ст. 1. Закона о подстицајима у пољопривредном и руралном развоју, учињених тако што је ненаменски користила средства добијена 2013. и 2014. по основу права на основне подстицаје у биљној производњи (у износу од 42.000 динара у 2013. години и 103.087,20 динара у 2014. години). За учињене прекршаје су јој утврђене новчане казне од по 10.000 динара, па је применом чл. 42. ст. 1. и ст. 2. тач. 2) ЗОП осуђена на јединствену новчану казну у износу од 20.000 динара.

Неспорне чињенице. Неспорне чињенице су да окривљена добијена средства није користила наменски, односно у време извођења пољопривредних радова у 2013. и 2014. години, што у доказном поступку није оспорила.

Епилог. Окривљена је изјавила жалбу на првостепену пресуду због наступања апсолутне застарелости за вођење прекршајног поступка, наводећи да је прекршај учињен 25. 7. 2013. године, а да је прекршајни поступак покренут 12. 9. 2014. године. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 2980/15 од 26. 2. 2015. године, којом је одбио жалбу као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Другостепени прекршајни суд донео је потврђујућу пресуду поводом жалбе окривљене, јер је испитујући основаност жалбених навода, као и списе предмета, утврдио да је окривљена била у трајном прекршају, који је откривен даном вршења контроле од стране надлежног инспектора 11. 9.

2014. године. Тај дан се сматра даном чињења прекршаја, у складу са правним ставом број 3 Вишег прекршајног суда од 22. 3. 2010. године: када постоји стална обавеза на чињење, време извршења прекршаја се везује за дан откривања прекршаја, а од тог дана почиње да тече и рок застарелости покретања прекршајног поступка. Захтев за покретање поступка је поднет 12. 9. 2014. године, а поводом тог захтева, прекршајни поступак покренут решењем 11. 11. 2014. године. Рок застарелости гоњења према члану 84. ст. 1. ЗОП рачуна се од дана извршења прекршаја, а то је 11. 9. 2014., а не 25. 7. 2013. како се наводи у жалби окривљене. Окривљена није оспорила да добијена средства није користила наменски, односно у периоду извођења пољопривредних радова, на шта је била у обавези по основу закљученог уговора за директна плаћања у циљу подстицаја биљне производње.

Закон о трговини

Предмет закона. Законом о трговини[49] уређују се услови и начин за обављање и унапређење трговине на јединственом тржишту Републике Србије, као и заштита тржишта, заштита од непоштене тржишне утакмице и надзор. Трговина се врши под условима и на начин уређен овим законом и другим прописима којима се уређују промет робе и услуга, као и добрим пословним обичајима и пословним моралом (чл. 1.).

Појам и радње прекршаја. Прекршајем у смислу одредаба овог закона сматра се свако поступање које је противно условима и начину којима се уређује трговина. Различите су радње прекршаја (чињења и нечињења) које су одређене овим законом, што зависи од категорије лица које може да одговара за прекршај. Примера ради, прекршај се чини пропуштањима извршења обавеза (на вођење евиденције, истицање цена, истицање пословног имена, радног времена и слично) или, активном радњом, обављањем трговинске делатности супротно законским правилима (личним нуђењем, ван продајног објекта, односно места и слично).

Одговорност. Одговорни за прекршаје из Закона о трговини могу бити правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник и физичко лице.

Санкција. Члановима од 74. до 76. прописане су новчане казне које се могу изрећи учиниоцима прекршаја: правном лицу се може изрећи новчана казна од 100.000 до 2.000.000 динара у зависности од врсте извршеног прекршаја, одговорном лицу у правном лицу, као и физичком лицу може се изрећи новчана казна од 5.000 до 150.000 динара, а предузетнику новчана казна од 10.000 до 500.000 динара. За прекршаје из члана 75. правном лицу се, поред казне, може изрећи заштитна мера забране обављања одређене делатности у тра-

49 *Службени гласник РС*, бр. 53/2010 и 10/2013.

јању од шест месеци до две године, као и заштитна мера јавног објављивања пресуде, одговорном лицу у правном лицу може се одредити заштитна мера забране вршења одређених послова у трајању од три месеца до једне године а предузетнику и заштитна мера забране вршења одређене делатности у трајању од шест месеци до две године. За прекршаје из члана 76. физичком лицу, уз казну, може бити одређена забрана вршења одређене делатности у трајању од шест месеци до две године.

Обављање промета робе/услуга без својства трговца – члан 76. ст. 1. тач. 1) Закона о трговини

Пример: трговинска делатност обухвата и превоз робе намењене продаји

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу, 4 Пр. бр. 2924/14 од 4. 2. 2015. године, на основу чл. 250. ст. 1. тач. 1) ЗОП, окривљени је ослобођен од одговорности за прекршај из члана 76. ст. 1. тач. 1) Закона о трговини, зато што је дана 21. 8. 2014. године, у пртљажнику тућег путничког возила на путу у Малој Плани, општина Прокупље, превозио 22 кг резаног дувана намењеног продаји крајњем потрошачу. Првостепени суд је донео ослобађајућу пресуду сматрајући да дело за које се терети окривљени по пропису није прекршај.

У спроведеном поступку саслушан је окривљени и изведени су докази које је пружио подносилац захтева.

Неспорне чињенице. Контролом вршеном од стране надлежног инспектора, као и доказима који су изведени у поступку, утврђено је да је окривљени, на дан контроле, затечен у превозу 22 кг резаног дувана, са нескривеном намером да га прода крајњем потрошачу.

Епилог. Против побијане пресуде подносилац захтева је изјавио жалбу оспоравајући њену правилност због погрешне примене материјалног права. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, решењем Прж. 3387/15 од 19. 3. 2015. године усвојио је жалбу и побијану пресуду укинуо због битне повреде из чл. 264. ст. 1. тач. 6) ЗОП.

Коментар. Чланом 2. ст. 1. тач. 1) Закона о трговини промет робе се дефинише као скуп свих основних и помоћних пословних активности у вези са набавком и продајом робе и услуга, сходно чему превоз робе спада у те активности, односно део је промета. Првостепени суд је у образложењу своје пресуде цитирао наведену одредбу Закона о трговини и неспорно утврдио да је окривљени 22 кг резаног дувана превозио са намером да га прода крајњем потрошачу, али је погрешно закључио да радња за коју се окривљени терети није прекршај само зато што законодавац није посебно санкционисао превоз робе као део промета, у чему се огледа битна повреда због које је побијана пресуда укинута.

ФИНАНСИЈЕ И ЦАРИНА

Државна делатност која обухвата прикупљање, чување и расподелу новчаних средстава ради остваривања одређених финансијских, социјалних, економских, културних и других циљева, подведена је под ознаку 05.

Прекршаје из области финансија чине повреде прописа о порезима; повреде прописа о књиговодству; повреде прописа о друштвеном књиговодству; повреда девизних прописа; повреда царинских прописа; друге повреде прописа из области финансија.

Извори прекршајног права. Бројни су закони којима се регулише пореска материја: Закон о буџетском систему[50], Закон о пореском поступку и пореској администрацији[51], Закон о акцизама[52], Закон о порезу на добит правних лица[53], Закон о порезу на доходак грађана[54], Закон о порезима на имовину[55], Закон о порезу на додату вредност[56]. Свим овим законима одређује се порез као део дохотка или имовине који држава на основу власти одузима од физичких и правних лица за покриће својих расхода а да при том не врши неку непосредну противчинидбу. Ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији 2013. године престале су да важе одредбе, међу њима и казнене, из појединих тада важећих закона и то: из чл. 60. и 60а Закона о порезу на додату вредност, чл. 41-45. Закона о акцизама, чл. 44. Закона о порезима на имовину, чл. 112- и 113. Закона о порезу на добит правних лица, чл. 166-168. Закона о порезу на доходак грађана, чл. 72-74а Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање, чл. 28. Закона

50 *Службени гласник РС*, бр. 54/09, 73/2010, 101/2011, 101/2012, 62/2013, 63/2013 – испр., 108/2013, 142/2014, 48/2015 – др. закон, 103/2015, 99/2016.

51 *Службени гласник РС,* бр. 80/2002, 84/2002, 23/2003, 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005 – др. закон, 62/2006- др. закон, 63/2006- испр. др. закона, 61/2007, 20/2009, 72/2009 – др. закон, 53/2010, 101/2011, 2/2012 , 93/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014, 105/2014, 91/2015, 112/2015, 15/2016, 108/2016.

52 *Службени гласник РС*, бр. 22/2001,73/2001, 80/2002, 43/2003, 72/2003, 43/2004, 55/2004, 135/2004, 46/2005, 101/2005, 61/2007, 5/2009, 31/2009, 101/2010, 43/2011, 101/2011, 6/2012, 43/2012, 76/2012, 93/2012, 119/2012, 8/2013, 47/2013, 4/2014, 68/2014, 142/2014, 4/2015, 5/2015,55/2015, 103/2015, 5/2016, 108/2016, 7/2017.

53 *Службени гласник РС*, бр. 25/2001, 80/2002, 80/2002 – др. закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012,47/2013, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 91/2015, 112/2015.

54 *Службени гласник РС*, бр. 24/2001, 80/2002, 135/2004, 62/2006, 65/2006, 31/2009, 44/2009, 18/2010, 50/2011, 91/2011 – одлука УС, 7/2012, 93/2012, 114/2012 – одлука УС, 8/2013, 47/2013, 6/2014, 57/2014 – др. закон, 5/2015, 112/2015, 5/2016, 7/2017.

55 *Службени гласник РС*, бр. 26/2001, *Службени лист СРЈ*, бр. 42/202 – одлука СУС, *Службени гласник РС,* бр. 80/2002, 80/2002 – др. закон, 135/2004, 61/2007, 5/2009, 101/2010, 24/2011, 78/2011, 57/2012 – одлука УС, 47/2013, 68/2014 – др. закон.

56 *Службени гласник РС*, бр. 84/2004, 86/2004, 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 6/2014, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 5/2015, 83/2015, 5/2016, 108/2016, 7/2017.

о порезима на употребу, држање и ношење добара и чл. 12. Закона о порезу на премије неживотних осигурања. Тако су порески прекршаји обједињени у Закону о пореском поступку и пореској администрацији (ЗППА) у члановима 176б.,177., 178а, 178б, 179, 180, 180а и 181. Поред прекршаја из ЗППА, због дугих рокова застарелости пореских прекршаја, ипак, у примени се могу наћи поједини закони којима су ти прекршаји били прописани у време покретања и вођења прекршајног поступка.

Закон о пореском поступку и пореској администрацији

Предмет закона. Законом су уређени порески поступак, права и обавезе пореских обвезника, регистрација пореских обвезника и прописани пореска кривична дела и прекршаји. ЗППА такође уређује управне поступке у вези обављања мењачких послова и контроле девизног пословања и послове државне управе у области игара на срећу. Законом је утврђена надлежност и организација Пореске управе, која је задужена за надзор над применом закона.

Појам прекршаја. Порески прекршаји су неподношење пореске пријаве, необрачунавање и неплаћање пореза, пријављивање мањих износа пореза, давање нетачних података у пореској пријави, порески прекршаји пореских обвезника, порески прекршаји пореских посредника и других пореских дужника, порески прекршаји правних лица, одговорних лица и предузетника у области мењачких послова, порески прекршаји правних лица и одговорних лица у области игара на срећу, прекршаји одговорних лица у Пореској управи.

У члану 176б ЗППА прави се разлика између тзв. општих прекршаја правних лица и предузетника, који се чине кршењем пореских обавеза регулисаних пореским законима, прекршаја прописаних у посебним законима и прекршајних одредби садржаних искључиво у ЗППА (посебни прекршаји). Општи порески прекршаји предвиђени су у одредбама чланова од 177. до 178б ЗППА, док су посебни порески прекршаји прописани у члановима од 179. до 182б.

Радње прекршаја. Радња прекршаја је противправно чињење или нечињење одговарајућег субјекта (пореског обвезника, пореских посредника и других пореских дужника па и одговорних лица у Пореској управи) предвиђени као прекршај у ЗППА.

Радње тзв. општих пореских прекршаја су разврстане у четири групе: неподношење и неблаговремено подношење пореске пријаве, необрачунавање, неплаћање и неблаговремено плаћање пореза (чл.177.), пријављивање мањих износа пореза и давање нетачних података у пореској пријави (чл.178.), недостављање документације уз пореску пријаву, евиденционих пријава и захтева, обавештења, докумената и других података (чл.178а), поступање супротно правилима пословања прописаних пореским законом (чл.178в). Поред тога, поступања супротна конкретним законским одредбама овог Закона предвиђена су као посебни порески прекршаји из чл.179 – 182б.

Одговорност. Одговорност за прекршаје по одредбама овог закона могу да сносе правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник као и физичко лице које има својство пореског обвезника, као и службено лице Пореске управе.

У складу са ЗПППА, пореским обвезником се сматра и физичко лице које је обвезник пореза на додату вредност, одговорно лице у правном лицу и одговорно лице сталне пословне јединице нерезидентног правног лица за које се уређује порез на добит правних лица (чл.176б.).

Санкција. У материји пореских прекршаја законодавац је искористио законску могућност да висину новчане казне за поједине учињене прекршаје пореског обвезника – правног лица, предузетника и физичког лица определи процентуално у односу на износ дугованог пореза (чл. 177, 178, 180). Највише казне су предвиђене за прекршај пореског обвезника у својству правног лица или предузетника који не поднесе пореску пријаву, не обрачуна порез и не плати порез. Могу да износе од 30% до 100% износа дугованог пореза утврђеног у поступку пореске контроле, а не мање од 500.000 за правно лице, односно 100.000 динара за предузетника. Ако порески обвезник не поднесе пореску пријаву, а обрачуна порез, али га не плати, може бити новчано кажњен у висини од 20% до 75% дугованог пореза утврђеног у поступку пореске контроле, а не мање од 400.000 динара за правно лице, односно 80.000 динара за предузетника. За прекршај који чини тако што се поднесе пореска пријава, али не плати порез, пореском обвезнику се може изрећи новчана казна у висини од 10% до 50% износа дугованог пореза утврђеног пореском контролом, а не мање од 250.000 динара за правно лице, односно 50.000 динара за предузетника.

За лакше прекршаје у истим члановима, као и у члановима 178а и 178б. прописане су новчане казне у распонима. Тако, порески обвезник – правно лице или предузетник који не поднесе пореску пријаву, али плати порез у законом прописаном року, може бити новчано кажњен у висини од 100.000 до 2.000.000 динара (правно лице), док је за предузетника прописана новчана казна од 50.000 до 500.000 динара.

Према томе, за тзв. опште прекршаје правног лица прописане су казне у распону од 100.000 до 2.000.000 динара, за предузетника – од 40.000 до 500.000 динара, за одговорно лице у правном лицу – од 10.000 до 100.000 динара. За посебне прекршаје предвиђене у ЗПППА новчане казне су прописане у истим распонима, осим за предузетника, где је за поједине прекршаје из чл. 179. прописана новчана казна од 15.000 до 150.000 динара, односно од 25.000 до 250.000 динара. Порески обвезник - физичко лице може бити кажњено за одговарајући прекршај новчаном казном од 5.000 до 150.000 динара или новчаном казном у износу до 50% утврђеног пореза, али не мање од 5.000 динара (чл. 180). Чланом 182. ст. 1. прописана је новчана казна од 10.000 до 100.000

динара за одговорно лице у организационој јединици Пореске управе ако учини један од прекршаја из тач. 1) и 2) ст. 1. овог члана, а ставом 2. истог члана новчана казна у истом износу за службено лице Пореске управе ако учини један од прекршаја из тач.1) и 2) ст. 2. истог члана.

Напомена. Чланом 182б ЗППА предвиђен је институт стварног кајања: ако је порески прекршај из чл. 177, чл. 179. ст. 1. тач. 2б) и 3) и ст 3. у вези са ст. 1. тач. 3) тог члана, као и чл. 180 тач. 5) и 6) овог закона учињен у вези са порезом чије утврђивање обавља сам порески обвезник или у вези са порезом који се утврђује решењем, неће се подносити захтев за покретање прекршајног поступка, ако се то лице самоиницијативно пријави за учињени прекршај и истовремено плати дугован износ пореза увећан за обрачунату камату. Потребно је да радње стварног кајања лице предузме пре предузимања било које радње пореског органа у вези учињеног прекршаја или пре отпочињања пореске контроле или подношењења захтева за покретање прекршајног поступка.

По члану 114. ЗППА право Пореске управе да утврђује и наплаћује порезе и споредна пореска давања застарева за пет година од дана када је застарелост почела да тече. Што се тиче утврђивања пореза, застарелост почиње да тече од првог дана наредне године од године у којој је требало утврдити порез или споредно пореско давање, док застарелост права на наплату пореза и споредних пореских давања почиње да тече од првог дана наредне године од године у којој је обавеза пореског дужника доспела за плаћање. Застарелост покретања и вођења прекршајног поступка у пореским стварима регулисана је чланом 114б. ЗППА, којим је прописано да се прекршајни поступак за који, у складу са захтевом, захтев за покретање подноси Пореска управа, не може покренути нити водити ако протекне пет година од дана када је прекршај учињен, с тим што ЗППА упућује на ЗОП у погледу других питања застарелости покретања и вођења прекршајног постпка, прекида застарелости, застарелости извршења казне и сличних, која нису уређена ЗППА. По члану 114ж рок апсолутне застарелости је десет година од истека године у којој је порез требало утврдити или наплатити, односно у којој је извршена преплата, осим ако истим законом није прописано друкчије. По истеку тог рока Пореска управа посебним решењем констатује, због застарелости, престанак пореске обавезе, односно одговарајућег пореског права. У ранијој судској пракси прекршајних судова (пре измена ЗППА из 2014. којима су обједињени порески прекршаји) спорно је било да ли прекршаји по Закону о фискалним касама[57] спадају или не у пореске прекршаје. Врховни касациони суд је заузео став да то нису порески прекршаји, прописани ЗППА, те се на њих имају примени-

57 *Службени гласник РС*, бр. 135/04 и 93/12.

ти општи рокови апсолутне застарелости предвиђени у ЗОП[58]. Исти став (уз издвојено мишљење једног судије), усвојен је на трећој седници свих судија Вишег прекршајног суда, 14. 10. 2016.)[59]

Неподношење и неблаговремено подношење пореске пријаве, необрачунавање, неплаћање и неблаговремено плаћање пореза – чл. 177 ЗПППА

Пример: последице субјективног преиначења захтева за покретање прекршајног поступка

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, 2- Пр.2998/12 од 1. 11. 2012. године, окривљено правно лице из Лесковца и одговорно лице у правном лицу су, на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП, ослобођени кривице због прекршаја из чл. 177. ст. 1. у вези ст. 6. и ст. 11. ЗПППА, јер није доказано да су учинили прекршаје због којих је против њих поднет захтев за покретање прекршајног поступка, тј. да нису поднели пореску пријаву и да нису обрачунали и платили порез за претходну пословну годину.

У поступку је саслушан окривљени, који је одговорно лице у правном лицу, који је оспорио прекршаје, наводећи да у време доспелих обавеза није био одговорно лице у правном лицу и извршен је увид у доказе које је пружио подносилац захтева.

Неспорне чињенице. Окривљено правно лице је учинило прекршаје за које се терети поднетим захтевом. Окривљени у својству одговорног лица у време доспелости законске обавезе није био одговорно лице у правном лицу.

Спорна питања. У току поступка овлашћени подносилац захтева је извршио прецизирање поднетог захтева у погледу субјективног идентитета наводећи име другог лица које је у време извршења прекршаја имало статус одговорног лица у окривљеном правном лицу. Суд је пропустио да изведе доказе у циљу утврђивања прекршајне одговорности одговорног лица по прецизираном захтеву за покретање прекршајног поступка.

Епилог. Незадовољан ослобађајућом пресудом подносилац захтева је изјавио жалбу, коју је Прекршајни апелациони суд, Одељење суда у Нишу, својом пресудом Прж. 8842/16 од 13. 5. 2016. године уважио. Уважавањем жалбе и по службеној дужности, другостепени суд је првостепену пресуду укинуо због битних повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 7), 11) и 15) ЗОП из 2005. године.

58 Врховни касациони суд, Прзз 54/2012 од 10. 1. 2013. године.

59 Доступно на: *http://pkap.sud.rs/prekrsajni-apelacioni-sud-pravni-stavovi-po-oblastima-poreski-prekrsaji-lat.html*, 30. 10. 2017.

Коментар. Пореска управа – Филијала Лесковац поднела је 8. 5. 2012. године захтев за покретање прекршајног поступка против окривљеног правног лица и окривљеног одговорног лица у правном лицу, те је поступајући судија решењем од 14. 5. 2012. године покренуо прекршајни поступак. Прецизирање захтева у односу на друго лице у својству одговорног у правном лицу извршено је 8. 6. 2012. године, на основу података из решења Агенције за привредне регистре (АПР), Регистра привредних субјеката, од 3. 11. 2011. године. Измену поднетог захтева поступајући судија није у току поступка а ни у првостепеној пресуди констатовао. Уместо тога, саслушано је лице које је у ранијем захтеву било погрешно назначено као одговорно лице у правном лицу, на основу чије одбране је донета ослобађајућа пресуда. Првостепени суд није уважио чињеницу да је у току поступка извршена измена захтева за покретање прекршајног поступка, којом је подносилац захтева одустао од захтева за покретање прекршајног поступка против погрешно назначеног одговорног лица. То је одлучна чињеница коју је првостепени суд морао да цени у доказном поступку и да је наведе у пресуди. Како то није учињено, побијана пресуда је захваћена апсолутно битном повредом одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15), тада важећег ЗОП, јер је изрека пресуде противречна разлозима, односно одлука уопште не садржи разлоге о одлучним чињеницама.

Битна повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 11) ЗОП из 2005. огледа се у томе што је ослобађајућа пресуда донета само на основу чињенице да лице назначено у првобитном захтеву за покретање прекршајног поступка у време извршења прекршаја није био одговорно лице у правном лицу, док је потпуно занемарена околност да је у измењеном захтеву назначено друго лице као одговорно у време чињења прекршаја. Суд је дужан да у целости одлучи о поднетом захтеву за покретање поступка, и у односу на лица која се терете за прекршај, као и у односу на прекршај који је предмет захтева. У складу са тим, првостепени суд је поступио противно правилима о измени субјективног идентитета у поднетом захтеву за покретање прекршајног поступка, сходно чему је морао најпре да цени услове за покретање прекршајног поступка против друге особе која је изменењим захтевом означена као одговорно лице, да евентуално одлучи о њеној кривици, а да у односу на прво, погрешно назначено, одговорно лице цени испуњеност услова за обуставу прекршајног поступка и да одлучи о кривици окривљеног правног лица.

Доношењем одлуке о ослобађању кривице правног лица само на основу одбране окривљеног одговорног лица, који то својство није имао у време извршења прекршаја, а без извођења доказа ради утврђивања одговорности правног лица, првостепени суд је поступио противно чл. 81. тада важећег ЗОП, по коме је суд био дужан да истинито и потпуно утврди чињенице које су важне за доношење законите одлуке и да са једнаком пажњом испита и утврди како чињенице које терете окривљеног тако и оне које му иду у корст.

У конкретном случају, првостепени суд није извео све расположиве доказе, пре свега није саслушао овлашћено службено лице, сходно чему није било услова за доношење ослобађајуће пресуде на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП, у односу на окривљено правно лице, чиме је учињена битна повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 7) ЗОП из 2005.

Чињеница да окривљено одговорно лице у време извршења радње прекршаја није имало то својство не може да има за последицу изостанак прекршајне одговорности окривљеног правног лица. Првостепени суд је био дужан да утврди идентитет лица које је у време извршења радњи прекршаја имало својство одговорног лица, у смислу чл. 17. ст. 4. ЗОП, услед чије скривљено предузете радње или пропуштања дужног надзора је у конкретном случају евентуално дошло до извршења прекршаја од стране окривљеног правног лица. Иако је на идентитет одговорног лица указано прецизираним захтевом за покретање прекршајног поступка, првостепени суд се није упустио у утврђивање чињеничног стања од значаја за доношење одлуке о кривици окривљеног правног лица, због чега је првостепена пресуда донета и на основу непотпуно и неправилно утврђеног чињеничног стања.

У оваквим ситуацијама када се утврди да прекршај није извршило лице против кога је поднет захтев за покретање прекршајног поступка, а које тренутно има својство одговорног лица у правном лицу, него неко друго лице које је у време извршења прекршаја имало својство одговорног лица, уколико подносилац захтева не изврши измену субјективног идентитета поднетог захтева за покретање прекршајног поступка у складу са измењеним чињеничним стањем, а на основу изведених доказа се утврди кривица правног лица, могуће је само правно лице огласити одговорним и казнити га прописаном казном. Тада је потребно у образложењу пресуде навести разлоге због којих је прекршајни поступак обустављен против лица које је наведено као одговорно лице у поднетом захтеву, уз податке о лицу које је у време извршења прекршаја имало то својство, чијим је скривљено предузетим радњама или пропуштањем дужног надзора дошло до извршења прекршаја. У конкретном предмету, изменом захтева за покретање прекршајног поступка прецизно је било одређено одговорно лице у правном лицу, што првостепени суд није узео у обзир, због чега је донео незакониту и неправилну одлуку.

Закон о порезу на додату вредност

Предмет закона. Овим законом уводи се порез на додату вредност (ПДВ) у Републици Србији. То је општи порез на потрошњу који се обрачунава и плаћа на испоруку добара и пружање услуга, у свим фазама производње и промета добара и услуга, осим ако овим законом није другачије прописано. Приход од ПДВ припада буџету Републике Србије (чл.1. и 2.).

Појам и радње прекршаја. У смислу одредаба Закона о порезу на додату вредност прекршаји су радње или пропусти који су у супротности са одредбама овог закона. У одредбама чланова 60. и 60а Закона (које су у међувремену брисане) прописани су прекршаји за које могу да одговарају различити субјекти (порески обвезници и порески дужници који немају својство обвезника, одговорно лице у правном лицу, правосудном органу, органу државне управе и другим органима, организацијама или удружењима.

Необрачунавање и неплаћање пореза на додату вредност – чл. 60. ст. 3. тач. 12) и 13) у вези ст. 1. Закона о порезу на додату вредност (сада из члана 177. ст. 1. и чл. 177. ст. 6. и вези ст. 1 ЗПППА)

Пример бр. 1.: Обавеза навођења времена извршења прекршаја

Решењем Министарства финансија, Пореске управе – Филијале Врање, од 16. 9. 2013. године, окривљено правно лице са седиштем у Сурдулици, као правно лице, и одговорно лице у том правном лицу оглашени су кривим због два прекршаја из чл. 60. ст. 3. тач. 12) и 13) у вези ст. 1. Закона о порезу на додату вредност, јер у периоду од 1. 1.2012. до 31. 12. 2012. године нису обрачунали ПДВ у износу од 1.733 динара (тач.12.) и што за исти период нису платили у законском року ПДВ у износу од 1.733 динара (тач.13.), што је утврђено теренском контролом вршеном у периоду од 9. 4. 2013. до 3. 6. 2013. године. Стога су окривљеном правном лицу утврђене новчане казне у износу од по 100.000 динара, а окривљеном одговорном лицу у износу од по 10.000 динара, па је окривљено правно лице осуђено на јединствену новчану казну у износу од 200.000 динара, а одговорно лице на јединствену новчану казну у износу од 20.000 динара, које ће се у случају неуплате у року од 15 дана од дана правноснажности решења наплатити принудним путем, о трошку окривљених, са каматом обрачунатом по стопи једнакој годишњој референтној стопи Народне банке Србије, увећаној за десет процентних поена, применом простог интересног рачуна од сто.

Неспорне чињенице. Неспорно је да окривљени законску обавезу обрачунавања и уплате ПДВ нису извршили у законом прописаном року.

Епилог. Против овог решења жалбу је изјавило окривљено правно лице због погрешне примене материјалног права, погрешно утврђеног чињеничног стања и одлуке о казни, у суштини због тога што првостепени орган није изводио доказе у циљу утврђивања техничке грешке до које је дошло приликом књижења, јер рачунар није преузео прокњижену промену, која се услед тога није појавила у књизи излазних фактура, те да у конкретном случају није постојала обавеза плаћања ПДВ, јер су били у претплати за износ од 164.771. динара.

Поступајући по жалби Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржу. 4660/14 од 9. 5. 2014. године, којом је побијано решење

укинуо, јер је поступајући по службеној дужности нашао да је побијано решење захваћено битним повредама одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 3) и 15) ЗОП као и да је учињена повреда материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 5) истог закона.

Коментар. Битну повреду одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15) – неразумљива изрека, другостепени суд види у томе што у изреци решења није наведено време извршења прекршаја, односно до када су окривљени били дужни да обавезе по основу ПДВ обрачунају и плате, као и у чињеници да наведена правна квалификација не одговара чињеничном опису прекршаја, јер је чл. 60. ст. 3. прописана одговорност предузетника, а не правног лица. Поред тога, наведена правна квалификација је неправилна и због тога што у њој није предвиђена прекршајна одговорност због радњи наведених у чињеничном опису прекршаја. Исту битну повреду одредаба прекршајног поступка другостепени прекршајни суд види и у томе што првостепени орган није уопште ценио изведене доказе, нити одбрану окривљеног правног лица, због чега решење не садржи разлоге о одлучним чињеницама.

Повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 3) ЗОП огледа се, према другостепеној пресуди, у томе што је побијаним решењем одлучено и о кривици окривљеног одговорног лица, које пре доношења одлуке није дало одбрану на наводе захтева за покретање прекршајног поступка. Одговорност окривљеног одговорног лица првостепени орган је извео из одговорности окривљеног правног лица.

У другостепеној пресуди истакнуто је да се повреда материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 5) ЗОП односи на одлуку о казни и то на део о начину њене наплате, по протеку рока за добровољну уплату, јер је наведено да ће се она наплатити принудним путем увећана за износ камате, чиме је првостепени орган прекорачио овлашћење које има по закону, јер је оваква одлука противна чл. 219. ст. 2. ЗОП, којим је прописано да ће се, ако је окривљени кажњен новчаном казном, у пресуди назначити рок плаћања казне и начин замене неплаћене новчане казне, односно да ће се новчана казна наплатити принудним путем, али није предвиђено увећање казне за камату.

Пример бр. 2.: Искључење одговорности правног лица у блокади

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Алексинцу, I-26 Пр. бр. 18123/2011 од 19. 9. 2012. године, оглашени су кривим окривљено правно лице, за прекршај из чл. 60. ст. 1. тач. 13) Закона о порезу на додату вредност, и окривљено одговорно лице у том правном лицу, за прекршај из чл. 60. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 13) истог закона, зато што нису извршили уплату ПДВ у законском року. За учињене прекршаје правном лицу је изречена казна у износу од 100.000 динара а одговорном лицу у износу од 10.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од по 600 динара.

Неспорне чињенице. Окривљени нису извршили уплату пореза на додату вредност у законом прописаном року.

Спорна питања. Спорно је да ли је правно лице, у периоду доспелости ПДВ за уплату, било у блокади, што су окривљени истицали у доказном поступку.

Епилог. Поступајући по заједничкој жалби окривљених, изјављеној из свих законом предвиђених разлога, Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржс.13770/13 од 23. 7. 2013. године, којом је уважио жалбу и пресуду Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Алексинцу, I-26 Пр.бр.18123/2011 од 19. 9. 2012. године, укинуо и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак и одлучивање.

Коментар. Чланом 48. Закона о платном промету[60] изричито је забрањено плаћање пореских и других обавеза блокираног дужника сем наплате потраживања због којих је извршена блокада. Правно лице које је у блокади није у правној могућности да изврши било каква плаћања све док Народна банка Србије не деблокира рачун или рачуне дужника, јер се принудна наплата врши са свих рачуна дужника. У конкретном предмету, иако су окривљени истицали блокаду рачуна у периоду доспелости обавезе плаћања ПДВ, у спроведеном поступку нису извођени докази у том смислу, јер није затражен извештај о блокади рачуна окривљеног правног лица од Народне банке Србије, Одељења за пријем, контролу и унос основа и налога у Крагујевцу, како би се таква околност утврдила на поуздан начин, а добијени извештај ценио на одговарајући начин, сходно чему је другостепени прекршајни суд донео одлуку као у изреци, јер је неспорно да је првостепена пресуда донета на основу неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Закон о порезу на доходак грађана

Предмет закона. Законом о порезу на доходак грађана искључиво се уређује опорезивање грађана, као и пореска ослобођења и олакшице. Порез на доходак грађана плаћају физичка лица која остварују доходак. Овај порез се плаћа на приходе из свих извора а представља разлику између бруто прихода који је по неком од основа предвиђених овим законом остварио порески обвезник и трошкова које је имао при њиховом остваривању и очувању. Порезу на доходак грађана подлежу приходи остварени у новцу, натури, чињењем или на други начин, и то: 1) зараде; 2) приходи од самосталне делатности; 3) приходи од ауторских права, права сродних ауторском праву и права индустријске својине; 4) приходи од капитала; 5) приходи од непокретности; 6) капитални добици; 7) остали приходи.

60 *Службени лист СРЈ*, бр. 3/2002, 5/2003, *Службени гласник РС,* бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009, 31/2011, 139/2014.

Напомена. Прекршајне одредбе из чл. 167. и 168. којима је било предвиђено кажњавање за радње или пропусте који су у супротности са одредбама овог закона, брисане су изменама Закона из 2013. године, те се уместо тога примењују одговарајуће одредбе ЗПППА, зависно од радње и категорије одговорног субјекта (да ли је предузетник или физичко лице-порески обвезник).

Неподношење пореске пријаве у законском року – члан 167. ст. 1. тач. 7) ЗПДГ (сада члан 177. ст. 1. ЗПППА)

Пример: Привремена одјава радње не ослобађа обвезника пореске обавезе

Решењем Министарства финансија, Пореске управе, Филијале Бујановац од 9. 5. 2014. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл. 167. ст. 1. тач. 7) Закона о порезу на доходак грађана, јер је пореску пријаву за 2012. годину поднео по истеку рока, који је био до 15. 3. 2013. године, па је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 2.500 динара.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је окривљени пореску пријаву за 2012. годину поднео по протеку рока, што је у поступку правдао својим одсуством из земље, као и грешком књиговође.

Епилог. Против првостепене пресуде окривљени је изјавио жалбу из свих законских разлога са предлогом да се побијано решење преиначи и да се уместо казне изрекне опомена, јер је радњу регистровану за фризерске и козметичке услуге 2012. године одјавио привремено на шест месеци, због лошег пословања, што је доказао одговарајућим решењем АПР. Поред тога, истицао је да се скоро годину дана налазио у Белгији и да је књиговођа пропустио да поднесе пореску пријаву. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Пржу. 6439/14 од 9. 4. 2014.године, жалбу је одбио као неосновану а побијано решење потврдио, али га је по службеној дужности преиначио у делу одлуке о казни, у коме се одређује начин замене новчане казне у случају да окривљени не изврши уплату у одређеном року, тако што је одређено да ће се неплаћена новчана казна наплатити принудним путем без увећања за камату, јер је таква одлука противна чл. 219. ст. 2. ЗОП, који је у то време био обавезујући и за орган управе који води прекршајни поступак, који га је спроводио по одредбама ЗОП.

Коментар. Другостепени суд је утврдио да се у радњама окривљеног стичу обележја раније прописаног прекршаја из чл. 167. ст. 1. тач 7) Закона о порезу на доходак грађана. Утврђено је да је окривљени самосталну делатност обављао од 30. 5. до 1. 12. 2012. године, а да је радњу привремено одјавио на шест месеци за период од 1. 12. 2012. до 1. 5. 2013. године. Привремена одјава радње није га ослободила обавезе подношења пореске пријаве за коначно утврђивање пореза на приходе од самосталне делатности за 2012. годину то-

ком које је обављао самосталну делатност по основу одговарајућег решења АПР. Своје одсуство из земље ничим није доказао а неосновано се бранио обавезом књиговође да пореску пријаву поднесе на време, јер подношење пореске пријаве терети пореског обвезника, што књиговођа није.

Поред тога, другостепени суд је установио да је одређивањем начина замене неплаћене новчане казне принудном наплатом увећаном за камату првостепени орган повредио материјално право на штету окривљеног у смислу чл. 235. ст. 1. тач. 5) ЗОП, те је ту повреду другостепени прекршајни суд отклонио преиначењем, поступајући по службеној дужности, као и у односу на одлуку о трошковима поступка, тако што је уместо износа од 2.500 динара досудио износ од 1.200 динара, у смислу одредбе чл. 27. ст. 2. Правилника о накнади трошкова у судским поступцима.

Закон о фискалним касама

Предмет закона. Законом о фискалним касама уређује се евидентирање сваког појединачно оствареног промета добара на мало, односно сваке појединачно извршене услуге физичким лицима преко електронске регистар касе са фискалном меморијом или фискалног штампача. Поред тога, законом се регулишу, техничке и функционалне карактеристике фискалне касе, фискални документи фискалне касе, евидентирање промета, отклањање грешака, ресетовање фискалне касе, стављање у промет фискалне касе, фискализација, сервисирање и поправка фискалне касе, контрола техничких и функционалних карактеристика фискалне касе, контрола евидентирања промета преко фискалне касе и контрола рада овлашћеног сервиса (чл.1.)

Појам прекршаја. У смислу Закона о фискалним касама, прекршај представља понашање супротно правилима овог закона.

Одговорност. Одговорни за прекршаје по одредбама овог закона су: правно лице, одговорно лице у правном лицу и предузетник. Законом су прописани посебно прекршаји које чине порески обвезници, произвођачи, овлашћени сервиси, овлашћени дистрибутери, произвођачи терминала. Осим одговорних лица у тим правним лицима, посебно је прописана одговорност одговорност лица у органу надлежном за вођење одговарајућег регистра.

Санкција. За учињене прекршаје, према одредбама чланова од 43. до 46. новчано се могу казнити: правно лице, одговорно лице у правном лицу и предузетник. Правно лице – обвезник кажњава се за прекршај прописан у чл. 43. новчаном казном од 100.000 до 2.000.000 динара. За исти прекршај предузетник се може казнити казном од 50.000 до 500.000 динара, а одговорно лице у правном лицу казном од 5.000 до 150.000 динара. Прекршаји правног лица-произвођача и одговорног лица у том правном лицу прописани су у чл. 44. За те прекршаје правно лице може бити кажњено новчаном казном од 100.000 до

1.000.000, а одговорно лице у правном лицу казном од 5.000 до 150.000 динара. Правно лице- овлашћени сервис може прекршајно одговарати за пропусте при сервисирању фискалних каса (чл. 45.). За те прекршаје правног лица прописана је казна од 50.000 до 1.000.000 динара, док је за предузетника предвиђена казна од 50.000 до 500.000, а за одговорно лице у правном лицу казна од 5.000 до 50.000 динара. Исти казнени распони прописани су и за прекршаје из чл. 46. и 47. које могу да учине овлашћени дистрибутери и произвођачи термина-ла. Због пропуста у раду органа надлежног за вођење одговарајућег регистра, прекршајно може одговарати одговорно лице у том органу (чл. 48.), које би могло бити кажњено новчаном казном од 5.000 до 50.000. динара.

Пропусти у вези обавезне фискализације каса – члан 43. Закона о фискалним касама

Пример бр. 1.: прекорачење законских овлашћења код упозорења на последице неплаћања новчане казне

Решењем Министарства финансија, Пореске управе, Филијале Ц-Алексинац од 2. 6. 2014. године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 43. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 12) Закона о фискалним касама, учињен тако што фискализацију касе није извршио најкасније до 26. 10. 2011. године већ са закашњењем 18. 11. 2011. године. Такође, окривљени је био у обавези да исту обавезу изврши и у 2012. години најкасније до 26. 10. 2012. године, а то је учинио са закашњењем 5. 11. 2012. године, а пре вршења контроле 13. 5. 2013. године. За учињени прекршај окривљени је кажњен новчаном казном у износу од 50.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова поступка у паушалном износу од 2.500 динара.

Чињенично стање је утврђено на основу изведених доказа: саслушањем окривљеног, саслушањем у својству сведока инспектора, који је вршио контролу, као и увидом у записник о контроли.

Неспорне чињенице. Неспорно је да окривљени фискализацију касе није вршио у одређеном временском периоду, већ са закашњењем.

Епилог. У поступку по жалби окривљеног, изјављеној због одлуке о казни, са предлогом да се казна ублажи или да се уместо казне изрекне опо-мена, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу установио је да је жалба основана, с обзиром на то да је окривљени пружио ваљане разлоге због којих фискализацију касе није извршио у прописаном року, те да је било основа за примену чл. 40. тада важећег ЗОП и изрицање ублажене новчане казне. Стога је другостепени суд пресудом Пржс. 7171/14 од 5. 9. 2014. године побијано реше-ње преиначио у делу одлуке о казни, тако што је окривљеном изрекао новчану казну у износу од 20.000 динара, уместо новчане казне у износу од 50.000 ди-нара, у уверењу да ће се и тако изреченом казном постићи сврха кажњавања.

Поступајући по службеној дужности Прекршајни апелациони суд је нашао да је на штету окривљеног учињена повреда материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 5) ЗОП, јер је у последњем ставу изреке решења, на које је поднета жалба, наведено да ће, уколико казна не буде плаћена у целости у прописаном року, она бити наплаћена принудним путем, о трошку окривљеног, са каматом обрачунатом по стопи једнакој годишњој стопи НБ Србије увећаној за десет процентих поена, применом интересног рачуна од сто.

Коментар: Чланом 219. ст. 2. ЗОП прописано је да ће се, ако је окривљени кажњен новчаном казном, у пресуди, односно решењу назначити рок плаћања казне и начин замене ако окривљени казну не плати у датом року, односно да ће се изречена новчана казна наплатити принудним путем. Наведеном одредбом није предвиђено да ће се у случају принудне наплате неплаћена новчана казна увећати за износ камате. Зато таква могућност није могла бити наведена ни у изреци побијаног решења. Оваквом одлуком првостепени орган је прекорачио овлашћење које има по закону, што представља повреду материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 5) ЗОП, па је зато у том делу побијано решење по службеној дужности преиначено. Оно је преиначено и у делу одлуке о казни, тако што је уместо минималне изречена ублажена новчана казна, јер је другостепени прекршајни суд околности наведене у одбрани и жалби окривљеног ценио као нарочито олакшавајуће, у уверењу да ће се ублаженом новчаном казном постићи сврха да учинилац убудуће не чини овакве и сличне прекршаје.

Пример бр.2.: рок застарелости покретања и вођења поступка

Пресудом Прекршајног суда у Зајечару Пр. бр. 14170/10 од 3. 4. 2012. године окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл. 30. ст. 1. кажњив по чл. 43. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 12) Закона о фискалним касама, јер није обавио технички преглед фискалне касе за 2009. годину у прописаном року, односно најкасније до 27. 9. 2009. године, па је осуђен на новчану казну у износу од 20.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Извођењем неопходних доказа утврђене су чињенице битне за одлучивање у предмету које се односе на радњу прекршаја.

Епилог. У поступку по жалби браниоца окривљеног, изјављеној због наступања апсолутне застарелости за вођење прекршајног поступка у смислу одредбе чл. 76. ЗОП, другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, својом пресудом Прж. 15107/2012 од 21. 6. 2012. године, одбио је, као неосновану, жалбу браниоца окривљеног и потврдио пресуду првостепеног суда. Другостепени суд је навео у прилог своје одлуке аргумент да се на ову ситуацију мора применити рок застарелости прописан по чл. 114б. ст.1. ЗППА од 2002., будући да Законом о фискалним касама није прописан рок засте-

релости. Према томе, за разлику од општих рокова застарелости прописаних у ЗОП, на овај прекршај би се сходно применила одредба ЗПППА према којој се прекршајни поступак не може покренути ако протекне рок од пет година од дана када је прекршај учињен.

Републички јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости због битне повреде одредаба прекршајног поступка у смислу чл. 234. ст. 1. тач. 15) и ст. 2. у вези чл. 76. ст. 7. у вези ст. 1. ЗОП из 2005.године и због повреде материјалног прекршајног права у смислу чл. 235. ст. 1. тач. 3) ЗОП, јер су пресуде прекршајних судова донете након наступања апсолутне застарелости прекршајног гоњења, с обзиром на то да прекршај који се окривљеном ставља на терет није порески прекршај, услед чега се у погледу застарелости примењује рок утврђен одредбама ЗОП а не рок утврђен Законом о пореском поступку и пореској администрацији.

Врховни касациони суд је својом пресудом Прзз. 40/2012 од 10. 1. 2013. године уважио захтев Републичког јавног тужиоца, укинуо обе пресуде и предмет вратио Прекршајном суду у Зајечару на поновно одлучивање.

Коментар: У конкретном случају ради се о прекршају који није прописан Законом о пореском поступку и пореској администрацији, па се стога не може применити дужи рок застарелости покретања и вођења прекршајног поступка предвиђен за пореске прекршаје из чл. 114б. ст. 1. ЗПППА. У погледу рока застарелости покретања и вођења прекршајног поступка за прекршаје предвиђене Законом о фискалним касама примењују се одредбе ЗОП.

Пример бр.3.: провера наводног кршења процесних права окривљеног

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Ражњу, V-28 Пр. бр. 19855/12 од 23. 5. 2013.године, окривљени кинески држављанин оглашен је кривим за прекршај из чл. 43. ст. 1. тач. 6) и ст. 3. у вези чл. 18. ст. 3. Закона о фискалним касама, за који је, применом чл. 40. ст. 1. ЗОП, кажњен новчаном казном у износу од 30.000 динара и обавезан да плати трошкове прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Дана 11. 5. 2012. године, у својој трговинској радњи окривљени је издао фискални исечак који не садржи све податке из чл. 12. ст. 2. тач. 1) Закона о фискалним касама, јер не садржи тачан назив обвезника и адресу продајног места.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је изјавио окривљени незадовољан одлуком о изреченој казни, јер сматра да је утврђена неправилност занемарљива, да он не попуњава основне податке на фискалној каси већ то ради сервисер на основу решења из АПР, да сходно томе није могао да утиче на то, поготову што као кинески држављанин не познаје довољно српски језик, а да је утврђена неправилност отклоњена код овлашћеног сервисера. Пре-

дложио је укидање првостепене пресуде и ослобађање од одговорности, јер није причињена никаква штета ни по државу ни по грађанство. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 16172/13 од 29. 7. 2013. године, жалбу окривљеног је одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар: Чланом 12. ст. 2. тач. 1) Закона о фискалним касама фискални исечак је дефинисан као фискални документ у коме се евидентира сваки појединачно остварени промет добара на мало, односно услуга физичким лицима које купац добара, односно корисник услуга плаћа готовином, чеком или картицом и обавезно мора да садржи следеће податке: 1) назив обвезника и назив и адресу продајног места; 2) порески идентификациони број (ПИБ) обвезника; 3) идентификациони број фискалног модула фискалне касе; 4) назив, количину, јединицу мере, цене по јединици мере, ознаку пореске стопе и вредност евидентираног промета добара, односно услуга; 5) спецификацију пореских стопа; 6) износ пореза по пореским стопама; 7) укупан износ пореза; 8) вредност промета по пореским стопама; 9) укупну вредност евидентираног промета, укупан износ за уплату, средство плаћања (готовина, чек, картица), уплаћен износ и износ разлике за повраћај купцу добара, односно кориснику услуга; 10) дан, месец, годину, сат и минут сачињавања фискалног исечка; 11) редни број фискалног исечка; 12) фискални лого. Поред ових обавезних може да садржи и рекламне поруке обвезника.

Надлежни инспектор Пореске управе, Филијале Алексинац, вршио је теренску контролу у трговинској радњи окривљеног, у његовом присуству. На лицу места је сачинио записник о извршеној теренској контроли, са чијом садржином је окривљени упознат и који је потписао без примедбе. У записнику је наведено шта је све контролисано и констатовано, да окривљени у свему поступа у складу са Законом о фискалним касама, осим што је утврђена неисправност на издатом фискалном исечку. Ту околност је другостепени прекршајни суд ценио као чињеницу да је окривљени добро упознат са одредбама Закона о фискалним касама, јер их у пословању поштује, те да је морао да интервенише код овлашћеног сервисера због непотпуно унетих података у смислу чл.12. Закона о фискалним касама.

Увидом у записник о саслушању окривљеног утврђено је да је судија у свему поступио по одредбама чл.120. до 124. и чл.175. ЗОП, односно да је окривљеног упознао са његовим процесним правима: да има право да поступак прати на свом матерњем језику преко судског преводиоца и да може да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца кога сам изабере. У записник су унети и одговори окривљеног да службени језик суда разуме и да на њему може да прати поступак, да ће се бранити сам, као и да разуме за шта се терети поднетим захтевом. Све то чини неоснованим наводе његове жалбе да су му повређена основна процесна права.

Првостепени суд је претходно наведене чињенице имао у виду и када је одлучивао о казни, па је окривљеном изрекао ублажену новчану казну, у смислу чл. 40. ст. 1. ЗОП.

Пример бр. 5.: формирање и штампање дневног извештаја из фискалне касе

Решењем Министарства Финансија, Пореске управе, Филијале Бујановац, од 29. 7. 2014. године, окривљени је оглашен је кривим за прекршај из чл. 43. ст. 3. у вези ст. 1. тач.4) Закона о фискалним касама, јер као власник самосталне трговинске радње, дана 9. 2. 2014. године, на крају рада није формирао и штампао дневни извештај из фискалне касе. За учињени прекршај кажњен је новчаном казном у износу од 50.000 динара и обавезан на плаћање трошкова поступка у износу од 2.500 динара.

Неспорне чињенице. Окривљени је поступио противно одредби чл. 43. ст. 1.тач. 4) Закона о фискалним касама. Та чињеница је утврђена саслушањем окривљеног и увидом у записник о извршеној контроли.

Епилог. Против наведене пресуде жалбу је изјавио окривљени. У жалби је, између осталог, навео да је нестала струја дана 9. 7. 2014. године, око 23:00 часа, због чега је наредног дана, 10. 7. 2014. године, односно 14 минута после поноћи, сачинио два извештаја – један за претходни, а други за тај дан. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж.7826/14 од 8. 10. 2014. године, по службеној дужности, преиначио је побијано решење у делу одлуке о наплати новчане казне и трошковима поступка, тако што се одређује да ће се новчана казна, у случају да не буде уплаћена у прописаном року наплатити принудним путем, а трошкови поступка се, уместо у износу од 2.500 динара досуђују у износу од 1.200 динара, док се у осталом делу жалба одбија као неоснована а побијано решење потврђује.

Коментар: Тачком 4) става 1. члана 43. прописана је обавеза формирања и штампања дневног извештаја из фискалне касе и то једном дневно, на крају рада. У поступку окривљени није пружио доказ о нестанку струје, а његова одбрана да је сутрадан, 14 минута после поноћи, штампао два извештаја, један за претходни а један за тај дан, управо је супротна наведеној законској обавези, јер свакако није могао на почетку новог дана, и то пре почетка рада, да штампа дневни извештај за тај дан, односно за 10. 7. 2014. године, што је у поступку оцењено као покушај окривљеног да избегне одговорност. По службеној дужности преиначено је првостепено решење у делу одлуке о казни, јер је првостепени орган прекорачио службено овлашћење које има по закону (повреда материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 5) ЗОП) тиме што је навео да ће се неплаћена новчана казна приликом принудне наплате увећати за износ камате, што не произилази из чл.219. ЗОП. Првостепено решење преиначено

је у делу о трошковима поступка применом чл. 6. ст. 2. ЗОП имајући у виду да је после учињеног прекршаја изменама ЗПППА од 2014. године брисан чл. 83. ст. 6. Зато је другостепени суд окривљеном досудио трошкове поступка у износу од 1.200 динара, сходно чл. 27. ст. 2. Правилника о накнади трошкова у судским поступцима, уместо 2.500 динара, колико је било досуђено првостепеним решењем.

Порески прекршај прописан одлуком локалне самоуправе

Локална комунална такса – чл. 9. и 10. Одлуке о локалним комуналним таксама града Лесковца

Пример: порески прекршај може бити прописан одлуком локалне самоуправе

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, 5-Пр. бр. 1106/12 од 11. 1. 2013. године, окривљено правно лице, са седиштем у Нишу, и окривљено одговорно лице у правном лицу, оглашени су кривим за прекршај из чл. 9. и 10. Одлуке о локалним комуналним таксама Града Лесковца, за који им је изречена опомена, коју је Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, поступајући по жалби подносиоца захтева, преиначио пресудом Прж. 5554/13 од 14. 3. 2013. године тако што је обуставио прекршајни поступак против окривљених због наступања застарелости прекршајног гоњења.

Епилог. Поступајући по захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца Врховни касациони суд донео је пресуду Прзз 15/2013 од 27. 8. 2013. године којом је уважио захтев и утврдио да је пресудом Вишег прекршајног суда, Одељења у Нишу, Прж. 555/13 од 14. 3. 2013. године повређен закон.

Коментар: Републички јавни тужилац, што је уважио Врховни касациони суд, указао је на битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 7) и ст. 2. у вези чл. 116. ст. 1. тач. 6) и чл. 76. ст. 7. у вези става 1. ЗОП као и на повреду материјалног права у смислу чл. 235. тач. 3) и 4) ЗОП, јер је другостепени прекршајни суд погрешно применио одредбе о обустављању прекршајног поступка услед застарелости што је условило незаконито одлучивање и повреду материјалног права. Суд је погрешно закључио да се у конкретном предмету не ради о пореском прекршају, што је супротно одредби чл. 2а ЗПППА, којим је прописано да се овај закон примењује и на изворне јавне приходе јединица локалне самоуправе које те јединице утврђују, наплаћују и контролишу у јавно-правном односу, као на споредна пореска давања по тим основама. Поред тога, чланом 8. Одлуке о локалним таксама Града Лесковца прописано је да се у погледу принудне наплате таксе, обнове поступка, жалбе, повраћаја, застарелости, обрачуна камате, прекршаја и казни и осталог што није посебно уређено овом одлуком примењује ЗПППА, сходно чему је у конкретном случају требало применити одредбе чл. 114 б.ст.1. тог закона.

Закон о девизном пословању

Предмет закона. Одредбама Закона о девизном пословању[61] уређује се плаћање, наплаћивање и преноси између резидената и нерезидената у страним средствима плаћања и у динарима; плаћање, наплаћивање и преноси између резидената у страним средствима плаћања; куповина и продаја средстава плаћања између резидената и нерезидената, као и куповина и продаја страних средстава плаћања између резидената; једнострани преноси средстава плаћања из Републике Србије и у Републику Србију који немају обележја извршења посла између резидената и нерезидената; текући и депозитни рачуни резидената у иностранству и резидената и нерезидената у Србији; кредитни послови у Републици Србији у девизама и кредитни послови са иностранством.

Појам и радње прекршаја. Радње или пропусти супротни одредбама овог закона чине девизне прекршаје. Различите су радње, прописане у члановима 59, 61, 62, 62а и 63 које по одредбама овог закона представљају девизне прекршаје, с обзиром на то да су бројни и различити односи у девизном пословању. Најчешће је радња девизних прекршаја нечињење.

Одговорност. За девизне прекршаје одговарају у Закону наведена правна лица, одговорна лица у њима, предузетници и физичка лица, која поступају супротно закону.

Санкција. Кажњавање за прекршаје прописано је члановима од 59. до 66. У чл. 59. у ст. 1. тач.1) до 85) прописане су новчане казне за различите прекршаје правног лица и одговорног лица у правном лицу. За резидента – правно лице, огранак страног правног лица, банку и нерезидента – правно лице, у ставу 1. истог члана, прописана је новчана казна од 100.000 до 2.000.000 динара, док је у ставу 2. прописана новчана казна од 5.000 до 150.000 динара за одговорно лице које учини неки од прекршаја из члана 59. За физичко лице са својством резидента – предузетника, ако учини неки од прекршаја из чл. 61. ст. 1. тач.1) до 40), прописана је новчана казна од 10.000 до 500.000 динара. Прекршаји за које могу одговарати физичка лица предвиђени су у члановима 62. и 63. У оба члана су прописани исти казнени распони новчане казне која се може изрећи за прекршај учиниоцу - од 5.000 до 150.000 динара предвиђена ако физичко лице учини неки прекршај прописан у чл. 62. ст. 1. тач. 1) до 30) или из чл. 63. ст. 1. тач. 1) до 19). На основу члана 62а за прекршај се може казнити издавалац електронског новца са седиштем у Републици Србији, односно платна институција и јавни поштански оператор и одговорно лице у тим правним лицима ако поступају супротно члану 32. Закона. За овај прекршај прописана је новчана казна од 100.000 до 2.000.000 динара (за правно лице) и од 5.000 до 150.000 (за одговорно лице).

61 *Службени гласник РС*, бр. 62/2006, 31/2011, 119/2012, 139/2014.

Уз казну за прекршаје из чл.59. до 63. изрећи ће се и заштитна мера одузимања предмета који су употребљени или су били намењени за извршење прекршаја или су настали извршењем прекршаја (чл. 64. ст. 1). Ако побуде или друге околности, под којима је прекршај извршен, указују да није оправдано да се предмет одузме у целини извршиће се делимично одузимање предмета који су употребљени или су били намењени за извршење прекршаја или су настали извршењем прекршаја (чл. 64.ст. 2.). Заштитна мера се може изрећи и ако казна за прекршај није изречена, ако се поступак за прекршаје не може водити, јер је учинилац био недоступан или непознат органу надлежном за вођење поступка, или ако је учинилац у време извршења био малолетан, или због постојања других законских сметњи (чл. 64. ст. 3).

Кршење прописа Народне банке Србије о преносу средстава плаћања из иностранства или у иностранство – чл. 63. ст. 1. тач. 14) у вези са чл. 31. Закона о девизном пословању

Пример бр. 1.: радња прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу, 5-Пр. бр. 2701/16 од 22. 9. 2016. године, окривљени, на привременом раду у Немачкој, оглашен је одговорним за прекршај из чл. 63. ст. 1. тач. 14) у вези чл. 31. Закона о девизном пословању, учињен дана 22. 9. 2016.године, у 14:50 часова, на царинском пункту Мердаре, тако што царинској контроли није пријавио укупна средства која уноси у Републику Србију, па је контролом путничког моторног возила, немачких регистарскх ознака, којим је ушао у Републику Србију и контролом лица пронађено укупно 30.600 евра, и то: у путничком возилу, испод наслона за руку 3.600 евра, а прегледом торбице коју је држао у рукама 27.000 евра. Од укупног износа окривљеном и његовом сапутнику враћено је 20.000 евра, док је остатак новца привремено задржан на основу издате потврде о привремено задржаним преносивим средствима плаћања, јер окривљени није имао потврду о уносу стране ефективне валуте у Републику Србију. За учињени прекршај окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 40.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 2.000 динара. Истом пресудом, применом чл. 52. и чл. 53. ЗОП и чл. 64. ст. 1. Закона о девизном пословању, окривљеном је изречена и заштитна мера одузимања предмета прекршаја – 10.600 евра, који ће по правноснажности пресуде бити предат Народној банци Србије, а динарска противредност тог новца уплаћена у буџет Републике Србије на основу чл. 62. ст. 2. Закона о девизама.

У поступку је утврђено да окривљени није пријавио унос новчаних средстава на граничном прелазу у Суботици, јер, како је навео у одбрани, није знао за ту обавезу. На царинском пункту у Мердару, пронађен је код окривљеног и у возилу непријављени страни новац у износу већем од дозвољеног, који је он покушао да изнесе из царинског подручја Републике Србије, па пошто

окривљени није имао доказ о пореклу новца, од граничног прелаза у Суботици, одузето му је 10.600 евра.

Неспорне чињенице. На основу одбране окривљеног и доказа које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка утврђено је да је окривљени из царинског подручја Републике Србије покушао да изнесе ефективан страни новац у износу већем од дозвољеног.

Епилог. Поступајући по жалби браниоца окривљеног, који је оспоравао законитост одлуке првостепеног суда наводећи да је ефективни страни новац власништво фирме а не његов лични новац, те да је окривљени носио новац у име и за рачун фирме, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Пржк. 18993/16 од 30. 9. 2016. године, одбио је жалбу окривљеног као неосновану а побијану пресуду потврдио, с обзиром да окривљени није имао доказ о пореклу новца, нити је доказао у које сврхе је новац носио.

Коментар. Одредбом чл. 12. ст. 1. Одлуке о условима за личне и физичке преносе средстава плаћања у иностранство и из иностранства[62] прописано је да нерезидент - физичко лице може уносити у иностранство ефективни страни новац до износа од 10.000 евра, а ст.2. истог члана да нерезидент - физичко лице може износити у иностранство ефективни страни новац изнад износа из става 1. који је пријавио на улазу у Републику Србију, што обезбеђује и оверава царински орган. Непознавање прописа не ослобађа од одговорности. Изношење или уношење веће количине новца, стране или домаће валуте, мора да се пријави на граничном прелазу и да се докаже сврха, како би се добила одговарајућа потврда и новац легално изнео, односно унео у царинско подручје. Како је ово типични формални прекршај, довршен је чим је предузета противправна радња, тј. чим је контролом код лица пронађен ефективни страни новац у износу преко дозвољеног, који власник није пријавио на улазу у Републику Србију.

Пример бр. 2: образложење изречене заштитне мере одузимања предмета

Пресудом Прекршајног суда у Прешеву, Пр.бр. 402/16-1 од 15. 2. 2016. године окривљени македонски држављанин оглашен је одговорним, због прекршаја из чл. 63. ст. 1. тач. 14) у вези чл. 31. Закона о девизном пословању, за који је осуђен на новчану казну у износу од 10.000 динара, коју је дужан да плати одмах, пре правноснажности, сходно чл. 308. ст. 1. тач. 1) ЗОП, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара. Истом пресудом изречена му је и заштитна мера делимичног одузимања предмета прекршаја – ефективног страног новца, док се остали износ враћа окривљеном на основу чл. 64. ст. 2. Закона о девизном пословању.

62 *Службени гласник РС,* 67/2006, 52/2008 и 18/2009.

Чињенично стање утврђено је саслушањем окривљеног, увидом у записник о контроли и увидом у потврду о привремено одузетом ефективном страном новцу у одговарајућем износу, као и у потврде банке у Скопљу, о подигнутим девизама у одређеним износима са девизног рачуна особе за коју је окривљени тврдио да му је рођака.

Неспорне чињенице. На основу изведених доказа неспорно је утврђено да је окривљени ефективни страни новац у одговарајућем износу држао у доњем вешу, те да је са умишљајем предузео радњу прекршаја из чл. 63.ст.1.тач.14).

Спорна питања. Спорна је одлука првостепеног суда да делимично одузме ефективни страни новац који је предмет прекршаја, с обзиром да такву одлуку није образложио и није је учинио оправданом у смислу чл.64.ст.2. Закона о девизном пословању који предвиђа такву могућност.

Епилог. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, поступајући по жалби подносиоца захтева изјављеној због одлуке о изреченој заштитној мери, донео је решење Прж. 4391/16 од 1. 3. 2016.године, којим је побијану пресуду укинуо, јер је поступајући по службеној дужности, у смислу чл. 272. ЗОП, утврдио постојање апсолутно битних повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 1. тач. 14) ЗОП (неразумљива изрека), као и да је погрешно примењено материјално право (чл. 265. ст. 1. тач. 5).

Коментар. Повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 1. тач. 14) ЗОП, неразумљива изрека, садржана је у ставу 1.чињеничног описа прекршаја у коме је наведено да је детаљном контролом у доњем вешу окривљеног пронађено 28.000 CHF и 500 евра а у ставу 2. да је окривљеном враћено 11.000 CHF и 500 евра док је преостали износ од 17.000 CHF привремено задржан до окончања прекршајног поступка на основу чл.31. Закона о девизном пословању и Одлуке о условима за личне и физичке преносе средстава плаћања у иностранству и из иностранства. Чланом 31. Закона о девизном пословању прописано је да Народна банка Србије ближе одређује услове за личне и физичке преносе средстава плаћања у иностранство и из иностранства, па стога привремено задржавање дела сакривеног ефективног страног новца није могло да се одреди по овој законској одредби, а такође није довољно ни паушално позивање на Одлуку о условима за личне и физичке преносе средстава плаћања у иностранству и из иностранства, јер се не наводи ниједна одредба ове одлуке, нити се у образложењу првостепене пресуде наводе околности од којих зависи примена ових прописа.

Изрека је неразумљива и у делу изречене заштитне мере, јер је изречена заштитна мера делимичног одузимања предмета прекршаја тако што се окривљеном одузима 3.400 CHF а износ од 13.600 CHF се враћа окривљеном на основу чл. 64. ст. 2. Закона о девизном пословању. Одлука о заштитној мери супротна је ставу 2. изреке у коме је наведено да се износ од 17.000 CHF при-

времено задржава, што је износ који представља збир делимично одузетог ефективног страног новца и износа који се окривљеном враћа, па није јасно да ли ће се износ од 13.600 CHF привремено задржати до окончања поступка, вођеном по чл.308. ЗОП и након тога вратити окривљеном или ће му се вратити одмах, уз уручење пресуде.

Према чл. 64. ст. 2. Закона о девизном пословању могуће је делимично одузимање предмета употребљених или намењених за извршење прекршаја или насталих извршењем прекршаја само ако се утврди да побуде или друге околности под којима је прекршај извршен указују да није оправдано да се предмет одузме у целости. Побијана пресуда не садржи образложење примене чл. 64. ст. 2. Закона о девизном пословању.

Како окривљени није доказао да је од трећег лица добио спорни новац, нити у коју сврху, то изводи из банке о подигнутом новцу са рачуна тог лица не могу да буду околност која чини неоправданим одузимање ефективног страног новца преко износа који је дозвољено пренети, на шта се првостепени суд позивао у образложењу пресуде.

Одредбом чл. 66. ст. 1. Закона о девизном пословању прописано је да се новчана казна, имовинска корист и средства плаћања, као и динарска противредност добијена продајом предмета употребљених или намењених за извршење прекршаја или насталих извршењем прекршаја уплаћују у буџет Републике, а ставом 2. истог члана да се ефективни страни новац, који је одузет као предмет извршења прекршаја може продати НБС, која динарску противвредност уплаћује у буџет Републике. Побијана пресуда у изреци, као ни у образложењу, не садржи ни једну од наведених одредаба закона.

Начин извршења заштитне мере одређује судија који је у предмету поступао (чл. 54. ст. 2. ЗОП) и ова одредба је императивног карактера.

Пример бр. 3: изрицање заштитне мере одузимања предмета по наступању апсолутне застарелости прекршајног гоњења

Решењем Прекршајног суда у Пироту, Одељења у Белој Паланци, II-1 Пр. бр. 3578/14 од 27.2.2015.године окривљеном је изречена мера одузимања страног ефективног новца у износу од 69.000 евра, који је привремено одузет од стране царинског органа, по потврди о привремно одузетом страном новцу од 19. 12. 2006. године и спецификацији отпремљене ефективне валуте од 20. 12. 2006.године, а сходно чл. 206. ст. 1. и чл. 48. ст. 6. ЗОП, тада важећег, јер су то захтевали разлози морала и опште сигурности.

Неспорне чињенице. Окривљени је, као возач комбија, којим је превозио путнике из Србије у Турску у шопинг, у седишту комбија држао торбу са страним новцем у износу од 69.000 евра, који је пронађен контролом од стране овлашћеног службеника царинарнице.

Спорна питања. Као спорну чињеницу окривљени је у доказном поступку износио власништво над пронађеним новцем. Тврдио је да је пронађени новац био новац путника које је превозио, који су му дали на чување, јер су се плашили да новац држе код себе док пролазе кроз Бугарску.

Епилог. Против првостепеног решења, које је донето у поновном поступку, окончаном доношењем решења о обустави прекршајног поступка због застарелости, окривљени је изјавио жалбу из свих законских разлога, у којој је навео чињенице које је наводио и у доказном поступку и додао да је свако од путника имао потврду о преносу новца стране валуте, као и списак путника који су му дали новац на чување, чије саслушање предлаже, као и суочење са подносиоцем захтева. Сматра да прекршај није учинио, јер је хтео само да учини услугу путницима. Пресудом Прж. 9951/2015 од 3. 6. 2015. године Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, жалбу је одбио као неосновану а побијано решење потврдио.

Коментар. Чланом 64. Закона о девизном пословању прописано је да се заштитна мера одузимања предмета који су употребљени или били намењени за извршење прекршаја или су настали извршењем прекршаја за прекршај из чл. 59. до 63. овог закона може изрећи и ако казна за прекршај није изречена, ако се поступак не може водити, јер је учинилац био недоступан или непознат органу за вођење прекршајног поступка или ако је учинилац у време извршења прекршаја био малолетан или због постојања других законских сметњи. Сходно томе, другостепени прекршајни суд је, поступајући по жалби окривљеног, одбио жалбу као неосновану а побијано решење потврдио.

Против коначне одлуке другостепеног прекршајног суда окривљени је поднео иницијативу за заштиту законитости, коју је Републички јавни тужилац одбио као неосновану.

Браниоци окривљеног поднели су уставну жалбу Уставном суду Републике Србије, у којој се оспорава да је окривљени прекршај учинио, као и законитост решења, јер прекршајни поступак није спроведен по закону. У уставној жалби подносилац посебно истиче да је окривљеном повређено право на имовину и зајемчено мирно уживање својине и других имовинских права заснованих на закону, гарантованих одредбом чл. 58. Устава Републике Србије, тако што му је одузет страни ефективни новац у износу од 69.000 евра, супротно одредбама ЗОП.

У одговору на уставну жалбу између осталог је наведено:

„Поднетим захтевом за покретање прекршајног поступка Управе царина Царинарнице Димитровград од 9. 9. 2011. године окривљеном се ставља на терет прекршај из чл. 62. ст. 1. тач. 12) Закона о девизном пословању Републике Србије, учињен дана 17. 12. 2006. године, по коме је Прекршајни суд у Пироту, као стварно и месно надлежан, покренуо прекршајни поступак. По-

штујући одредбе чл. 81. и 85. ЗОП из 2005. године, а у циљу потпуног и истинитог утврђења чињеничног стања, поступајући судија је 23. 5. 2012. године затражио правну помоћ – саслушање окривљеног на наводе поднетог захтева за покретање прекршајног поступка и прилога - од прекршајног суда на чијем подручју окривљени има пребивалиште.

Замољени суд је, у периоду од октобра месеца 2012. године, више пута позивао окривљеног на саслушање, као и његовог браниоца, ангажованог по специјалном пуномоћју од 26. 6. 2012.године, по којима се нису одазвали. Два пута је издао наредбу за довођење окривљеног ради саслушања за дан 19. 4. 2013.године када се о поднетом захтеву окривљени није изјашњавао, јер је у међувремену добио решење Прекршајног суда у Пироту, 1 Пр. бр. 2751/11 од 25. 1. 2013.године, којим је против њега обустављен прекршајни поступак због наступања апсолутне застарелости, и исто приложио у списе предмета.

Увидом у списе предмета утврђено је да је до застарелости прекршајног гоњења дошло како због неактивности подносиоца захтева, тако и због тактике одуговлачења од стране окривљеног и његовог браниоца. Окривљени уопште није показао интересовање за брзо окончање поступка и решење несигурне правне ситуације у којој је био све време трајања поступка. Напротив, допринео је одуговлачењу поступка и застарелости коју користи као правни основ за повраћај одузетог новца стране валуте.

Предлог бранилаца окривљеног да се изврши повраћај новца, јер окривљени прекршај није извршио, оцењен је као неоснован, због тога што новац није пријављен царинику, исти је био сакривен у возачевом седишту и пронађен прегледом возила. Такође, примедба бранилаца да је окривљеном повређено право на имовину и мирно уживање својине из чл. 58. Устава РС, противна је чињеници да окривљени негира право својине на одузетом новцу, тврдећи да је новац био од путника које је превозио.

Првостепени и другостепени прекршајни суд, у својим одлукама, руководили су се чињеницом да се платни промет обавља преко овлашћених банака и других организација, што у овом случају није учињено, јер је одузети новац пронађен од стране овлашћеног царинског службеника прегледом возила, а био је сакривен у седишту возача комбија којим је окривљени управљао. Сакривање новца са намером његовог илегалног изношења из земље довољан је основ за изрицање заштитне мере одузимања тако пронађеног новца, јер је у таквим околностима предмет прекршаја. Изрицањем заштитне мере уз казну штити се безбедност робно-новчаног промета, остварује сврха девизног пословања и обезбеђује правна сигурност“.

До завршетка приручника аутори нису добили информацију о томе како је одлучио Уставни суд.

Пример бр.4.: промене чињеничног описа прекршаја исправком пресуде

Пресудом Прекршајног суда у Прешеву, Пр. бр. 1510/16-1 од 8. 10. 2016. године, окривљени држављанин Републике Македоније оглашен је одговорним за прекршај из чл. 63. ст. 1. тач. 14) Закона о девизном пословању, учињен тако „што је дана 18. 10. 2016. године, у 12:30 часова, пристигао на гранични прелаз Прешево, путничким моторним возилом чешких регистрационих ознака, којим је управљао са још једним лицем, држављанином Републике Македоније, и на постављено питање царинског службеника у присуству полицијског службеника шта има да пријави царинској контроли одговорио да нема ништа, а потом је детаљном контролом у џепу од панталона окривљеног пронађено 58.000 евра".

Како напред наведена девизна средства није пријавио и не поседује потврду о уношењу страног ефективног новца у Републику Србију, на основу чл. 31.Закона о девизном пословању и Одлуке о условима за личне и физичке преносе средстава плаћања у иностранству и из иностранства окривљеном и његовом сапутнику враћен је дозвољени износ од по 10.000 евра (укупно 20.000 евра) док је преостали износ од 18.000 евра привремено задржан. Првостепени суд је утврдио да се у радњама окривљеног стичу обележја прекршаја из чл. 63. ст. 1. тач. 14) Закона о девизном пословању, па је окривљеног осудио на новчану казну у износу од 30.000 динара и обавезао на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У ставу 6. изреке првостепене пресуде наведено је: „Против окривљеног се изриче заштитна мера одузимања предмета, у износу од 18.000 евра на основу чл. 64. ст. 1. Закона о девизном пословању, а на основу чл. 251. ст. 3. ЗОП одређује се да се наведени износ уплати у буџет Републике Србије сходно чл. 66. ст. 2. Закона о девизном пословању".

Решењем Пр. бр. 1510/16-1 од 20. 10. 2016. године, које је донео на основу чл. 223. ЗОП, првостепени суд је исправио раније донету првостепену пресуду прецизирајући начин извршења прекршаја, тако што се у изреци пресуде на страни 1. став 3. изреке бришу речи „Детаљном контролом у џепу од панталона пронађено је код истог 58.000 евра", а уместо тога наводи: „Детаљном контролом лица и контролом пртљажника возила, у најлон кеси, у чарапи, пронађен је непријављени девизни новац у износу од 38.000 евра". Такође на страни 1. ст. 4. изреке бришу се речи „лицима (наводе се имена окривљеног и сапутника из изреке пресуде која су погрешна) враћен је дозвољени износ од по 10.000 евра (укупно 20.000 евра)", а уместо тога стајаће речи „лицима (наводе се имена окривљеног и његовог сапутника као у поднетом захтеву) враћен је износ од по 10.000 евра (укупно 20.000 евра)".

Чињенично стање утврђено је испитивањем окривљеног и на основу поднетог захтева и записника о извршеној контроли.

Епилог. Против наведене пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљеног, из свих законом предвиђених разлога, наводећи да окривљени није поучен о праву да може узети браниоца по свом избору, да је изрека пресуде неразумљива, јер не садржи опис субјективног односа окривљеног према учињеном прекшају, да пресуда нема разлога о одлучним чињеницама, те да је повређено материјално право на штету окривљеног, да није утврђена чињеница чији је новац, да ли окривљеног или његовог сапутника, као и да је у пресуди наведено да је нађено 58.000 евра, да је задржано 18.000 евра, враћено 20.000 евра, а да се не зна шта је са преосталих 20.000 евра. Поступајући по жалби и по службеној дужности Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је решење Прж. 21454/2016 од 7. 11. 2016.године којим је усвајањем жалбе браниоца окривљеног и по службеној дужности првостепену пресуду укинуо, налазећи да се иста заснива на битним повредама одредаба прекршајног поступка у смислу чл.264.ст.1.тач. 10) ЗОП, односно да је првостепени суд одлучио мимо поднетог захтева за покретање прекршајног поступка. Другостепени суд види ову повреду у томе што је првостепени суд, доносећи решење о исправци пресуде, суштински променио чињенични опис прекршаја за који се окривљени терети поднетим захтевом. Поред тога решење о исправци пресуде није уредно достављено окривљеном, због чега није било услова за поступање суда сходно чл. 255. и 165. ст. 2. тач. 2) ЗОП.

Коментар. Изрека првостепене пресуде је цитирана зато што је чињенични опис прекршаја само преписан из поднетог (неуредног) захтева за покретање прекршајног поступка, што изреку пресуде чини неразумљивом. Требало је затражити од подносиоца захтева да га уреди тако што ће чињенични опис уподобити диспозитивној норми из чл.31.Закона о девизном пословању, по којој Народна банка Србије прописује ближе услове за личне и физичке преносе средстава плаћања у иностранство и из иностранства. Другостепени прекршајни суд је жалбу браниоца окривљеног оценио као основану, јер се њоме управо указује на неразумљивост изреке, као и на процесне пропусте учињене у спроведеном прекршајном поступку, те на чињеницу да није јасно опредељен износ пронађеног новца стране валуте, с обзиром на то да се најпре наводи износ од 58.000 а потом износ од 38.000 евра. Другостепени прекршајни суд је, поступајући по службеној дужности, утврдио повреду одредаба чл. 255. и 165.ст.2.тач.2) ЗОП, због којих је морао да укине побијану пресуду, али није вршио оцену жалбених навода, што је по налажењу аутора требало учинити, како би се првостепеном суду указало на све учињене пропусте да се не би јавили и у поновном поступку.

Обављање мењачких послова супротно прописима Народне банке - чл. 61. ст. 1. тач. 36) Закона о девизном пословању

Пример: повреда материјалног прописа и пропуст да се одлучи у целости о захтеву за покретање прекршајног поступка

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, Одељења у Власотинцу, 2-Пр. бр. 8181/14 од 20. 3. 2015. године, окривљени је оглашен одговорним за прекршај из чл. 61. ст. 1. тач. 36) Закона о девизном пословању, учињен тако што у мењачници, противно тач. 18. ст. 1. алинеја 7. Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова, није држао готовину у динарима намењену мењачком пословању у износу утврђеног мањка од 461.128,22 динара. За учињени прекршај осуђен је на новчану казну у износу од 10.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Контролом вршеном 20. 8. 2014. године у мењачници окривљеног утврђено је да он на означеном овлашћеном мењачком месту није држао готовину у динарима намењену мењачком пословању у износу утврђеног мањка од 461.128,22 динара, као и да курсну листу за ефективу није утврдио у складу с курсним листама за ефективу банака са којима има закључене уговоре о обављању мењачких послова у 15 случајева (дана), тако што је куповни курс из курсне листе овлашћеног мењача за валуту швајцарски франак (CHF) формиран за наведене дане био нижи од најнижег куповног курса банака са којима има закључене уговоре о обављању мењачких послова. Окривљени у својој одбрани није спорио ове чињенице.

Епилог. Против наведене првостепене пресуде овлашћени подносилац захтева за покретање прекршајног поступка изјавио је жалбу из свих законом предвиђених разлога, а у суштини због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и непоступања првостепеног суда у целости по поднетом захтеву, са предлогом да се жалба усвоји и побијана пресуда укине. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Пржс. 8035/15 од 20. 5. 2015. године, усвајањем жалбе подносиоца захтева и по службеној дужности укинуо је пресуду Прекршајног суда у Лесковцу, Одељења у Власотинцу, 2-Пр. бр. 8181/14 од 20. 3. 2015. године и предмет вратио првостепеном суду на поновни поступак и одлучивање.

Коментар. Захтев за покретање прекршајног поступка поднет је против окривљеног због повреде одредаба чл. 39. ст. 6. Закона о девизном пословању, као материјалне одредбе, која је ближе одређена Одлуком о условима и начину обављања мењачких послова[63]. У захтеву се наводи да окривљени на свом мењачком месту није држао готовину у динарима намењену мењачком пословању у износу утврђеног мањка од 461.128,22 динара и није, супротно тач. 8. ст. 2. исте одлуке, своју курсну листу за ефективу утврдио у складу с

63 *Службени гласник РС*, бр. 93/2011.

курсним листама за ефективу банака са којима има закључене уговоре о обављању мењачких послова у 15 случајева (дана), тако што је куповни курс из курсне листе овлашћеног мењача за валуту CHF формиран за наведене дане био нижи од најнижег куповног курса банака.

Поступајући по службеној дужности другостепени прекршајни суд је нашао да је побијана пресуда захваћена битном повредом одредаба прекршајног поступка из чл. 264. ст. 1. тач. 14) ЗОП, јер је изрека пресуде неразумљива, зато што у њој није наведено време чињења прекршаја, тј. није наведено ког дана окривљени није држао готовину у динарима намењену мењачком пословању. Време чињења прекршаја је битан елеменат прекршаја, јер од дана чињења прекршаја теку рокови застарелости. Исту повреду одредаба прекршајног поступка другостепени прекршајни суд нашао је и у томе што се у изреци пресуде наводи да је окривљени повредио материјалну одредбу из чл. 18. ст. 1. алинеја 7. Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова, иако је недржањем готовине намењене мењачком пословању у износу утврђеног мањка повредио материјалну бланкетну одредбу из чл. 39. ст. 6. Закона о девизном пословању, којом је прописано да ближе услове и начин обављања мењачких послова прописује Народна банка Србије, а санкција за поступање, противно овој одредби прописана је чл. 61. тач. 36) истог Закона. Услове и начин обављања мењачких послова НБС је одредила подзаконским актом, тј. Одлуком о условима и начину обављања мењачких послова у тачкама од 1. до 29. Поступање противно било којој тачки ове одлуке представља повреду материјалне одредбе из чл. 39. ст. 6. Закона о девизном пословању, сходно чему је у изреци пресуде требало навести материјалну одредбу закона у вези тач.18.ст.1. алинеја 7. и тач. 8) ст. 2. Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова, а не само одредбе одлуке, која је подзаконски акт којим се ближе објашњава закон а не одређује радња прекршаја.

Тачком 18) ст.1. алинеја 7. Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова прописано је да је мењач дужан да на мењачком месту држи само ону готовину у динарима, ефективу и чекове који су остварени мењачким пословањем, односно намењени мењачком пословању, који су евидентирани на прописан начин, уз одговарајућу документацију. Тачком 8) ст. 1. Одлуке прописано је да мењач, једном дневно, на почетку свог радног дана, слободно утврђује своју курсну листу и она важи до објављивања наредне курсне листе тог мењача, а ставом 2. исте тачке да овлашћени мењач курсну листу из става 1. ове тачке утврђује у складу с курсном листом за ефективу банке, односно банака с којима има закључен уговор.

Оценом жалбених навода, као и поступањем по службеној дужности, Прекршајни апелациони суд је нашао да је учињена и повреда одредаба прекршајног поступка из чл.264. ст. 1. тач. 9) ЗОП, односно да првостепени суд није у целости поступио по поднетом захтеву, јер није узео у обзир да се њиме

окривљени терети и за поступање противно чл. 39. ст. 6. Закона о девизном пословању у вези тач. 8) ст. 2. Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова. Та повреда поступка произилази из неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, на шта је и жалбом указано, јер у прекршајном поступку нису извођени докази у односу на поступање окривљеног противно тач. 8) ст. 2. Одлуке. Такође је другостепени прекршајни суд нашао да је поднети захтев неуредан, у смислу да у њему није наведено у које дане (15 дана) окривљени своју курсну листу за ефективу није утврдио у складу с курсним листама за ефективу банака са којима има закључене уговоре о обављању мењачких послова. То је, такође, био разлог за укидање побијане пресуде. У циљу правилног и законитог поступања другостепени прекршајни суд наложио је првостепеном суду да у поновном поступку најпре затражи од подносиоца захтева да поднети захтев уреди, тако што ће јасно определити чињенични опис прекршаја и навести време чињења прекршаја, а након тога да на околности измењеног захтева за покретање прекршајног поступка саслуша окривљеног и по слободној процени изведе и друге доказе, а потом одлучи о предмету.

Царински закон

Предмет закона. Царинским законом[64] (даље ЦЗ) уређена су правила и поступци који се примењују на робу која се уноси или износи из царинског подручја Републике Србије. Закон се примењује при промету робе између царинског подручја Републике Србије и других царинских подручја. Уређује царинске радње и поступке, као и права и обавезе лица и царинског органа. У том оквиру у ЦЗ су садржане и прекршајне одредбе.

Појам прекршаја. Према чл. 291. ЦЗ царински прекршаји су радње или пропусти, одређени у ЦЗ, који су у супротности са одредбама овог закона и подзаконских аката донетих на основу њега. Диспозиција царинског прекршаја може бити бланкетна, ако су радње или пропусти учиниоца царинског прекршаја конкретније одређени у подзаконском акту донетом на основу ЦЗ.

Радња. Члановима од 292. до 295. прописане су радње различитих прекршаја у зависности од висине прописане новчане казне и категорије лица које може да одговара за прекршај (физичко лице, предузетник, правно лице и одговорно лице). Уз радњу извршења, која је објективно обележје прекршаја, кумулативно мора бити испуњено и субјективно – да је прекршај учињен макар из нехата, премда из описа појединих радњи извршења произилази да је могуће предузети их само са умишљајем (припремањем или налагањем припреме лажне евиденције, навођење царинског органа на погрешан закључак погрешним подацима и слично).

64 *Службени гласник РС*, бр.18/2010, 111/2012, 29/2015 , 108/2016.

Одговорност. За прекршаје одговарају лица која предузму радње царинских прекршаја, за које су казне предвиђене у члановима од 292. до 297.

Санкција. У члановима од 292. до 295. за прекршаје су прописане новчане казне на различит начин: у односу на износ вредности робе која је предмет прекршаја, у распонима или у фиксном износу. По члану 298. ст. 1. ЦЗ, за прекршаје из чланова 292. и 293. се обавезно изриче заштитна мера одузимања робе која је предмет прекршаја. Поред робе која је предмет прекршаја одузеће се и преносно средство употребљено за смештај робе која је предмет прекршаја (контејнер, паковање или други предмети), а ако је вредност робе која је предмет прекршаја већа од 1/3 вредности превозног средства, одузеће се и превозно средство којим је та роба превожена (чл.299.ст.1.). Заштитна мера одузимања возила изрећиће се и када је возило посебно конструисано, адаптирано, измењено или на било који други начин прилагођено сврси сакривања робе, без обзира на вредност робе која је предмет прекршаја (чл. 299. ст. 2.).

Саучесништво и одговорност другог лица. И прекршајно право (чл.23.- 26. ЗОП), као и кривично (чл. 33.- 36. КЗ), на исти начин регулишу установу саучесништва и границе одговорности саучесника. У чл. 297. ЦЗ саучесништво је на специфичан начин прописано, за разлику од општих правила прекршајног и кривичног права.

У пракси се прекршајни судови са овим институтом сусрећу код царинских прекршаја, и то онда када роба од уношења у царинско подручје Републике Србије па док не стекне коначног имаоца промени више држалаца, који су је држали по различитим основима.

Поред индивидуалне одговорности за неку од радњи из чл. 292. до 295. ЦЗ, у чл. 297., под насловом „одговорност другог лица“, прописана је одговорност за прекршај правног лица, предузетника, физичког лица или одговорног лица које купује, продаје, распродаје, прима као поклон, сакрива, преузима ради смештаја у одговарајући смештајни простор или превози, чува, користи или по било ком основу стиче робу која је предмет прекршаја прописаних у члановима од 292. до 295., под условом да је то лице знало или је, имајући у виду дате околности, морало знати да је предузимало неку од наведених радњи са робом која је предмет царинског прекршаја. Практично, деловање у саучесништву претпоставка је предузимања радњи прекршаја лица описаног у чл. 297.

Субјективни услов одговорности за прекршај из чл. 297. треба да ограничи казнени захват за несавесне стицаоце робе која је предмет неког од царинских прекршаја од чл. 292. до 295., јер у судској пракси „одговорност другог лица“ увек се третира као саучесништво, те се редовно ималац робе, која подлеже царинским прописима, терети за прекршај као извршилац радње која се може подвести под неки од прекршаја из чл. 292. до 295. ЦЗ, а да се при том не утврђује постојање узрочне везе између остварене последице прекршаја и свих претходних држаоца предметне робе.

Одговорност другог лица на основу члана 297. изводи се из два основна услова: извршење било које од напред наведених радњи (објективан елемент) и сазнања имаоца робе да је та роба предмет неког од прекршаја из чл. 292. до 295. ЦЗ (субјективан елемент). Све ове радње, које су алтернативно одређене као прекршаји у чл. 297. ЦЗ, одредбама чланова 292. до 295. истог закона прописане су као посебни прекршаји. Субјективни елемент описан је изразом „да зна или да је према датим околностима морао знати" да је роба предмет неког од прекршаја прописаних одредбама чл. 292-295. ЦЗ.

Чланом 297. ЦЗ обухваћено је више алтернативно прописаних радњи чињења, које се чине самостално. Стога „моменат знања под датим околностима" треба ценити према месту и времену предузимања одговарајуће радње (куповине, продаје, распродаје, примања робе на поклон итд.), односно према околностима под којима се стиче право државине над робом, што даље значи да се у доказном поступку морају изводити докази на основу којих ће се утврдити да су дате околности у моменту куповине, продаје, распродаје и сличне манипулације са робом указивале на то да је роба предмет неког од прекршаја из чл. 292. до 295. ЦЗ, те да су морале бити лако сазнатљиве. Утврђивање овог елемента битно је за одређивање степена кривице окривљеног. Тако субјективни услов у суштини коригује недостатак објективне везе између више лица која су једна од другог преузимала робу која је предмет царинског прекршаја, при чему не морају сва у том ланцу поступати противправно, нити знати једни за друге. Код неких прекршаја није спорно утврђивање субјективног елемента на основу предузете радње лица (на пример, када сакрива, преузима робу ради смештаја у одговарајући простор или превози, чува робу која је предмет прекршаја) док је код других (куповина половног аутомобила стране производње од власника домаћег држављанина) тешко или немогуће утврдити субјективни елемент који се захтева да би се успоставила тзв. одговорност другог лица. Пример из праксе показује суштину проблема.

Одговорност другог лица – члан 297. ЦЗ

Пример бр.1.: саучесништво у смислу одредаба ЦЗ

Окривљени је оглашен је одговорним пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 01-24354/15 од 22.1.2016. године, за прекршај из чл. 296. (*сада чл.297.)* у вези чл. 292.ст.1.тач.3) ЦЗ, јер је дана 22. 10. 2011. године, на улазу у Републику Србију из Црне Горе, користио путничко моторно возило марке „Volkswagen" типа „Pasat TDI", одређених регистарских ознака, са бројем шасије WVWZZZ3B4E229649, који није оригиналан, за које је, имајући у виду дате околности, морао знати да је унето преко граничног прелаза у Републику Србију без пријаве надлежном органу. Истом пресудом осуђен је на новчану казну у износу од 50.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара и изречена му је и заштитна мера одузимања возила, које је предмет прекршаја.

У току поступка окривљени је суду доставио доказе да је 18. 11. 2009. године српски држављанин на привременом раду у иностранству, тадашњи власник моторног возила које је предмет царинског прекршаја, то возило увезао у Републику Србију и да је одмах по уласку у царинско подручје Републике Србије возило пријавио царинарници, јер је по унапред склопљеном договору возило требало да прода у Републици Србији одређеном физичком лицу, тј. окривљеном. Истог дана је извршена процена возила, те је тадашњи власник платио царину, а такође је извршен ванредан технички преглед возила у овлашћеном сервису и утврђено да је возило технички исправно, као и да возило не потражује Интерпол, односно да је у легалном поседу продавца. Преко посредника, овлашћене агенције, закључен је купопродајни уговор између продавца и купца. Претходном власнику враћене су регистарске таблице, уз потврду, како би возило одјавио у земљи где је регистровано, а у којој живи и ради. Након тога је купац 19. 11. 2009. године возило уредно регистровао на своје име и у поседу тог возила је био све до контроле вршене на граничном прелазу 22. 10. 2011. године, када се враћао из Црне Горе. Прегледом возила посумњано је у његову исправност. Извршен је криминалистичко-технички преглед возила од стране криминалистичког техничара ПУ у Новом Пазару (овим прегледом посумњано је у исправност ВИН-а, броја шасије), након чега је возило привремено одузето, стављено под царински надзор, а против власника возила поднет је захтев за покретање прекршајног поступка због прекршаја из чл.296. у вези чл. 292.ст.1.тач.3) ЦЗ.

Чланом 292.ст.1.тач.3) ЦЗ прописано је да ће се новчаном казном од једноструког до четвороструког износа вредности робе, која је предмет прекршаја, казнити лице ако не пријави робу коју уноси преко граничног прелаза у царинско подручје Републике Србије или не допреми робу царинском органу. За исти прекршај чланом 298.ст.1. овог закона прописана је заштитна мера одузимања робе која је предмет прекршаја.

Према подацима изнетим у захтеву за покретање прекршајног поступка, окривљени је, имајући у виду дате околности, морао знати да је возило унето преко граничног прелаза у РС без пријаве надлежном органу.

Пресуда прекршајног суда укидана је три пута у поступку по жалби браниоца окривљеног, да би четврти пут Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, осуђујућу пресуду Пр. бр. 24354/15 од 22.1.2016. године, на коју је жалбу изјавио бранилац окривљеног, преиначио и окривљеног ослободио од одговорности на основу чл.218.ст.1.тач.1) ЗОП, јер није доказано да је окривљени учинио прекршај који му се поднетим захтевом ставља на терет.

Неспорне чињенице. На основу доказа и чињеница које је у својој одбрани навео окривљени неспорно је да је возило одмах по уношењу у царинско подручје Републике Србије било пријављено и да је над њим спроведена законом прописана процедура, па се тако у радњама окривљеног нису стекла битна обележја прекршаја из чл. 296. у вези чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ.

Спорна питања. Код таквог стања ствари, било је потребно проверити да ли је, у смислу тадашњег чл.296. (сада 297.), тј. да је окривљени морао знати да је реч о возилу са неоригиналним бројем шасије. Зато је Прекршајни апелациони суд сваки пут у својој укидајућој одлуци налагао првостепеном суду да у поновном поступку изврши вештачење возила како би се правилно утврдило чињенично стање, тј. да ли је окривљени при преузимању возила морао знати да је то возило са неоригиналним бројем шасије. На основу вештачења од стране Националног криминалистичко-техничког центра, Одсека за КТЦ у Нишу, Групе за вештачење, утврђено да број шасије, односно ВИН возила не одговара оригиналу, као и да човек просечних способности визуелним прегледом, у зависности од тога да ли има или нема одређена предзнања из предметне области, као и у зависности од самог изгледа ВИН-а и броја мотора, може само са већим или мањим степеном да изрази сумњу у веродостојност ВИН-а и броја мотора, али не и да утврди њихову неоригиналност. У таквим ситуацијама само посебна метода, тзв. ецовање, може недвосмислено да покаже неоригиналност броја мотора или шасије.

Епилог. Пошто је првостепени прекршајни суд и у трећем поновљеном поступку донео осуђујућу пресуду, у чијој је изреци био наведен исти чињенични опис прекршаја као и у претходно укинутим пресудама, иако је неспорно да се у радњама окривљеног нису стекла битна обележја прекршаја из чл.296. у вези чл.292.ст.1.тач.3) ЦЗ, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 3787/16 од 3.3.2016. године жалбу браниоца окривљеног је уважио, осуђујућу пресуду првостепеног суда преиначио у ослобађајућу и наложио првостепеном суду да о одузетом предмету (возилу) одлучи посебним решењем на које ће окривљени имати право жалбе.

Коментар: У конкретном случају није могло са сигурношћу да се утврди постојање субјективног елемента из чл. 296. ЦЗ (сада чл. 297.), услед чега није доказано да је окривљени учинио прекршај за који се терети поднетим захтевом у тој прекршајној ствари. Осим тога, да би неко био оглашен одговорним за тај прекршај битно је да се утврди његова кривица у смислу чл.19. ст.1. ЗОП, тј. да ли је поступао са умишљајем или из нехата. У овом предмету то није било могуће утврдити на основу расположивих доказа и чињеница, што је такође условило преиначење осуђујуће пресуде првостепеног прекршајног суда у ослобађајућу, на основу чл. 218.ст.1.тач. 3) ЗОП.

Наиме, прекршај из чл. 297. у вези чл.292. до 295. ЦЗ у пракси се најчешће јавља код промета моторних возила стране производње, нарочито када од момента уношења у царинско подручје РС па до момента откривања неког од ових прекршаја возила промене више власника или корисника, који, најчешће не знају један за другог. Прекршај може бити откривен приликом куповине таквог возила или у моменту његовог коришћења. За прекршај се оглашава одговорним и кажњава по одредби чл. 297. ЦЗ онај ималац моторног возила код

којег се роба (возило) затекло у моменту контроле. При том се често уопште не утврђује моменат сазнања под датим околностима под којима ималац робе стиче право државине на тој роби (возилу), нити да ли је могао знати да је роба предмет царинског прекршаја, што ствара проблеме у пракси.

Да би постојао прекршај из чл. 297. ЦЗ морају кумулативно бити остварена објективна и субјективна обележја. Потребно је да је роба коју држи окривљени предмет неког од прекршаја предвиђених у чл. 292. до 295., да је окривљени предузео у вези са том робом бар једну од алтернативно прописаних радњи у чл. 297. и да је знао или за коју је, имајући у виду дате околности, морао знати да је предмет царинског прекршаја према чл. 292. до 295.

Како није искључена могућност да је од момента уношења робе у царинско подручје Републике Србије па до откривања неког од прекршаја из чл. 292. до 295. ЦЗ власник, односно корисник робе (возила) која је предмет прекршаја фалсификовао број мотора или шасије, било би оправдано извршити измене у ЦЗ и прописати као самосталан прекршај управљање возилом, односно коришћење возила са неоригиналним бројем мотора, односно шасије. То би искључило могућност ослобађања од одговорности оних ималаца такве робе који су након стицања права располагања робом извршили неку незакониту измену на возилу, које је у међувремену регуларно променило власника, односно корисника који је у моменту стицања права својине или располагања возилом поступао савесно. Наравно било би исправно да при уношењу половних моторних возила стране производње у царинско подручје РС државне службе, за то овлашћене, изврше КТ преглед таквих возила и издају потврде о њиховој исправности, тј. оригиналности броја мотора и броја шасије, као и потврду о спроведеној царинској процедури, које ће пратити возила у даљем промету. То је један од услова да се утврди стварни учинилац кривичног дела фалсификовања броја мотора или шасије и да се против њега покрене поступак, што не искључује могућност да је учинилац прекршаја и сам власник, односно корисник моторног возила, пошто је радњу прекршаја учинио по уношењу возила у царинско подручје РС и спроведене царинске процедуре. Истовремено, савестан ималац такве робе неће бити изложен прекршајном поступку.

Пример бр.2: коришћење моторног возила за које је власник морао знати да није прошло царинску процедуру

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 15-78/12 од 27.11.2012. године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 296. у вези чл. 292. ст.1.тач. 3) ЦЗ, учињен дана 27.10.2011. године, тако што је на аутопуту Е-75, Београд – Ниш, као власник користио путничко моторно возило, пореклом из иностранства, које није пријављено царинским органима када је унето преко граничног прелаза у Републику Србију, за које је, имајући у виду дате околности, морао знати да је предмет прекршаја из чл. 292. ст.1.тач. 3) ЦЗ.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је страни држављанин, који је у предмету сведок, унео предметно возило у царинско подручје Републике Србије и да га није пријавио царинским органима. Такође је неспоран и субјективан однос окривљеног у вршењу наведеног прекршаја, јер је према датим околностима у моменту стицања права својине на предметном возилу морао знати да исто није прошло царинску процедуру по уносу у царинско подручје Републике Србије.

Епилог. Поступајући по жалби браниоца окривљеног другостепени, тада Виши прекршајни суд, својом пресудом Прж. 32143/12 од 23.4. 2013. године, уважио је жалбу и побијану првостепену пресуду преиначио тако што је окривљеног, на основу чл. 218.ст.1.тач.3) ЗОП из 2005.године, ослободио кривице, јер није доказано да је учинио прекршај за који се терети поднетим захтевом. Овакву одлуку другостепени суд је донео налазећи да је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање погрешно примењено материјално право, јер страни држављанин, власник предметног возила, није био у обавези да писмено пријави унос возила царинском органу Републике Србије.

Против ове пресуде Републички јавни тужилац поднео је захтев за заштиту законитости због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 7) и 15) ЗОП, у коме је навео да су разлози другостепене пресуде о одлучним чињеницама потпуно нејасни и у знатној мери противречни, као и да је нејасна изрека пресуде, јер се не наводи да ли је одлучивано о жалби браниоца окривљеног или не, већ се само на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП преиначава првостепена пресуда и окривљени ослобађа кривице. Даље наводи да је првостепени прекршајни суд правилно утврдио да је окривљени учинио прекршај из чл.296. у вези чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ, за шта је дао довољно разлога о одлучним чињеницама, а да се другостепени прекршајни суд погрешно позива на Уредбу о царински дозвољеном поступању са робом, бавећи се правом увоза власника возила, који је неспорно страни држављанин и није странка у поступку, а не оцењујући поступање окривљеног.

Врховни касациони суд својом пресудом Прзз 13/2013 од 20. 6. 2013. године уважио је захтев Републичког јавног тужиоца и утврдио да је пресудом Вишег прекршајног суда Прж. 32143/12 од 23. 4. 2013. године повређен закон, налазећи да су разлози дати у образложењу побијане пресуде у супротности са доказима који се налазе у списима и да су противречни самом захтеву за покретање прекршајног поступка, јер се образложење пресуде заснива на доказима и поступцима сведока и исправама које су приложене и везане за поступање тог лица, а не на поступцима и доказима везаним за окривљеног.

Коментар. При закључењу купопродајног уговора са страним држављанином, претходним власником возила, окривљени је био дужан да сазна под којим околностима је возило, које је предмет прекршаја, унето у царинско подручје Републике Србије, односно да затражи од ранијег власника доказ о

плаћеним царинским дажбинама, јер је то возило, због намере дотадашњег власника да га отуђи, имало својство робе која подлеже царинској процедури.

У конкретном предмету другостепени суд се погрешно позвао на Уредбу о царински дозвољеном поступању с робом[65], којом је, у чл.327., прописано да домаћа физичка лица са пребивалиштем у царинском подручју Републике Србије имају право на потпуно ослобађање од плаћања увозних дажбина за приватну употребу превозних средстава регистрованих у иностранству, уколико имају одобрено привремено пребивалиште у иностранству од шест месеци, ако превозно средство користе у периоду док бораве на царинском подручју Републике Србије (годишњи одмор, посета породици и сл.) и дужни су да то возило извезу приликом напуштања царинског подручја Републике Србије. Ставом 2. истог члана прописано је да чланови уже породице лица из става 1. овог члана могу да користе возило из става 1. овог члана само док се то лице налази на царинском подручју Републике Србије. Међутим, окривљени није био члан породичног домаћинства претходног власника возила, иначе страног држављанина, који је у поступку учествовао као сведок.

Пример бр. 3: кривица саучесника

Решењем Министарства финансија - Управе царина –Царинарнице Београд – Комисије за царинске прекршаје од 23.10.2008. године окривљени је оглашен кривим, због тога што је неутврђеног датума октобра месеца 2005. године прибавио од НН лица путничко моторно возило одговарајуће марке и карактеристика, иако је знао или могао знати да возило представља предмет прекршаја из чл.334.ст.1.тач.1) у вези члана 332. ст. 3., тада важећег ЦЗ, и таквим возилом је управљао све до дана 2.3. 2007. године, када му је возило одузела полиција. Окривљени се захтевом за покретање прекршајног поступка терети да је као саизвршилац из чл.332. ст. 3. извршио прекршај из чл. 334. ст. 1. тач.1) ЦЗ (*сада би се одговорност успоставила по чл. 297. ЦЗ*). За учињени прекршај је окривљеном изречена новчана казна у износу од 100.000 динара и заштитна мера одузимања предметног моторног возила. У поступку по жалби браниоца окривљеног, изјављеној из свих законом предвиђених разлога, Виши прекршајни суд у Београду, Одељење у Новом Саду, пресудом Пржу. 24788/10 од 17.10.2011. године, одбио је жалбу окривљеног као неосновану, а побијано решење потврдио као правилно.

Епилог. Против одлуке првостепеног прекршајног органа и другостепеног прекршајног суда окривљени је, преко пуномоћника, поднео Уставном суду уставну жалбу због повреде права на правично суђење и права на суђење у разумном року, због повреде права на једнаку заштиту права и на правно средство, зајемчених одредбама чл.32. ст.1. и чл.36.ст.2. Устава Републике

65 *Службени гласник РС,* бр. 93/10, 63/13, 145/14, 95/15, 44/16 и 10/17.

Србије, као и због повреде одредаба чл.16. ст.2. и чл.18.т.3. Устава у вези са чл.6.ст.1. и чл.13. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, наводећи да му је повређено право на суђење у разумном року због неоправдано дугог трајања поступка; да првостепени орган није хтео утврђивати чињенично стање, а ту праксу је наставио и другостепени орган; да прекршајни органи нису усвојили ниједан од низа предложених доказа; да су подносиоцу жалбе повређена означена уставна права.

Уставни суд Републике Србије донео је одлуку Бр. Уж-2105/2011 од 17. 10. 2014. године којом је усвојио уставну жалбу окривљеног и утврдио да је наведеном пресудом Вишег прекршајног суда у Београду, Одељења у Новом Саду и решењем Министарства финансија - Управе царина –Царинарнице Београд – Комисије за царинске прекршаје повређено право подносиоца уставне жалбе на правично суђење, зајемчено одредбом чл.32.ст.1. Устава Републике Србије, док се у преосталом делу уставна жалба одбија као неоснована, а ставом 2. исте одлуке поништена је пресуда Вишег прекршајног суда и одређено да исти прекршајни суд донесе нову одлуку о жалби коју је подносилац уставне жалбе изјавио против решења Министарства финансија - Управе царина – Царинарнице Београд – Комисије за царинске прекршаје.

Коментар. Уставни суд, у образложењу одлуке, најпре констатује да је прекршајни поступак против подносиоца уставне жалбе покренут закључком Комисије за прекршаје Царинарнице Београд на основу пријаве Министарства унутрашњих послова. Комисија за прекршаје Царинарнице Београд означила је окривљеног као саизвршиоца првоокривљеног НН лица у царинском прекршају. НН лице је, према наводима Комисије, увезло у земљу путничко моторно возило, без пријаве царинским органима и на том возилу изменило део лима са бројем шасије како би одговарао бројевима у саобраћајној дозволи, а затим је такво возило уступљено окривљеном који је њиме управљао све док му 2.3.2007. није одузето од ПУ Панчево. Пошто је поступак против НН лица, чији идентитет није могао бити утврђен, прекинут због процесних сметњи, настављен је поступак против другоокривљеног.

Уставни суд указује на поједине делове образложења оспореног првостепеног решења: да је првостепени прекршајни орган неспорно утврдио да се у радњама НН лица стичу сви елементи прекршаја из чл. 334. ст.1.тач.1) ЦЗ; да је Комисија утврдила да се у радњама окривљеног стичу сви битни елементи прекршаја из чл.332.ст. 3. у вези чл. 334.ст.1.тач.1) ЦЗ; да Комисија није прихватила одбрану окривљеног да је он сам, поправљајући наведени аутомобил водио рачуна о бројевима шасије, да је све уредно фотографисао и да је у свему поступао по инструкцијама добијеним од стране овлашћеног службеног лица МУП Панчево. Комисија је, наиме, нашла да ови поступци не умањују одговорност окривљеног. У образложењу се даље наводи да је по окончаној поправци подносилац поново захтевао да возило прегледа МУП, што је и учињено 11. 4.2006.

године, када је полицијски инспектор проценио да је поправка извршена коректно и то констатовао у службеној белешци, након чега је возило регистровано и то две године за редом; да је у фебруару месецу 2007. године окривљени позван у МУП ради привременог одузимања возила и његовог вештачења при чему је утврђено да су бројеви шасије фалсификовани; да је у прекршајном поступку вршено ново вештачење возила при чему је утврђено да број шасије предметног возила не одговара оригиналу; да је пред Општинским судом у Панчеву против подносиоца уставне жалбе вођен кривични поступак К.727/07, због кривичног дела фалсификовање исправе из чл. 355. ст.1. КЗ, који је окончан правноснажном пресудом од 25.12.2007.године, којом је оптужба одбијена с обзиром на то да је у току главног претреса Општинско јавно тужилаштво у Панчеву одустало од кривичног гоњења окривљеног.

Подносилац уставне жалбе је, као окривљени у прекршајном поступку, изјавио жалбу на осуђујућу првостепену пресуду због битних повреда одредаба прекршајног поступка и непотпуно утврђеног чињеничног стања, јер се из изреке решења не може јасно да утврди у чему се састоји биће прекршаја који му се ставља на терет, пошто је окривљени возило купио од познатог лица, које је у тренутку куповине било регистровано на подручје Србије, са којим је сачинио купопродајни уговор а потом извршио пренос власништва на себе. Поред тога, у жалби је истакао да је самоиницијативно, пошто је уочио оштећења на возилу, приступио у СУП и поднео писмени захтев за преглед возила. Виши прекршајни суд је жалбу окривљеног одбио као неосновану а побијано првостепено решење потврдио на основу фактичког стања возила као и чињенице да је окривљени затечен у поседу возила са неоригиналним бројем шасије, што је одлучна чињеница, при чему није уважио одбрану окривљеног да он није вршио никакву преправку броја шасије зато што није од утицаја на другачије одлучивање, јер га у смислу одредаба ЦЗ чини одговорним то што је био у поседу возила које је увезено у земљу без пријаве царинским органима и над којим није спроведен поступак увозног царињења. У својој одлуци Виши прекршајни суд је истакао да се нехатно поступање окривљеног искључује, као и да је возило купио од њему познатог лица, с обзиром на то да није предузео све потребне мере да провери податке о возилу пре преузимања возила.

У образложењу своје одлуке Уставни суд, између осталог, наводи да је обавеза инстанционих судова да делотворно испитају доказне предлоге странака и да оцене њихов значај приликом доношења одлуке, због чега је један од битних елемената права на правично суђење и право на образложену судску одлуку (Европски суд за људска права *Краска против Швајцарске*, од 19. 4. 1993. године).

У образложењу одлуке Уставни суд наводи да „у конкретном случају Комисија за царинске прекршаје у оспореном решењу није изнела кључне аргументе из којих произилази да је подносилац као окривљени могао знати да

се ради о возилу којим је претходно извршен прекршај, односно да се ради о возилу које је унето у царинско подручје Републике Србије, а није пријављено царинском органу. Све наведено има још већи значај кључних аргумената у светлу чињенице да је спорно моторно возило, пре него што га је подносилац уставне жалбе купио, регуларно регистровано у полицији, за њега је издата уредна саобраћајна дозвола и означено је уредно издатим саобраћајним таблицама, као и чињенице да је подносилац ово возило, након куповине, регуларно и у прописаном поступку пререгистровао на своје име, као и да га је поновно регистровао. Из наведеног произилази да у оспореном решењу недостаје аргументација на који начин је прекршајни орган ван сваке сумње утврдио одлучну чињеницу да је окривљени – конкретно подносилац уставне жалбе, куповином уредно регистрованог моторног возила примио предмет за који је знао или је могао знати да је предмет прекршаја, што је битан елеменат царинског прекршаја из чл. 334. ст. 1. тач. 1) ЦЗ. Услед тога постоји знатна противречност између утврђења прекршајног органа да је подносилац уставне жалбе као саучесник починио означени царински прекршај и доказа који би потврђивали да у његовим радњама постоји битан елемент овог прекршаја и његова прекршајна одговорност. Ово тим пре што првостепени прекршајни орган није утврдио непосредног извршиоца основног прекршаја из чл. 334. ст. 1. тач. 1) ЦЗ, без чијег извршења ни прекршај из чл. 332. ст. 3. ЦЗ не може егзистирати".

На крају Уставни суд закључује да Виши прекршајни суд у Београду, Одељење у Новом Саду, није дао јасне, довољне и уставноправно прихватљиве разлоге у погледу свих чињеница које су од значаја за доношење одлуке у овом прекршајном поступку, јер није дао изричит и јасан одговор на противречности на које је окривљени указао у жалби, сходно чему је донео одлуку као у изреци.

Пример бр. 4.: време извршења прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 10-6414/12 од 15. 10. 2012. године, окривљено правно лице и одговорно лице у правном лицу оглашени су кривим за прекршај из чл. 334. ст. 1. тач. 1) и ст. 2. у вези чл. 332. ст. 3. ЦЗ (*сада одговара чл. 297 ЦЗ*) и осуђени су на новчане казне у износу од 20.000 динара (правно лице) и 10.000 динара (одговорно лице у правном лицу). Они су дана 21. 10. 2006. године преузели хаварисано, оштећено путничко моторно возило пореклом из иностранства, за које је провером утврђено да није у систему регистрованих возила на територији Републике Србије. Држали су га на аутоплацу, а потом су га 17. 7. 2007. године отуђили путем јавне продаје. Према околностима случаја окривљени су знали или су могли знати да возило није пријављено царинском органу ради спровођења царинске процедуре.

Неспорне чињенице. Окривљени су хаварисано и оштећено путничко моторно возило које су примили 21. 10. 2006. године отуђили на јавној лицитацији 17. 7. 2007. године.

Спорна питања. Спорна чињеница у овом предмету је време извршења прекршаја – време преузимања или време отуђења предметног возила.

Епилог. Поступајући по жалби окривљених, изјављеној из свих законом предвиђених разлога, Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж.29219/12 од 13. 12. 2012. године, одбио је жалбу као неосновану а побијану пресуду потврдио као правилну.

Окривљени су поднели уставну жалбу Уставном суду због повреде начела и права из чл. 22., чл. 32. ст. 1. и чл. 36. ст. 1. Устава Републике Србије, наводећи да је прекршајни поступак требало да буде обустављен због наступања апсолутне застарелости прекршајног гоњења, јер је датум извршења прекршаја датум преузимања возила које је предмет прекршаја, а не датум његовог отуђења, као и да је другостепени прекршајни суд, чак исто веће, у идентичној правној и чињеничној ситуацији, у прекршајним поступцима у којима су подносиоци били окривљени за исти прекршај, неједнако поступао, тако што је обустављао прекршајни поступак услед наступања апсолутне застарелости, рачунајући рок застарелости од времена преузимања возила.

Уставни суд је донео одлуку Број: Уж-1499/2013 од 17. 5. 2016. године којом се, ставом 1. „усваја уставна жалба окривљених и утврђује да су пресудом Вишег прекршајног суда, Одељења у Нишу, Прж. 29219/12 од 13. 12. 2012. године, повређена права подносилаца уставне жалбе на правично суђење и на једнаку заштиту права, зајемчена одредбама чл. 32. ст. 1. и чл. 36. ст. 1. Устава Републике Србије“, а ставом 2. се поништава пресуда Вишег прекршајног суда, Одељења у Нишу, и одређује да надлежан прекршајни суд донесе нову одлуку о жалби окривљених изјављеној против пресуде првостепеног прекршајног суда.

Коментар. Према члану 332. ст. 3. ЦЗ из 2003. године саучесницима су се, у смислу овог закона, сматрала и лица која су примила предмете за које су знали или су могли знати да су предмет царинског прекршаја, из чега произилази да је време извршења овог прекршаја оно време када је извршилац примио предмет прекршаја у државину.

Уставни суд је закључио да је апсолутна застарелост прекршајног гоњења наступила после доношења првостепене пресуде, а пре доношења другостепене, те да другостепени прекршајни суд о томе није водио рачуна, иако је *ex officio* имао ту законску обавезу, јер је заузео погрешан став у погледу времена извршења прекршаја. Такође налази да прекршајни судови нису дали разлоге због којих се као датум извршења предметног царинског прекршаја не прихвата датум преузимања спорног возила, те да нису пружили уставноправне и на закону засноване разлоге, чиме је повређено право подносилаца уставне жалбе на правично суђење из чл.32.ст.1. Устава. По становишту Уставног суда, Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу је, заузимањем дијаметрално супротног правног става у другим поступцима вођеним против ис-

тих окривљених и због истог царинског прекршаја, када је као време извршења прекршаја узиман датум преузимања возила, подносиоцима уставне жалбе повредио право зајемчено чл. 36. ст. 1. Устава, којим се гарантује једнака заштита права пред судовима и другим државним органима, имаоцима јавних овлашћења и органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе.

Уношење сакривене робе преко граничног прелаза – чл. 292. ст 1. тач. 1) у вези са чланом 59. ЦЗ

Пример бр. 1.: доказивање радње сакривања робе и умишљаја

Пресудом Прекршајног суда у Прешеву, Пр. бр. 860/14 од 6. 5. 2015. године, (донетом у поновном поступку) оглашен је одговорним окривљени, македонски држављанин, на привременом раду у Швајцарској, за прекршај из чл. 292. ст. 1. тач. 1) у вези чл.58. ЦЗ, и осуђен на новчану казну у износу од 100.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара, трошкова вештачења и допунског вештачења предмета прекршаја (златног накита) у износу од 60.000 динара, као и трошкова вештачења и допунског вештачења возила у износу од 29.000 динара. Истом пресудом, на основу чл.298. ЦЗ изречена му је и заштитна мера одузимања предмета прекршаја без накнаде, и то златног накита ближе означеног у потврди о привремено одузетој роби Царинарнице Ниш-Испоставе Прешево, као и заштитна мера одузимања путничког моторног возила марке „Mercedes–Benz S 500“ страних регистарских ознака, одговарајућег броја шасије и вредности, са саобраћајном дозволом и кључем за стартовање возила.

Неспорне чињенице. Окривљени је 2. 8. 2014.године, у 12:45 часова, приликом уласка у Републику Србију из Републике Македоније, у пртљажнику свог возила, у торби са личним стварима, увијену у хаљине, уносио робу - златни накит тежине 488 гр, који је пронађен од стране цариника прегледом возила. Чињеница да је накит био увијен у хаљине и да га окривљени није пријавио надлежном органу јасан је доказ да је превожена сакривена роба, те да је окривљени учинио прекршај из чл. 292. ст. 1. тач. 1) ЦЗ.

Епилог. Браниоци окривљеног изјавили су жалбе на првостепену пресуду, у којима су, између осталог, навели да је пронађени накит власништво његове снаје и да окривљени није знао да га треба пријавити надлежном органу. Пресудом Прекршајног апелационог суда, Одељења у Нишу, Пржс. 12977/15 од 16. 7. 2015. године, жалба је одбијена као неоснована а побијана пресуда потврђена.

Коментар. У члану 292.ст.1.тач.1) ЦЗ прописано је да ће се новчаном казном од једноструког до четвороструког износа вредности робе која је предмет прекршаја казнити лице које уноси или износи робу ван граничног прелаза или у време када гранични прелаз није отворен за промет, као и лице које уноси или износи сакривену робу преко граничног прелаза (чл.58.). Другосте-

пени прекршајни суд у образложењу пресуде, између осталог, наводи: „Чињеница да је окривљени био у транзиту кроз Републику Србије не ослобађа га од одговорности, нити тврдња да је предметни накит својина његове снаје, јер је као власник возила, којим улази у царинско подручје био дужан да пријави сву робу коју уноси, без обзира да ли је у питању само транзит или долазак на подручје Републике Србије. Такође, као власник возила морао је да зна шта у возилу превози, па и да превози златан накит, који је, како се бранио, а што браниоци наводе и у жалби, његова снаја умотала у хаљине а да он за то није знао, јер је у питању члан његове породице, па је знао или је морао знати да је његова снаја (уколико је то она учинила) упаковала накит у путну торба која се налазила у пртљажнику возила“. Окривљени није имао никакав доказ о пореклу пронађене робе, нити доказ о власништву. Роба је била сакривена и пронађена контролом од стране цариника, што окривљени у одбрани није оспоравао, те није било основа да се жалбе бранилаца усвоје и донесе другачија одлука у поступку пред Прекршајним апелациони судом.

Пример бр. 2.: доказивање умишљаја учиниоца

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, Одељења у Димитровграду, I-5 Пр. 1508/14 од 6. 6. 2014. године окривљени, држављанин Републике Бугарске, оглашен је одговорним за прекршај из чл. 292. ст. 1. тач. 1) ЦЗ и осуђен на новчану казну у износу од 34.200 динара, изречена му је заштитна мера одузимања 30 боксова цигарета без акцизних обележја, на основу чл. 298. ст. 1. ЦЗ, као и путничког возила марке „Фиат брава“, бугарских регистарских ознака, сходно чл. 299. ст. 2. ЦЗ, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. У возилу које је возио окривљени, иза ладице са сувозачеве стране, био је преграђен простор прекривен металним поклопцем, причвршћен за шасију возила са два шрафа, који није у складу са фабричким шупљинама. Критичном приликом у том простору пронађено је 30 боксова цигарета без акцизних обележја.

Епилог. Против ове пресуде жалбу је изјавио окривљени из свих законских разлога, са предлогом да се побијана пресуда укине и њему врати привремено одузето возило, јер сматра да нема законских разлога за изрицање те заштитне мере, с обзиром на то да вредност робе, која је предмет прекршаја, не прелази 1/3 вредности превозног средства. Жалбом није оспорио утврђено чињенично стање, што није чинио ни у доказном поступку, али сматра да нема његове кривице, јер није вршио никакве преправке на возилу већ га је као такво купио пре две године, због чега је суд био у обавези да изводи доказе у циљу утврђивања чињенице ко је вршио преправке на возилу. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Пржс. 12497/14 од 16. 6. 2014. године, жалбу је одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. У наведеном примеру окривљени је за унос робе у царинско подручје користио преправљено возило погодно за сакривање робе како би избегао царинску процедуру, у чему су садржани елементи прекршаја из чл. 292. ст. 1. тач. 1) у вези чл. 58., за који му је изречена новчана казна у једноструком износу вредности робе која је предмет прекршаја. Уз казну окривљеном су изречене заштитна мера одузимања робе која је предмет прекршаја (чл. 298. ст. 1.) и заштитна мера одузимања возила којим је роба превожена (чл. 299. ст. 2.), јер су ЦЗ прописане као обавезне. За одговорност лица затеченог у вршењу овог прекршаја није од значаја ко је и како вршио преправку возила, важно је да је он, када је за ту околност сазнао, искористио шупљине у преправљеном возилу за сакривање робе коју је хтео непријављену да унесе преко граничне линије.

Изузимање робе испод царинског надзора - члан 292. ст. 1. тач.2) и ст. 2. ЦЗ

Пример бр. 1.: увозник покреће поступак ради утврђивања царинског статуса робе

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, 3 Пр. бр. 2092/15 од 22.7.2015. године, окривљено правно лице, са седиштем у Пироту, оглашено је одговорним за прекршај из чл.292.ст.1.тач.2) ЦЗ, за који је осуђено на новчану казну у износу од 479.803,00 динара и одговорно лице у правном лицу за прекршај из чл.292.ст.2. у вези ст.1.тач.2) ЦЗ, за који је осуђено на новчану казну у износу од 5.000 динара. Истом пресудом окривљенима је изречена заштитна мера солидарног плаћања новчаног износа од 479.803,00 динара, јер роба, која је предмет прекршаја, не може бити одузета, зато што није пронађена у јавном царинском складишту.

Неспорне чињенице. По истовару увезене робе контејнери, у којима је роба допремљена, стављени су под царински надзор. Возачи су их изузели испод царинског надзора без документа слободне царинске зоне Пирот.

Епилог. Против првостепене пресуде окривљени су изјавили заједничку жалбу преко браниоца из свих законских разлога, оспоравјући одговорност за прекршај за који се терете, јер сматрају да не могу да одговарају за туђе пропусте, с обзиром на то да нису могли да поднесу захтев за издавање потребног документа, јер су возачи камионима са контејнерима самоиницијативно напустили слободну зону. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 20020/2015 од 6.11.2015.године, жалбу је одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Средство којим се допрема увезена роба (контејнер) по преузимању робе од увозника ставља се под царински надзор, под којим остаје до окончања царинског поступка у коме се утврђује њен царински статус.

Чланом 62. ЦЗ прописано је да роба остаје под царинским надзором колико је потребно да се утврди њен царински статус. Када је у питању страна роба она остаје под царинским надзором док се њен царински статус не промени, док се не унесе у слободну зону или слободно складиште, односно док не буде извезена или уништена.

Поступак ради утврђивања царинског статуса робе покреће се на захтев увозника робе за издавање декларације за враћање контејнера, који се подноси у року од 20 дана од дана одређивања привременог смештаја (чл.74.ЦЗ). У том року од одређивања привременог смештаја окривљени су били дужни да затраже да се оконча царински поступак за контејнере, тј. да затраже издавање декларације за враћање контејнера, јер је то обавеза увозника, а не превозника робе.

За овај прекршај чланом 292.ст.1.тач.2) ЦЗ прописана је новчана казна од једноструког до четвороструког износа вредности робе која је предмет прекршаја којом ће се казнити лице које изузме робу испод царинског надзора. Ставом 2. истог члана прописана је новчана казна за одговорно лице у правном лицу у износу од 5.000 до 25.000 динара. Ако роба која је предмет царинског прекршаја не буде пронађена или се не може одузети из било ког разлога, учинилац прекршаја је дужан да плати вредност робе утврђену у складу са одредбама овог закона уз покретање посебног поступка наплате увозних дажбина и накнада које се плаћају приликом увоза (чл.298.ст.3.ЦЗ), сходно чему је окривљенима изречена заштитна мера.

Пример бр. 2.: радња изузимања робе испод царинског надзора

Пресудом Прекршајног суда у Зрењанину, 3 Пр. 6-1095/11 од 30.8.2013. године, окривљено правно лице и окривљено одговорно лице у правном лицу оглашени су кривим за прекршај из чл.292.ст.1.тач.2) и ст.2. у вези ст.1.тач.2) ЦЗ за који су осуђени, и то правно лице на новчану казну у износу од 6.520.000 динара и одговорно лице на новчану казну у износу од 15.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од по 600 динара. Истом пресудом, у складу са одредбама чл.298.ст. 1, 3. и 5. ЦЗ, обавезани су да солидарно, на име противвредности робе, која је предмет прекршаја, уплате износ од 6.519.743,00 динара.

Неспорне чињенице. Вршећи накнадну контролу царински службеник је утврдио да у магацинском простору држаоца (окривљеног правног лица) недостаје роба која је стављена под царински надзор, констатовањем неслагања између фактура и других докумената који прате робу приликом пријема у царинско складиште-магацин и стања робе (одређена роба из тих докумената није физички нађена у царинском магацину). Провером је утврђено да се по јединственој царинској исправи не слажу евиденције (сировина, репроматеријала, репроматеријала у производњи и готових производа) са стањем на записнику.

Епилог. Против ове пресуде жалбу су изјавили бранилац окривљеног правног лица и окривљено одговорно лице, које је Виши прекршајни суд у Београду, Одељење у Новом Саду, пресудом Пржс. 19873/2013 од 3.12.2013.године одбио као неосноване а побијану пресуду потврдио.

Републички јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости против првостепене и другостепене пресуде прекршајних судова због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл.234.ст.1.тач.15) ЗОП и повреде материјалног права у смислу чл.235.ст.1.тач.4) истог закона. У том захтеву је наведено да ниједним записником није констатовано шта је рађено приликом контроле, шта је затечено, која роба недостаје и у којој количини, те да термин „изузимање испод царинског надзора“ може да значи и померање робе са једног простора на други.

Врховни касациони суд донео је пресуду Прзз 18/2014 од 2.10. 2014. године којом је захтев одбио.

Коментар. Чланом 131.ст.1.тач.1) ЦЗ прописано је да је држалац царинског складишта одговоран да се роба смештена у царинском складишту не узима испод царинског надзора, а према чл.23. да су лица, која учествују или су у вези са прометом робе, дужна да царинском органу, на његов захтев, ставе на располагање исправе и податке, у било ком облику да се налазе и да пруже сваку другу помоћ потребну за примену царинских прописа.

Врховни касациони суд сматра да не стоји ниједна повреда одредаба прекршајног поступка на које је указао Републички јавни тужилац, с обзиром на то да је изрека првостепене пресуде јасна и разумљива, да је израђена у складу са чл. 219. ЗОП, те да садржи разлоге о одлучним чињеницама, који су јасни и ни у чему противуречни, као и да је другостепени прекршајни суд утврђено чињенично стање правилно правно оценио као прекршај из чл. 292. ст. 1. тач. 2) ЦЗ, јер се у погледу држаоца царинског складишта непосредно примењују одредбе ЦЗ, којима су прописане обавезе држаоца складишта, а не одредбе Закона о слободним зонама[66], на шта је бранилац окривљених указивао у жалби, иако се магацин у коме је вршен преглед налази у подручју слободне зоне.

Непријављивање робе која се уноси преко граничног прелаза – чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ

Пример бр. 1.: одмеравање новчане казне у оквирима члана 39. ст.4. ЗОП

Пресудом Прекршајног суда у Неготину, Одељења у Кладову, I-2 Пр. бр. 349/16 од 19. 2. 2016. године, окривљени држављанин Републике Бугарске оглашен је одговорним за прекршај из чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ, учињен дана 12. 2. 2016. године, зато што је око 00:43 часа на граничном прелазу са Републиком Србијом,

66 *Службени гласник РС,* бр. 62/2006.

у њеном царинском подручју, управљајући теретним возилом марке „Ивеко 35,8“, бугарских регистарских ознака, са директним умишљајем и у урачуњивом стању унео преко граничног прелаза робу коју није пријавио царинским органима, и то 68 колета лекова према *Paking List.* Ту робу, укупне вредности, у смислу царинских прописа, од 7.598.214,56 динара, окривљени је преузео 5. 2. 2016.године од пошиљаоца из Турске. За учињени прекршај окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 7.598.214,56 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 12.000 динара, које је дужан да плати одмах, сходно чл. 308. ЗОП. Истом пресудом, на основу чл. 298. ст. 1. ЦЗ, окривљеном је изречена и заштитна мера одузимања предмета прекршаја, а на основу чл. 299. ст. 1. истог закона и заштитна мера одузимања теретног возила којим је управљао. Пресудом је одређено да ће заштитне мере извршити Царинарница Кладово, и то уништењем лекова, односно продајом возила на јавној лицитацији а добијена средства уплатити у буџет Републике Србије. На основу чл. 65. ЗОП окривљеном је изречена и заштитна мера удаљење странца са територије Републике Србије у трајању од три године, коју ће меру спровести надлежна ПУ у Кладову.

Чињенично стање је утврђено испитивањем окривљеног у присуству браниоца, адвоката из Кладова. Окривљени је признао учињени прекршај, тј. да је у време и на месту описаном у захтеву за покретање прекршајног поступка унео преко граничног прелаза у царинско подручје Републике Србије разне лекове од пошиљаоца из Турске, за које је имао уредну бугарску царинску декларацију и међународни товарни лист, али је царинику пријавио другу робу (лак за косу), по другом документу од 20.2.2016. године, коју је превозио у Рашку, у Републици Србији. Суд је ценио и доказе које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, сачињене од стране Управе царине – Сектора за контролу примене царинских прописа – Одсека за сузбијање кријумчарења Вршац, као и остале доказе које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка.

Овај пример спада у ретке у којима је прекршајни поступак вођен по захтеву за покретање који је поднео јавни тужилац (овде Основно јавно тужилаштво у Неготину).

Неспорне чињенице. Све чињенице које се односе на учињени прекршај и одговорност окривљеног утврђене су на основу изјаве окривљеног и увидом у доказе које су пружили царински органи и подносилац захтева за покретање прекршајног поступка. Непријављена роба пронађена је током царинског прегледа.

Епилог. Против ове пресуде жалбе су изјавили бранилац окривљеног и пуномоћник оштећеног правног лица, власника одузете робе. Тим жалбама се у целости побија правилност и законитост првостепене пресуде. Између осталог, бранилац окривљеног наводи у жалби да радња кривичног дела, за које је поступак против окривљеног обустављен, и прекршаја за који је ожалбеном пресудом

осуђен, су *de facto* и *de jure* идентичне, јер проистичу из истог инцидентног догађаја, чија се правна природа може поистоветити, те да постоје околности које искључују покретање и вођење прекршајног поступка, да је окривљени поседовао уредну царинску документацију за робу – лекове, који су били само у транзиту кроз Србију, а крајње исходиште је била Албанија, те да је окривљени мислио да исту треба да пријави царинским органима на албанској граници, због чега се никако није могло да ради о умишљајном поступању. Оспорава и одлуку о изреченој новчаној казни, јер сматра да се и блажом казном може постићи сврха кажњавања, као и одлуку суда о изреченим заштитним мерама, па предлаже да се побијана пресуда укине или преиначи у смислу чл. 265. ст. 1. тач. 3) ЗОП.

Пуномоћник оштећеног правног лица, из разлога предвиђених законом за побијање првостепене пресуде, подноси и одштетни захтев и тражи повраћај робе – лекова, јер налази да је оштећеном предузећу повређено право на несметано уживање своје имовине, да је суд грубо прекршио одредбе чл.149. и чл.151. ЗОП, јер није ценио и одлучивао о имовинскоправном захтеву, иако је тај захтев уредно упућен Прекршајном суду у Неготину, Одељењу у Кладову. Такође је навео да је једини овлашћен за подношење захтева за покретање прекршајног поступка за царинске прекршаје царински орган, а не основно јавно тужилаштво. Сматра да није било места примени заштитне мере одузимања робе из чл. 298. ст. 2. ЦЗ па предлаже да се у смислу чл. 248. ст. 1. тач. 1) ЗОП преиначи првостепена пресуда и решењем обустави прекршајни поступак против окривљеног, јер налази да су се за то стекли законски услови, а да се одузета роба врати оштећеном предузећу или да се првостепена пресуда укине и предмет врати првостепеном суду на поновни поступак и одлучивање.

Поступајући по поднетим жалбама и службеној дужности Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 4511/16 од 2. 3. 2016. године којом је, делимичним усвајањем жалбе браниоца окривљеног, и по службеној дужности, побијану пресуду преиначио у делу одлуке о казни, тако што је окривљеном, уместо новчане казне од 7.597.214,56 динара изрекао новчану казну у износу од 750.000 динара, коју је дужан да плати одмах, по уручењу другостепене пресуде, сходно чл. 308. ЗОП, иначе ће о начину извршења неплаћене новчане казне одлучити првостепени прекршајни суд посебним решењем у смислу чл.315.ЗОП.

Побијана пресуда, по службеној дужности, преиначена је и у делу одлуке о изреченој заштитној мери одузимања робе која је предмет прекршаја, и то у погледу начина њеног извршења, тако што ће Царинарница Кладово одузете лекове проследити Агенцији за лекове и медицинска средства Србије, као овлашћеној институцији ради уништења лекова у складу са чл. 144. Закона о лековима и медицинским средствима[67].

67 *Службени гласник РС*, бр. 30/2010 и 107/2012.

У непреиначеном делу побијана пресуда остала је непромењена.

Коментар. Чланом 39.ст.1.тач.1) ЗОП прописано је да се законом или уредбом новчана казна може прописати у распону од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице, а ставом 4. истог члана да се изузетно од одредаба става 1-3 овог члана, за прекршаје из одређених области, међу којима су и царински, законом могу прописати казне у сразмери са висином причињене штете или неизвршене обавезе, вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја, али не више од двадесетоструког износа тих вредности, с тим да изречена новчана казна не прелази петоструки износ највеће новчане казне која се може изрећи по одредби става 1.овог члана. Зато је другостепени прекршајни суд преиначио побијану пресуду у делу одлуке о казни тако што је окривљеном изрекао новчану казну у износу од 750.000 динара (што је петоструки износ највеће новчане казне од 150.000 динара која се може изрећи физичком лицу) уместо изречене новчане казне од 7.598.214,56 динара, што представља износ који одговара вредности одузете робе. Изрицањем новчане казне у износу вредности одузете робе првостепени суд је прекорачио законско овлашћење чиме је повредио материјално право на штету окривљеног, а на ту повреду другостепени прекршајни суд пази по службеној дужности. Применом чл.274.ст.1.тач.3) ЗОП другостепени суд је побијану пресуду преиначио у делу одлуке о казни, јер је нашао да се учињена повреда може отклонити без укидања побијане пресуде.

Решењем Основног суда у Неготину 3 К. 41/16 од 19. 2. 2016.године обустављен је кривични поступак против окривљеног из разлога што у радњама оптуженог није било елемената кривичног дела из чл.230.ст.1.КЗ, што не искључује његову одговорност за прекршај из чл.292.ст.1.тач.3) ЦЗ који је неспорно утврђен, тако да нема места примени принципа *ne bis in idem,* што је жалбом браниоца окривљеног предложено. Другостепени суд није уважио жалбени навод браниоца да је окривљени био у неотклоњивој правној заблуди, односно да као возач није био дужан и да није могао да зна да се пријављује и роба у транзиту, јер је чланом 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ прописано да ће се казнити лице које не пријави робу коју уноси у царинско подручје Републике Србије, не прецизирајући при том која лица подлежу одговорности за ову врсту прекршаја. Како законска обавеза постоји за сва лица која уносе такву робу у царинско подручје Републике Србије, непознавање прописа не ослобађа од одговорности. Чланом 298. ст. 1. ЦЗ прописано је да ће се одузети роба која је предмет прекршаја из чл. 292. и 293., као и преносно средство употребљено за смештај робе која је предмет прекршаја (контејнер, паковање или други предмети), ставом 2. истог члана да ће се роба одузети и ако није својина учиниоца прекршаја а чл. 299. ст. 1. истог закона да ће се поред робе, која је предмет прекршаја, одузети и превозно средство које се користи за превоз робе из чл. 292. овог закона, ако вредност робе прелази 1/3 вредности превозног средства,

када је власник тог превозног средства знао или је могао знати да ће се оно користити за превоз робе која је предмет извршења прекршаја. Сходно изнетом, првостепени суд је изрекао заштитну меру одузимања предмета прекршаја и превозног средства којим је роба превожена, а предлог пуномоћника оштећеног правног лица да се роба истом врати оценио као неоснован, јер је по ЦЗ обавезно изрицање заштитне мере одузимања робе. Истовремено, суд је оштећеног упутио на парницу за остварење имовинскоправног захтева сходно чл. 149. ст. 2. ЗОП, јер је оценио да би расправљање о том захтеву довело до значајног одуговлачења прекршајног поступка.

Поступајући по службеној дужности Прекршајни апелациони суд је преиначио побијану пресуду у делу одлуке о начину извршења изречене заштитне мере одузимања предмета прекршаја – лекова. С обзиром на то да се ради о опасној роби, уништење лекова се извршава према одредбама чл. 144. Закона о лековима и медицинским средствима по посебном поступку који може спровести само за то надлежна установа (Агенција за лекове и медицинска средства Србије), а не царинарница.

Другостепени суд је нашао да је правилно изречена и заштитна мера удаљења окривљеног са територије Републике Србије, у смислу чл.65.ст.1. ЗОП, којим је прописано да ће се ова мера изрећи странцу - учиниоцу прекршаја који чини непожељним његов даљи боравак у земљи.

Пример бр. 2.: правно дејтсво овлашћења власника моторног возила страних регистарских ознака за његово коришћење на подручју Србије

Пресудом Прекршајног суда у Врању, Одељења у Бујановцу, I-2 Пр. бр. 1934/13 од 1.7.2013. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл.292.ст.1.тач.3) у вези чл.63. ЦЗ и осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара. Истом пресудом изречена му је заштитна мера трајног одузимања путничког возила одговарајуће марке и карактеристика, америчких регистарских ознака, по потврди о привремено одузетом предмету у царинском поступку.

Неспорне чињенице. Возило које је окривљеном одузето је власништво његовог стрица, који живи и ради у САД, где је возило и регистровано. Власник је требало да дође у Прешево, пошто је возило, које је послао бродом, преузео његов нећак, по основу овлашћења овереног код нотара у Америци, по основу којег је окривљени тим возилом управљао дана 30.6.2012.године. То возило окривљени није пријавио на граничном прелазу са Србијом надлежном царинском органу.

Епилог. Против означене првостепене пресуде, донете у поновном поступку, жалбу је изјавио бранилац окривљеног, због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл.234.ст.1.тач.15) ЗОП и због неправилно и непотпуно

утврђеног чињеничног стања. Ту жалбу је Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, пресудом Пржс.16041/13 од 13.12.2013.године уважио, пресуду Прекршајног суда у Врању, Одељења у Бујановцу, I-2 Пр. бр. 1934/13 од 1. 7. 2013. године, укинуо и предмет вратио истом суду на поновни поступак и одлучивање.

Коментар. Другостепени прекршајни суд је, у поступку по жалби браниоца окривљеног, утврдио повреду одредаба прекршајног поступка у смислу чл.234.ст. 1.тач. 15) ЗОП из 2005. (да је изрека противречна разлозима одлуке, те да чињенично стање није правилно и потпуно утврђено), с обзиром на то да у првостепеном поступку нису изведени докази на околности у које сврхе је моторно возило допремљено на царинско подручје Републике Србије, да ли у комерцијалне сврхе или приватне, те да ли је било основа за поступање по Уредби о царинском поступању са робом или не, јер је окривљени у поступку доказао да је близак рођак власника моторног возила.

Пример бр. 3.: радња непријављеног изношења робе из царинског подручја није прекршај

Пресудом Прекршајног суда у Прешеву, Пр. бр. 1306/14-3 од 9.11.2014. године, окривљени македонски држављанин оглашен је кривим за прекршај из чл.292.ст.1.тач. 3) ЦЗ, учињен дана 9.11.2014.године, у 18:30, часова, на граничном прелазу са Републиком Србијом, када је на излазу из РС покушао да изнесе непријављену робу - 111.520 комада електромотора од 37,5 W, укупне тежине 1.400,59 кг натоварених на 12 палета у теретном моторном возилу одређене марке, са полуприколицом, страних регистарских ознака. За учињени прекршај кажњен је новчаном казном у износу од 100.000 динара, са обавезом плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара. Пошто вредност непријављене робе прелази 1/3 вредности превозног средства коришћеног у прекршају, истом пресудом је окривљеном изречена и заштитна мера трајног одузимања предмета прекршаја – непријављене робе, сходно одредби чл.298. ЦЗ и заштитна мера одузимања превозног средства које се користило за превоз робе која је предмет прекршаја из чл. 292.ст.1.тач.3) ЦЗ, и то камиона и попуприколице. Уз те предмете, одузети су му саобраћајна дозвола и кључ за стартовање мотора и наложено му је да их, заједно са возилом и полуприколицом, преда Царинарници Ниш, Реферату за продају робе. По правноснажности пресуде, одузети предмети ће се продати на јавној лицитацији а добијена средства уплатити у буџет Републике Србије.

Чињенично стање утврђено је на основу признања окривљеног и доказа које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка.

Неспорне чињенице. Поред робе за коју је имао царинску декларацију окривљени је у полуприколици превозио и непријављену робу, која није била унета у царинску декларацију а за коју је имао фактуру. Ову робу није при-

јавио на улазу у царинско подручје Републике Србије на Хоргошу, нити је то учинио на излазу из царинског подручја Републике Србије у Прешеву, већ је фактуру за ту робу предао надлежном органу тек пошто је након извршене контроле пронађена.

Епилог. У поступку по жалби браниоца окривљеног Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, својом пресудом Прж. 22384/2014 од 17. 11. 2014. године је по службеној дужности укинуо пресуду Прекршајног суда у Прешеву Пр. бр. 1306/14-3 од 9. 11. 2014. године у делу изречене заштитне мере одузимања превозног средства, због повреде материјалног права из чл.265. ст.1.тач.5) ЗОП, јер је првостепени суд одлуком о изреченој заштитној мери прекорачио овлашћења која има по закону, док је у осталом делу жалба одбијена као неоснована, а првостепена пресуда потврђена.

Врховни касациони суд је у поступку за заштиту законитости, покренутом од стране Ребуличког јавног тужиоца због битних повреда одредаба прекршајног поступка из чл.264.ст.1.тач.14. и ст.2.тач.3) и 4) у вези чл.256. ст. 2. ЗОП из 2013.године, пресудом Прзз 4/2015 од 12.3.2015.године укинуо другостепену и првостепену пресуду и предмет вратио Прекршајном суду у Прешеву на поновни поступак и одлучивање, јер је у конкретном предмету окривљени покушао да изнесе из Републике Србије робу коју није пријавио надлежним царинским органима при излазу из царинског подручја Републике Србије, а та радња позитивним прописом није одређена као прекршај.

Коментар. Чланом 292.ст.1.тач.3) ЦЗ прописано је кажњавање само лица које не пријави робу коју уноси преко граничног прелаза у царинско подручје Републике Србије а не и лица које покуша да изнесе такву робу из царинског подручја Републике Србије. Чланом 16. ЗОП прописано је да ће се за покушај казнити лице само ако је то прописано посебним прописом, што одредбе ЦЗ не санкционишу, а што је Врховни касациони суд имао у виду при одлучивању по захтеву за заштиту законитости. Такође, Врховни касациони суд је нашао да је учињена и битна повреда чл. 256. ст. 2. ЗОП, јер је возило којим је превожена непријављена роба власништво фирме правног лица из Скопља, Република Македонија, а том правном лицу у првостепеном поступку није било омогућено да се изјасни на околности поднетог захтева, због примене чл. 299. ЦЗ, нити му је, као власнику возила, достављена првостепена пресуда, на коју је, у делу одлуке о заштитној мери одузимања превозног средства, имао право жалбе. Јер, у чл. 256.ст.1.ЗОП прописано је да се писано израђена пресуда доставља окривљеном и подносиоцу захтева, а према ставу 2. истог члана и оштећеном који није подносилац захтева ако је одлучено о имовинскоправном захтеву, затим лицу чији је предмет одузет пресудом, као и лицу против кога је изречена мера одузимања имовинске користи.

Када се открије прекршај, из било које области, који учини странац, прекршајни поступак се спроводи по одредбама чл.308. ЗОП, уз поштовање

свих процесних одредаба. Без обзира што се у оваквим предметима поступа хитно, тј. одмах по откривању прекршаја и подношењу захтева за покретање прекршајног поступка, примарно је правилно и потпуно утврђивање чињеничног стања, поштовање процесних права странака у поступку и правилна примена материјалног прописа. У наведеном предмету окривљени је оглашен одговорним и кажњен за радњу која није предвиђена као прекршај из чл.63. ЦЗ, на који су се позвали и првостепени и другостепени прекршајни суд. Иако је неспорно утврђено да превозно средство није власништво учиниоца прекршаја, већ правног лица, представнику тог правног лица није било омогућено да се изјасни о поднетом захтеву, како би се утврдило да ли је правно лице знало или је могло знати да ће његовим превозним средством бити покушано преношење робе која није унета у царинску декларацију. Такође, по доношењу пресуде, правном лицу је оспорено право на жалбу на део одлуке о одузимању предметног возила, јер му није достављен примерак првостепене пресуде, као власнику возила које је одузето судском одлуком, што је првостепени суд био у обавези да учини.

Пример бр. 4.: унос возила иностраних регистарских ознака од лица са пребивалиштем у Републици Србији

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу, Одељења у Куршумлији, П-7 Пр. бр. 115/2011 од 20.1.2011. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл.292. ст. 1.тач.3) ЦЗ, учињен дана 20.1.2011. године, тако што је путничко моторно возило марке „Фиат стило“, румунских регистарских ознака, непознатог дана и на непознатом месту унео у царинско подручје Републике Србије а није га пријавио надлежном царинском органу. За учињени прекршај окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 25.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 700 динара. Истом пресудом изречена му је и заштитна мера одузимања предметног возила, сходно чл.298.ст.1. ЦЗ.

Неспорне чињенице. У спроведеном поступку утврђено је да окривљени има пребивалиште у Републици Србији и привремено боравиште у Румунији, као и да је возило са румунским регистарским ознакама, које је предмет прекршаја, користио на царинском подручју Републике Србије.

Спорна питања. У доказном поступку нису утврђене одлучне чињенице: да ли је возило које је користио окривљени роба у смислу чл. 63.ЦЗ, односно да ли је ушло на територију Републике Србије као роба намењена продаји или административном преносу или као основно средство у својини правног лица регистрованог у Румунији чији је сувласник окривљени, који је тим возилом управљао у Републици Србији и који има боравиште у Румунији, где ради као сувласник у фирми.

Епилог. Против ове пресуде окривљени је изјавио жалбу којом је побијану пресуду побијао из свих законом предвиђених разлога. Другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, поступајући по жалби и службеној дужности, донео је пресуду Прж. 5100/11 од 18. 2. 2011. године којом је жалбу одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Републички јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости против наведених пресуда због повреде одредаба прекршајаног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15) и ст. 2. у вези чл.81.ЗОП из 2005., као и због повреде материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 1) истог закона, зато што налази да су разлози побијаних пресуда нејасни и противречни и да у датим разлозима нема одлучних чињеница, односно да прекршајни судови нису ценили чињеницу да је окривљени сувласник привредног друштва – фирме у Румунији, где борави и ради, а да је наведено возило власништво фирме, те да је окривљени њиме управљао по овлашћењу фирме. У свом захтеву јавни тужилац је посебно указао на образложење одлуке другостепеног прекршајног суда у којој је наведено да је у конкретном случају повређена Уредба о обавези регистрације моторних возила којим управљају лица са пребивалиштем у Републици Србији, коју првостепени суд уопште не спомиње у својој пресуди.

Врховни касациони суд донео је пресуду Прзз 40/11 од 30. 3. 2012. године којом је уважио захтев и укинуо обе пресуде прекршајних судова и предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање.

Коментар: Одредбом чл. 234. ст. 1. тач. 15) ЗОП из 2005., прописано је да битна повреда одредаба прекршајног поступка постоји ако је изрека одлуке неразумљива, противречна сама себи или разлозима одлуке или ако одлука уопште нема разлога. У ставу 2. истог члана предвиђено је да битна повреда одредаба прекршајног поступка постоји и ако судија у току прекршајног поступка или приликом доношења одлуке није применио или је погрешно применио коју одредбу ЗОП. Републички јавни тужилац управо указује на такву повреду из става 2. члана 234. у вези чл. 81., која је настала зато што првостепени прекршајни суд није истинито и потпуно утврдио чињенице које су важне за доношење законите одлуке и није са једнаком пажњом испитао и утврдио како чињенице које терете окривљеног тако и оне које му иду у корист. Повреду материјалног права из чл. 235. ст. 1. тач. 1) истог закона Републички јавни тужилац види у томе што у поступку није утврђено да ли је радња за коју се окривљени гони прекршај. Јер, окривљени је наводио у одбрани, а извесно у жалби изнео да је сувласник привредног друштва – фирме, чије је седиште у Румунији, где има одобрено боравиште по основу делатности коју обавља, те да је возило, које је користио у Републици Србији, власништво правног лица и да је тим возилом управљао у Републици Србији по основу овлашћења фирме. Оцена наведених околности, по оцени Врховног касационог суда, битна је за истинито и потпуно утврђивање чињеница које су важне за доношење законо-

те одлуке о постојању битних обележја прекршаја из чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ, за који је окривљени оглашен кривим и кажњен. Врховни касациони суд такође налази да су разлози садржани у образложењу другостепене пресуде супротни изреци и разлозима садржаним у образложењу првостепене пресуде, јер се у другостепеној пресуди наводи да је првостепени прекршајни суд правилно утврдио да се у радњи окривљеног стичу законска обележја бића прекршаја за који је оглашен кривим, с обзиром на то да су повређене одредбе Уредбе о обавези регистрације моторних возила којима управљају лица са пребивалиштем у Републици Србији[68], иако се та уредба у првостепеној пресуди не спомиње. Према одредби члана 1. Уредбе лице са пребивалиштем у Републици Србији на путевима Републике Србије не може да управља возилом регистрованим у иностранству ако у року од три месеца од дана ступања на снагу ове уредбе не региструје возило у Републици Србији. Од тог правила је изузето лице које има пребивалиште у Републици Србији и одобрено привремено боравиште у иностранству дуже од шест месеци, затим чланови његове уже породице, као и лице које управља *rent-a-car* возилима. Сходно изнетом, Врховни касациони суд укинуо је обе пресуде прекршајних судова и предмет вратио првостепеном прекршајном суду на поновни поступак и одлучивање, са обавезом да предузме све процесне радње и да расправи сва питања на која је указано, што значи да мора да утврди власништво на возилу које је предмет прекршаја, својство окривљеног у фирми у Румунији, те да ли му је од стране румунских власти одобрен боравак у периоду дужем од шест месеци и по ком основу.

Пример бр. 5.: иностранo возило коме је регистрација истеклао је роба која подлеже царинској процедури

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, Одељења у Димитровграду, I-5 Пр. бр.3089/16 од 10. 11. 2016. године, окривљени, држављанин Бугарске, оглашен је одговорним за прекршај из чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ, учињен дана 9. 11. 2016. године, у 15:15 часова, на излазу из Републике Србије, на граничном прелазу, на који је допутовао путничким моторним возилом одговарајуће марке и карактеристика, регистарских ознака Краљевине Велике Британије, чија је важност истекла 22. 10. 2016. године, што је утврђено увидом у јавне податке на сајту Краљевине Велике Британије и увидом у саобраћајну дозволу. Како је возило било нерегистровано, по ЦЗ се сматра робом која је требало да буде пријављена на улазу у јединствено царинско подручје Републике Србије, како би било стављено под царински надзор. Стога је окривљени осуђен за учињени прекршај на новчану казну у износу од 40.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 2.000 динара. Истом пресудом изречена му је и заштитна мера одузимања путничког моторног во-

68 *Службени гласник РС*, бр. 28/2009.

зила, које ће по правноснажности пресуде по налогу Комисије Царинарнице бити продато на јавној лицитацији а противвредност добијена продајом уплаћена у буџет Републике Србије.

Чињенично стање утврђено је испитивањем окривљеног, који је упознат са процесним правима, изјавио да ће се бранити сам, без помоћи браниоца и без преводиоца, јер разуме језик на коме се води поступак. Такође је извршен увид у пратећу документацију за возило које је унео у царинско подручје Србије.

Неспорне чињенице. Важност осигурања, техничког прегледа и саобраћајне дозволе за возило којим је учињен прекршај истекла је дана 22. 10. 2016. године. Због тога је возило у моменту уласка у царинско подручје Републике Србије било нерегистровано и као такво је морало је бити подвргнуто царинској процедури.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљеног, због повреде чл. 63. и чл. 298. ЦЗ, јер налази да радње за које се окривљени оглашава одговорним не представљају прекршај за који је осуђен нити било који други царински прекршај, а да радње окривљеног могу да се једино третирају као саобраћајни прекршај, због којег не може да се изрекне заштитна мера. Жалбом указује и на чл. 5. и чл. 12. ЦЗ, по којима превозно средство није роба нити се нерегистровано возило сматра робом. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржс. 22549/16 од 23. 11. 2016. године, којом је жалбу одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Република Србија је донела Закон о потврђивању Конвенције о привременом увозу[69] којом се у глави I, у чл.1., под тачком а) превозна средства дефинишу као царинска роба. У истој Конвенцији, у чл.5. у прилогу Ц, глава III, прописано је да „превозна средства за приватну употребу морају бити регистрована на територији која није територија привременог увоза, на име лица са седиштем или пребивалиштем на територији изван територије привременог увоза и морају их увести и користити лица која имају пребивалиште на тој територији". На основу тих одредби нерегистровано возило окривљеног је третирано као роба која подлеже царинској процедури и донета је осуђујућа пресуда у првостепеном прекршајном поступку, коју је другостепени прекршајни суд потврдио као правилну и закониту.

Навођење царинског органа на погрешан закључак у покушају стицања олакшица при плаћању дажбина – чл. 293. ст. 1. тач. 1) ЦЗ

Пример бр. 1.: недостатак субјективног обележја прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, 3 Пр 3280/14 од 25.12.2014. године, окривљено правно лице и одговорно лице у правном лицу, ослобођени су

69 *Службени.гласник РС- Међународни уговори,* бр. 1/2010.

кривице због прекршаја из чл. 293. ст. 1. и 2. тач. 1) ЦЗ, јер није доказано да су учинили прекршаје за које је против њих поднет захтев за покретање прекршајног поступка, сходно чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП. Истом пресудом одлучено је да трошкови прекршајног поступка падају на терет првостепеног суда, као и да се окривљенима, сходно чл. 219. ст. 3. ЗОП, враћају предмети привремено задржани до завршетка прекршајног поступка по потврди од 26. 11. 2013. године.

Неспорне чињенице. Увоз и стављање робе, машине за дробљење и млевење камена, у поступак царинског складиштења спроведен је на основу уговора о купопродаји опреме и комплетног постројења сачињеног 12.4.2011.године, закљученог између фирме из Њујорка, као продавца, и окривљеног правног лица, у својству купца. У току поступка несумњиво је утврђено да је од стране окривљеног правног лица поднета јединствена царинска исправа (ЈЦИ) од 10. 7. 2012. године, са пратећом документацијом, да се увозник 21. 6. 2011. године обратио Привредној комори Србије за издавање потврде у складу са чл. 219. ЦЗ и Одлуке о одређивању робе на коју се не плаћају увозне дажбине[70], као и да је уз захтев приложио примерак закљученог уговора о купопродаји, фактуру и изјаву да се опрема увози за модернизацију производње и увођење нове технологије, те да се користи искључиво за потребе сопствене производње.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је благовремено изјавио подносилац захтева, због битне повреде одредаба прекршајног поступка, повреде одредаба материјалног права и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања. Налази да је потврда Привредне коморе Србије издата у тренутку када је важио уговор о купопродаји закључен 12. 4. 2011.године, чиме је царински службеник доведен у заблуду, јер је Привредна комора Србије издала потврду са роком важења до 17. 2. 2012. године, тако да та потврда није важила у време прихватања ЈЦИ 10. 7. 2012. године. По ЈЦИ роба је оцарињена као привремено увезена и по основу ње је на страни окривљеног правног лица створена једино обавеза плаћања ПДВ-а, што је учињено по једној ЈЦИ, док је у поступку накнадне контроле, на основу записника Одељења за царинске истраге – Групе Ниш, као и решења Царинарнице Димитровград од 2. 12. 2013. године, створена обавеза наплате и царине и ПДВ-а, чиме су окривљени избегли плаћање укупног износа царине и пореза на додату вредност у укупном износу од 46.977.213,21 динара. У жалби је такође наведено да је у поступку накнадне контроле утврђено да није било основа за одобравање поступка привременог увоза, с обзиром на то да је роба већ била стављена у поступак царинског складиштења по ЈЦИ, са намером да буде пуштена у слободан промет на основу документације приложене уз документ ускладиштења, као и изјава одговорних лица датих приликом спровођења истражних радњи, те да је коначним решењем Царинарнице Димитровград од 2. 12. 2013. године, по-

70 *Службени гласник РС*, бр. 95/2015.

ништена ЈЦИ, а окривљено правно лице обавезано на наплату 46.977.213,21 динара. То решење је потврђено од стране другостепеног органа Управе царина Републике Србије одлуком од 25. 2. 2014. године. У поступку накнадне контроле утврђено је да је ради избегавања плаћања укупног износа царине и пореза на додату вредност увозник закључио прикривени купопродајни уговор, односно симуловани уговор о закупу, ради плаћања увозних дажбина у висини од 3% од износа увозних дажбина које би платио за робу да је била стављена у слободан промет, што увозник и сам наводи, како у изјави датој у току накнадне контроле, тако и пред првостепеним судом. Подносилац захтева у жалби даље истиче да при стављању робе у слободан промет по основу купопродајног уговора царински дуг настаје у тренутку прихватања декларације, што значи да је на основу закљученог уговора о купопродаји могао бити спроведен поступак стављања робе у слободан промет. У том поступку би прихватањем декларације настао царински дуг као и обавеза плаћања пореза на додату вредност у укупном износу, а не поступак привременог увоза са делимичним ослобођењем од плаћања увозних дажбина и плаћања увозних дажбина у висини од 3% од износа увозних дажбина које би требало платити за робу када би она била стављена у слободан промет. Подносилац жалбе закључује да је окривљено правно лице подношењем ЈЦИ Царинској испостави ЖС Димитровград са наведеном пратећом документацијом изнело нетачне, односно неистините податке, чиме је царински орган навело на погрешан закључак, са намером искоришћавања олакшица у плаћању увозних дажбина.

Поступајући по жалби и по службеној дужности Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 1188/15 од 26. 1. 2015. године, којом је жалбу одбио као неосновану, а побијану првостепену пресуду потврдио као правилну и закониту.

Коментар. Одредбом чл. 293. ст. 1. тач. 1) ЦЗ прописана је прекршајна одговорност лица које изношењем нетачних или неистинитих података или на било који други начин навођењем царинског органа на погрешан закључак, стекне или покуша да стекне плаћање дажбина у мањем износу, преференцијални тарифни третман, ослобођење од плаћања увозних дажбина, олакшицу у плаћању увозних и других накнада, плаћање смањеног износа, повраћај или отпуст од плаћања увозних дажбина или било коју другу олакшицу, док је чл. 293. ст. 2. ЦЗ предвиђена одговорност одговорног лица у правном лицу за извршење радње прекршаја из ст.1.истог члана. По оцени Прекршајног апелационог суда првостепени суд је правилно ценио изведене доказе и закључио да окривљени нису имали намеру да царински орган наведу на погрешан закључак, јер су у ЈЦИ навели већи износ робе у односу на претходни износ, и то за 15.083,02 евра, као и да је сведок, шеф Царинске испоставе Железничка станица Димитровград у свом исказу навео да је у сарадњи са тадашњим помоћником управника царине окривљеном одговорном лицу у правном лицу предложио да,

услед немогућности завршетка царинског поступка по раније поднетом уговору о купопродаји машине, у наредна 33 месеца плаћа по 3% утврђене обавезе, као и да се информише о правном основу за промену купопродајног уговора по којем је пријавио прво царињење, те да је окривљено одговорно лице у правном лицу царинарници приложило доказ да је раскинуо уговор о купопродаји и закључио уговор о закупу са власником машине, који је по оцени сведока био прихватљив. Другостепени суд је такође закључио да су искази саслушаних сведока довољан доказ да су надлежни у Царинарници Димитровград били у потпуности упознати са поступком увоза машине што искључује могућност да су их окривљени навели на погрешан закључак како би обезбедили царинске олакшице. У прилог наведеном је и чињеница да је од стране Основног јавног тужилаштва у Пироту вођен истражни поступак, у којем је јавни тужилац донео наредбу којом је против окривљеног одговорног лица у правном лицу обустављена истрага због постојања сумње да је извршио кривично дело пореске утаје из чл.229.ст.3. у вези ст. 1. Кривичног законика, јер дело које је било предмет истраге није кривично дело. Све то указује на чињеницу да на страни окривљеног одговорног лица није утврђено постојање елемената кривичног дела које према свом бићу садржи и елементе прекршаја за који се терети у овој прекршајној ствари.

Пример бр. 2.: неотклоњива стварна заблуда

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, 4 Пр 2860/14 од 27.8.2015. године, окривљена је ослобођена од одговорности за прекршај из чл. 294. ст. 1. тач. 1) ЦЗ на основу чл. 250. ст. 1. тач. 2) ЗОП, због тога што постоје околности које искључују њену прекршајну одговорност. Истом пресудом одлучено је да, сходно чл. 141. ст. 2. ЗОП, трошкови прекршајног поступка падају на терет првостепеног суда.

Чињенично стање је утврђено на основу изведених доказа, саслушањем окривљене, извођењем доказа које је предложила, као и извођењем доказа на предлог подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка.

Неспорне чињенице. Окривљена је приликом увоза робе из Бугарске у Републику Србију поднела захтев за одобрење царинског поступка уз који је доставила документацију са нетачним подацима, што је утврђено контролом, јер фактура издата од извозника правног лица са седиштем у Софији, Република Бугарска, није садржала потребну документацију на основу које би се потврдило порекло Европске уније за робу обухваћену фактуром.

Спорна питања. Окривљена је доставила пратећу документацију, за коју је веровала да је ваљана, а коју је уз робу приложио продавац - извозник, бугарска фирма. Да ли при сваком увозу робе треба проверавати тачност података у документима који прате робу а које издаје извозник и на који начин извршити такву проверу?

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је изјавио подносилац захтева из свих законом предвиђених разлога, у којој је, између осталог, навео да је у поновном поступку Царинарница Димитровград, по службеној дужности, донела решење, којим су извршене одређене измене у наведеној царинској декларацији и констатована наплата мање плаћене царине и ПДВ-а, у укупном износу од 15.898,12 динара, те да је то решење постало правноснажно протеком рока за жалбу. Такође, подносилац захтева тврди да је првостепени суд погрешно утврдио чињенично стање, с обзиром на то да је окривљена поступила по решењу донетом у управном поступку и платила накнадно утврђени износ увозних дажбина, чиме је признала да је царинском органу приликом подношења захтева за одобрење царинског поступка у конкретном случају поднета документација која садржи нетачне податке, што искључује стварну заблуду, јер је окривљена, као учесник у спољнотрговинском промету морала да гарантује за исправност приложене документације. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Прж. 20245/15 од 10. 11. 2015.године, којом је жалбу одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар: По Прелазном споразуму о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране (од 2000. са изменама 2007.), приликом увоза робе у нашу земљу морају бити испуњене основне претпоставке да производи имају преференцијално порекло ЕУ, за шта је доказ уверење о кретању робе ЕУР1 или изјава на фактури, сходно чл.16. Протокола 3 Прелазног споразума. ЕУР1 или неки други доказ о спољнотрговинском пословању оверава царински орган на захтев учесника у спољнотрговинском пословању.

Решење Царинарнице, које је постало правноснажно и извршно, а којим су измењени подаци у декларацији од 31. 5. 2012. године, ЦР Пирот, не представља одлучну чињеницу у овој прекршајној ствари, иако је доказ да је окривљена поступила противно чл. 11. ЦЗ, односно да је учинила прекршај из чл. 294. ст. 1. тач. 1) истог закона.

Чланом 11. ст. 1. ЦЗ прописано је да лице које од царинског органа захтева доношење одлуке која се односи на примену царинских прописа мора изнети све чињенице и околности и поднети исправе и друге доказе значајне за доношење одлуке, што је окривљена и учинила. Није могла да изврши проверу тачности наведених података добијених од извозника, достављених уз робу коју је увезла, па самим тим ни да сноси одговорност за евентуалне неправилности, јер је поступала савесно и у складу са важећим правилима.

Одредба чл. 21. ст. 2. ЗОП прописује да је стварна заблуда неотклоњива ако учинилац није био дужан и није могао да избегне заблуду у погледу неке стварне околности која представља обележје прекршаја или у погледу неке стварне околности која би, да је заиста постојала, чинила поступак учиниоца дозвољеним, те да није одговоран за прекршај учинилац који је у време извр-

шеног прекршаја био у неотклоњивој стварној заблуди. Окривљена се управо налазила у оваквој правној ситуацији због чега није могао да јој се припише ниједан од облика кривице у смислу чл. 20. ЗОП, из ког разлога није уважена жалба подносиоца захтева да је као учесник у спољнотрговинском послу окривљена морала да гарантује за исправност поднете царинске документације.

Подношење нетачне документације при подношењу захтева за одобрење царинског поступка - чл. 294. ст. 1. тач. 1) ЦЗ

Пример бр. 1.: преференцијално порекло робе

Пресудом Прекршајног суда у Новом Саду, 25 Пр. бр. 5-2717/15 од 12. 2. 2016. године, окривљена, као увозник, окривљено правно лице, као подносилац царинске исправе и одговорно лице у правном лицу, на основу чл. 250. ст. 2. тач. 3) ЗОП, ослобођени су одговорности да су дана 25. 3. 2013. године учинили прекршаје из чл. 294. ст. 1. тач. 1) и ст. 3. ЦЗ, јер није доказано да су учинили прекршаје због којих је против њих поднет захтев за покретање прекршајног поступка. Истом пресудом одлучено је да трошкови прекршајног поступка падају на терет суда који је водио прекршајни поступак.

Неспорне чињенице. Окривљенима је 25. 3. 2013. године одобрен царински поступак стављања робе у слободан промет уз примену повластице при обрачунавању царинског дуга, на основу царинске исправе са фактуром, издате од стране словеначког правног лица, као извозника, са изјавом о преференцијалном ЕУ пореклу робе, употребљаваног путничког моторног возила одговарајуће марке и карактеристика, за које је у рубрици 36 наведене царинске исправе назначено постојање повластице EU01B. Провера аутентичности и веродостојности изјаве о преференцијалном пореклу робе није могла да се изврши, јер је извозник, као давалац те изјаве, дана 24. 10. 2013. године брисан из одговарајућег регистра, о чему је Царинска управа Републике Словеније дописом обавестила Управу царина Министарства финансија и привреде Републике Србије, која је по службеној дужности тражила проверу означене изјаве.

Епилог. Против пресуде Прекршајног суда у Новом Саду подносилац захтева за покретање прекршајног поступка изјавио је жалбу, у којој је, између осталог наведено да је окривљени увозник, као субјект у спољнотрговинском послу, при извршеном увозу преузео одговорност за валидност документације на основу које је царински орган одобрио царињење наведеног возила уз примену повластице. Другостепени прекршајни суд донео је пресуду Прж. 5070/16 од 15. 3. 2016. године којом је жалбу одбио, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Поступајући по жалби и службеној дужности Прекршајни апелациони суд, Одељење у Новом Саду, нашао је да у току спроведеног прекршајног поступка „није доказано да је приликом подношења захтева за одобрење наведеног царинског поступка царинском органу поднета докумен-

тација која садржи нетачне податке, нити је самим тим могло бити доказано да окривљенима по закону не припада право на остварену царинску повластицу у смислу одредбе чл. 294. ст. 1. тач. 1) ЦЗ“. Немогућност службене провере аутентичности и веродостојности изјаве о преференцијалном пореклу робе не може да значи да она садржи нетачне податке, те да окривљенима не припада право на царинске повластице. Сходно изнетом, другостепени прекршајни суд је закључио да је основано првостепени прекршајни суд окривљене ослободио од одговорности на основу чл. 250. ст. 1. тач. 3) ЗОП.

Пример бр.2.: пријављивање робе која нема преференцијални третман

Пресудом Прекршајног суда у Новом Саду, 12 Пр. бр. 5-21814/14 од 28. 10. 2014. године, окривљено правно лице, са седиштем у Новом Саду и окривљено одговорно лице у правном лицу, оглашени су одговорним за прекршај из чл. 294. ст. 1. тач. 1) и ст. 2. у вези ст. 1. тач. 1) у ЦЗ, за које су осуђени на новчане казне. Окривљеном правном лицу је изречена новчана казна у износу од 20.000 динара, а одговорном лицу у износу од 7.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка (за правно лице у износу од 1.000 динара, а за одговорно лице у износу од 500 динара).

У поступку су саслушани овлашћени представник правног лица и одговорно лице у правном лицу, а осим тога цењени су материјални докази које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка.

Неспорне чињенице. Дана 19. 2. 2013. године окривљени су поднели захтев за одобрење царинског поступка стављања робе у слободан промет царинском органу у Новом Саду, уз који су доставили царинску исправу за робу (половни утоваривач) коју су увозили са повластицом EUO1B и приложили Уверење о кретању робе EUR-1. Приложена документација је била нетачна, јер је наведена роба била пореклом из Кореје и као таква није имала право на преференцијални третман. Достављање нетачне документације могло је да доведе до плаћања увозних дажбина у мањем износу за 771.127,04 динара. Чињеницу да је утоваривач пореклом из Кореје потврдила је и аустријска администрација.

Епилог. Против означене првостепене пресуде окривљени су изјавили жалбу преко свог браниоца, којом се не оспорава утврђено чињенично стање, али се истиче погрешна примена материјалног права, с обзиром на то да је царински орган Аустрије издао уверење о кретању робе EUR-1, да окривљени нису ниједном радњом учествовали у изради EUR-1 потврде о пореклу робе, па нису могли ни да претпоставе да прекршај уопште постоји, јер нису знали да је документација, коју је издала аустријска администрација, неправилна. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Новом Саду, пресудом Пржс. 3426/16 од 22. 3. 2016. године жалбу је одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Према чл. 87. ЦЗ царински поступак спроводи се на основу декларације, која се подноси на прописаном обрасцу, у коме морају да се наведу подаци неопходни за примену прописа по којима се поступак спроводи. Декларација мора да буде потписана од стране њеног подносиоца и уз њу се прилажу исправе потребне за примену прописа којима је уређен царински поступак за који се роба пријављује.

Царински орган, у смислу чл. 103. ст. 1. ЦЗ, може, по службеној дужности или на захтев декларанта, да измени или допуни декларацију након што је роба пуштена декларанту, а у смислу става 2. истог члана царински орган може, после пуштања робе декларанту, да изврши накнадну контролу рачуноводствених и комерцијалних исправа и података у вези са увозом или извозом те робе или у вези с накнадним комерцијалним пословима с том робом, да би утврдио тачност података наведених у декларацији.

Прелазним споразумом о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, (чл. 31.), прописано је да су стране сагласне да је неопходна административна сарадња за спровођење и контролу преференцијалног третмана у циљу сузбијања неправилности и превара у вези са царинама и сродним областима.

Доказ да је производ пореклом из Европске заједнице је уверење о кретању робе EUR-1, у смислу чл. 16. Протокола 3, које издају царински органи у земљи извозници на писмени захтев извозника или његовог овлашћеног представника. Према чл.3. Протокола, извозник који подноси захтев за издавање уверења о кретању робе EUR-1 мора на захтев царинских органа земље извознице, у којој је уверење издато, да поднесе на увид документе којима се доказује порекло производа, као и доказе да су испуњени други услови из Протокола.

Накнадна провера доказа регулисана је одредбом чл. 33. ст. 1. тач. 1) Протокола. Врши се насумице или у случају оправдане сумње царинских органа земље увознице у исправност издатих докумената. Проверу врши царински орган земље извознице који има право да захтева било које доказе од издаваоца уверења и да спроводи провере које сматра потребним. Контролом се утврђује да ли су документи веродостојни и да ли се конкретни производи могу сматрати производима са пореклом из Европске заједнице, Србије или неке друге земље или територије наведене у чл. 3. и 4. Протокола, те да ли испуњавају друге услове прописане Протоколом. Резултати извршене контроле достављају се у што краћем року земљи увозници, на чији захтев је вршена накнадна контрола, што је учињено у конкретном предмету, тако што је Управа царине Републике Србије затражила од царинске администрације Републике Аустрије проверу доказа о пореклу утоваривача, на основу које је утврђено да исти нема статус преференцијалног порекла ЕУ, чиме је доказ о пореклу оспорен.

Другостепени суд је нашао да је одговорно лице у правном лицу поступало са несвесним нехатом као обликом виности, те да је учинило прекр-

шај из чл. 294. ст. 1. тач. 1) у вези ст. 2. ЦЗ, јер при увозу половне робе није користио расположиве механизме за проверу тачности издатих докумената, мада су дате околности, по произвођачу, указивале на корејско порекло робе.

Пример бр. 3.: преференцијално порекло робе

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, 8-Пр. бр. 2659/17 од 25. 4. 2017. године окривљени је ослобођен од одговорности за прекршај из чл. 294. ст. 1. тач. 1) ЦЗ на основу чл. 250. ст. 1. тач. 3) ЗОП, јер није доказано да је учинио прекршај за који се терети поднетим захтевом за покретање прекршајног поступка. Истом пресудом одлучено је да трошкови прекршајног поступка падају на терет суда који је поступак водио.

Неспорне чињенице. Дана 4. 12. 2015. године окривљени је царинском органу поднео захтев за одобрење царинског поступка за робу декларисану код ЦИ Лесковац по ЈЦИ издате истог дана са документацијом која садржи нетачне податке, и то фактуру фирме из Немачке са изјавом о преференцијалном пореклу ЕУ за увозно царињење робе - путничког возила одговарајуће марке и карактеристика, употребљаван, царинске вредности 145.968,43 динара, на основу које је окривљеном у поступку увозног царињења признато право на царинску повластицу EU001 и примену царинске стопе 0%, уз плаћање увозних дажбина у смањеном износу од 21.895,26 динара, од чега 18.246,54 динара на рачун мање плаћене царине и 2.649,21 динара на рачун мање плаћеног пореза на додату вредност.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је изјавио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка из свих законом предвиђених разлога, посебно наводећи да првостепени суд није изводио доказе о условима набавке баш тог возила и баш од тог извозника, а не од неког другог. У суштини, жалба је поднета због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања. Другостепени прекршајни суд, Одељење у Нишу, жалбу је одбио као неосновану пресудом Прж. 10502/2017 од 25. 5. 2017. године, а побијану пресуду потврдио.

Коментар: У наведеном примеру окривљени је, сходно чл. 11. ст. 1. ЦЗ, поднео захтев за доношење одлуке која се односи на примену царинских прописа уз који је доставио сву неопходну документацију за предметно возило, добијену од извозника, за коју је веровао да је веродостојна, а која је од стране царинских органа прихваћена као ваљана и на основу које је извршен обрачун дажбина. Накнадном контролом, коју је захтевала Управа царине Републике Србије, у смислу чл. 103. ст. 2. ЦЗ, немачка администрација није могла да добије тражену документацију на увид од извозника, на основу које би се утврдило да возило има статус производа са пореклом, о чему је обавестила тражиоца накнадне контроле, земљу увозника, односно Управу царине Репу-

блике Србије. На основу тога је првостепени суд ослободио окривљеног од одговорности, сходно одредбама чл. 16. и 22. Протокола 3 за примену Споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице и Републике Србије, који је потврђен Законом о потврђивању прелазног Споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране[71] по коме је одговоран за тачност података о пореклу робе извозник, у конкретном случају извозник из Немачке.

Одузимање предмета царинског прекршаја посебним решењем када није у меритуму одлучено о кривици учиниоца

Пример: услови за одузимање предмета посебним решењем

Решењем Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 30-5997/13 од 20. 2. 2014. године окривљенима - правном лицу, одговорном лицу у правном лицу и увознику - на основу чл. 48. ст. 6. и чл. 206. ЗОП изречена је заштитна мера одузимања предмета прекршаја, и то једне приколице – прикључног возила, стране регистарске ознаке, за коју је одређено да ће се по правноснажности решења предати Министарству финансија, Управи царина, одређеној Царинарници, ради јавне продаје, као и да ће средства добијена продајом бити уплаћена на рачун буџета Републике Србије.

Неспорне чињенице. Полуприколица је предмет царинског прекршаја из чл. 292. ст. 1. тач. 3) ЦЗ за који се терети окривљени. Коришћена је без пријаве царинским органима при уласку у царинско подручје Републике Србије. Против окривљеног је за учињени прекршај поступак обустављен због наступања апсолутне застарелости прекршајног гоњења. Решење о одузимању предмета прекршаја донето је по основу захтева Царинарнице за изрицање заштитне мере одузимања предмета прекршаја.

Спорна питања. У спроведеном поступку није утврђено да ли је предмет прекршаја у својини сваког окривљеног појединачно, што је било неопходно за одређивање основа по коме ће им се појединачно изрећи заштитна мера. Није наведено у чему се састоје интереси опште безбедности и разлози морала због којих се изриче заштитна мера.

Епилог. У поступку по жалби браниоца окривљених, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, решењем Пржс. 798/15 од 18. 2. 2015.године, укинуо је побијано решење управо из разлога који представљају спорне чињенице, установивши да у смислу чл. 48. ЗОП из 2005. у конкретном предмету није могла да се изрекне заштитна мера одузимања предмета прекршаја, јер се она изриче уз казну или опомену. Ако су разлози морала или интереси опште безбедности налагали одузимање прикључног возила требало је изрећи меру

71 *Службени гласник РС - Међународни уговори*, бр. 83/03.

одузимања предмета прекршаја. Ове неправилности другостепени суд је оценио као апсолутно битну повреду одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15) ЗОП, који је тада био у примени.

Коментар: Чланом 48. ст. 1. ЗОП из 2005. г. прописано је да се предмети који су употребљени или су били намењени за извршење прекршаја или који су настали извршењем прекршаја могу привремено или трајно одузети ако су својина учиниоца прекршаја, односно ако њима располаже правно лице учинилац прекршаја, а ставом 2. истог члана да се могу одузети и кад нису својина учиниоца прекршаја или њима не располаже правно лице учинилац прекршаја, ако то захтевају интереси опште безбедности, чување живота и здравља људи, сигурност робног промета или разлози морала, као и у другим случајевима предвиђеним овим законом. Ставом 6. истог члана било је прописано да ће се предмети прекршаја из става 1. и 2. члана 48. одузети и кад се прекршајни поступак не заврши пресудом којом се окривљени оглашава кривим ако то захтевају разлози опште безбедности или разлози морала или ако је поступак прекинут из разлога што учинилац прекршаја није доступан суду, као и у другим случајевима одређеним посебним законом, о чему се доноси посебно решење.

Наведена норма прописује изузетак од начела заштите права на имовину, гарантованог, поред осталог, и чл. 58. Устава РС и чл. 1. ст.1. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, па је за њену примену потребно дати јасне, конкретне и неупитне разлоге. Наведеним решењем није извршена јасна конкретизација интереса опште безбедности или разлога морала због чега одлука првостепеног суда о изрицању заштитне мере трајног одузимања предметне приколице није могла да се веже за постојање кривице окривљених за забрањену радњу, што је у образложењу решења првостепени прекршајни суд навео, а што у спроведеном поступку није утврђено.

Сврха одузимања предмета, у смислу чл. 48. ст. 6. ЗОП, није санкционисање незаконитог понашања учиниоца прекршаја, већ одузимање предмета и у случајевима када то налажу посебни разлози у ситуацији када није мериторно одлучено о кривици окривљеног.

РАД, РАДНИ ОДНОСИ И ЗАШТИТА НА РАДУ

Рад, радни односи и заштита на раду регулисани су бројним прописима, пре свега Законом о раду, као основним законом, затим Законом о безбедности и здрављу на раду, другим општим прописима и подзаконским актима (колективан уговор о раду, правилник о раду). Овим прописима регулише се обавештавање, давање података и доношење одлука раднику и организацији;

примања радника; пријављивање уписа у судски регистар, употреба фирме или назива; услови за расписивање конкурса, заснивање и престанак радног односа и враћање на рад; обезбеђење права радника на одмор, одсуство и радно време; заштита трудница, материнства, омладине и инвалида; права радника на одређено време; мере хигијенско-техничке заштите; заштита на раду; права и обавезе приправника, као и други односи из области рада, радних односа и заштите на раду.

Закон о раду

Предмет закона. Према члану 1. Закона о раду[72] предмет овог закона су права, обавезе и одговорности из радног односа, односно по основу рада, уређени овим законом и другим законима, у складу са међународним конвенцијама, колективним уговором о раду и уговором о раду, док се правилником о раду, односно уговором о раду могу уређивати само када је то овим законом одређено.

Надзор над применом овог закона, других прописа о радним односима, општих аката и уговора о раду, којима се уређују права, обавезе и одговорности запослених врши инспекција рада.

Појам и радња прекршаја. Поступања противно правима, обавезама и одговорностима из радног односа, односно по основу рада, јесу прекршаји из Закона о раду.

Одредбама чланова 273. до 276. одређене су радње различитих прекршаја које чини пословац са својством правног лица, одговорно лице у правном лицу или овлашћени заступник правног лица и предузетник.

Одговорност: За прекршаје из радног односа и по основу радног односа одговарају послодавци - правно лице или предузетник, одговорно лице у правном лицу, овлашћени заступник правног лица.

Санкција. За прекршаје из чланова 273., 274. и 275. прописане су, за послодавца са својством правног лица, новчане казне у износу од 400.000 до 2.000.000 динара, за одговорно лице у правном лицу, односно овлашћеног заступника правног лица, у износу од 50.000 до 150.000 динара а за предузетника од 50.000 до 500.000 динара. Чланом 276. ст. 1. тач. 1) до 7) прописана је новчана казна у фиксном износу за правно лице од 100.000 динара, за предузетника од 50.000 динара а за одговорно лице у правном лицу од 10.000 динара (став 2.).

72 *Службени гласник РС,* бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 –одлука УС.

Кршење права на (минималну) зараду - чл. 273. ст. 1. тач. 2) Закона о раду

Пример бр. 1.: рад ван радног односа – привремени и повремени послови

Пресудом Прекршајног суда у Зајечару, Пр. бр. 8-12556/10 од 29. 8. 2011. године, оглашени су кривим правно лице за прекршај из чл. 273. ст. 1. тач. 2), и одговорно лице у правном лицу за прекршај из чл. 273. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 2) Закона о раду, за које им је, применом чл. 44. ст. 1. ЗОП из 2005. изречена опомена, са обавезом плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Окривљени су са 24 лица закључили уговор о обављању привремених и повремених послова који су актом о систематизацији правног лица одређени као стални послови.

Спорне чињенице. Одлука о изреченој прекршајној сакцији.

Епилог. Незадовољан одлуком о изреченој прекршајној санкцији подносилац захтева за покретање прекршајног поступка изјавио је жалбу у којој је навео да су према окривљенима предузимане превентивне мере због раније учињене исте повреде Закона о раду која се односи на 24 лица, да те мере нису дале очекиване резултате, јер су окривљени, уместо да отклоне утврђене повреде чл. 197. ст. 1. Закона о раду у свим својим организационим јединицама на подручју Србије наставили са кршењем тих одредби, тако што су са тим лицима закључивали уговоре о обављању привремених и повремених послова, који су систематизовани као трајни послови, због чега сматрају да није било основа за изрицање опомене, поготову што је учинилац прекршаја служба која се бави пословима запошљавања у складу са одредбама Закона о раду и других прописа којима се уређује ова област.

Другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, уважио је жалбу подносиоца захтева као основану и својом пресудом Прж. 3867/12 од 6. 2. 2012. године побијану пресуду преиначио у делу одлуке о прекршајној санкцији тако што је окривљеном правном лицу за учињени прекршај, на основу Закона о раду и чл. 40. ЗОП, изрекао новчану казну у износу од 400.000 динара, а одговорном лицу, на основу истог прописа и чл. 40. ЗОП, новчану казну у износу од 40.000 динара.

Коментар. Послодавац може да закључи уговор о привремним и повременим пословима само за послове чије обављање не траје дуже од 120 радних дана у току календарске године. Обављање привремених и повремених послова представља рад ван радног односа, па стога извршилац тих послова нема, нити по том основу може стећи статус запосленог лица. Радно ангажовање толиког броја лица без уговора о раду, а потом закључивање уговора о раду са њима противно одредбама Закона о раду у установи која се бави послови-

ма запошљавања, представља грубо кршење закона и отежавајућу околност коју је првостепени суд морао да цени приликом одлучивања о прекршајној санкцији. Другостепени прекршајни суд је нашао да је основан предлог жалиоца да се побијана пресуда преиначи у делу одлуке о изреченој прекршајној санкцији, јер није било основа за примену чл. 44. ЗОП и изрицање опомене, с обзиром на врсту и тежину учињеног прекршаја, степен виности окривљених и чињеницу да окривљени са 24 лица нису закључили уговор о раду, да су то учинили тек по налогу инспектора рада и то противно одредби чл. 197. ст. 1.Закона о раду, јер су са затеченим лицима закључивали уговоре о привременим пословима и повременим пословима за обављање послова који су општим актом установе систематизовани као трајни.

У Глави XVIII Закона о раду дефинисан је рад ван радног односа, који се обавља на основу уговора о привременим и повременим пословима (чл.197.), уговора о делу (чл.199.), уговора о заступању или посредовању (чл.200.), уговора о стручном оспособљавању и усавршавању (чл.201.) и уговора о допунском раду (чл.202.). Послодавац може да закључи уговор о обављању привремених и повремених послова са незапосленим лицем, запосленим који ради непуно радно време – до пуног радног времена и корисником старосне пензије (чл. 197.) само за обављање послова који су по својој природи такви да не трају дуже од 120 радних дана у календарској години.

Изрицање ублажених новчаних казни, у смислу одредбе чл. 44. ст. 1. ЗОП, другостепени суд образложио је тиме да су окривљени, по покретању прекршајног поступка а пре одлучивања у предмету, поступили по налогу инспектора рада и отклонили утврђену повреду закона.

Пример бр. 2.: уговор о раду и пријава на обавезно социјално осигурање

Пресудом Прекршајног суда у Пироту, 3 Пр 2180/14 од 23. 10. 2014. године оглашени су одговорним окривљено правно лице, са седиштем у Зрењанину, и одговорно лице у правном лицу, због прекршаја из чл. 273. ст. 1. и ст. 3. тач. 2) Закона о раду, учињен тако што са лицем, затеченим у обављању редовних послова, нису закључили уговор о раду, у смислу чл. 30.-33. овог закона за који су им, применом чл. 43. ст. 1. тач. 1) ЗОП, изречене новчане казне и то окривљеном правном лицу у износу од 100.000 динара, а окривљеном одговорном лицу у правном лицу у износу од 20.000 динара. Истом пресудом окривљени су обавезани на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је увидом у записник о извршеном инспекцијском надзору од 11. 7. 2014. године, са службеном белешком од 14. 7. 2014. године, увидом у писане одбране окривљених, као и саслушањем инспектора рада, у својству сведока. У записнику о извршеном инспекцијском надзору

наведена је изјава ангажованог лица да са њим послодавац није закључио било какав уговор о раду нити да је пријављен на обавезно социјално осигурање. Извршен је, такође, увид у службену белешку, коју је у име правног лица потписао овлашћени представник правног лица, о томе да затечено лице, из личних разлога, није желело да са послодавцем закључи било какав уговор о раду, нити да буде пријављено на обавезно социјално осигурање.

Неспорне чињенице. Затечено лице је у време контроле обављало редовну делатност окривљеног правног лица без претходно закљученог уговора о раду.

Спорна питања. Окривљени су суду доставили фотокопију уговора о раду од 14. 6. 2014. године, закљученог са тим лицем, али не и пријаву на обавезно социјално осигурање за истог запосленог, што нису учинили ни на захтев поступајећг инспектора. Постојала је сумња да је датум закључења уговора о раду антидатиран.

Епилог. Поступајући по заједничкој жалби окривљених, изјављеној из свих законом предвиђених разлога са предлогом да буду ослобођени од одговорности или да им се евентуално умање износи изречених новчаних казни, јер су са наведеним лицем, у време контроле имали закључен уговор о раду, чију су фотокопију доставили као прилог, другостепени прекршајни суд жалбе је одбио као неосноване а побијану пресуду потврдио, јер је установио да је првостепени суд правилно и потпуно утврдио чињенично стање и правилно применио материјално право.

Коментар. Чланом 30. Закона о раду прописано је да се радни однос заснива уговором о раду, који закључују послодавац и запослени. Сматра се да је уговор закључен када га потпишу запослени и директор, односно лице које је директор за то овластио. Уговор о раду може да се закључи на неодређено или одређено време. Ако у уговору о раду није назначено време на које се закључује сматра се да је закључен на неодређено време (чл.31.). Уговор о раду закључује се пре ступања запосленог на рад, у писаном облику (чл. 32.), а у року од 15 дана од дана ступања запосленог на рад послодавац је дужан да запосленом достави фотокопију пријаве на обавезно социјално осигурање (чл. 35.).

Непоштовање одредаба Закона о раду од послодаваца приликом радног ангажовања лица је озбиљан проблем који тражи систематско поступање како надлежних инспекцијских служби тако и надлежних правосудних органа. Заснивањем радног односа за обављање сталних послова као привремних и повремених, радно ангажованом лицу се онемогућава стицање статуса запосленог, а заснивање радног односа без закључења било каквог уговора о раду представља потпуну обесправљеност тог лица чиме се ставља у позицију да не може остварити било које право по основу рада. Ови прекршаји имају посебну социјалну тежину и захтевају пуну пажњу и правилан третман, како би се остварила основна уставом зајемчена права грађана и вратило поверење у правосудни систем државе, чија је основна функција заштита уставом гаран-

тованих права и слобода. За утврђивање релевантних чињеница битних код одлучивања у оваквим прекршајима неопходно је извршити увид у пријаву на обавезно социјално осигурање, јер је то неспоран доказ да ли је радно ангажовано лице у време вршења контроле имало статус запосленог или не, управо зато што се датум закључења уговора о раду, било ког, може антидатирати како би се покрило време вршења контроле. У пријави на обавезно социјално осигурање наводи се датум пријаве, датум стицања статуса осигураног лица за запослено лице, као и време трајања тог статуса. Пракса је показала, у бројним случајевима, да је послодавац, након инспекцијске контроле, извршио пријаву радно ангажованог лица на обавезно социјално осигурање у којој је ретроактивно наведен датум стицања статуса осигураног лица и најчешће је то било на одређено време, на месец дана, што је очигледно чињено са намером избегавања одговорности. Из тог разлога је инспектор рада, који је поступао у наведеном случају, наложио окривљенима да доставе копију пријаве на обавезно социјално осигурање за радно ангажовано лице.

Пример бр. 3.: ублажавање казне до општег минимума

Пресудом Прекршајног суда у Зајечару, Одељења у Књажевцу, 11 Пр. бр. 5441/13 од 20. 12. 2013. године окривљена је оглашена кривом због прекршаја из чл. 273. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 2) Закона о раду, за који је, применом чл. 40. ЗОП, кажњена новчаном казном у износу од 10.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У поступку је саслушана окривљена, инспектор рада који је поступао у овом случају и извршен увид у записник о извршеној контроли, те је на основу тих доказа утврђено чињенично стање.

Неспорне чињенице. У моменту инспекцијске контроле на пословима основне делатности којом се окривљена бави као предузетник затечене су две раднице са којима окривљена није закључила уговор о раду.

Спорна питања. Спорне чињенице се не односе на изведене доказе већ на одлуку о изреченој санкцији, с обзиром на то да је окривљеној изречена ублажена новчана казна до општег минимума те врсте казне за предузетника.

Епилог. Против пресуде првостепеног прекршајног суда подносилац захтева, незадовољан изреченом санкцијом, изјавио је жалбу, коју је Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 1423/14 од 31. 1. 2014. године уважио и побијану пресуду преиначио тако што је окривљеној уместо новчане казне у износу од 10.000 динара изрекао, применом чл. 40 ЗОП, такође ублажену, новчану казну у износу од 100.000 динара.

Коментар. У спроведеном поступку окривљена је, на основу решења АПР, доказала да је занатску радњу основала 10. 6. 2013. године, као и да је након инспекцијског надзора, вршеног 3. 9. 2013. са радницама затеченим да

обављају радну делатности без уговора о раду, закључила уговоре 12. 9. 2013. године и да их је пријавила на обавезно социјално осигурање на неодређено време 16. 9. 2013. године. Те околности је другостепени суд узео у обзир као олакшавајуће и окривљеној изрекао адекватнију новчану казну. Овакву одлуку другостепени суд је образложио тиме да врста и тежина учињеног прекршаја (рад на црно), као и његова друштвена опасност не дозвољавају ублажавање новчане казне до општег минимума те врсте казне за предузетнике, прописаног чл. 35. ЗОП.

Непоступање по налогу инспекције рада - чл. 273. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 8) Закона о раду

Пример.: радно ангажовање члана породичног домаћинства

Пресудом Прекршајног суда у Зајечару, Одељења у Сокобањи, Пр. бр. 12-4542/12 од 28. 12. 2012. године, окривљени је ослобођен кривице за прекршај из чл. 274. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 18) *(сада из чл. 273. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 8)* Закона о раду, на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП, јер није доказано да је учинио прекршај за који се терети поднетим захтевом.

Неспорне чињенице. Инспектор рада који је вршио контролу у посластичарској радњи са седиштем у Сокобањи, чији је власник и оснивач окривљени, затекао је на раду лице са којим окривљени није имао закључен уговор о раду. Неспорно је и да окривљени није поступио по решењу којим му је било наложено да са тим лицем закључи уговор о раду и да о томе обавести инспектора у року од 15 дана од дана извршења решења. У спроведеном поступку неспорно је утврђено да је затечено лице био отац окривљеног, члан његовог породичног домаћинства.

Спорна питања. Да ли је окривљени био у обавези да са оцем, као чланом домаћинства, закључи уговор о раду или било који уговор како би га радно ангажовао на пословима које обавља?

Епилог. Поступајући по жалби подносиоца захтева, изјављеној због ослобађајуће одлуке првостепеног суда, другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду Пржс. 6089/13 од 21. 3. 2013.године, којом је уважио жалбу и побијану пресуду преиначио тако што је окривљеног огласио кривим за прекршај за који му је, применом чл. 44. ст. 1., тада важећег ЗОП, изрекао опомену.

Коментар. Чланом 274. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 18) Закона о раду била је прописана новчана казна за предузетника од 300.000 до 500.000 динара ако не поступи по решењу инспектора рада у складу са одредбама чл. 269. по коме је инспектор рада, у вршењу инспекцијског прегледа, овлашћен да решењем наложи послодавцу да у одређеном року отклони утврђене повреде закона, општег акта и уговора о раду, а да је послодавац дужан да, најкасније у року

од 15 дана од дана истека рока за отклањање утврђене повреде, обавести инспекцију рада о извршењу решења. Иста обавеза послодавца прописана је сада у члану 273. ст. 1 тач. 8).

Решењем инспектора рада окривљеном је било наложено да са затеченим лицем закључи уговор о раду и да о томе обавести инспекцију рада. Окривљени није поступио по том решењу, није закључио уговор о раду са лицем затеченим у радњи, нити је о извршењу решења обавестио надлежну инспекцију рада.

У спроведеном поступку окривљени је пружио доказ да је затечено лице његов отац и члан његовог домаћинства. По Закону о привредним друштвима[73] предузетници нису у обавези да са својим брачним другом и сродницима по крви у правој линији закључују уговор о раду како би могли да их радно ангажују на пословима које обављају, сходно чему окривљени није био у обавези да са својим оцем закључи уговор о раду како би га ангажовао на раду у својој посластичари. Али, како на решење иснпектора рада није имао примедбе, није изјавио жалбу, нити је у року од 15 дана од истека рока за поступање по решењу доставио било какву информацију надлежној инспекцији рада то су се у његовој радњи стекли елементи прекршаја из поднетог захтева, због чега га је другостепени суд, у поступку по жалби подносиоца захтева, огласио кривим, с тим што му је уместо казне изрекао опомену. Поступање по решењу надлежног инспектора рада и обавештавање инспектора о извршењу решења су конститутивни елементи прекршаја који је учинио окривљени.

Закон о безбедности и здрављу на раду

Предмет закона. Законом о безбедности и здрављу на раду[74] уређује се, ради спречавања повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом, спровођење и унапређивање безбедности на раду лица која учествују у радним процесима, као и лица која се затекну у радној околини.

Појам и радња прекршаја. Радње или пропусти противни правима, обавезама и одговорностима за предузимање прописаних мера за стварање услова за безбедан рад запослених јесу прекршаји по одредбама овог закона.

Различити су и бројни прекршаји прописани у казненим одредбама чланова од 69. до 75. које могу да чине субјекти одговорни за прекршаје по одредбама овог закона.

Одговорност. За прекршаје одговарају лица која предузму радње прекршаја за које су предвиђене казне одредбама чл.69. до 75., односно послодавац са својством правног лица, одговорно лице у правном лицу, предузетник, запослени.

73 *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014-др-закон и 5/2015.
74 *Службени гласник РС*, бр. 101/05 и 91/15.

Санкција. Висина прописаних новчаних казни зависи од врсте и тежине прекршаја, као и категорије лица које прекршај чини. У члановима 69. до 73. прописане су новчане казне у распону од 100.000 до 1.000.000 динара за послодавца са својством правног лица, за предузетника од 50.000 до 500.000 динара и за одговорно лице у правном лицу од 20.000 до 50.000 динара. Члановима 74. и 75. прописане су новчане казне за физичко лице, односно запосленог од 10.000 до 50.000 динара.

Недостављање извештаја о почетку радова са елаборатом о уређењу градилишта - чл. 69. ст. 1. тач. 19) Закона о безбедности и здрављу на раду

Пример бр.1.: радња прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Зајечару, Одељења у Сокобањи, 12 Пр. бр. 4527/13 од 7. 4. 2014. године, оглашени су кривим окривљено правно лице са седиштем у Ћуприји, и одговорно лице, због прекршаја из чл. 69. ст. 1. и 3. тач. 19) Закона о безбедности и здрављу на раду за који су, применом чл. 40. ЗОП из 2005. осуђени, и то правно лице на новчану казну у износу од 300.000 динара, а одговорно лице на новчану казну у износу од 20.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

У поступку су саслушани овлашћени представник правног лица, одговорно лице у правном лицу, инспектор рада који је поступао у конкретном случају (сведок) и извршен је увид у записник о извршеном надзору.

Епилог. На првостепену пресуду жалбу је изјавило окривљено правно лице, из свих законом предвиђених разлога, са предлогом да се побијана пресуда укине или преиначи тако што ће правно лице бити ослобођено прекршајне одговорности, с обзиром на то да неблаговремена достава елабората није од битног утицаја по живот и здравље запослених, јер могу да се примењују опште признате мере. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу донео је пресуду Прж. 9464/14 од 1. 7. 2014. године којом је жалбу окривљеног одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Према члану 18.Закона о безбедности и здрављу на раду послодавац је дужан да најмање осам дана пре почетка рада обавести надлежну инспекцију рада о почетку свога рада, раду одвојене јединице и свакој промени технолошког поступка, уколико се тим променама мењају услови рада, као и да изради прописан елаборат о уређењу градилишта који се уз извештај о почетку рада доставља надлежној инспекцији рада. Ово стога што је послодавац дужан да на градилишту обезбеђује, одржава и спроводи мере за безбедност и здравље на раду у складу са елаборатом о уређењу градилишта. Из тог разлога је првостепени суд окривљене огласио одговорнима за прекршај из чл. 69. ст. 1. и 3. тач. 19), а ту одлуку је, као правилну, потврдио другостепени прекршајни суд.

Необезбеђење претходног, односно периодичног лекарског прегледа запосленом на послу са повећаним ризиком - чл. 69. ст. 1. тач. 28) и ст. 2. Закона о безбедности и здрављу на раду

Пример 2.: утврђивање времена чињења прекршаја као битног елемента

Пресудом Прекршајног суда у Крагујевцу, 9 Пр. бр. 5797/12 од 10. 2. 2014. године окривљено правно лице са седиштем у Крагујевцу и окривљено одговорно лице у правном лицу оглашени су одговорним за прекршај из чл. 69. ст. 1. тач. 28) и ст. 2. у вези ст. 1. тач. 28) Закона о безбедности и здрављу на раду, „што је инспекцијским надзором обављеним дана 4. 6. 2012. године у правном лицу, а поводом настанка тешке повреде на раду запосленог, утврђено да повређеном запосленом, распоређеном на радном месту са повећаним ризиком (месар у кланици) нису обезбеђени периодични лекарски прегледи, сходно чл. 43. ст. 1. Закона о безбедности и здрављу на раду". За учињени прекршај окривљени су осуђени на новчане казне (правно лице у износу од 800.000 динара а одговорно лице у износу од 40.000 динара) и обавезни су да плате трошкове прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Одредбом чл. 43. ст. 1. Закона о безбедности и здрављу на раду прописано је да је послодавац дужан да запосленом на радном месту са повећаним ризиком пре почетка рада обезбеди претходни лекарски преглед, као и периодични лекарски преглед у току рада. Окривљени нису поступали у складу са овом законском обавезом.

Епилог. Поступајући по жалбама бранилаца окривљених. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Крагујевцу, пресудом Прж. 4592/14 од 11. 3. 2014. године жалбе је одбио као неосноване, а побијану пресуду потврдио. На иницијативу окривљених, Републички јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости, због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15) ЗОП, будући да је изрека првостепене пресуде неразумљива, а разлози обе пресуде о одлучним чињеницама су нејасни, с обзиром на то да сходно чл. 11. ЗОП није одређено време извршења прекршаја. Врховни касациони суд уважио је поднети захтев и донео пресуду Прзз 31/2014 од 2. 10. 2014. године којом је укинуо пресуде првостепеног и другостепеног суда и предмет вратио првостепеном прекршајном суду на поновно одлучивање.

Коментар. Првостепени суд није утврдио време извршења прекршаја, као битан елеменат бића прекршаја, а то није учинио ни другостепени прекршајни суд, иако је на ту околност указивано жалбом. Датум када је вршен инспекцијски надзор не може се сматрати временом чињења прекршаја. Из тог разлога је Врховни касациони суд обе пресуде укинуо.

Оспособљавање запосленог за безбедан и здрав рад – чл. 69. ст. 1. тач. 8) и ст. 2. Закона о безбедности и здрављу на раду

Пример бр. 3.: оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, 12 Пр.4472/16 од 15. 6. 2016. године, окривљени оснивач и власник вулканизерске радње, дана 12. 10. 2015. године, на пословима делатности за коју је регистрован, користио је рад запосленог кога није оспособио за безбедан и здрав рад, чиме је учинио прекршај из чл. 69. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 8) Закона о безбедности и здрављу на раду, за који је, применом чл. 43. ст. 1. ЗОП, осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је саслушањем окривљеног, увидом у записник о извршеној контроли, као и на основу доказа које је окривљени пружио суду - акта Института за безбедност, квалитет и заштиту животне средине и здравља „27.јануар“ ДОО Ниш.

Неспорме чињенице: Дана 12. 10. 2015. године у вулканизерској радњи окривљеног затечен је на раду запослени којег послодавац није оспособио за безбедан и здрав рад пре ступања на рад, што је учинио након контроле 16. 10. 2015. године.

Епилог. Првостепени прекршајни суд је одлуку о изрицању ублажене новчане казне у висини општег минимума новчане казне за предузетнике образложио чињеницом да је окривљени поступио по налогу поступајућег инспектора, за шта је пружио ваљане доказе, те да нису настале последице по запосленог. Против означене пресуде странке у поступку нису изјавиле жалбу.

Коментар. Императивном одредбом члана 15. ст. 1. тач. 4) закона прописана је обавеза послодавца да запослене оспособи за безбедан и здрав рад, а члановима 27., 28. и 29. обавеза послодавца да изврши оспособљавање запосленог за безбедан и здрав рад код заснивања радног односа, односно другог радног ангажовања, премештаја на друге послове, приликом увођења нове технологије или нових средстава за рад или промене опреме за рад, као и код промене процеса рада који може проузроковати промену мера за безбедан и здрав рад. У том смислу послодавац је дужан да запосленог упозна са свим врстама ризика на пословима на које га одређује и о конкретним мерама за безбедност и здравље на раду. Поред тога, оспособљавање треба да буде прилагођено специфичностима радног места запосленог, да се спроводи по програму, теоријски и практично. Оспособљавање за безбедан и здрав рад је обавезно пре заснивања радног односа, а врши се и периодично, и то у року од једне године од претходног оспособљавања за радна места са повећаним ризиком а за остала радна места у року од четири године. У складу са тим правилима, послодавац који не изврши неку од предвиђених обавеза, на начин и у роковима како то закон налаже чини прекршај.

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ИНФОРМИСАЊЕ

Прекршаји из ове групе представљају повреде прописа о обавезном школовању и других прописа о образовању и васпитању, прописа о науци и култури и о јавном информисању.

Закон о основама система образовања и васпитања

Предмет закона. Закон о основама система образовања и васпитања[75] (даље ЗОСОВ) уређује основе система предшколског, основног и средњег образовања и васпитавања, као и образовања одраслих и то: принципе, циљеве, исходе, стандарде образовања и васпитања, знања, вештина и ставова, начин и услове за обављање делатности у систему образовања, врсте програма, оснивање организација, финансирање и надзор над њиховим радом и друга питања од значаја за образовање и васпитање, укључујући и радне односе запослених у установама у којима се обавља делатност образовања и васпитања (чл. 1.).

Појам и радња прекршаја. Свако чињење или нечињење противно одређеним законским одредбама, за које се кажњава на основу 191-196. ЗОСОВ. Различити су прекршаји које могу да чине лица која могу да одговарају по одредбама овог закона, у зависности од тога која су чињења прописана као обавезна.

Одговорност. За прекршаје могу да одговарају: физичка лица – родитељ, односно законски заступник детета или ученика, тражилац података – физичко или правно лице, васпитно-образовна установа или завод и одговорно лице у тим правним лицима. У пракси прекршајних судова поступак је углавном вођен против родитеља чија су деца неоправдано изостајала са обавезне редовне наставе.

Санкција. За учињене прекршаје прописане су новчане казне: и то за правно лице – образовну установу, зависно од врсте учињеног прекршаја, казна може да износи од 100.000 до 1.000.000 динара, од 200.000 до 2.000.000 динара или од 5.000 до 100.000 динара. За прекршај из члана 196. заводу може бити изречена казна од 100.000 до 1.000.000 динара. Новчана казна за одговорно лице у установи, односно заводу прописана је за поједине прекршаје у различитим распонима од минимално 5.000 до максимално 100.000 динара. Физичко лице – родитељ, односно законски заступник може бити кажњен казном од 5.000 до 100.000 динара.

75 *Службени гласник РС,* бр. 88/2017.

Пропусти родитеља у вези са школовањем детета – чл. 194. у вези са чл. 84. ЗОСОВ

Пример: нередовно похађање ученика обавезне осмогодишње школске наставе

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 01-10945/16 од 5. 6. 2017. године, окривљена је оглашена одговорном за прекршај из чл. 163. ранијег ЗОСОВ из 2009 (*одговара прекршају из члана 194. у вези са чланом 84. важећег ЗОСОВ)* што услед њеног немарног старања, у периоду од 7. 9. 2015. године па надаље, у школској 2015/2016. години, њено дете, ученица V разреда основне школе, није похађала наставу. За учињени прекршај окривљена је осуђена на новчану казну у износу од 5.000 динара и обавезна на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. У периоду од 18. 2. 2016. до 14. 6. 2016. године малолетна ћерка окривљене није похађала обавезну наставу, за шта је подносилац захтева пружио довољне и ваљане доказе, које окривљена није оспорила у поступку. Бранила се тиме да је са породицом боравила у Немачкој у наведеном периоду, где су њена деца ишла у школу, што ничим није доказала.

Епилог. У поступку по жалби окривљене, изјављену због одлуке о казни, другостепени суд је ту жалбу одбио као неосновану и побијану пресуду својом пресудом потврдио као правилну.

Коментар. Према одредби чл. 112. ст. 2. ранијег закона ученик, односно родитељ или старатељ ученика дужан је да у року од 8 дана правда изостанак ученика и доставља потпуне и тачне контакт информације (*исти рок и обавеза родитеља да оправда изостанке детета са наставе прописан је у важећем члану 85. ст. 1. тач. 5 ЗОСОВ*). Другостепени суд је установио да у конкретном предмету то окривљена није учинила. Уочено је да одређена структура грађана исказује немаран однос према основном образовању своје деце из разлога који немају оправдања, што свакако штети самој деци.

Непредузимање или неблаговремено предузимање мера у случајевима повреда забрана из чл. 110. и 111. - чл. 191. ст. 1 тач. 8) и ст. 2 у вези тач. 8) ЗОСОВ

Радња овог прекршаја је непредузимање или неблаговремено предузимање мера у случајевима повреда забрана из чл. 110. (забрана дискриминација) и чл. 111. (забрана насиља, злостављања и занемаривања).

За овај, као и сваки други прекршај прописан у члану 191. ЗОСОВ, установа може бити кажњена новчаном казном у распону од 100.000 до 1.000.000, а одговорно лице у правном лицу (установи) новчаном казном од 25.000 до 100.000 динара (чл. 191. ст. 2 у вези са ст. 1).

Пример*: процена нивоа насиља на које треба установа да реагује*

Одлуком Прекршајног суда у Нишу, 04 Пр. бр. 11923/11 од 18. 6. 2012. године, основна школа, као правно лице, и директор школе, као одговорно лице у правном лицу, оглашени су кривим и осуђени за прекршај из чл. 161. ст. 1. тач. 3) у вези члана 45. ЗОСОВ из 2009, односно (одговорно лице) за прекршај из члана 161. став 2. у вези ст. 1. тач. 3) у вези чл. 45. (*одговара чл. 191. ст. 1 тач. 8) и члан 191. ст. 2 у вези тач. 8) у вези члана 111. ЗОСОВ из 2017*). Правно лице кажњено је новчаном казном у износу од 500.000 динара, а одговорно лице у правном лицу кажњено је новчаном казном у износу од 50.000, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.200 динара. На терет им је стављено то што у школској 2010/2011 години, у периоду од 20.10.2010. године па до 10.5.2011. године нису благовремено предузели одговарајуће мере прописане Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, које се предузимају у случајевима повреде забране насиља, злостављања и занемаривања, и то:

- што дана 20. 10. 2010.године, након што је у дворишту школе покојни малолетник, ученик шестог разреда, претрпео физичко и вербално насиље од стране малолетног ученика осмог разреда, који га је давио, бацао, нанео му више ударача шаком и ногама по глави и телу, застрашивао и претио, нису извршили откривање насиља давањем изјаве покојног малолетног ученика директору школе у присуству школског психолога и родитеља, нити су прикупили све информације о насиљу, услед чега није извршено адекватно разврставање предметног насиља у одговарајући ниво у складу са обавезом интервенције према нивоима насиља прописаној Правилником;

- што дана 29. 10. 2010. године, након што је у просторијама школе покојни малолетни ученик претрпео физичко и вербално насиље од стране малолетног ученика седмог разреда школе и његовог брата, бившег ученика те школе, који је неовлашћено ушао у просторије школе за време малог одмора, принудно, са својим малолетним братом, одвео покојног малолетног ученика у школски WC, где га је чупао за косу, ударао, застрашивао и претио му, није извршено откривање давањем изјаве покојног малолетног ученика директору школе, у присуству родитеља и школског психолога, није ангажован Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, нису предузете радње према нивоима насиља прописане Правилником и у складу са обавезом интервенције увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље;

- што дана 11. 11. 2010. године, након што је у дворишту школе покојни малолетни ученик претрпео вербално насиље од стране двојице малолетника, ученика шестог разреда, који су над њим вршили физичко насиље, није извршено откривање насиља давањем изјаве покојног малолетника директору школе у присуству школског психолога и родитеља, није ангажован Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, нити су предузете радње интервенције

према нивоима насиља прописане Правилником у складу са обавезом интервенције увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље;

- што дана 28. 12. 2010. године, након што је покојни малолетни ученик у непосредној близини школе, у ромском насељу, а затим и дана 26. 1. 2011. године у просторијама школе претрпео физичко и вербално насиље од стране малолетног ученика шестог разреда ромске националности, као и од његове бабе и мајке, тако што су га гурали, ударали, вређали, претили му и застрашивали га, није извршено откривање насиља давањем изјаве од стране покојног малолетног ученика директору школе, у присуству школског психолога и родитеља, нити је ангажован Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, нити су предузете радње интервенције према нивоима насиља прописане Правилником у складу са обавезом интервенције увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље;

- што дана 26. 3. 2011. године, након што је, испред ресторана у близини школе, покојни малолетни ученик претрпео физичко и вербално насиље од стране малолетног ученика осмог разреда школе, који га је претукао, ударајући га рукама и ногама у пределу главе и тела, и при том га вређао, застрашивао и претио му новим насиљем, није извршено откривање насиља давањем изјаве покојног малолетног ученика директору школе, у присуству школског психолога и родитеља, није ангажован Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, нити су предузете радње интервенције према нивоима насиља прописане Правилником у складу са обавезом интервенције према нивоима насиља увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље, нити је покренут васпитно-дисциплински поступак против малолетног ученика који је вршио насиље и тог дана као и раније према покојном малолетном ученику, због чега је био под мером појачаног васпитног рада;

- што дана 5. 4. 2011. године, након што је у дворишту школе покојни малолетни ученик претрпео физичко и вербално насиље од стране другог малолетног ученика осмог разреда школе, и малолетне НН девојке, тако што су му, најпре, малолетни ученик школе, а затим и малолетна НН девојка, задали више ударaца шакама у пределу главе и тела, вређали га и претили му, није извршено откривање насиља давањем изјаве покојног малолетног ученика директору школе, у присуству школског психолога и родитеља, није ангажован Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања, нити су предузете радње интервенције према нивоима насиља прописане Правилником у складу са обавезом интервенције према нивоима насиља увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље, нити је покренут васпитно-дисциплински поступак према малолетном ученику школе.

Неспорне чињенице. Покојни малолетни ученик основне школе био је у дужем временском периоду, од 20. 10. 2010. до 10. 5. 2011. године стална жртва насиља (психичког и физичког) које је према њему предузимао већи

број ученика школе, па и родитељи и родбина једног ученика ромске националности, који је и сам вршио насиље према покојном малолетнику, са чиме су директорка школе, одељенски старешина, школски психолог и педагог били упознати. Школа је, у складу са позитивним законским прописима, имала Протокол, Правилник о васпитно-дисциплинској одговорности ученика, као и Тим за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања. Захтев за сарадњу школа је упутила Центру за социјални рад 14. 1. 2011. године, а на захтев родитеља покојног малолетника – жртве насиља укључила се и ПУ Ниш, Одељење за сузбијање малолетничке делинквенције 21. 4. 2011. године. Због последица насиља, малолетни оштећени примао је медикаменту терапију, коју је одредио дечји психијатар у циљу побољшања расположења и смањења анксиозности, као и смањења броја наметљивих мисли трауматског карактера. Терапија је примењивана уз предану сарадњу родитеља са психијатром. Малолетни ученик одузео је себи живот 10. 5. 2011. године.

Спорна питања. Спорна је процена нивоа насиља од које зависи ангажовање Тима за заштиту од насиља, злостављања и занемаривања. Окривљени су се бранили да се тим ангажује тек на другом нивоу насиља. И поред сазнања да је малолетни ученик трпео континуирано насиље и злостављање од једног броја ученика, окривљени нису извршили процену нивоа насиља, нити су предузели било какве мере у смислу одредаба овог закона а у циљу заштите покојног малолетног ученика.

Епилог. У поступку по жалбама овлашћеног представника окривљеног правног лица и бранилаца окривљених, који су у целости оспоравали првостепену пресуду, (подносилац захтева се није жалио) Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је потврђујућу пресуду Пржс. 19652/12 од 16. 10. 2012. године, јер је на основу доказа изведених у поступку и увидом у акт Заштитника грађана Републике Србије од 14. 3. 2012. године утврђено да су у раду основне школе, чији је ученик био покојни малолетни ученик учињени пропусти на штету права детета и ученика на заштиту од сваког облика насиља, злостављања и занемаривања, те да је школа својим пропустима и неадекватним и неблаговременим поступањем повредила закон, на основу закона донете прописе и стандарде рада у заштити деце од насиља, злостављања и занемаривања.

Коментар. Уместо коментара биће цитиране поједине одредбе Закона о основама система образовања и васпитања из 2009. године.

Члан 45. ст. 1: „У установи (школи) је забрањено: физичко, психичко и социјално насиље; злостављање и занемаривање деце и ученика; физичко кажњавање и вређање личности, односно сексуална злоупотреба деце и ученика или запослених“.

Члан 45. ст. 2: „Под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног или понављаног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља,

развоја и достојанства личности детета и ученика или запосленог“. Члан 45. ст. 3: „Занемаривање и немарно поступање представља пропуштање установе или запосленог да обезбеди услове за правилан развој детета и ученика. Установа је дужна да одмах поднесе пријаву надлежном органу ако се код детета или ученика примете знаци насиља, злостављања или занемаривања“.

Члан 45. ст. 4: „Под физичким насиљем, у смислу става 1. овог члана, сматра се: физичко кажњавање деце и ученика од стране запослених и других одраслих особа; свако понашање које може да доведе до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета, ученика или запосленог; насилно понашање запосленог према деци, ученицима или другим запосленим, као и ученика према другим ученицима или запосленим“.

Члан 45. ст. 5: „Под психичким насиљем, у смислу става 1. овог члана сматра се понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета и ученика или запосленог“.

Члан 112. ст. 2. тач. 6): „Ученик има обавезу да поштује личност другог ученика, наставника и остале запослене у школи“.

Члан 141. ст. 1. тач. 2): „Неспровођење мера безбедности деце, ученика и запослених је тежа повреда радне обавезе запослених у установи“.

Све ове одредбе важе и данас – садржане су у члану 111. и другим у ЗОСОВ из 2017, али се поставља питање шта треба учинити да би у образовним установама благовремено спречили насиље, уместо да после трагичног епилога, тј. самоубиства злостављаног детета, као у овом наведеном примеру, прекршајно кажњавамо установу и одговорно лице у њој.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја

Предмет закона. Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја[76] уређују се права на приступ информацијама од јавног значаја којима располажу органи јавне власти (државни орган, орган територијалне аутономије, орган локалне самоуправе, организација којој је поверено вршење јавних овлашћења, као и правно лице које оснива или финансира државни орган у целини или претежно) а ради остварења и заштите интереса јавности да зна и остварења слободног демократског поретка и отвореног друштва. Информација од јавног значаја јесте информација којом располаже орган јавне власти, настала у вези са радом органа јавне власти, садржана у одређеном документу а односи се на све оно о чему јавност има оправдан интерес да зна, који постоји увек када се ради о информацијама које се односе на угрожавање, односно заштиту здравља становништва и животне средине, а ако се ради о другим информацијама којима располаже орган власти сматра се да је битан оправдани интерес

76 *Службени гласник РС*, бр. 120/2004, 54/2007/, 104/2009 и 36/2010.

јавности да зна, осим ако орган власти докаже супротно. Није битно да ли је извор информације орган јавне власти или које друго лице, нити је битан носач информације (папир, трака, филм, електронски медији и сл).

Субјект права. Према чл. 5. Закона свако има право да му буде саопштено да ли орган власти поседује одређену информацију од јавног значаја, односно да ли му је она доступна. У том смислу има право да му се учини доступном таква информација тако што ће му се омогућити увид у документ који садржи информацију од јавног значаја, као и право на копију тог документа и да му се, на његов захтев, копија документа упути поштом, факсом, електронском поштом или на други начин.

Чланом 13. Закона прописано је да органи власти неће тражиоцу омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја ако тражилац информације злоупотребљава право на приступ информацијама од јавног значаја, ако је тражење неразумно, често, када се понавља захтев за истим или већ добијеним информацијама или када се тражи превелики број информација.

Радња. Свако поступање противно одредбама чл. 46., 47. и 48. Закона представља радњу прекршаја.

Одговорност. Из одредаба којима су прописане казне за прекршаје закључује се да искључиву одговорност сноси одговорно лице у органу јавне власти, односно одговорно лице у државном органу.

Санкција. За различите противправне радње или пропуштања органа јавне власти у поступку по захтеву за траженом информацијом или у вези тог захтева, казниће се одговорно лице у органу јавне власти новчаном казном од 5.000 до 50.000 динара (чл. 46.ст.1. тач.1) до 17). У члану 47. прописана је новчана казна у распону од 5.000 до 50.000 за одговорно лице у органу државне управе ако пропусти да изради информатор са прописаним подацима о свом раду, а у члану 48. ако пропусти дужност прописану у члану 43. да Повереник поднесе годишњи извештај о радњама предузетим у циљу примене овог закона, са прописаним подацима.

Непоступање по захтеву тражиоца у складу са законом – чл. 46. ст.1. тач. 8) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја

Пример бр.1.: достављање информације у законом прописаном року

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 6-19393/13 од 11. 6. 2014. године окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 46. ст.1. тач. 8) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја и осуђен на новчану казну у износу од 8.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је на основу одбране окривљеног, увидом у писане доказе које је доставио суду, као и увидом у доказе које је пружио пуномоћник оштећеног као овлашћени подносилац захтева за покретање прекршајног поступка.

Неспорне чињенице. Окривљени је тражену информацију у писаној форми доставио тражиоцу информације.

Спорна питања. Спорна је чињеница да ли је то учинио у законом предвиђеном року или не.

Епилог. Против пресуде првостепеног прекршајног суда окривљени је изјавио жалбу због битне повреде материјалног права као и због одлуке о прекршајној санкцији, коју је Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, својом пресудом Пр. бр. 14231/14 од 21. 7. 2014. године, уважио и побијану пресуду преиначио у делу одлуке о казни тако што је применом чл. 243. ст. 1. а на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП окривљеног ослободио кривице за прекршај из чл. 46. ст. 1. тач. 8) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, јер није доказано да је прекршај учинио.

Коментар: Чланом 16. ст. 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја прописано је да је орган власти дужан да без одлагања, а најкасније у року од 15 дана од дана пријема захтева тражиоца обавести о поседовању информације, стави му на увид документ који садржи тражену информацију, односно изда му или упути копију тог документа. По истој одредби сматра се да је копија документа упућена тражиоцу даном напуштања писарнице органа власти од кога је информација тражена. Окривљени је у доказном поступку, а што је учинио и уз жалбу, пружио ваљане доказе да је тражена информација, са копијама докумената, послата тражиоцу информације седмог дана од дана пријема захтева, и то на адресу коју је тражилац информације навео у поднетом захтеву. Сходно томе у његовој радњи нема елемената прекршаја за који се терети. Тражена информација подносиоцу захтева није достављена у законом прописаном року његовом кривицом, јер по остављеном обавештењу достављача писмено није преузео у пошти. За то закашњење окривљени не може да сноси одговорност.

Пример бр.2.: признавање трошкова пуномоћника оштећеног за састављање захтева за покретање прекршајног поступка

Пресудом Прекршајног суда у Сремској Митровици, Одељења у Шиду, I-1 Пр. бр. 4233/13 од 30. 12. 2013. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл. 46. ст. 1. тач. 8) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, што као директор и одговорно лице у органу јавне власти, није поступио по захтеву оштећеног, који му је достављен 19.3.2013. године и у законском року од 15 дана од дана пријема тог захтева, а ни накнадно није доставио

тражене информације од јавног значаја, односно копије докумената са прегледом броја лица са високим образовањем која су у календарској 2009., 2010., 2011. и 2012.години засновала радни однос у органу јавне власти на неодређено време, академским звањима и академском пореклу тих лица. За тај прекршај окривљени је оглашен кривим и осуђен на новчану казну у износу од 10.000 динара, с тим, да ће се новчана казна заменити казном затвора тако што ће се сваких започетих 1.000 динара заменити једним даном затвора, уколико новчану казну не плати у одређеном року. Уз новчану казну, осуђени је обавезан на плаћање трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара, док је захтев пуномоћника оштећеног за плаћање износа од 25.500 динара, на име награде за састав захтева за покретање прекршајног поступка, одбијен као неоснован.

На саслушању окривљени се бранио да је по добијању захтева ангажовао две службенице да преко интернета потраже податке о тражиоцу информације, с обзиром на то да на поднетом захтеву није било контакт телефона нити имена овлашћеног лица, а претпостављао је да је тражилац информације правно лице регистровано у Републици Србији, као и да службенице податке о тражиоцу информације нису пронашле, те да су у време тражења информације имали много важнијих послова, јер су били у фази доношења новог статута, односно оснивачког акта који је требао да иде на скупштину ради усвајања, што је сматрао оправданим да у законом прописаном року не одговори на поднети захтев.

Неспорне чињенице. Оштећени је, преко пуномоћника, поднео захтев за достављање информације од јавног значаја правном лицу. Одговорно лице у том правном лицу није у законском року од 15 дана од дана пријема предметног захтева, а ни касније, доставило тражену информацију тражиоцу.

Епилог. Поступајући по жалби оштећеног Прекршајни апелациони суд, Одељење у Новом Саду, донео је пресуду Прж. 3775/14 од 11. 3. 2014. године, којом је, по службеној дужности, преиначио побијану пресуду у делу замене неплаћене новчане казне, тако што ће се неплаћена новчана казна наплатити принудним путем, у смислу чл.38. ст. 2. ЗОП, уместо замене казном затвора, док се у преосталом делу побијана пресуда потврђује, а жалба одбија као неоснована. Другостепени суд у образложењу пресуде наводи да је „првостепени суд правилно одбио захтев пуномоћника оштећеног као подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка за накнаду трошкова поступка на име састава захтева за покретање прекршајног поступка из разлога што је одредбом чл. 130. ст. 1. ЗОП прописано да се као трошкови прекршајног поступка сматрају издаци учињени поводом прекршајног поступка од његовог покретања до завршетка, па како се прекршајни поступак покреће доношењем решења о покретању прекршајног поступка, то се издаци настали пре доношења овог решења не могу сматрати трошковима прекршајног поступка“.

У поступку по захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца, поднетог због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. у вези чл. 130. ст. 2. тач. 6) ЗОП, те поступања првостепеног и другостепеног суда противно одредби чл. 116. ст. 3. истог закона, по коме оштећени има право да сам или преко свог пуномоћника подноси и заступа захтев за покретање прекршајног поступка, Врховни касациони суд, пресудом Прзз 22/2014 од 12.6.2014. године, уважио је захтев за заштиту законитости и утврдио да је пресудама Прекршајног суда у Сремској Митровици, Одељења у Шиду, I-1 Пр. бр. 4233/13 од 30. 12. 2013. године и Прекршајног апелационог суда, Одељења у Новом Саду, Прж.3775/14 од 11. 3. 2014. године, повређен закон.

Коментар. Очигледно се у овом случају спорним показује да ли се или не трошкови пуномоћника оштећеног ангажованог ради сачињавања захтева за покретање поступка сматрају трошковима прекршајног поступка или не. У образложењу пресуде Врховног касационог суда каже се: „Одредбом чл.130. ст.1. ЗОП прописано је да су трошкови прекршајног поступка издаци учињени поводом прекршајног поступка од његовог покретања до завршетка, а одредбом чл.130.ст.2.тач. 6) истог закона да су трошкови прекршајног поступка и нужни издаци оштећеног, односно његовог законског заступника, као и награда и нужни издаци његовог пуномоћника. Како је у конкретном случају, првостепеном пресудом, између осталог одбијен захтев пуномоћника оштећеног, као подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, за накнаду трошкова прекршајног поступка, то је, и по оцени овог суда, поступљено противно цитираним одредбама ЗОП“. Из тога произилази да су првостепени и другостепени прекршајни суд учинили исту битну повреду одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. ЗОП. Врховни касациони суд у својим пресудама доследно заступа такав став, како показује и пресуда Прзз 38/2014 од 5. 12. 2014. године[77].

Пример бр. 3: надлежност за поступање по захтеву за слободан приступ информацијама од јавног значаја

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, 4-Пр. бр. 6617/13 од 27. 9. 2013. године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл.46. ст.1.тач. 8) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, за који му је изречена опомена, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у износу од 500 динара.

Чињенично стање утврђено је на основу писане одбране окривљеног, у којој у целости оспорава прекршај, наводећи да је обавезу поступања по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја пренео на друга лица, као и доказа које је тражилац информација пружио уз поднети захтев за покретање прекршајног поступка.

77 Доступно на: *http://www.vk.sud.rs/sr/прзз -382014*, 22. 12. 2017.

Епилог. Против означене првостепене пресуде окривљени је изјавио жалбу због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл.264.ст.1.тач.7) ЗОП и повреде материјалног права из чл. 265. ст. 1. тач. 1) истог закона, јер налази да прекршајни суд није стварно надлежан за поступање у наведеном предмету, него да се по том предмету може водити само управни поступак против коначног решења Повереника. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 20603/13 од 14.10.2013. године одбио је жалбу као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар: Према одредбама чл.116. ЗОП својство оштећеног има лице чије је какво лично или имовинско право повређено прекршајем, које, у циљу заштите својих права, према одредби чл.154. ст. 2. истог закона, може да поднесе захтев за покретање прекршајног поступка и да у поступку предлаже извођење доказа и изјављује жалбу, када, сходно чл.155. ст. 2. ЗОП, има својство странке у поступку.

У конкретном случају оштећеном је повређено лично право, односно право на информацију од јавног значаја, коју је тражио на законит начин-подношењем захтева за добијање тражене информације у смислу чл. 2. и 5. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, као и на основу члана 51. ст. 2. Устава Републике Србије којим се гарантује грађанину право на приступ подацима који су у поседу државних органа. Управни поступак вођен пред Повереником је независан у односу на судски-прекршајни поступак, па је стога другостепени суд стао на становиште да је неоснован жалбени навод да прекршајни суд није стварно надлежан за вођење прекршајног поступка по одредбама Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА, ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ

Ову групу чине прекршаји којима се повређују прописи о надзору над животним намирницама; прописи о спречавању и сузбијању заразних болести; прописи о здравственој заштити, здравственом осигурању и пензијском осигурању; прописи о социјалној заштити; прописи о заштити човекове средине (заштита од загађивања воде, ваздуха, земљишта и шума и заштита од буке), и друге повреде прописа из области здравствене заштите, здравственог осигурања и заштите човекове средине.

Закон о заштити становништва од заразних болести

Предмет закона. Законом о заштити становништва од заразних болести[78] уређује се заштита становништва од заразних болести, одређују се зара-

78 *Службени гласник РС*, бр. 15/2016.

зне болести које угрожавају здравље становништва Републике Србије и чије је спречавање и сузбијање од општег интереса за Републику Србију, мере за заштиту становништва од тих болести, начин њиховог спровођења и обезбеђивање средстава за њихово спровођење, вршење надзора над извршавањем овог закона, као и друга питања од значаја за заштиту становништва од заразних болести (чл.1.).

Појам и радња прекршаја. Поступање противно мерама за заштиту становништва од заразних болести је прекршај у смислу одредаба овог закона.

Велики је и различит број прекршаја који су прописани члановима од 77. до 85. Закона. Најчешће се извршавају нечињењем и са умишљајем, евентуалним или директним.

Одговорност. Учиниоци прекршаја по одредбама овог закона могу бити правно лице, институт за јавно здравље, здравствена установа, завод, одговорно лице, предузетник, физичко лице, здравствени радник, доктор медицине.

Санкција. Овим законом учиниоцима прекршаја могу се изрећи новчане казне, прописане у распону у зависности од врсте и тежине учињеног прекршаја, као и категорије лица која могу да чине ове прекршаје. За већину прекршаја здравственој установи, заводу, институту за јавно здравље или другом правном лицу може се изрећи новчана казна од 50.000 до 2.000.000 динара, одговорном лицу у правном лицу или установи – казна у распону од 30.000 до 150.000 динара; предузетнику, односно оснивачу приватне праксе – казна распона од 50.000 до 500.000 динара, физичком лицу – казна од 30.000 до 150.000 динара; здравственом раднику, односно доктору медицине – казна од 20.000 до 150.000.

Запошљавање или дозвола обављања делатности лицу које није подвргнуто обавезном здравственом прегледу – чл. 78. ст. 1. тач. 4) Закона о заштити становништва од заразних болести

Пример бр.1: избор санкције према тежини прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, 20 Пр. бр. 9403/2016 од 20. 12. 2016. године, оглашени су одговорним окривљено правно лице и одговорно лице у правном лицу, за прекршај из чл. 46. ст.1. и ст. 2. тач. 3) у вези чл. 24. ст. 1. тач. 1) Закона о заштити становништва од заразних болести из 2004 (*одговара чл. 78. ст. 1 тач. 4) и ставу 2 истог члана у вези ст. 1. тач. 4*) *важећег Закона из 2016.*), учињен дана 15. 6. 2015. године тако што су примили на рад, односно дозволили обављање делатности на промету животних намирница запосленој, која није извршила обавезан здравствени преглед. За тај прекршај окривљенима је, применом чл. 50. ст. 2. ЗОП, изречена опомена, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

Прекршајна одговорност окривљених за учињени прекршај утврђена је саслушањем овлашћеног представника правног лица, санитарног инспектора, саслушањем одговорног лица у правном лицу, као и увидом у записник о извршеном инспекцијском надзору.

Неспорне чињенице. Затечена запослена обављала је послове на промету животних намирница без претходно обављеног обавезног здравственог прегледа, противно законској одредби из чл. 24. ст. 1. тач. 1) Закона из 2004 (*одговара чл. 45. став 2. Закона из 2016*).

Спорна питања. Чини се спорном одлука првостепеног суда да окривљенима изрекне опомену, поставља се питање да ли су разлози за такву одлуку ваљани и да ли одговарају врсти и тежини учињеног прекршаја.

Епилог. Одлука првостепеног прекршајног суда је правноснажна, јер се на њу странке у поступку нису жалиле. За овај прекршај је била прописана новчана казна за правно лице од 200.000 до 500.000 динара а за одговорно лице у правном лицу од 20.000 до 40.000 динара (по чл. 78 новог Закона из 2016, правном лицу би се могла изрећи казна од 50.000 до2.000.000 динара, а одговорном лицу у правном лицу од 30.000 до 150.000 динара).

Коментар. Изрицање опомене уместо законом прописаних казни, првостепени суд образлаже тиме да су окривљени извршили тежи прекршај из области заштите становништва од заразних болести, што је отежавајућа околност, те да је имао у виду више олакшавајућих околности, односно да су окривљени прекршај извршили из нехата, као и да је запослена сутрадан, по извршеном инспекцијском надзору, обавила санитарни преглед, за шта су доставили доказ суду. У поступку нису извођени докази у циљу утврђивања колико је времена запослена обављала промет животних намирница, а да није била подвргнута обавезном здравственом прегледу. Узроци многих заразних болести су патогене природе, не могу се уочити визуелно већ одређеним прегледом и неопходним анализама, због чега је обавезно обављање здравственог прегледа лица која раде са животним намирницама у смислу одредби Закона о заштити становништва од заразних болести. Накнадно обављен здравствени преглед не може да буде околност која до те мере умањује одговорност окривљених да се оправдано може очекивати да ће се изреченом опоменом постићи сврха кажњавања.

Пример бр.2: усклађеност изречене санкције са тежином прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, 20 Пр. бр. 4903/2016 од 27. 4. 2016. године, оглашена је одговорном окривљена, власник самосталне угоститељске радње, за прекршај из чл. 46. ст. 3. у вези чл. 24. ст. 1. тач. 1) Закона о заштити становништва од заразних болести (*одговара чл. 78. ст. 1 тач. 4) и ставу 2 истог члана у вези ст. 1. тач. 4*) *важећег Закона из 2016)*, учињен дана 2. 6. 2015. године тако што је примила на рад, односно дозволила обављање делатности на производњи и промету животних намирница двема запосленим, а

да исте нису имале претходно обављен обавезан здравствени преглед, за који је, применом чл. 43. ЗОП, осуђена ублаженом новчаном казном у износу од 20.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У доказном поступку саслушана је окривљена, у својству сведока саслушан је и поступајући санитарни инспектор, извршен је увид у записник о инспекцијском надзору од 2. 6. 2015. године, те је на основу тих доказа утврђено да је окривљена учинила прекршај за који се терети поднетим захтевом.

Изрицање ублажене новчане казне окривљеној првостепени суд образлаже тиме да се окривљена бранила да је са радом почела 1. 6. 2015. године, што ничим није доказала, те да није знала да лице које обавља неку од делатности са животним намирницама мора да има санитарну књижицу, као и да затечене раднице не раде више у њеној угоститељској радњи.

Неспорне чињенице. Као у претходном предмету.

Спорна питања. Као у претходном предмету.

Коментар. Подносилац захтева ни на једну пресуду није изјавио жалбу!

Пример бр. 3: навођење погрешног презимена може бити техничка грешка а не битна повреда

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 12-10386/12 од 17. 9. 2012. године, окривљена је оглашена кривом за прекршај из чл. 46. ст. 4. у вези ст. 1. тач. 3) Закона о заштити становништва од заразних болести, јер је дана 9. 2. 2012. године, у свом угоститељском објекту, заједно са запосленима, обављала делатност на производњи и промету животних намирница без претходно извршеног обавезног здравственог прегледа, за који је осуђена на новчану казну у износу од 75.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је на основу одбране окривљене, саслушања поступајућег санитарног инспектора и увидом у записник о извршеној контроли.

Неспорне чињенице. Окривљена и запослени у њеној угоститељској радњи, у којој се врши производња и промет животних намирница, обављали су ову делатност без претходно извршеног обавезног здравственог прегледа, што је утврђено контролом вршеном 9. 2. 2012. године. Тај преглед су обавили након контроле. Иначе, по закону, санитарни преглед обавља се пре почетка обављања одређених делатности, односно периодично на сваких шест месеци.

Спорна питања. У поступку по жалби другостепени прекршајни суд је уочио грешку у презимену окривљене, што је могла да буде спорна чињеница, али је тај пропуст квалификован као техничка грешка, јер на ту околност није указано жалбом окривљене.

Епилог. Против првостепене пресуде окривљена је изјавила жалбу због одлуке о казни, коју сматра превисоком, са предлогом да се казна умањи или изрекне опомена. Ту жалбу је Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, пресудом Пржс.26516/12 од 18. 10. 2012. године одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Окривљена је жалбу потписала пуним именом и презименом, под којим је саслушана. На то име јој је издата и санитарна књижица. Захтев за покретање прекршајног поступка, као и изрека пресуде, гласе на исто име, али друго презиме, због једног слова. Виши прекршајни суд налази да се ради о техничкој грешци, јер је у захтеву за покретање прекршајног поступка наведен матични број окривљене који је идентичан матичном броју у санитарној књижици издатој на име и презиме под којима је окривљена саслушана и којима је потписала жалбу. Суд је констатовао да је потпис власника санитарне књижице идентичан потпису окривљене на записнику о санитарном надзору и на записнику о саслушању окривљене од 16. 8. 2012. године, те да је то довољно за идентификацију окривљене. Како у жалби на ту околност није указано, Виши прекршајни суд је разлику у презимену оценио као очигледну техничку грешку насталу при изради пресуде, која није утицала нити је могла да утиче на законито и правилно одлучивање у предмету, због чега је потврдио првостепену пресуду, с тим да у извршном поступку првостепени суд отклони утврђену погрешку применом чл. 223. ЗОП. Оваква одлука Вишег прекршајног суда сагласна је пресуди Врховног касационог суда Пзз 58/11 од 13. 7. 2012. године, којом је слична грешка у пресуди другостепеног прекршајног суда, оцењена као техничка.

Закон о безбедности хране

Појам прекршаја: Према члану 25.Закона о безбедности хране[79] стављање у промет хране која није безбедна представља прекршај. Храном која није безбедна сматра се она која је штетна по здравље људи или није погодна за исхрану људи. Храна није безбедна уколико садржи производе за заштиту биља, биоциде или загађиваче или њихове метаболите или реактивне производе који прелазе максимално дозвољену количину остатака, или њихова употреба није одобрена или дозвољена. Храна са истеклим роком употребе је такође неисправна и као таква небезбедна за људску исхрану.

Радња: Радње прекршаја прописане су у чл. 80-84. Притом, прекршаји за које се кажњава правно лице и одговорно лице у правном лицу прописани су у чл. 80., прекршаји предузетника предвиђени су у члановима 81 и 82., а.прекршаји физичког лица у члановима 83. и 84.

79 *Службени гласник РС*, бр.41/2009.

Санкција. За прекршаје правног лица прописана је казна у распону од 150.000 до 1.000.000 динара, док се за исте прекршаје одговорно лице може казнити новчаном казном од 20.000 до 50.0000 динара (чл. 80). За прекршај из члана 81. предузетнику може бити изречена казна у износу од 250.000 до 500.000 динара, а за прекршај из члана 82. распон новчане казне је од 50.000 до 400.000 динара. Распони прописане новчане казне за прекршаје физичког лица из члана 83. крећу се од 30.000 до 50.000 динара, а за прекршаје из члана 84. од 5.000 до 30.000 динара.

Одговорност. Прекршаје по одредбама овог закона чини правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник или физичко лице.

Стављање у промет хране која није безбедна – чл. 81. ст. 1 тач. 4) у вези са чл. 25. ст. 1. Закона о безбедности хране

Пример бр.1:стављање у промет животних намирница са истеклим роком важности

Прекршајни суд у Нишу, пресудом IV Пр. бр. 14-6702/16 од 10. 2. 2016. године, огласио је одговорним окривљеног, власника самосталне занатске и трговинске радње, за прекршај из чл.81.ст.1.тач. 4) у вези чл. 25. Закона о безбедности хране, учињен дана 23. 2. 2016. године тако што је ставио у промет, у свом малопродајном објекту, две флаше пива „Лав твист лимун“ од 0,25 литра у оригиналној стакленој амбалажи, по цени од 66,00 динара којима је рок употребе истекао 28. 1. 2016.године, и једно паковање пастеризованог светлог пива „Мерак“, оригинално паковање од 2 литра у „пет“ амбалажи, по цени од 140,00 динара, чији је рок употребе истекао 15. 2. 2016. године. За учињени прекршај суд је окривљеном, применом чл.43.ЗОП, изрекао ублажену новчану казну у износу од 100.000 динара. Истом пресудом окривљени је обавезан на плаћање трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је писаном одбраном окривљеног, којом није оспорио чињенично стање утврђено инспекцијском контролом, и увидом у записник о инпекцијској контроли од 23.2.2016. године, сачињеног у присуству запослене, којим је наложено повлачење из промета неисправних артикала небезбедних за људску исхрану.

Изрицање ублажене новчане казне првостепени суд образлаже тиме што нису наступиле теже последице, нехатним поступањем окривљеног, као и олакшавајућим околностима (које не наводи), у уверењу да ће се и тако изреченом новчаном казном постићи сврха да окривљени убудуће не чини овакве и сличне прекршаје.

Неспорне чињенице. Утврђене су изведеним доказима у спроведеном поступку.

Коментар. Спорних чињеница није било. Окривљени није изјавио жалбу, као ни подносилац захтева, па је претпоставка да су задовољни одлуком првостепеног суда.

Обављање промета хране од нерегистрованог лица и без процедура које обезбеђују доступност података о следљивости – чл. 83. ст. 1 тач. 1) у вези чл. 15. ст. 3. и члан 83. ст. 1. тач. 8) у вези чл. 32. Закона о безбедности хране

Пример бр. 2: обављање промета животних намирница без претходног уписа у Централни регистар и без идентификовања субјекта од којег су набављене

Пресудом Прекршајног суда у Врању, Одељења у Бујановцу, I-1 Пр. бр.6564/12 од 13. 11. 2013. године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 83. ст. 1. тач. 1) у вези чл.15. ст. 3. Закона о безбедности хране и прекршаја из чл. 83. ст. 1. тач. 8) у вези чл. 32. истог закона, јер је обављао промет хране и то пилећег белог меса и батака, складиштених у магацину без температурног режима, на старом путу Бујановац – Биљача, а да није уписан у Централни регистар, и што у пословању пилећим месом није идентификовао сваког субјекта од којег је набављао месо.

За сваки прекршај окривљеном је утврђена новчана казна од по 30.000 динара, па је применом чл. 42. ЗОП осуђен на јединствену новчану казну у износу од 60.000 динара и обавезан на плаћање трошкова прекршајног поступка у износу од 700 динара.

Пресуда је донета без претходног саслушања окривљеног, јер се по уредно примљеном позиву није одазвао, нити је изостанак оправдао. Пресуда се темељила на доказима које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, које је поступајући судија сматрао довољним за одлучивање у предмету, и то: записнику о извршеној контроли, сачињеног у присуству сина окривљеног, записнику о саслушању поступајућег инспектора и увидом у решење о нешкодљивом уништењу пилећих батака и белог меса.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је изјавио бранилац окривљеног из свих законом предвиђених разлога, посебно наводећи да је изрека пресуде неразумљива, да је пресуда донета противно одредби чл. 85. ЗОП, да је у кривичном поступку постигао споразум о признању кривице, те да је окривљеном повређено право на одбрану. Жалбу браниоца је Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж. 24873/13 од 13. 12. 2013. године одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Другостепени суд је жалбу браниоца оценио као неосновану у свим сегментима.

Поступања противно наведеним одредбама закона прописана су као прекршаји, а не као кривична дела, те је другостепени суд, сходно томе, за-

кључио да окривљени није могао да закључи споразум о признању кривице у кривичном поступку. Такође је оценио да првостепена пресуда није донета противно чл. 85. ЗОП, јер је окривљеном уредно уручен позив за саслушање (доказ – повратница од урученог позива), као и да је окривљени позивом био упозорен да ће одлука бити донета без његовог саслушања, уколико се не одазове по позиву и свој недолазак не оправда и уколико суд оцени да његово испитивање није неопходно. Стога окривљеном није повређено право на одбрану, јер је неодазивањем по уредно примљеном позиву себи ускратио право да се изјасни о чињеницама и доказима који га терете. С друге стране, докази, које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, били су довољни за утврђивање прекршаја и прекршајне одговорности окривљеног.

Коментар. Пример показује који се аргументи могу користити да се оспоре наводи из жалбе у којој се окривљени позива на то да му је оспорено право на одбрану, јер није саслушан у прекршајном поступку пошто се није одазвао судском позиву.

Првостепени прекршајни суд правилно је ценио доказе које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка као довољне за утврђивање прекршајне одговорности окривљеног за прекршаје за које се захтевом терети, јер је чланом 15. ст. 3. Закона о безбедности хране прописано да се производњом хране и хране за животиње, која је намењена промету, може бавити и физичко лице које је уписано у Централни регистар, а чл. 32. ст. 3. истог закона предвиђа да је субјект у пословању храном и храном за животиње дужан да идентификује сваког субјекта од којег набавља и којег даље снабдева храном, храном за животиње, животињама које служе за производњу хране, или било коју супстанцу која се уграђује или се очекује да ће бити уграђена у храну или храну за животиње.

Закон о санитарном надзору

Предмет закона. Законом о санитарном надзору[80] се уређују послови санитарног надзора, начин и поступак вршења санитарног надзора, одређују се области и објекти који подлежу санитарном надзору и санитарни услови које ти објекти морају испуњавати, као и овлашћења, права и дужности санитарних инспектора. Санитарни надзор је инспекцијски надзор над применом закона и других прописа и општих аката и над спровођењем прописаних мера у областима које подлежу санитарном надзору, контрола испуњености прописаних санитарно-техничких и хигијенских услова које морају да испуне објекти, просторије, уређаји, намештај, опрема и прибор, наменска превозна средства и лица која подлежу санитарном надзору, са циљем заштите становништва. Санитарни надзор је и здравствени надзор над животним намирни-

80 *Службени гласник РС*, бр.125/04.

цама и предметима опште употребе у производњи и промету, као и надзор на граници и другим местима у којима се врши царињење над животним намирницама и предметима опште употребе (чл.1. и 2.) Надзор над применом закона врши министарство надлежно за послове здравља.

Појам и радња прекршаја. Свако поступање противно законским одредбама је прекршај по одредбама овог закона. Члановима 34. до 37. прописане су различите радње прекршаја у зависности од висине прописане казне (новчане), и категорије лица које може да одговара за прекршај.

Одговорност. За прекршаје по одредбама овог закона одговарају правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник и физичко лице.

Санкција. За прекршаје учињене по одредбама овог закона, правно лице може бити кажњено новчаним казнама различитих распона, које се крећу од 250.000 до 1.000.000 динара. Одговорно лице у правном лицу, зависно од извршеног прекршаја, може бити кажњено новчаном казном која се креће минимално од 10.000, а максимално до 50.000 динара, док је за предузетнике прописана, зависно од врсте прекршаја, новчана казна која се креће од 50.000 до 500.000 динара. Физичко лице може бити кажњено новчаном казном од 5.000 динара, ако не одржава хигијену објекта и његовог непосредног окружења, хигијену простора, постројења, уређаја, намештаја, ако радну одећу и обућу користи ван радног места и ако не испуњава хигијенске услове у погледу радне одеће и обуће и личне хигијене (чл. 37). За поједине прекршаје из члана 35. физичко лице може бити кажњено казном од 10.000 до 20.000 динара.

Обављање делатности у нехигијенским условима – чл. 36. ст. 3. у вези ст. 1 тач. 2) Закона о санитарном надзору

Пример: оспоравање исправности поступка прегледања узорака

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 06-20340/11 од 14. 3. 2012. године, окривљена, власница угоститељског објекта, оглашена је кривом за прекршај из чл. 36. ст. 3. у вези ст. 1. тач. 2) Закона о санитарном надзору, јер није одржавала хигијену у објекту, хигијену опреме, прибора и хигијену запослених, што је утврђено контролом 15. 7. 2011. године, те јој је у прекршајном поступку изречена новчана казна у износу од 50.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Од 14 узорака, колико је узето приликом контроле вршене 15. 7. 2011.године, 10 је било стерилно док су четири узорка била бактериолошки неисправна, и то брис руку запослених, брис даске за сечење, брис кухињског ножа и брис славине.

Спорна питања. Спорне чињенице истакнуте су у жалби окривљене.

Епилог. Окривљена је изјавила жалбу из свих законом предвиђених разлога, а у суштини због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и одлуке о казни, наводећи да време прекршаја није тачно утврђено, с обзиром на то да је контрола вршена 15. 7. 2011. године а узорци су прегледани 21. 7. 2011. године, те да су за то време могли да се контаминирају. Поред тога, окривљена је у жалби истицала да првостепени суд, одмеравајући казну, није имао у виду да је она самохрана мајка двоје малолетне деце. Другостепени, тада Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, жалбу је одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио својом пресудом Прж. 12632/12 од 23. 5. 2012. године.

Коментар. Санитарни инспектор при вршењу контроле узима узорке које доставља на испитивање надлежној служби. Анализа примљеног материјала не врши се истог дана када су узорци достављени, нити је то могуће, с обзиром на то да се анализа врши по поступку и у етапама предвиђеним за обраду узорака, због чега је потребно одређено време. При вршењу контроле вршене 15. 7. 2011. године узети су узорци и предати надлежној здравственој установи, а надлежна здравствена установа, Институт за јавно здравље Ниш је, након спроведеног поступка траженог прегледа, саставио извештај 21. 7. 2011. године, који је подносилац захтева доставио као материјални доказ уз поднети захтев за покретање прекршајног поступка.

За прекршај који је окривљена учинила прописана је новчана казна од 50.000 до 150.000 динара, а њој је изречена у минималном износу прописане казне, управо из разлога које наводи у жалби, а за које тврди да их првостепени суд није ценио при одмеравању казне.

Закон о здравственој заштити

Предмет закона. Законом о здравственој заштити[81] уређује се систем здравствене заштите, организација здравствене службе, друштвена брига за здравље становништва, општи интерес у здравственој заштити, права и обавезе пацијената, здравствена заштита странаца, оснивање Агенције за акредитацију здравствених установа Србије, надзор над спровођењем овог закона, као и друга питања од значаја за организацију и спровођење здравствене заштите (чл. 1). У смислу овог закона, здравствена заштита је организована и свеобухватна делатност друштва са основним циљем да се оствари највиши могући ниво очувања здравља грађана и породице. Обухвата спровођење мера за очување и унапређење здравља грађана, спречавање, сузбијање и рано откривање болести, повреда и других поремећаја здравља и благовремено и ефикасно лечење и рехабилитацију (чл. 2.).

81 *Службени гласник РС*, бр.107/2005, 72/2009, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013-др.закон, 93/2014, 96/2015, 106/2015.

Појам и радња прекршаја. У смислу овог закона, прекршаји су свако поступање противно систему здравствене заштите и спровођењу мера за очување и унапређење здравља грађана.

Члановима 256. до 262. прописане су радње различитих прекршаја у зависности од висине прописане казне, као и категорије лица која могу да одговарају за прекршаје по одредбама овог закона.

Одговорност. По одредбама овог закона одговорност за прекршаје сносе лица која предузму радње прекршаја за које су прописане новчане казне у члановима од 256. до 262., и то здравствена установа, односно друго правно лице које обавља здравствену делатност, Агенција за лекове и медицинска средства Србије, факултети здравствене струке, одговорно лице у здравственој установи, односно другом правном лицу које обавља здравствену делатност, здравствени радник - предузетник, послодавац -предузетник, послодавац правно лице и предузетник, физичко лице – сарадник и физичко лице - здравствени радник.

Санкција. Правном лицу се за прекршаје може изрећи новчана казна у различитим распонима од минимално 300.000 до максимално 1.000.000 динара, а одговорном лицу у правном лицу од 30.000 до 50.000 динара, док се здравствени радник предузетник може казнити новчаном казном од 100.000 до 500.000 динара. За прекршаје физичког лица прописана је новчана казна од 30.000 до 50.000 динара.

Невођење здравствене документације и евиденције – чл. 256. ст. 1 тач 14) Закона о здравственој заштити

Пример: одговорност за неуредно вођење медицинске документације

Пресудом Прекршајног суда у Зајечару, Одељења у Сокобањи, 12 Пр. бр. 2495/12 од 3. 2. 2014. године, оглашени су кривим окривљено правно лице - здравствена установа, због прекршаја из чл. 256. ст. 1. тач. 14) у вези чл. 73. ст. 1. Закона о здравственој заштити и окривљено одговорно лице у правном лицу, због прекршаја из чл. 256. ст. 2. у вези ст. 1. тач. 14) и чл.73.ст.1.истог закона и осуђени су на новчане казне. Правном лицу је изречена новчана казна у износу од 300.000 динара а одговорном лицу у износу од 30.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

У поступку је цењена писана одбрана окривљених, извршен је увид у записник о инспекцијском надзору бр. 52-26/12 од 27. 3. 2012. године и на основу тих доказа утврђено је чињенично стање.

Неспорна питања. Неспорно је да здравствени радник окривљене здравствене установе није уредно водио здравствену документацију.

Спорна питања. Одговорност за неуредно вођење медицинске документације.

Епилог. Поступајући по жалбама окривљених и по службеној дужности Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, је утврдио да побијана пресуда садржи битну повреду одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст.1.тач.15) ЗОП (изрека противречна разлозима одлуке), на коју је жалбама указано, па је донео пресуду Прж. 4049/14 од 5.3.2014. године, којом је жалбе уважио а побијану пресуду, применом чл. 243.ст.1. ЗОП, преиначио тако што је окривљене ослободио кривице на основу чл. 218. ст.1.тач.1) истог закона, јер радња за коју се терете окривљени није прописана као прекршај који чине правно и одговорно лице у правном лицу.

Коментар. Чланом 36. ст. 3. Закона о здравственој заштити прописано је да је здравствени радник дужан да уредно води медицинску документацију, а чланом 73. ст.1. да су здравствена установа, приватна пракса, установе социјалне заштите, заводи за извршење заводских санкција, факултети здравствене струке који обављају одређене послове из здравствене делатности, као и друга правна лица која обављају одређене послове здравствене делатности у складу са законом дужни да воде здравствену документацију и евиденцију и да у прописаним роковима достављају индивидуалне, збирне и периодичне извештаје надлежном заводу, односно институту за јавно здравље, као и другим организацијама на начин прописан посебним законом, из чега произилази да правно лице и одговорно лице у правном лицу чине прекршај ако не воде прописану здравствену документацију, док за неуредно вођену медицинску документацију одговара за то надлежан медицински радник. Поднетим захтевом окривљени се, у чињеничном опису прекршаја, који судију обавезује, терете управо за неуредно вођење медицинске документације. Правна квалификација не мора да одговара чињеничном опису прекршаја, па стога није обавезујућа за судију, али у овом случају радња прекршаја за који се окривљени терете није прописана као прекршај правног и одговорног лица у правном лицу.

ПРЕКРШАЈИ ИЗ ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Прекршаји из области заштите животне средине захтевају посебну пажњу, јер су од изузетног значаја не само за животну средину већ и за сав живи свет. Од колико је значаја заштита животне средине види се и из чињенице да је један од услова за улазак Републике Србије у Европску унију доношење закона којима ће се регулисати ова метарија, што је Република Србија учинила 2009. године, када је донела тзв. „сет еколошких закона“, који поред систем-

ског или „кровног“ Закона о заштити животне средине[82] чине: Закон о управљању отпадом[83], Закон о амбалажи и амбалажном отпаду[84], Закон о заштити од буке, Закон о биоцидним производима[85], Закон о заштити ваздуха[86], Закон о заштити природе[87], Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда[88], Закон о хемикалијама[89], Закон о заштити од нејонизујућих зрачења[90], Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности[91], Закон о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и његовом уништавању[92] и Закон о процени утицаја на животну средину[93].

На значај заштите права на здраву животну средину указује то што су, осим прекршаја, у наведеним законима прописани и привредни преступи. Притом се казнене одредбе односе на изузетно широк круг субјеката, што указује на жељу законодавца да предвиди казнену одговорност за све оне који кршењем различитих законских обавеза могу да утичу на животну средину, тако да нико не може да буде поштеђен одговорности за стање и очување квалитета свега онога што чини животну средину (вода, ваздух, земља), у чијем средишту је човек.

Ове прекршаје чини специфичним и тежим, у односу на све друге прекршаје, чињеница да је поред донетих закона било неопходно доношење многих подзаконских аката (правилници, одлуке, уредбе) везаних за законе. Друга специфичност прекршаја из области заштите животне средине су прописане казне, посебно имајући у виду распоне новчаних казни, затим чињеницу да су казне затвора прописане алтернативно са новчаним казнама за физичка лица и предузетнике, као и врсте заштитних мера, које су прописане већином поменутих закона. Ипак, тежина и значај прекршаја прописаних наведеним законима најбоље се може сагледати указивањем на последице до којих може доћи њиховим непоштовањем, јер су несагледиве.

Улога прекршајних судова, када су у питању прекршаји из области екологије је велика, јер се највећи број субјеката права, који поступају противно одредбама ових закона, најчешће јављају као учиниоци прекршаја и треба их ту „зауставити“, с обзиром на тежину ових прекршаја и њихов значај за читаву животну средину.

82 *Службени гласник РС*, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – др. закон, 72/2009- др. закон, 43/2011 – одлука УС, 14/2016.
83 *Службени гласник РС,* бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016.
84 *Службени гласник РС*, бр. 36/2009.
85 *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 92/2011, 25/2015.
86 *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 10/2013.
87 *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016.
88 *Службени гласник РС*, бр. 128/2014.
89 *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 92/2011, 93/2012, 25/2015.
90 *Службени гласник РС*, бр. 36/2009.
91 *Службени гласник РС,* бр. 36/2009, 93/2012.
92 *Службени лист СЦГ,* бр. 44/2005.
93 *Службени гласник РС,* бр. 135/2004, 36/2009.

То је врло битно код одмеравања казне. Према чл. 42. ЗОП из 2013. године казна за прекршај се одмерава у границама које су за тај прекршај прописане, а при томе се узимају у обзир све околности које утичу да казна буде већа или мања, а нарочито тежина и последице прекршаја, околности под којима је прекршај учињен, степен кривице учиниоца прекршаја, личне прилике учиниоца и држање учиниоца после учињеног прекршаја.

Тежину прекршаја, као околност која се узима у обзир приликом одмеравања казне, када су у питању прекршаји из области екологије, треба ценити другачије него код свих других прекршаја, имајући у виду да се радњама тих прекршаја проузрокује опасност по нарочито значајно правно добро, какво је животна средина. Пошто се тим радњама угрожавају животни услови неодређеног броја људи, а не појединаца, потребно је водити рачуна о тежини еколошких прекршаја.

Да би се на прави начин оцениле околности под којима је учињен прекршај из области екологије од велике је важности умешност поступајућег судије, с обзиром на специфичност ових закона у којима се често налазе појмови и изрази који су разумљиви само стручним лицима из појединих области, које су регулисане сваким од поменутих закона, да приликом извођења доказа, имајући у виду и сва подзаконска акта (правилнике, одлуке, уредбе), утврди те околности, које могу да буду како отежавајуће тако и олакшавајуће.

Степен кривице, као околност за одмеравање казне, у овим случајевима произилази из околности под којима је учињен прекршај. Тако, на пример. када учинилац прекршаја није ставио филтере за пречишћавање ваздуха из финансијских разлога, најчешће се ради о прекршају учињеним са евентуалним умишљајем или из свесног нехата.

Личне прилике окривљеног, као околности које утичу да казна буде већа или мања, код ове врсте прекршаја не би требало да буду од значаја.

Када је у питању околност држање учиниоца после учињеног прекршаја важно је да ли су отклоњени недостаци, пропусти, када би ту околност требало ценити као олакшавајућу, под условом да штетне последице нису настале и да није могуће њихово одложено наступање.

Код прекршаја из ове области посебно треба имати у виду, као отежавајућу околност раније изрицање казне или заштитне мере правноснажном пресудом, што би могло бити разлог за изрицање максимално прописане казне за учињени прекршај, као и заштитне мере, ако је прописана, управо због тога што ранијим кажњавањем није постигнута сврха раније изречене санкције, а са понављањем прекршаја расту ризици од наступања штетних последица по животну средину.

Законодавац је дао могућност ублажавања казне или изрицање опомене уместо новчане казне за прекршај (чл. 43. и чл. 50. ЗОП), али је тешко замисли-

ти ситуацију у којој би те одредбе требало применити, имајући у виду тежину прекршаја прописаних овим законима и могуће последице. Јер, тешко би се могло образложити зашто је окривљеном ублажена казна или му је уместо казне изречена опомена, тј. које то олакшавајуће околности указују да се блажом казном или опоменом може постићи сврха кажњавања или које су то околности које знатно умањују одговорност учиниоца, када се зна да готово код свих ових прекршаја постоји свест учиниоца да поступањем или пропуштањем чини прекршај, као и о томе какве су могуће последице тих прекршаја.

Закон о заштити животне средине

Предмет закона. Законом о заштити животне средине уређује се интегрални систем животне средине којим се обезбеђује остваривање права човека на живот и развој у здравој средини и уравнотежен однос привредног развоја и животне средине у Републици Србији (чл. 1). Систем заштите животне средине чине мере, услови и инструменти за одрживо управљање, очување природне равнотеже, целовитости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића, као и спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине (чл. 2.).

Појам и радња прекршаја. Прекршаји по одредбама овог закона су активности којима се мењају или могу променити стање и услови у животној средини, као и непредузимање мера заштите животне средине у складу са законом.

Радња прекршаја може бити чињење или нечињење којима се нарушава интегрални систем животне средине.

Субјекти система заштите животне средине. Систем заштите животне средине, у оквиру својих овлашћења, обезбеђују: Република Србија; аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе (општина или град); предузећа, друга домаћа и страна правна лица и предузетници који у обављању привредне и друге делатности користе природне вредности, угрожавају или загађују животну средину; научне и стручне организације и друге јавне службе; грађанин, групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације. Сви субјекти система заштите животне средине дужни су да чувају и унапређују животну средину.

Одговорност. Прекршаје по одредбама овог закона могу да чине правна лица, одговорна лица, предузетници, физичка лица, као и субјекти система заштите животне средине.

Санкција. Члановима од 117. до 121. прописане су новчане казне за прекршаје, и то у чл. 117. новчана казна од 500.000 до 1.000.000 динара за правно лице, које учини неки од прекршаја из става 1.овог члана, или новчана казна у сразмери са висином причињене штете, неизвршене обавезе или вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја а највише до двадесетостру-

ког износа учињене штете, неизвршене обавезе или вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја, новчана казна од 25.000 до 50.000 динара за одговорно лице у правном лицу, и заштитна мера забрана вршења одређене делатности правном лицу у трајању до три године, односно забрана вршења одређених послова одговорном лицу у трајању до једне године.

Новчана казна од 250.000 до 500.000 динара прописана је за предузетника који учини прекршај из чл. 117. и заштитна мера забрана вршења одређене делатности до три године. За физичко лице прописана је новчана казна од 5.000 до 50.000 динара или казна затвора до 30 дана ако учини неки од прекршаја из чл. 118. ст. 1. тач. 1) до 4).

Новчаном казном у износу од 5.000 динара, на основу чл. 118а казниће се родитељ, односно старатељ, односно одговорно лице у органу старатељства ако услед пропуштања дужног надзора над малолетником малолетник учини неки од прекршаја из чл. 118. ст. 1. тач. 1), 2) и 3) закона.

Чланом 120. ст. 1. тач. 1) до17) прописана је новчана казна од 25.000 до 50.000 динара за одговорно лице у органу управе, односно јединици локалне самоуправе, односно организацији која врши јавна овлашћења ако учини неки од прекршаја из става 1. овог члана, уз коју ће се изрећи и заштитна мера забрана вршења одређених послова у трајању до једне године.

Уз казну, према одредби чл.121., изрећи ће се и заштитна мера одузимања предмета који су употребљени или намењени за извршење прекршаја или су настали или прибављени извршењем прекршаја.

Непоступање по решењу инспектора – чл. 117. ст. 1. тач. 13) у вези чл. 111. Закона о заштити животне средине

Пример бр.1: процена олакшавајућих околности

Окривљено правно лице и одговорно лице у правном лицу, пресудом Прекршајног суда у Нишу, IV- 4 Пр 3590/2015 од 13. 9. 2016. године оглашени су одговорним за прекршај из чл.117. ст. 1. и 3. тач. 13) у вези чл. 111. Закона о заштити животне средине, јер нису поступили по решењу Министарства пољопривреде и заштите животне средине бр.214-501-00107/1/04-06 од 2. 6. 2014. године, којим им је било наложено предузимање одређених мера у за то одређеним роковима. За учињени прекршај, применом чл.43. ЗОП, кажњени су ублаженим новчаним казнама, и то правно лице новчаном казном у износу од 300.000 динара, а одговорно лице у правном лицу у износу од 15.000 динара. Окривљени су обавезани на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

Контролом вршеном 19. 11. 2014. године утврђено је да окривљени нису поступили по решењу надлежног инспектора, што у спроведеном поступку нису оспорили, али су у одбрану навели да су због лошег пословања отпусти-

ли раднике и издали у закуп постројење и комплетну технологију привредном друштву, чији су назив навели, што је поступајући инспектор оспорио, јер је надзор вршен у просторијама окривљеног правног лица, у време када је обављало делатност за коју је регистровано, и у присуству окривљеног одговорног лица, које је и потписало записник о извршеној контроли.

Неспорне чињенице. Окривљени нису поступили по решењу иако им је, на њихов захтев, надлежно министарство продужило рокове за предузимање наложених мера, а у циљу очувања животне средине. Испитивањем узорка отпадних вода од 13. 6. 2014. године и 25. 9. 2014. године утврђено је да су штетне по животну средину отпадне воде, које настају у процесу производње окривљеног правног лица и које се испуштају у пријемник.

Спорна питања. У погледу утврђивања релевантних чињеница спорних чињеница није било. Чини се да постоји несклад између тежине учињеног прекршаја окривљених и изречене ублажене казне.

Епилог. Странке у поступку нису се жалиле на означену пресуду.

Коментар. У овом примеру решењем Министарства пољопривреде и заштите животне средине окривљенима је било наложено: 1) да предузму техничко-технолошке и друге потребне мере за сакупљање и одвођење отпадних вода на прописан начин као и за одговарајући третман пречишћавања отпадних вода пре упуштања у пријемник у року од 30 дана од дана уручења решења; 2) да након предузимања техничко-технолошких и других потребних мера изврше испитивање биохемијских и механичких параметара квалитета отпадних вода које се испуштају у пријемник у складу са одредбама Закона о водама, у року од 30 дана од дана уручења решења; 3) да извештаје о извршеним испитивањима из тачке 2) у складу са одредбама Закона о водама доставе Министарству пољопривреде и заштите животне средине, односно надлежном републичком инспектору заштите животне средине у року од три дана од дана добијања извештаја; 4) да обезбеде континуално мерење количине отпадних вода у року од 30 дана од дана уручења решења.

Окривљени су тражили продужење рока за поступање по наведеном решењу, што им је надлежно министарство одобрило, те им је рок за поступање по том решењу продужен на 60 дана.

Суд је окривљенима изрекао ублажене новчане казне имајући у виду да су делимично поступили по решењу тако што су уградили вибро сито на излазу отпадних вода из процеса производње и што су квартално радили испитивање квалитета отпадних вода. Уградња вибро сита била је неопходна пре почетка процеса производње, а не тек након извршене контроле, док је испитивање квалитета отпадних вода морало да се врши квартално током производње, због чега ове околности не би могле да се третирају као олакшавајуће, управо због тежине последица насталих по животну средину испуштањем штетних вода

и временског периода у коме су поступали противно законској обавези, јер је утврђено да су отпадне воде, које су испуштане у пријемник, опасне по животну средину. Осим тога, окривљени нису у целости поступили по решењу надлежног инспектора, већ делимично и то након продужења рока за поступање по решењу, на њихов захтев, што су итекако отежавајуће околности.

Пример бр. 2.: радња прекршаја

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 09-3577/13 од 12. 3. 2013. године, окривљени предузетник је оглашен кривим због прекршаја из чл.117.а ст. 1. тач. 17) Закона о заштити животне средине, за који је, применом чл. 40. ЗОП, осуђен на ублажену новчану казну у износу од 100.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У спроведеном поступку саслушани су: окривљени, инспектор за заштиту животне средине који је поступао у овом случају (у својству сведока), а поред тога су цењени докази које је пружио подносилац захтева за покретање прекршајног поступка. Окривљени је предлагао саслушање сведока, чије је име и презиме дао суду али не и друге неопходне податке, због којих судија није могао тог сведока да позове на саслушање, а сам окривљени његово присуство у поступку није обезбедио, иако се на то обавезао на саслушању.

Неспорне чињенице. Окривљени је на отвореном простору, на небезбедан начин, складиштио текстилни отпад у количини од неколико тона, који је требало да уклони у року од 10 дана од дана пријема решења надлежног инспектора, што није учино.

Епилог. Против првостепене пресуде окривљени је изјавио жалбу због неправилно и непотпуно утврђеног чињеничног стања наводећи да судија није утврдио да је био у питању репроматеријал који користи у производњи папуча, јастука и слично, а не текстилни отпад, те да је то разлог што га није уклонио. Другостепени прекршајни суд донео је пресуду Прж. 9475/13 од 8. 5. 2013. године којом је жалбу одбио као неоснованну, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. У овом примеру радња прекршаја је непоступање по решењу надлежног инспектора за уклањање текстилног отпада складиштеног на улици, у селу, у коме је седиште радње, а не утврђивање квалитета робе, на чему је окривљени инсистирао, како у одбрани тако и у поднетој жалби. Из тог разлога је другостепени суд жалбу одбио, а првостепену пресуду потврдио.

Закон о управљању отпадом

Предмет закона. Законом о управљању отпадом се, у циљу правилног управљања отпадом, одређују врсте и класификација отпада; планирање управљања отпадом; субјекти управљања отпадом; одговорности и обавезе у управљању отпадом; организовање управљања отпадом; управљање посеб-

ним токовима отпада; услови и поступак издавања дозвола; прекогранично кретање отпада; извештавање о отпаду и база података; финансирање управљања отпадом; надзор као и друга питања (чл. 1. Закона).

Субјекти за управљање отпадом. Надлежни субјекти за управљање отпадом су Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе, Агенција за заштиту животне средине, стручне организације за испитивање отпада, невладине организације, укључујући и организације потрошача, други органи и организације у складу са законом (чл. 17.). Управљање отпадом је од општег интереса.

Појам и радња прекршаја. Поступање које је противно чл. 1. закона представља прекршај по одредбама овог закона.

Различите су радње прекршаја (чињења и нечињења) што зависи од врсте прописаних санкција као и категорија лица која могу да чине прекршаје.

Одговорност. Према члановима 25. до 30. Закона одговорност за управљање отпадом сносе произвођач производа, произвођач отпада, власник и држалац отпада, превозник отпада, посредник и трговац, оператер постројења за третман отпада, оператер на депонији, који могу да имају својство правног лица, односно предузетника. Одговорност сноси и физичко лице. За одређена пропуштања, на основу члана 92. кажњава се одговорно лице у органу управе или у имаоцу јавних овлашћења.

Санкција. Одредбама чл. 90. прописане су санкције за прекршаје и то: новчана казна од 500.000 до 1.000.000 динара за прекршај који учини привредно друштво, предузеће или друго правно лице или новчана казна у сразмери са висином причињене штете или неизвршене обавезе, вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја а највише до двадесетоструког износа тих вредности; новчана казна од 25.000 до 50.000 динара за одговорно лице у привредном друштву, предузећу или у другом правном лицу; за прекршаје предузетника новчана казна од 250.000 до 500.000 динара или казна затвора до 30 дана, док је за физичко лице прописана новчана казна од 5.000 до 50.000 динара или казна затвора до 30 дана. На основу чл. 91. уз казну се изриче се обавезно заштитна мера одузимања предмета. У чл. 92. прописано је кажњавање за прекршаје одговорног лица у органу управе, имаоцу јавног овлашћења, односно овлашћеном правном лицу. Овом лицу се може изрећи новчана казна у распону од 25.000 до 50.000 динара.

Непоштовање законске обавеза вођења евиденције – чл. 90. ст. 1 тач. 12) и ст. 3 у вези чл. 75. Закона о управљању отпадом

Пример бр.1: постојање олакшавајућих околности

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, 17 Пр. бр. 21872/15 од 13. 3. 2017. године, оглашени су одговорним правно лице и одговорно лице у правном

лицу, за прекршај из чл. 90. ст. 1. тач. 12) и ст. 3. у вези чл. 75. Закона о управљању отпадом, учињен тако што нису водили и чували дневну евиденцију о отпаду и нису доставили годишњи извештај о отпаду за 2014. годину до 31. 3. 2015. године Агенцији за заштиту животне средине. За учињене прекршаје окривљенима је, применом чл. 50. ст. 1. ЗОП, изречена опомена. Истом пресудом обавезани су на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је саслушањем овлашћеног представника окривљеног правног лица, окривљеног одговорног лица у правном лицу, као и републичког инспектора за заштиту животне средине, у својству сведока, те увидом у записник о инспекцијском прегледу од 24. 7. 2015. године.

Одлуку о изрицању опомене, уместо законом запрећених казни, првостепени суд образлаже делимичним испуњењем обавезе окривљених, након инспекцијске контроле, да окривљени нису кажњавани за овакве и сличне прекршаје, да је окривљено одговорно лице поступало из нехата, да је отац троје деце и да се издржава од месечних примања у износу од 30.000 динара. На основу тих околности, првостепени суд је био у уверењу да ће се опоменом постићи сврха да убудуће не чине овакве и сличне прекршаје.

Неспорне чињенице. Окривљени су водили дневну евиденцију о отпаду на интерним обрасцима уместо на прописаним обрасцима ДЕО1. Годишњи извештај о отпаду за 2014. годину нису доставили на прописаном обрасцу ГИО1 Агенцији за заштиту животне средине до 31. 5. 2015. године, већ предузећу, са којим имају уговор о преузимању обавеза по основу Закона о амбалажи и амбалажном отпаду закључен 7. 7. 2012. године. Ретроактивно су попунили образац за пластичну амбалажу – шкарт, док за остале врсте отпада то нису учинили.

Епилог. Странке се нису жалиле на одлуку првостепеног прекршајног суда.

Пример бр. 2: радње прекршаја учињених у стицају

Прекршајни суд у Нишу, пресудом 32-Пр. бр.10704/15 од 29. 12. 2016. године, огласио је одговорним правно лице – привредно друштво за трговину, услуге и производњу и одговорно лице за прекршај из чл. 90. ст. 1. тач. 3. (поступање супротно чл. 26. ст. 1. и 3.) и тач.8.(не поседује документ о кретању отпада –чл. 45. ст. 1.до 5.) и ст. 3. у вези чл. 26) Закона о управљању отпадом, што дана 1. 4. 2015. године, у просторијама правног лица, инспектору за заштиту животне средине нису ставили на увид документа о кретању отпада, одлуку о одређивању лица одговорног за управљање неопасним отпадом и евиденцију о отпаду који настаје, који се предаје или одлаже у овом пословном простору. За учињене прекршаје првостепени суд је правном лицу изрекао новчану казну у износу од 500.000 динара а одговорном лицу у правном лицу новчану казну у износу од 25.000 динара.

Поред тога, окривљени су кажњени и за прекршај из чл. 92. ст. 1. и 3. у вези чл. 29. Закона о државној управи, што за пословни простор, који послује у саставу правног лица, инспектору за заштиту животне средине нису ставили на увид решење Агенције за привредне регистре којим се у Регистар привредних субјеката региструје овај привредни субјект, уговор о закупу пословног простора, одлуку о отварању угоститељског објекта и документацију о управљању неопасним отпадом на локацији истог угоститељског објекта у року од три дана од дана уручења решења број 501/1-196/2015-14 од 6. 4. 2015. године, које је правном лицу уручено 16. 4. 2015. године. За тај други прекршај окривљеном правном лицу изречена је казна у износу од 100.000 динара, а одговорном лицу у износу од 5.000 динара, па су на основу чл. 42. ст. 2. тач. 2) ЗОП осуђени на јединствене новчане казне: правно лице у износу од 600.000 динара а одговорно лице у износу од 30.000 динара, и обавезани на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 1.000 динара.

У спроведеном поступку одговорно лице није овластило лице које ће заступати правно лице, а у своју одбрану је изјавило да не зна када је основано Привредно друштво за трговину, услуге и производњу, као и да оно није активно, али да не може да се сети датума његовог гашења. Одговорно лице је оспорило наводе из захтева за покретање прекршајног поступка да у пословном објекту, који послује у саставу правног лица, није стављена на увид тражена документација. Одбрану одговорног лица у правном лицу у свему је оспорио инспектор за заштиту животне средине, саслушан у својству сведока.

Оценом изведених доказа првостепени суд је утврдио да су се у радњама окривљених стекли сви елементи прекршаја који им се поднетим захтевом стављају на терет, за које им је утврдио минималне новчане казне, имајући у виду, пре свега, да извршеним прекршајима нису настале теже последице.

Коментар. Чланом 75. ст. 1. Закона о управљању отпадом прописано је да је произвођач, власник и/или други држалац отпада, изузев домаћинства, дужан да води и чува евиденцију о отпаду и доставља редовни годишњи извештај Агенцији за заштиту животне средине. У ст. 2. истог члана предвиђено је да су правна лица, односно предузетници који учествују у промету отпада дужни да Агенцији достављају податке о врсти и количини отпада, укључујући и секундарне сировине које су стављене у промет, на прописан начин; у ст.3. да је произвођач и увозник производа који после употребе постају посебни токови отпада дужан да води и чува дневну евиденцију о количини и врсти произведених и увезених производа, односно доставља годишњи извештај Агенцији, и у ставу 4. да извештај из става 1.овог члана садржи податке о врсти, количини, пореклу, категоризацији и класификацији, саставу, складиштењу, транспорту, увозу, извозу, третману, односно поновном искоришћењу и одлагању насталог отпада, као и отпада примљеног у постројење за управљање отпадом.

Чланом 26. Закона о управљању отпадом прописано је да је произвођач отпада дужан да сачини план управљања отпадом и организује његово спровођење, ако годишње производи више од 100 тона неопасног отпада или више од 200 килограма опасног отпада; да прибави извештај о испитивању отпада и обнови га у случају промене технологије, промене порекла сировине, других активности које би утицале на промену карактера отпада и чува извештај најмање пет година; прибави одговарајућу потврду о изузимању од обавезе прибављања дозволе у складу са овим законом; обезбеди примену начела хијерархије управљања отпадом; сакупља настали отпад одвојено и разврстава га у складу са потребом будућег третмана, у количини, односно проценту који је утврђен националним циљевима; складишти отпад на начин који не утиче на здравље људи и животну средину и обезбеди услове да не дође до мешања различитих врста отпада, као ни мешања отпада са водом; преда отпад лицу које је овлашћено за управљање отпадом ако није у могућности да организује поступање са отпадом у складу са овим законом; води евиденцију о отпаду који настаје, који се предаје или одлаже; одреди лице одговорно за управљање отпадом; омогући надлежном инспектору контролу над локацијама, објектима, постројењима и документацијом.

Чланом 45. Закона о управљању отпадом прописано је да кретање отпада прати Документ о кретању отпада, осим отпада из домаћинства.

Произвођач, односно власник и/или други држалац отпада мора да класификује отпад пре отпочињања кретања отпада.

Произвођач, односно власник и/или други држалац отпада мора чувати копије докумената о отпреми отпада све док не добије примерак попуњеног Документа о отпреми отпада од примаоца којим се потврђује да је отпад прихваћен.

Ако произвођач, односно власник и/или држалац у року од 15 дана не прими примерак попуњеног Документа о кретању отпада од примаоца, мора покренути поступак провере кретања отпада и дужан је да о налазу извести министарство, без одлагања, као и надлежни орган аутономне покрајине, ако се кретање отпада врши на територији аутономне покрајине.

Произвођач, односно власник и/или држалац отпада чува комплетиран Документ о кретању отпада најмање две године.

Министарство прописује образац Документа о кретању отпада, као и упутство за његово попуњавање.

Према одредби чл. 90. ст. 1. тач. 3.) Закона о управљању отпадом управљање отпадом врши се на начин којим се обезбеђује најмањи ризик по угрожавање живота и здравља људи и животне средине.

Према одредби чл. 90. ст. 1. тач. 8) истог закона отпад се разврстава према каталогу отпада који је збирна листа неопасног и опасног отпада према пореклу и саставу.

Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда

Примедба аутора. Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда[94] престао је да важи 1. 1. 2016. године када је почео да се примењује Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда донет 2014. године.

Предмет закона. Према члановима 1, како старог, тако и новог закона, овим законом се уређује управљање рибљим фондом у риболовним водама, које обухвата заштиту и одрживо коришћење рибљег фонда као добра од општег интереса. Управљање рибљим фондом врши се у складу са принципом одрживог коришћења, које доприноси очувању диверзитета ихтиофауне и еколошког интегритета водених екосистема. Поред овог закона, на риболовне воде у границама заштићеног подручја природе, као и на заштићене врсте и покретна заштићена природна документа, примењују се и прописи којима се уређује животна средина ако овим законом није другачије одређено.

Појам и радња прекршаја. Према одредбама овог закона понашање које је противно одредбама позитивних прописа којима се штити одрживи рибљи фонд, као добро од општег интереса, може бити прекршај или привредни преступ.

Радња прекршаја су активности или нечињења која имају за последицу непоштовање прописаних обавеза.

Одговорност. За прекршаје прописане овим законом могу да одговарају: правно лице – привредно друштво и јавно предузеће, одговорно лице, предузетник и физичко лице.

Санкција. Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда прописане су следеће санкције: за прекршаје правном лицу може се изрећи новчана казна од 500.000 до 1.000.000 динара, одговорном лицу у правном лицу може се изрећи новчана казна од 50.000 до 100.000 динара, а предузетнику новчана казна од 250.000 до 500.000 динара. Уз казну ће се изрећи и заштитна мера одузимања предмета који су били употребљени или били намењени извршењу прекршаја или су настали извршењем прекршаја, а може се изрећи и заштитна мера забране вршења делатности у трајању до три године. Физичком лицу може се изрећи новчана казна од 5.000 до 150.000 динара уз коју ће се изрећи и заштитна мера одузимања предмета који су били употребљени или били намењени извршењу прекршаја или су настали извршењем прекршаја, а може се изрећи и заштитна мера забрана риболова. Рибочувару може се изрећи новчана казна од 25.000 до 50.000 динара, ако не предузима одређене мере у обављању своје дужности.

Законом су у члану 62. прописани дужи рокови застарелости покретања прекршајног поступка: три године од дана када је прекршај учињен.

94 *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 32/2013.

Обављање рекреативног риболова без дозволе – чл. 60. ст. 1. тач. 9 у вези чл. 40 Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда

Пример: доказивање степена кривице учиниоца

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, 18 Пр. бр. 2472/15 од 22. 11. 2016. године, окривљени је оглашен одговорним због прекршаја из чл. 60. ст. 1. тач. 9) у вези чл. 40. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, што је дана 15. 8. 2015. године, у 13:30 часова, на реци Јужној Морави, на риболовној води званој „Лалинске баре", обављао риболов без дозволе за рекреативни риболов за 2014. годину, за који је, применом чл. 43. ЗОП, осуђен на новчану казну у износу од 10.000 динара уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 600 динара.

Чињенично стање утврђено је на основу поднетог захтева за покретање прекршајног поступка, записника о извршеној контроли и на основу потврде о привремено одузетим средствима, алату и опреми, као и дозволе за риболов бр. 08959 од 15. 8. 2014. године. Пресуда је донета без претходног саслушања окривљеног, применом чл. 93. ст. 3. ЗОП.

Неспорне чињенице. Окривљени је обављао рекреативни риболов без одговарајуће дозволе, јер му није издата за 2015. годину, када је прекршај учинио.

Спорна питања. Спорна је одлука о казни. За прекршај из чл. 57. ст. 1. тач. 11) у вези чл. 38. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда прописана је новчана казна од 25.000 до 50.000 динара. Окривљеном је, применом чл. 43. ст. 1. ЗОП изречена ублажена новчана казна. Одлуку о казни првостепени суд образлаже околностима под којима је прекршај учињен, степеном одговорности окривљеног, односно да је поступао са умишљајем, јер је био свестан свог дела и хтео је његово извршење, да није прекршајно кажњаван, личним приликама окривљеног, као и да постоје олакшавајуће околности које умањују његову одговорност, али их не наводи.

Коментар. Чланом 40. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда прописано је да рекреативним риболовом може да се бави лице на основу дозволе за обављање рекреативног риболова, коју издаје корисник (чл. 41.) и која може бити за календарску годину (годишња), за један дан (једнодневна) или за више дана, а највише за седам дана (вишедневна).

Пресуда је донета без саслушања окривљеног уз оцену доказа које је пружио подносилац захтева, које је првостепени прекршајни суд сматрао довољним за утврђивање чињеница битних за одлучивање у предмету. Поступајући судија одређује степен кривице окривљеног, иако га није саслушао и утврђује да је прекршај учињен са умишљајем, што је претпоставка, јер није доказано. Као олакша-

вајуће околности узима околности под којима је прекршај учињен а те околности није утврдио, као и личне прилике окривљеног, које такође нису утврђене, тако да на њих није ни указано. Применом чл. 41. ст. 1. ЗОП окривљеном изриче ублажену новчану казну управо због олакшавајућих околности, које у поступку нису утврђене. За наведени прекршај поред казне прописана је као обавезна и заштитна мера. Подносилац захтева је пружио доказ о привремено одузетим предметима, како је наведено у образложењу пресуде: „о стварима, алату и опреми и дозволи за риболов број 08959 од 15. 8. 2014. године". Привремено одузети предмети налазе се код подносиоца захтева, који са њима може да поступа само на начин одређен правноснажном судском пресудом, што у овом случају није учињено. Подносилац захтева се није жалио, иако првостепени суд није у целости поступио по поднетом захтеву за покретање прекршајног поступка.

Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму

Предмет закона. Законом о заштити становништва од изложености дуванском диму[95] уређују се мере ограничења употребе дуванских производа ради заштите становништва од излагања дуванском диму, контрола забране пушења и надзор над спровођењем овог закона.

Надзор. Спровођење овог закона надзире министарство за заштиту животне средине, преко здравствене, санитарне и инспекције надлежне за лекове и медицинска средства, министарство надлежно за послове просвете; министарство надлежно за послове рада, министарство надлежно за послове трговине и услуге; министарство надлежно за послове туризма, министарство надлежно за унутрашње послове, преко надлежних инспектора, који су истовремено и овлашћени подносиоци захтева за покретање прекршајног поступка по одредбама овог закона.

Појам и радња прекршаја. Прекршаји у смислу одредаба овог закона су непредузимање мера којима се ограничава употреба дуванских производа у циљу заштите становништва од излагања дуванском диму.

Различите су радње чињења или пропуштања прописане као прекршаји, зависно од тога да ли су законске норме прохибитивне или императивне и од категорије лица обавезних на одређено поступање.

Одговорност. Одговорни за прекршаје по одредбама овог закона су правно лице, одговорно лице у правном лицу, предузетник и физичко лице.

Санкција. Новчаном казном од 5.000 динара казниће се физичко лице које се не придржава забрана прописаних овим законом (чл. 27.). Правно лице,

95 *Службени гласник РС*, бр. 30/2010.

које поступа противно одредбама овог закона може се казнити новчаном казном од 500.000 до 1.000.000 динара, одговорно лице у правном лицу може се казнити новчаном казном од 30.000 до 50.000 динара, а предузетник новчаном казном од 300.000 до 500.000 динара (чл. 28.).

Неспровођење забране пушења у затвореном јавном простору – чл. 28 ст. 1. тач. 1) Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму

Пример: сала за услуживање гостију је затворени јавни простор

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 10-1842/12 од 30. 1. 2013. године, окривљени је оглашен кривим што дана 23. 11. 2011. године у самосталној угоститељској радњи, која послује у саставу дистрибутивног центра, у сали за услуживање гостију није спровео забрану пушења, није обезбедио да у том простору нема дуванског дима тако што на улазним вратима није видно постављен знак забране пушења, већ је на сваком од седам столова био постављен знак да је пушење дозвољено и на свим столовима су затечене пепељаре и двадесетак лица са запаљеним цигаретама, за који је, применом чл. 40. ЗОП, окривљени осуђен на ублажену новчану казну у износу од 100.000 динара са обавезом плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У поступку окривљени је доставио писану одбрану, саслушан је поступајући инспектор на околност одбране да се ради о потпуно издвојеном угоститељском објекту, а не о објекту који је у саставу дистрибутивног центра, те да тај објект не подлеже забрани изложености дуванском диму. Поред тога, извршен је увид у записник о контроли.

Неспорне чињенице. Неспорне чињенице утврђене су контролом, као и доказима изведеним у поступку. На улазним вратима није био постављен знак забране пушења док је на свим столовима у сали за услуживање гостију био постављен знак да је пушење дозвољено, уз који су биле постављене пепељаре. У сали је, у моменту контроле, затечено двадесет лица са запаљеним цигаретама.

Коментар. Првостепени суд је окривљеног огласио кривим за наведени прекршај, јер се забрана изложености дуванском диму односи на сваки затворени простор у коме се обавља делатност: производња, промет добара или услуга и сл. Сала за услуживање гостију је затворен простор, доступан неодређеном броју лица. Није од значаја што је издвојен простор, а не у оквиру дистрибутивног центра, како се окривљени бранио, јер су у том простору пружане услуге корисницима. За овај прекршај за предузетника је прописана новчана казна од 300.000 до 500.000 динара.

ОДБРАНА – ВОЈСКА

Групу прекршаја из сектора одбране и војске чине прекршаји којима се повређују прописи о војној, радној и материјалној обавези; прописи о заштитити од елементарних непогода и други прописи из области друштвене самозаштите.

Закон о војној, радној и материјалној обавези

Предмет закона. Законом о војној, радној и материјалној обавези[96] уређују се: војна обавеза, регрутна обавеза, обавеза служења војног рока и добровољно служење војног рока са оружјем, резервни састав, путовање и боравак војних обвезника у иностранству, право на накнаде за вршење војне обавезе, евиденција војних обвезника, радна обавеза у државним органима и правним лицима од значаја за одбрану, радна обавеза у јединицама радне обавезе, материјална обавеза грађана, привредних друштава, других правних лица и предузетника у ванредним и ратном стању, као и друга питања од значаја за војну, радну и материјалну обавезу (чл. 1.).

Појам и радња прекршаја. Свако поступање противно основним одредбама закона представља прекршај.

У члановима 126. до 134. прописане су радње различитх прекршаја у зависности од категорије лица које може да одговара за прекршај и врсте и висине прописане казне.

Одговорност. Одоговорност за прекршаје по овом закону сноси пре свега физичко лице, а затим и правно лице, одговорно лице у правном лицу, одговорно лице у државном органу или предузетник.

Санкција. Чланом 126. прописана је новчана казна од 10.000 до 50.000 динара или казна затвора до 60 дана за физичко лице-регрута или лице у резервном саставу ако се без оправданог разлога не одазове позиву територијалног органа у време и на месту који су означени у појединачном позиву за увођење у војну евиденцију, регрутовање, служење војног рока, као и лекарске и друге прегледе и испитивања, за војну вежбу или другу обуку у резервном саставу која се признаје као извршење војне обавезе. Чланом 127. прописана је новчана казна у истом распону алтернативно са казном затвора до 30 дана за регрута и лице у резервном саставу ако учини неки од прекршаја из става 1. овог члана. Члановима 128. до 134. прописане су новчане казне за правно лице које се крећу у распонима минимално од 20.000 до највише 400.000 динара, за одговорно лице у правном лицу, односно за одговорно лице у државном органу прописане су новчане казне у распону од 10.000 до 100.000 динара, за предузетника, код кога је војни обвезник запослен, предвиђена је новчана казна од 40.000 до

96 *Службени гласник РС*, бр. 88/09 и 95/10.

400.000 динара, за физичко лице, власника ствари за потребе одбране земље, новчана казна се може изрећи у распону од 10.000 до 50.000 динара.

Неодазивање позиву за увођење у војну евиденцију – чл. 126. Закона о војној, радној и материјалној обавези

Пример бр.1: признање окривљеног као доказ

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Алексинцу, IV-26 Пр. бр. 17039/2016 од 12. 5. 2017. године, оглашен је одговорним окривљени због прекршаја из чл. 126. Закона о војној, радној и материјалној обавези, учињен тако што се дана 12. 5. 2016. године није јавио у Центар МО Алексинац, ради увођења у војну евиденцију, по позиву који му је уредно уручен 29. 3. 2016. године. За учињени прекршај окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 10.000 динара и обавезан је да плати трошкове прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

У спроведеном поступку саслушан је окривљени који је признао прекршај, на основу чега је, као и на основу доказа које је пружио подносилац захтева, неспорно утврђено да је прекршај учинио. Против пресуде Прекршајног суда у Нишу странке у поступку нису изјавиле жалбу.

Непријављивање промене адресе органу код кога се води у евиденцији – чл. 127. ст. 1. Закона о војној, радној и материјалној обавези

Пример бр.2: разлози изрицања опомене

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Ражњу, V 32 Пр. бр. 2166/2016 од 18. 4. 2016. године, оглашен је одговорним окривљени због прекршаја из чл. 127. ст. 1. Закона о војној, радној и материјалној обавези, што је дана 12. 2. 2015. године променио адресу становања коју промену није пријавио Центру МО Алексинац, а што је био дужан да учини у року од осам дана од дана извршене промене, за који му је, применом чл.50. ст. 2. ЗОП, изречена опомена, уз обавезу плаћања трошкова поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Прекршајна одговорност окривљеног за наведени прекршај, за који је прописана новчана казна од 10.000 до 50.000 динара или казна затвора до 30 дана, утврђена је на основу његовог признања и доказа које је пружио подносилац захтева.

Коментар. У пракси прекршајних судова из области означене са „09“ најчешће се воде поступци по захтевима за покретање прекршајног поступка против физичких лица која се не одазову по уредно примљеном позиву ради увођења у евиденцију војних обвезника. Раније су чешће били покретани поступци и због неодазивања на војне вежбе, као и због непријављивања насталих промена (промене адресе стана). Пракса је такође показала да подносилац

захтева за покретање прекршајног поступка не изјављује жалбе на пресуде којима је окривљенима изречена опомена уместо прописане казне, уколико су у поступку доказали да су окривљени накнадно извршили законску обавезу (регрут се пријавио надлежној служби ради увођења у евиденцију, војни обвезник је пријавио промену адресе стана и сл.).

УПРАВА

У организационом смислу управа означава скуп органа државне управе који као део државног апарата врше управне послове и управне акте, а у функционалном смислу одређена је као делатност и функција, која има одређене карактеристике и одређену садржину, без обзира на то који државни органи врше ту делатност.

У област прекршаја означену са „10“ спадају повреде прописа о промету непокретности, повреде правила о статистистичким подацима и вођењу евиденција (матичне књиге, евиденције у области рада, евиденције о држављанству, матичне евиденције осигураника и слично), повреде прописа о правном положају верских заједница и повреде других прописа. У овој области од нарочитог значаја је Закон о инспекцијском надзору са пратећим подзаконским прописима.

Закон о инспекцијском надзору

Законом о инспекцијском надзору[97] из 2015. године извршена је значајна реформа у тој области, у циљу јачања законитог, правилног и ефикасног рада управе на успостављању безбедног пословања, пре свега спречавањем „сиве“ економије и делатности непријављених субјеката пословања. Као „кровни“ закон из ове области, Закон о инспекцијском надзору је заменио бројне законе и подзаконске прописе (око 1000 прописа, како се сматра). У Закону је дошао до изражаја нови приступ организовања и спровођења инспекцијског надзора, у складу са концептом процене ризика и управљања ризиком. Применом Закона уједначава се рад различитих инспекција, као што су: инспекција рада, инспекција за заштиту животне средине, противпожарна инспекција, тржишна инспекција, ветеринарска инспекција, фитосанитарна инспекција, санитарна инспекција, инспекција за опрему под притиском, грађевинска инспекција, комунална инспекција, ваздухопловна инспекција, инспекција за јавне путеве, инспекција за друмски саобраћај, инспекција за железнички саобраћај, инспекција за унутрашњу пловидбу, здравствена инспекција, инспекција за лекове и медицинска средства, шумарска и ловна инспекција, водна инспекци-

97 *Службени гласник РС*, бр. 36/2015.

ја, инспекција социјалне заштите, просветна инспекција, спортска инспекција и друге. Хоризонтална координација у случајевима преклапања надлежности различитих инспекција постиже се успостављањем надлежности нарочитог координационог тела (Координационе комисије). Тиме се настоји разрешити дугогодишњи проблем који је значајно отежавао рад инспекцијских органа, јер је било тешко одредити ко је од различитих органа овлашћени подносилац захтева за покретање прекршајног поступка у конкретном случају.

Предмет закона. Законом о инспекцијском надзору уређени су садржина, врсте, облици и поступак инспекцијског надзора, овлашћења и обавезе учесника у инспекцијском надзору и друга питања од значаја за инспекцијски надзор (чл. 1.). Законом је у члану 2. одређен појам и циљ инспекцијског надзора. По законској дефиницији инспекцијски надзор је посао државне управе, који врше органи државне управе, органи аутономне покрајине и органи јединица локалне самоуправе са циљем да превентивним деловањем и налагањем мера обезбеде законитост и безбедност пословања и поступања надзираних субјеката и спрече или отклоне штетне последице по законом и другим прописом заштићена добра, права и интересе.

Појам прекршаја. У складу са предметом Закона, као прекршаји су прописане радње различитих субјеката којима се онемогућава или омета остварење циља инспекцијског надзора.

Радња. Казнене одредбе прописане су у глави VII Закона, у члановима од 56. до 61. У члану 56. су прописани прекршаји субјекта над којима се врши инспекцијски надзор, тј. надзираног субјекта, у члану 57. су предвиђени прекршаји нерегистрованог субјекта а у члану 58. прописане су радње прекршаја за које може да одговара треће лице које онемогући приступ инспектору или недостављањем доказа или потребних података онемогућава рад инспектора. У посебним члановима (59.-60.) прописани су прекршаји руководиоца инспекције, инспектора и службеника овлашћеног за вршење инспекцијског надзора. На тај начин санкционисано је и незаконито или неправилно поступање надлежних органа приликом вршења инспекцијског надзора. Посебно, у члану 61. прописани су прекршаји одговорног лица у надлежном државном органу, органу локалне самоуправе и другом имаоцу јавних овлашћења, које та лица чине недостављањем или неблаговременим достављањем одговарајућих исправа, података или извештаја Координационој комисији, односно инспектору.

Одговорност. За прекршаје по Закону о инспекцијском надзору могу да одговарају: правно лице, предузетник, одговорно лице у правном лицу и физичко лице које су надзирани субјекти или нерегистровано обављају делатност или активност која подлеже инспекцијском надзору или, као трећа лица, ометају инспекцијски надзор. Поред тога, под законом прописаним условима, прекршајној одговорности подлежу и руководиоци инспекције, инспектори, службеници овлашћени за вршење инспекцијског надзора, као и одговорна

лица у надлежном државном органу, органу локалне самоуправе и другом имаоцу јавних овлашћења.

Санкција. Зависно од категорије субјекта који подлеже прекршајној одговорности и врсте учињеног прекршаја у казненим одредбама су прописане новчане казне различитих распона. Тако, надзирани субјект у својству правног лица који не омогући несметан инспекцијски надзор у складу са чланом 20. став 7., према члану 56. Закона о инспекцијском надзору може бити кажњен новчаном казном од 100.000 до 800.000 динара, или од 50.000 до 300.000, ако је предузетник. За исти прекршај физичко лице – надзирани субјект и одговорно лице у надзираном правном лицу може бити кажњено новчаном казном од 50.000 до 150.000 динара. За прекршај који надзирани субјект чини поступањем супротним члану 20. став 5. прописане су казне у нижим распонима: од 30.000 до 60.000 за прекршај правног лица, од 20.000 до 50.000 за прекршај предузетника, од 10.000 до 30.000 за прекршај који учини физичко лице или одговорно лице у правном лицу.

За различите прекршаје које чине нерегистровани субјекти у члану 57. Закона су прописане новчане казне у следећим распонима: од 50.000 до 2.000.000 за физичко лице, од 200.000 до 2.000.000 динара за правно лице, од 50.000 до 500.000 динара за предузетника и од 50.000 до 150.000 динара за прекршаје које чини одговорно лице код правног лица. Заштитна мера одузимања предмета од нерегистрованог субјекта или субјекта који се таквим сматра према члану 33. став 2 Закона о инспекцијском надзору, прописује се посебним законом (чл. 6. Закона).

У члану 58. Закона о инспекцијском надзору прописани су прекршаји трећих лица (власника, корисника или држаоца пословног и другог нестамбеног простора, земљишта или објекта на којима или у којима, вероватно, надзирани субјект обавља нерегистровану активност) који својим радњама онемогуће или ометају инспекцијски надзор, поступајући супротно одредбама из члана 23. ст.1. и 2. За такав прекршај трећег лица у својству правног лица прописана је новчана казна у распону од 100.000 до 800.000, док се предузетник може казнити казном од 50.000 до 300.000, а физичко лице казном од 40.000 до 120.000 динара. За одговорно лице у правном лицу са својством правног лица прописана је казна од 50.000 до 150.000 динара.

За различите пропусте у организовању инспекцијског надзора и праћењу рада инспекцијских органа, тј. поступању супротно члановима 10. став 1. и 6, члан 14. став 1. и члан 44. став 1, руководилац инспекције може се казнити новчаном казном од 120.000 до 150.000 динара, сходно члану 59. Закона.

У члану 60. су прописани прекршаји који се састоје у неправилном или незаконитом вршењу инспекцијског надзора. Инспекторима и службеницима овлашћеним за вршење инспекцијског надзора који предузму такве радње могу бити изречене новчане казне у распону од 50.000 до 150.000 динара.

Пропуштање одговорног лица у надлежном државном органу, органу аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе или у другом имаоцу јавних овлашћења да благовремено достави исправе, податке, извештаје неопходне Координационој комисији за њене активности, односно инспектору, ради обављања инспекцијског надзора, прописано је као прекршај у члану 61. За тај прекршај предвиђена је новчана казна од 100.000 до 150.000 динара.

Обављање нерегистроване делатности – чл. 57. Закона о инспекцијском надзору

Пример бр.1: довољно разјашњено чињенично стање

Пресудом Прекршајног суда у Руми Пр. бр. 4-7831/16 од 8. 12. 2016. године оглашен је одговорним окривљени за прекршај из члана 57. став 1. Закона о инспекцијском надзору, јер је нерегистровано обављао привредну активност и осуђен је на новчану казну у износу од 20.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Чињенично стање је утврђено на основу саслушања окривљеног и читањем записника о извршеном инспекцијском надзору, сачињеног дана 5. 7. 2016. године.

Неспорне чињенице. Окривљени је у гаражи своје породичне куће обављао нерегистровану делатност, у којој је затечен приликом инспекцијског надзора, што је констатовано у записнику о извршеном надзору, а и сам окривљени у свом исказу није оспоравао те чињенице.

Спорна питања. Окривљени наводи у својој жалби на првостепену пресуду да суд није правилно и у довољној мери извео све потребне доказе на којима је засновао осуђујућу пресуду, те да би требало извршити процесну радњу суочења окривљеног и сведока тржишног инспектора.

Епилог. Поступајући по жалби окривљеног, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Новом Саду, донео је пресуду Прж. 25146/16 од 10. 1. 2017. године, којим је потврдио првостепену пресуду, као правилну и на закону основаној.

Коментар. Испитујући наводе из жалбе окривљеног, другостепени суд је испитивао тврдње окривљеног да је био изманипулисан и злоупотребљен од стране тржишне инспекторке те је тако признао прекршај током првостепеног поступка, јер се надао да ће „она утицати на судију да му изрекне опомену“. По одлуци другостепеног суда такви наводи окривљеног нису правно релевантни: првостепени суд је правилно утврдио све одлучне чињенице на основу исказа окривљеног датог на записник о саслушању окривљеног пред првостепеним прекршајним судом дана 16.11.2016. године, у коме не оспорава одлучне чињенице које му се захтевом за покретање прекршајног поступка стављају на терет, нити предлаже извођење других доказа. Пошто су одлучне чињенице правилно утврђене, а довољан су основ за одлучивање о прекршају

и кривици физичког лица, другостепени суд сматра да је неоснован навод у жалби окривљеног да у доказном поступку треба извршити процесну радњу суочења окривљеног и сведока тржишног инспектора.

Пример бр. 2: недовољно разјашњено чињенично стање разлог за допуну доказног поступка

Пресудом Прекршајног суда у Суботици Пр. бр. 7-6781/16 од 5. 5. 2017. године оглашен је одговорним окривљени за прекршај из члана 57. став 1. Закона о инспекцијском надзору, зато што је обављао нерегистровану активност тако што је у својству послодавца (груповође) радно ангажовао групу радника без уговора о раду, па је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Чињенично стање је утврђено на основу исказа окривљеног у коме је оспоравао одлучне чињенице и читањем записника о извршеном инспекцијском надзору над применом прописа у области радних односа код послодавца – нерегистрованог субјекта, сачињен дана 14. 9. 2016. године.

Неспорне чињенице. Инспекција рада је окривљеног затекла, заједно са групом других радника, у нерегистрованој радној активности док је радио на пољопривредном газдинству. Те чињенице су констатоване у записнику о извршеном инспекцијском надзору.

Спорна питања. Спорно је да ли је окривљени организовао рад као груповођа или је био само један од више радника који су на пољопривредном газдинству носиоца нерегистроване активности радили без уговора о раду. У записнику који је сачинила инспекција рада наведено је да је окривљени организовао раднике, што је окривљени оспоравао и у првостепеном поступку и у жалби, коју је поднео преко браниоца, наводећи да га је инспектор навео у записнику као груповођу само зато што је окривљени разговарао са инспектором приликом вршења контроле, објашњавајући му да нису знали да треба да закључују уговоре о раду, јер су мислили да ће то урадити наручилац посла.

У овом поступку било је интересантно то што је окривљени саслушан замолним путем, пред Прекршајним судом у Бечеју. Та чињеница се истиче у жалби коју је поднео бранилац окривљеног из свих законских разлога, као и констатација да је окривљени приликом саслушања изјавио да не признаје наводе из захтева и да је предложио да се на спорне околности саслушају сведоци, лица која су наведена у чињеничном опису захтева. Бранилац је такође у жалби указао на пропусте у начину вођења поступка пред првостепеним судом (да је окривљени имао контакт само са судом у Бечеју, да од суда који је водио поступак није примио ниједно писмено, нити је сам бранилац од суда примио пресуду, јер није ни био констатован као бранилац окривљеног у првостепеном поступку), те да је изрека пресуде нејасна и контрадиктор-

на образложењу. У допуни своје жалбе бранилац је истакао да су браниоци окривљеног примили пресуду против окривљеног тек 23. 5. 2017., након што је благовремено на њу изјављена жалба 17. 5., и истакао тај недостатак неблаговремене доставе, понављајући остале наводе из раније поднете жалбе.

Епилог. Поступајући по жалби и допуни жалбе окривљеног, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Новом Саду, донео је решење Прж. 11521/17 од 20. 6. 2017. године, којим је уважио жалбе браниоца, укинуо пресуду првостепеног суда због непотпуно утврђеног чињеничног стања, а предмет вратио првостепеном суду на допуну поступка.

Коментар. Испитујући жалбом окривљеног побијану првостепену пресуду, другостепени суд је установио да је првостепени прекршајни суд своју одлуку о оглашавању окривљеног одговорним за прекршај засновао на исказу окривљеног у коме он оспорава одлучне чињенице које му се захтевом за покретање поступка стављају на терет и на чињеницама утврђеним читањем записника о извршеном инспекцијском надзору. По оцени другостепеног суда првостепени суд није у довољној мери разјаснио спорне чињенице, већ је требало да „спроведе потпуни доказни поступак и да у циљу потпуног и правилног утврђивања чињеничног стања саслуша као сведока инспектора рада, који би се изјаснио на све околности из захтева за покретање прекршајног поступка“. Из тог разлога је другостепени суд, у складу са одредбама члана 275. ЗОП, донео одлуку да првостепену пресуду укине а предмет врати првостепеном суду на допуну поступка, уз налог да се у поновљеном поступку саслуша сведок – инспектор рада, да се окривљени упозна са изјавом сведока и да му се омогући да се на дати исказ сведока изјасни, као и да се изведе допунски доказ процесном радњом суочења окривљеног и сведока, уколико докази из исказа сведока и исказа окривљеног буду противречни.

Пример бр. 3: пропуст суда да у целости одлучи о захтеву за покретање поступка

Прекршајни суд у Ваљеву својом одлуком 11 Пр. бр. 6246/16 од 12. 10. 2016. године огласио је одговорном и осудио окривљену, која је нерегистровано обављала промет робе, за прекршај из члана 57. ст. 1. Закона о инспекцијском надзору. Окривљена је осуђена на новчану казну у износу од 15.000 динара и обавезана на плаћање паушалних трошкова прекршајног поступка у износу од 1.000 динара.

Чињенично стање утврђено је из записника о извршеном инспекцијском надзору, из исказа окривљене и увидом у потврду о привремено одузетим предметима од окривљене приликом инспекцијске контроле.

Неспорне чињенице. Неспорно је да је окривљена као нерегистрован субјект –физичко лице вршила промет робе у својој непријављеној радњи.

Спорна питања. На првостепену пресуду окривљена је изјавила жалбу у погледу одлуке о казни. Она наводи у жалби да је у међувремену регистровала радњу, да је лоше финансијске ситуације, те да није у могућности да плати изречену казну. Како су јој приликом инспекцијске контроле инспектори одузели робу коју је изложила продаји, а нису је вратили, моли да је суд ослободи плаћања изречене казне.

Епилог. Испитујући првостепену пресуду поводом жалбе окривљене, Прекршајни апелациони суд у Београду је установио да је првостепени суд начинио више битних повреда поступка из члана 264. ЗОП, те је по службеној дужности укинуо првостепену пресуду Прекршајног суда у Ваљеву и вратио предмет на поновно одлучивање.

Коментар. Другостепени суд је по службеној дужности испитујући првостепену пресуду констатовао да је она захваћена низом битних повреда одредаба поступка због пропуста првостепеног суда да у пресуди одлучи о заштитној мери и покушаја да тај пропуст исправи доношењем накнадног решења. Тако је првостепени суд учинио повреду одредаба поступка из члана 264. став 1. тачка 9) ЗОП јер није у целости одлучио о захтеву за покретање поступка, тј. није окривљеној изрекао меру трајног одузимања предмета прекршаја. Друга битна повреда поступка (чл. 264. ст. 2. тач. 3) произилази из претходне, а испољава се у недостатку разлога о битној одлучној чињеници у погледу привремено одузетих предмета прекршаја, будући да у изреци пресуде уопште није одлучено о заштитној мери, па зато недостају и разлози о одлучним чињеницама у погледу одузетих предмета. Другостепени суд је такође нашао да је учињена и битна повреда из члана 264. ст. 2. тачка 4) ЗОП, јер је првостепени суд погрешно применио члан 255. ЗОП да би исправио своју пресуду и изрекао заштитну меру. У образложењу пресуде другостепеног суда наводи се да члан 255. ЗОП допушта да се посебним решењем могу вршити исправке само у погледу писања имена и бројева, као и других очигледних грешака у писању у смислу ст.1. и 2. тог члана. „Супротно наведеном“, истиче се у образложењу, „првостепени суд је посебним решењем од 14. 11. 2016. године исправио пресуду у погледу изрицања заштитне мере одузимања предмета, која није била обухваћена пресудом, односно решењем о исправци одлучио о делу захтева, при чему (је) поступио супротно члану 255. Закона о прекршајима. Истовремено су изостали разлози о одлучним чињеницама у погледу ове заштитне мере, која се може изрећи искључиво пресудом. Такође није урађен ни препис одлуке у складу са чланом 255. став 3. Закона о прекршајима“. Стога је другостепени суд по службеној дужности укинуо првостепену пресуду и предмет вратио истом суду на поновни поступак и одлучивање.

Пример бр. 4: ублажавање казне

Пресудом Прекршајног суда у Бечеју, Одељење у Србобрану, III 1-Пр. бр. 4008/15 од 18. 12. 2015. године оглашен је одговорним окривљени за прекршај из члана 57. став 1. Закона о инспекцијском надзору, зато што је обављао нерегистровану делатност користећи непријављене раднике, па је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара, уз обавезу плаћања трошкова поступка у одговарајућем паушалном износу.

Чињенично стање је утврђено на основу исказа окривљеног у коме је признао да је учинио прекршај и читањем записника о извршеном инспекцијском надзору.

Неспорне чињенице. У току првостепеног поступка чињенично стање је у потпуности правилно утврђено. Из тог чињеничног стања произилази да је окривљени у време, у месту, на начин и под околностима које су детаљно описане у изреци првостепене пресуде извршио прекршај за који се терети захтевом за покретање прекршајног поступка.

Спорна питања. Бранилац окривљеног у поднетој жалби оспорава одлуку о казни, истичући да је казна окривљеном превисоко одмерена, те да суд, узимајући у обзир постојеће личне и материјалне прилике окривљеног у обзир као олакшавајуће околности при одмеравању казне окривљеном, није уважио низ олакшавајућих околности које знатно умањују одговорност окривљеног. То су: околност да је окривљени накнадно отклонио прекршајем створено противправно стање тако што је регистровао радњу и пријавио раднике, да извршеним прекршајем није проузрокована штета, односно штетне последице и да окривљени до сада није прекршајно кажњаван.

Епилог. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Новом Саду, донео је пресуду Пржс. 1901/16 од 24.2.2016. године, којом одбија жалбу браниоца окривљеног као неосновану и потврђује наведену првостепену пресуду Прекршајног суда у Бечеју.

Коментар. У образложењу своје пресуде суд констатује да је у члану 57. став 1. Закона о инспекцијском надзору за прекршај физичког лица које обавља делатност или врши активност као нерегистровани субјекат прописана казна у износу од 50.000 до 500.000 динара, те да је у конкретном случају првостепени суд ублажио казну окривљеном на основу члана 43. ЗОП и изрекао окривљеном казну испод законом прописаног минимума (30.000), стога што је нашао да је та казна адекватна тежини учињеног прекршаја и степену прекршајне одговорности окривљеног. Из тог разлога другостепени суд одбија жалбу браниоца као неосновану.

Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства

Здравствена документација и евиденције у области здравства садрже различите врсте података у првом реду значајне за самог пацијента и његово правилно лечење, а потом и за друштво у целини. Баш због тога обавеза вођења здравствене документације и евиденција има јавноправни карактер, па непоштовање ове обавезе доводи до могућности примене прекршајних санкција.

Предмет закона. Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства[98] (даље скраћено ЗЗДЕ) донет је 2014. године, а ступио је на снагу од 1. јануара 2017. Законом се уређује здравствена документација и евиденције у области здравства, врсте и садржина здравствене документације и евиденција, начин и поступак вођења, лица овлашћена за вођење здравствене документације и уписивање података, рокови за достављање и обраду података, начин располагања подацима из медицинске документације пацијената која се користи за обраду података, обезбеђивање квалитета, заштите и чувања података, као и друга питања од значаја за вођење здравствене документације и евиденција (чл. 1). У члану 2. Закона констатује се да су уређена здравствена документација и евиденција основ за функционисање интегрисаног здравственог информационог система, а да, конкретније, служе за: праћење здравственог стања пацијента, праћење и проучавање здравственог стања становништва, праћење извршавања обавеза свих субјеката у области здравствене заштите, а затим и за праћење других параметара за унапређење и оцењивање квалитета здравствене заштите, као и за њено планирање, укључујући ту и активности на праћењу фактора ризика и различите друге активности у складу са потребама статистичке обраде података, научним истраживањима, извршења међународних обавеза и слично. Због тога су по Закону здравствене установе, приватна пракса и друга правна лица дужни да воде здравствену документацију и евиденције, на начин, по поступку и у роковима утврђеним овим законом. С обзиром на то да су подаци садржани у медицинској документацији и евиденцијама лични подаци пацијента на кога се односе, предвиђено је Законом у члану 2. ставу 3. ограничење да те податке може користити само тај пацијент и то ради остваривања својих законских права.

Са почетком примене ЗЗДЕ престао је да важи Закон о евиденцијама у области здравства[99] и Закон о евиденцијама у области здравствене заштите[100]. Како је нови Закон ступио на снагу од јануара 2016, биће изложене основне карактеристике прекршајне регулативе која је у њему садржана, али су се једини расположиви примери из праксе односили на примену раније важећих закона.

98 *Службени гласник РС*, бр. 123/2014, 106/2015.

99 *Службени лист СРЈ,* бр. 12/98 и 37/02 и *Службени гласник РС*, број 101/05 – др. закон.

100 *Службени гласник СРС,* бр. 14/81, 24/85, 26/85, 6/89 и *Службени гласник РС,* бр. 44/91, 53/93, 67/93, 48/94 і 101/2005 – други закон.

Појам и радња прекршаја. У ЗЗДЕ су као прекршаји прописане бројне и различите радње којима се угрожава успостављање или функционисање интегративног здравственог система, кршењем обавеза прописаних у овом закону.

У члановима 53. до 57. прописане су различите радње пропуштања извршења законом установљених обавеза на вођење здравствене документације и евиденције, чување тих података и њихово достављање надлежним органима.

Одговорност. С обзиром на природу обавеза које се предвиђају у ЗЗДЕ, за учињене прекршаје могу да одговарају они који у интегрисаном систему треба пацијентима да пружају здравствене услуге: здравствена установа или друго правно лице и оснивач приватне праксе који самостално обавља делатност као предузетник, завод или институт за јавно здравље (укључујући и завод за јавно здравље основан за територију Републике Србије) и физичка лица која имају својства здравственог радника, здравственог сарадника или овлашћеног лица.

Санкција. У члану 53. ЗЗДЕ за прекршаје које учини здравствена установа и друго правно лице прописане су новчане казне у износу од 50.000 до 2.000.000 динара. За исте прекршаје одговорно лице у здравственој установи и у правном лицу може се казнити новчаном казном од 30.000 до 150.000 динара. Оснивач приватне праксе –предузетник може се казнити, према члану 54., новчаном казном у распону од 50.000 до 500.000 динара, док је за прекршај одговорног лица у приватној пракси прописана новчана казна од 30.000 до 150.000 динара.

Кажњавање за прекршаје које учини завод или институт за јавно здравље као правно лице предвиђено је у члану 55. Прописана новчана казна минимално може да износи 50.000 динара, а максимално 2.000.000. Као и код осталих прекршаја, одговорно лице у тој здравственој установи и у правном лицу може се казнити новчаном казном од 30.000 до 150.000 динара.

На основу члана 56. могуће је прекршајно казнити завод за јавно здравље основан за територију Републике Србије. За те прекршаје правног лица прописана је новчана казна од 50.000 до 2.000.000 динара, док се одговорно лице у правном лицу може казнити новчаном казном у распону од 30.000 до 150.000 динара.

У члану 57. су прописане новчане казне у износу од 20.000 до 150.000 динара за прекршаје које учине, не извршавајући своје законске обавезе, надлежни здравствени радник, здравствени сарадник и друго овлашћено лице.

Упис нетачног податка у медицинску документацију – чл. 29. Закона о евиденцијама у области здравства

Пример бр. 1.: радња прекршаја нетачног уноса податка у интерну документацију

Пресудом Прекршајног суда у Београду V-54 Пр. Бр. 73108/13 од 12. 1. 2015. године, оглашена је кривом и осуђена на новчану казну у износу од

10.000 динара окривљена због прекршаја из члана 29. Закона о евиденцијама у области здравства *(који делимично одговара члану 27. ЗЗДЕ из 2014)* и обавезана је да на име паушално одређених трошкова поступка уплати износ од 1.200 динара.

Чињенично стање је првостепени суд утврдио тако што је саслушао окривљену, извршио увид у записник о инспекцијском прегледу, који је сачинио здравствени инспектор и извршио увид у друге доказе.

Неспорне чињенице. После порођаја извршеног царским резом дошло је до погрешног означавања података о новорођенчету у медицинској документацији за интерну употребу, на коју је указала мајка, па је грешка била отклоњена и у Листу за новорођенче које се издаје мајци, односно породици детета и који представља јавну исправу, садржани су тачни подаци.

Спорна питања. Окривљена, која је као здравствени радник – сарадник била део тима који је извршио царски рез оспорава да је она погрешно увела у евиденцију податке о тек рођеном детету, наводећи да је радњу прекршаја учинила волонтерка којој је окривљена издиктирала податке о имену и презимену и крвној групи мајке, док пол детета није издиктирала, јер је уочила да је већ стигла евиденциона трака на којој је назначено име и презиме мајке и пол детета.

Епилог. Испитујући списе предмета, заједно са изјављеном жалбом и побијаном пресудом, Прекршајни апелациони суд је установио да је жалба окривљене неоснована те је својом пресудом жалбу окривљене одбио, а првостепену пресуду потврдио.

Коментар. Чланом 29. Закона о евиденцијама у области здравства било је предвиђено да ће се за прекршај казнити новчаном казном од 10.000 до 50.000 запослени у правном лицу, који врши уписивање података у евиденцију, ако непотпуно или нетачно уписује податке у евиденцију. Сагласно чл. 24. ст. 1 запослени у правном лицу који врши упис података у евиденцију одговоран је за потпуност и тачност уписаних података. Суд је констатовао да је окривљена, као здравствени сарадник, била део тима који је извршио царски рез и да је она одговорна за потпуност и тачност података уписаних у средства за вођење евиденције, сходно члану 24. ст. 1. Закона о евиденцијама у области здравства. Из тог разлога, Прекршајни апелациони суд је својом пресудом потврдио првостепену, као правилну и на закону засновану.

Прекршај је окривљена учинила погрешним уносом података о новорођенчету у интерну евиденцију која се води приликом порођаја (тј. средства за вођење евиденције), али је грешка отклоњена тако да је касније издата тачна Листа за новорођенче, која служи као јавна исправа. По одредбама садашњег члана 57. ст. 1. тач. 1 ЗЗДЕ, који прописује обавезе вођења различитих евиденција у члановима 19-26, окривљена не би могла одговарати за прекршај учињен наведеном радњом, јер би њен поступак био правно релевантан једино да

је унела нетачан податак у Листу новорођенчета, у смислу члана 23.ст.3. ЗЗДЕ. Према томе, овај пример показује да је у новом закону донекле сужена зона прекршајне одговорности запосленог здравственог радника.

Пример бр. 2.: непотпуно утврђивање чињеничног стања

Пресудом Прекршајног суда у Врању, Одељење у Бујановцу, I-2 Пр. бр. 2925/10 од 24. 12. 2010. године, окривљено правно лице и другоокривљени, као одговорно лице у правном лицу, ослобођени су кривице за прекршај из члана 20. ст. 1. и 2. Закона о евиденцијама из области здравствене заштите, због недостатка доказа.

Чињенично стање на којем је засновао своју одлуку првостепени суд је утврдио тако што је саслушао окривљене и извршио увид у записник о инспекцијском прегледу, који је сачинио здравствени инспектор.

Неспорне чињенице. Министарство здравља – сектор за организацију здравствене службе и здравствену инспекцију у Врању поднео је захтев за покретање прекршајног поступка за прекршај из члана 20.ст.1. и 2. Закона о евиденцијама из области здравствене заштите, зато што у организационој јединици правног лица није вођена прописана медицинска документација.

Спорна питања. У жалби коју је поднео овлашћени подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, тј. Министарство здравља – сектор за организацију здравствене службе и здравствену инспекцију у Врању, указује се на то да суд, који је базирао своју пресуду на томе да недостају докази да су окривљени учинили прекршаје који им се захтевом стављају на терет, јер у свему прихвата одбрану окривљених да су обезбедили обрасце за вођене прописане медицинске документације, превиђа значај чињенице да није вођена прописана документација у надзираном правном лицу.

Епилог. У другостепеном поступку, тадашњи Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу својом пресудом Прж. 3001/2011 од 26. 4. 2011. године установио је да је жалба подносиоца захтева основана, те је својом пресудом жалбу подносиоца уважио, а првостепену пресуду Прекршајног суда у Врању, Одељења у Бујановцу, укинуо и вратио првостепеном суду на поновни поступак. Суд је установио да у првостепеном прекршајном поступку није учињена битна повреда одредаба прекршајног поступка, нити повреда материјалног права, али чињенично стање није правилно и потпуно утврђено, те налаже првостепеном суду да у поновном поступку изведе доказе по предлогу другостепеног суда.

Коментар. Радње прекршаја, за које се могла казнити здравствена организација и одговорно лице у њој, које су биле прописане у члану 20. ст. 1. су, у оквиру своје делатности, невођење или неуредно вођење података прописаних у члану 5. и 6. Закона о евиденцијама у области здравствене заштите. У наредном ставу истог члана као радња прекршаја било је прописано нево-

ђење или неуредно вођење основне медицинске документације и помоћних средстава за вођење евиденције прописане овим законом (у складу са члановима 7, 8. и 9). Пошто је у поступку било спорно да ли су окривљено правно и окривљено одговорно лице водили медицинску документацију у складу са законом или не, другостепени суд је нашао да нису изведени сви докази битни за утврђивање прекршаја који се окривљенима ставља на терет, јер није испитана као сведок запослена која је радила у правном лицу у време када је инспекција вршила контролу. Та запослена је потписала записник о извршеном инспекцијском прегледу без примедби у коме су констататовани пропусти у вођењу текућих евиденција и недостајући обрасци. Ако би после саслушања сведока њена изјава била контрадикторна доказима које је изнео подносилац захтева, другостепени суд упућује на то да треба извршити суочење између републичког здравственог инспектора и сведока.

ОСТАЛА АКТУЕЛНА ПИТАЊА

Поступање судова у предметима прекршаја прописаних одлукама локалне самоуправе

Пример бр. 1: изрицање опомене уместо новчане казне

Пресудом Прекршајног суда у Лесковцу, 4-Пр. бр. 9302/14 од 27. 2. 2015. године, оглашена је одговорном окривљена због прекршаја из чл. 53. ст. 1. тач. 12) Одлуке о одржавању чистоће, јер је из свог дворишта испуштала отпадне воде на јавну површину, те јој је за учињени прекршај, применом чл. 50. ст. 1. ЗОП, изречена опомена.

У доказном поступку саслушана је окривљена, у својству сведока саслушан је поступајући инспектор, извршен је увид у записнике о контроли, који су били приложени уз захтев за покретање прекршајног поступка, као и у фотографије лица места.

Неспорне чињенице. На основу изведених доказа неспорно је утврђено да су отпадне воде из дворишта окривљене отицале на јавну површину – улицу, да је окривљеној наложено да у року од 30 дана од дана пријема решења спроведе цеви за одвод отпадних вода до уличног канала, као и да је у свему поступила по издатом налогу.

Епилог. Подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, незадовољан изреченом прекршајном санкцијом, изјавио је жалбу са предлогом да се одлука првостепеног суда преиначи и окривљеној за учињени прекршај изрекне казна уместо опомене. Ту жалбу је Прекршајни апелациони суд одбио као неосновану, а првостепену пресуду потврдио својом одлуком Прж. 5757/15 од 20. 5. 2015. године.

Коментар. Чланом 42. ст. 3. ЗОП прописано је да суд при одмеравању новчане казне узима у обзир и имовно стање учиниоца прекршаја, као и одредбу чл. 44. ст. 3. истог закона, према којој ће се сврха кажњавања постићи ако изречена новчана казна не погађа тешко учиниоца прекршаја, а чланом 50. ст. 1. да се изузетно, уместо прописане новчане казне, може изрећи опомена уколико суд нађе да има олакшавајућих околности које знатно умањују одговорност окривљеног и да се основано може очекивати да ће се и тако изреченом прекршајном санкцијом постићи сврха да убудуће не чини прекршаје. Одлучујући о одговорности окривљене за учињени прекршај првостепени суд је нашао да има основа за изрицање опомене, имајући у виду да окривљена живи у изузетно тешкој материјалној ситуацији, јер има примања од 5.792,21 динара, да живи у заједници са незапосленом ћерком, која се после развода, што је доказано стављањем на увид пресуде основног суда, са својом малолетном ћерком вратила код окривљене која их издржава, као и да је у свему поступила по налогу поступајућег инспектора, за шта је био доказ записник о контролном прегледу од 24. 2. 2015. године. Ту одлуку је другостепени суд потврдио, а жалбу подносиоца захтева одбио као неосновану.

Пример бр. 2: ретроактивно дејство решења о заузећу јавне површине

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 30-16524/12 од 29. 1. 2013. године, оглашени су кривим окривљено правно лице, због прекршаја из чл. 131. ст. 1. у вези чл. 4. Одлуке о општим условима за уређење града Ниша и окривљено одговорно лице у правном лицу, због прекршаја из чл. 131. ст. 2. у вези чл. 4. исте одлуке. Осуђени су на новчане казне и то: окривљено правно лице је осуђено на новчану казну у износу од 50.000 динара, а окривљено одговорно лице на казну у износу од 2.500 динара, па су оба окривљена обавезана на плаћање трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од по 600 динара.

Пресуда је донета без саслушања окривљених, применом чл.85.ст.3. ЗОП из 2005. године, јер се по уредно примљеним позивима, које им је суд два пута уредно достављао, нису одазвали, нити су недолазак оправдали. У својству сведока саслушан је поступајући комунални инспектор и извршен је увид у записник о извршеној контроли.

Неспорне чињенице. Редовном контролом, вршеном 10. 10. 2012. године, утврђено је да су окривљени поставили рекламну таблу без одобрења надлежног општинског органа за заузеће јавне површине, те да је важност претходног решења истекла 30. 9. 2012. године. За заузеће јавне површине постављањем рекламних табли неопходно је решење надлежног органа управе општине на чијем подручју се табла поставља.

Спорна питања. Спорне чињенице јавиле су се у поступку по жалби, када су окривљени, односно њихов бранилац, доставио решење општине

Медијана о заузећу јавне површине, којим се ретроактивно покрива период контроле.

Епилог. Против првостепене пресуде жалбу је изјавио бранилац, којом у целости побија првостепену пресуду наводећи да окривљени поседују решење Управе градске општине Медијана Уп. бр. 352/1482-2012/13 од 2. 10. 2012. године којим им се одобрава заузеће јавне површине за привремено постављање покретне рекламне табле на месту означеном у изреци решења, почев од 1. 10. 2012.године. Поступајући по жалби браниоца окривљених, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, применом чл. 243. ст. 1. ЗОП, донео је пресуду Прж. 3786/13 од 4. 3. 2013. године којом је жалба браниоца уважена и побијана пресуда преиначена тако што се окривљени, на основу чл. 218. ст. 1. тач. 3) ЗОП ослобађају кривице за прекршај из изреке првостепене пресуде, јер није доказано да су прекршај учинили.

Коментар. Прекршајни суд у смислу чл. 85. ст. 3. ЗОП из 2005. године могао је да донесе пресуду без испитивања окривљеног, ако се по уредно примљеном позиву не одазове и не оправда изостанак или у одређеном року не да писану одбрану а његово испитивање није нужно за утврђивање чињеница важних за доношење законите одлуке. Првостепени суд је окривљене више пута уредно позивао на саслушање, дао им је могућност и да се изјасне у писаној форми, а тим процесним правима се окривљени нису служили. У прекршајном поступку окривљено правно лице није одредило свог представника већ је опуномоћило адвоката да га до краја заступа – брани по основу генералног овлашћења, који је уз пуномоћје, без достављања писане одбране окривљених, приложио наведено решење Управе градске општине Медијана, којим се окривљенима одобрава заузеће јавне површине постављањем покретне рекламне табле на одређеном месту, у периоду од 31. 8. 2012. до 30. 9. 2012. године, док је уз жалбу приложио друго решење истог органа управе од 2. 10. 2012. године којим се окривљенима одобрава заузеће јавне површине од 2м^2 постављањем покретне рекламне табле за период од 1. 10. 2012. до 31. 10. 2012. године. Сходно томе, другостепени прекршајни суд је окривљене ослободио кривице за прекршај за који се терете поднетим захтевом, јер је овим решењем, ретроактивно, „покривен“ период вршења контроле.

Остваривање заштите права на суђење у разумном року

Република Србија, као чланица Савета Европе, дужна је да у свом правном систему обезбеди делотворне правне механизме за ефикасан рад правосуђа, како би се спречила повреда права на суђење у разумном року и обезбедила правна сигурност. У врло ограниченим оквирима заштита тог права могла се постићи раније на основу Закона о уређењу судова. У међувремену

је донет посебан Закон о заштити права на суђење у разумном року[101] који на нови начин регулише остварење права сваког лица да суд у разумном року одлучи о његовим правима и обавезама. Сврха тог закона је пружање судске заштите права на суђење у разумном року како би се предупредиле повреде права на суђење у разумном року. Овим законом се не предвиђају санкције (па ни прекршајне), него се право на суђење у разумном року штити нарочитим правним средствима: приговором ради убрзавања поступка, жалбом и захтевом за правично задовољење.

С обзиром на то да се одредбе закона могу односити на рад било којих судова (па и прекршајних) потребно је размотрити на који се начин у пракси прекршајних судова остварује заштита права на суђење у разумном року.

Пример бр. 1: одређивање правичног задовољења

У овом примеру поступак ради заштите права на суђење у разумном року вођен је по одредбама чл. 8а, 8б, и 8в тада важећег Закона о уређењу судова[102].

Решењем Прекршајног апелационог суда, Одељења у Нишу Р40П 20/15 од 3. 9. 2015. године, ставом 1. усвојен је захтев за заштиту права на суђење у разумном року предлагача, преко пуномоћника, и утврђено је да је у поступку који се води пред Прекршајним судом у Врању, у предмету 3 Пр. бр. 7332/14 повређено право предлагача на суђење у разумном року. У ставу 2. одбијен је захтев предлагача за исплату 200.000 динара на име накнаде за повреду права на суђење у разумном року, а у ставу 3. предлагачу је досуђен износ од 4.500 динара на име накнаде трошкова поступка за састав поднетог захтева, док је у ставу 4. наведено да ће се решење објавити на сајту Прекршајног апелационог суда.

Епилог. Против наведеног решења жалбу је изјавио предлагач, преко свог пуномоћника, због одлуке о трошковима поступка и погрешне примене материјалног права, са предлогом да се решење преиначи и предлагачу на име накнаде због повреде права на суђење у разумном року досуди износ од 20.000 динара као и трошкови поступка у износу од 30.000 динара, који ће се исплатити из буџетских средстава Републике Србије опредељених за рад судова, те да му се досуде трошкови поступка на име изјављене жалбе у износу од 60.000 динара.

Поступајући по жалби предлагача Врховни касациони суд је донео решење Рж кп 5/2015 од 26. 11. 2015. године којим је преиначио решење Прекршајног апелационог суда, Одељења у Нишу, Р40П 20/15 од 3. 9. 2015. године, у ставу трећем тако што је предлагачу досудио износ од 6.000 динара уместо досуђених 4.500 динара, на име накнаде трошкова поступка, док се жалба предлагача у преосталом делу одбија као неоснована а наведено решење

101 *Службени гласник РС*, бр. 40/2015.

102 *Службени гласник РС*, бр.116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. закон, 78/2011 – др. закон, 101/2011, 101/2013.

Прекршајног апелационог суда, Одељења у Нишу потврђује. Истим решењем Врховни касациони суд одбио је као неоснован захтев предлагача за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Коментар. Релевантне чињенице за одлучивање у овој правној ствари су: 1) захтев за покретање прекршајног поступка овлашћени подносилац доставио је суду на десет дана од наступања релативне застарелости, 2) суд је био неактиван шест месеци и два дана од дана покретања прекршајног поступка, што је Прекршајни апелациони суд оценио као повреду права предлагача на правично суђење с обзиром на то да је у питању једноставан предмет, 3) првостепени прекршајни суд је донео ослобађајућу пресуду у предмету Пр. бр. 7332/14, пре достављања списа предмета на поступање по захтеву за заштиту права на суђење у разумном року, 4) предлагач није доставио доказ о томе да због неактивности суда није могао да обнови уговор са Војском Републике Србије, нити да му је причињена огромна материјална штета, што је навео у поднетом захтеву, 5) природа прекршаја је таква да није могла да буде од утицаја на подобност предлагача за рад у Војсци Републике Србије (против предлагача је вођен прекршајни поступак у означеном предмету пред првостепеним прекршајним судом због неплаћања паркинг таксе по градској Одлуци о јавним паркиралиштима). Сходно изнетом, захтев предлагача за исплату примерене новчане накнаде у износу од 200.000 динара оцењен је као неоснован и одлучено је да се правично задовољење због утврђене повреде права предлагача на суђење у разумном року оствари објављивањем решења на сајту Прекршајног апелационог суда.

Врховни касациони суд је нашао да су одлука којом је утврђена повреда права на суђење у разумном року, као и одлука да се побијано решење објави на сајту Прекршајног апелационог суда, саме по себи довољно и правично задовољење подносиоца захтева, посебно имајући у виду чињеницу да је доношењем ослобађајуће пресуде од стране првостепеног прекршајног суда правна неизвесност предлагача отклоњена и да је остварен један од циљева - убрзање поступка. Такође Врховни касациони суд налази да је, када се утврди повреда права на суђењење у разумном року, досуђивање примерене накнаде у новцу могућност, а не обавеза суда, те је из тог разлога решење Прекршајног апелационог суда потврђено, а одбијен је као неоснован жалбени навод предлагача да му се досуди барем 20.000 динара. Предлагачу није досуђена ни накнада трошкова другостепеног поступка, јер је само делимично успео са изјављивањем жалбе, и то само у погледу споредног потраживања.

Пример бр.2: одбачај приговора

Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, Решењем Р4ОП 7/17 од 8.4. 2016. године, одбацио је као неуредан приговор за убрзање поступка предлагача преко пуномоћника, на основу чл. 8. ст. 2. Закона о заштити права на суђење у разумном року.

Пуномоћник предлагача поднео је 14.3.2016. године приговор ради убрзања поступка у прекршајном поступку, у коме је навео да је његов клијент пресудом Прекршајног суда у Прешеву, Пр. бр. 860/14 веза 713/14 од 6. 5. 2015. године, оглашен одговорним за прекршај из чл.292.ст.1.тач. 3) Царинског закона, за који му је изречена новчана казна у износу од 100.000 динара и заштитна мера одузимања златних предмета и путничког моторног возила марке „Mercedes Benz“ S500, одређених регистарских ознака. Против те пресуде окривљени је преко пуномоћника изјавио жалбу 16. 6. 2015. године, а пуномоћнику није достављена одлука по жалби, иако је од дана подношења жалбе прошло скоро девет месеци. Стога пуномоћник предлагача предлаже да се донесе решење којим ће се утврдити повреда права на суђење у разумном року у прекршајном поступку који се води пред Прекршајним судом у Прешеву и Вишем прекршајним судом у Нишу, да се одреди рок у коме ће се донети пресуда по жалби од стране судећег Вишег прекршајног суда у Нишу и да се досуди износ од 400.000 динара предлагачу, на име повреде права на суђење у разумном року, као и 11.250 динара на име састава предлога од стране адвоката.

Испитујући уредност поднетог приговора Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, је утврдио да приговор не садржи обавезне елементе из чл. 6. ст. 2. тач. 3) и 4) Закона о заштити права на суђење у разумном року, јер у њему није наведен назив другостепеног прекршајног суда који поступа по жалби, с обзиром на то да не постоји Виши прекршајни суд у Нишу, нити је наведен пословни број судског предмета пред другостепеним судом у коме се тражи убрзање поступка.

У циљу заштите процесних права предлагача затражени су на увид списи предмета Пр. бр. 860/14 – веза 713/14 од Прекршајног суда у Прешеву, јер у приговору није наведен пословни број под којим поступа Прекршајни апелациони суд. Увидом у списе предмета утврђено је да је окривљени ангажовао више бранилаца, да је у поступку по жалби окривљеног и његових бранилаца против пресуде првостепеног прекршајног суда Пр. бр. 860/14 – веза 713/14, Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, одлучио пресудом Прж. 12977/2015 од 16. 7. 2015. године, да је та пресуда уредно уручена једном браниоцу окривљеног као и подносиоцу захтева, да је достава покушана браниоцу који је поднео приговор за убрзање поступка, и да је писмено враћено неуручено 29. 7. 2015. године са напоменом „годишњи одмор“. Такође је утврђено да је првостепеном суду окривљени доставио 31. 7. 2015. године отказ пуномоћја двојици адвоката (од којих је један подносилац приговора) са обавештењем да, од добијања отказа пуномоћја, суд сва писмена доставља на адресу новоангажованог браниоца.

Коментар. Одредбом чл. 6. ст. 2. у тачкама од 1) до 8) Закона о заштити права на суђење у разумном року прописано је које елементе мора да садржи приговор да би се сматрао уредним. Према тач. 3) става 2. овог овог

члана приговор мора да садржи назив суда који води поступак а према тач. 4) става 2. истог члана да захтев мора да садржи пословни број судског предмета. Према одредби члана 8. ст. 2. Закона приговор ће се одбацити ако одсуство неког обавезног елемента онемогућава да се по приговору поступа, затим ако је приговор поднело неовлашћено лице или ако је приговор преурањен. Против решења којим се приговор одбацује жалба није дозвољена.

Чланом 161.ст.1. ЗОП из 2013. године прописано је да ће се одлуке суда достављати браниоцу, ако окривљени има браниоца, а ако има више бранилаца судске одлуке достављаће се једном од њих и тиме ће се сматрати да је достава уредно извршена.

Приговор није садржао два од осам битних елемената и поднет је од неовлашћеног лица. Није садржао тачан назив суда пред којим се поступак водио а чије се убрзање тражило. Јер, у Нишу не постоји Виши прекршајни суд, већ Одељење Прекршајног апелационог суда, чије је седиште у Београду. Није садржао ни пословни број предмета Прекршајног апелационог суда, као надлежног за поступање по жалби на пресуду Прекршајног суда у Прешеву. Поред тога, окривљени је отказ пуномоћја адвокату, подносиоцу приговора, доставио првостепеном прекршајном суду 31. 7. 2015. године, због чега адвокат није имао својство пуномоћника окривљеног када је 14. 3. 2016. године поднео приговор за убрзање поступка. Стога је Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, у смислу чл. 8. ст. 2. Закона о заштити права на суђење у разумном року решењем одбацио приговор.

Пример бр .3: поступање по жалби пуномоћника предлагача изјављеној због непоступања првостепеног суда по приговору за убрзање поступка

Пуномоћник предлагача поднео је 11. 4. 2016. године Одељењу Прекршајног апелационог суда у Крагујевцу жалбу ради заштите права на суђење у разумном року, на основу чл. 14. ст. 1. и чл. 15. ст. 1. Закона о заштити права на суђење у разумном року, у предмету Прекршајног суда у Краљеву 2Пр. бр. 727/15. У свом захтеву пуномоћник предлагача је навео да је као бранилац окривљеног, по добијању пресуде Прекршајног суда у Краљеву 2Пр. бр. 727/15 од 27. 2. 2015. године, којом је његов клијент ослобођен од одговорности за прекршај из чл. 326. ст. 1. тач. 10) у вези ст. 2. ЗОБС, поднео захтев за накнаду нужних трошкова дана 19. 5. 2015. године, ургенцију за поступање по захтеву 2. 12. 2015. године, а приговор за убрзање поступка по истом 1. 2. 2016. године, јер је од подношења захтева па до подношења приговора прошло више од осам месеци. Навео је да у том периоду суд није поступао иако је у питању мање сложена прекршајна ствар. Предложио је да се жалба усвоји, утврди повреда права на суђење у разумном року, наложи првостепеном суду доношење одлуке о трошковима поступка, и затражио је накнаде трошкова за састав пригово-

ра у износу од 25.500 динара, према тарифном броју 9. ст. 1. и за састав жалбе у износу од 54.000 динара, према тарифном броју 11 са обавезом исплате у року од 15 дана под претњом принудног извршења. Уз жалбу је приложио фотокопије ПТТ потврда о пријему пошиљки упућених Прекршајном суду у Краљеву у вези предмета 2Пр. бр. 727/15.

Епилог. Одељење Прекршајног апелационог суда у Крагујевцу проследило је жалбу седишту суда у Београду дана 12. 4. 2016. године, које је доставило Одељењу суда у Нишу, као месно надлежном, 14. 4. 2016. године. Дописом од 20. 4. 2016. године затражени су списи предмета на увид од Прекршајног суда у Краљеву, што није учињено ни после више ургенција, па је Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, поступајући у смислу чл. 17. ст. 4. Закона о заштити права на суђење у разумном року донео решење Р4П 3/16 од 6. 6. 2016. године којим је жалбу усвојио, наложио председнику Прекршајног суда у Краљеву да у року од три дана од дана пријема решења одлучи о приговору за убрзање поступка у предмету 2Пр. бр. 727/15 и да о томе, без одлагања обавести пуномоћника предлагача, усвојен је захтев предлагача за накнаду трошкова за састав жалбе у износу од 51.000 динара, док је захтев за накнаду трошкова за састав приговора у износу од 25.500 динара одбијен.

Коментар: Према чл. 14. ст. 1. Закона о заштити права на суђење у разумном року председник суда је дужан да о приговору за убрзање поступка одлучи у року од два месеца од дана пријема приговора. У члану 15. ст. 1. истог закона предвиђено је да се, уколико председник суда није одлучио о приговору, жалба може поднети у року од осам дана од дана када је истекао рок од два месеца од дана пријема приговора. Према одредбама чл. 18. ст. 4. Закона председник непосредно вишег суда има иста права и обавезе као председник коме је поднет приговор (чл. 8. – 11.) ако је жалба поднета зато што председник суда није одлучио по приговору. Другостепени прекршајни суд није поступао у смислу ове законске одредбе, јер списи предмета нису достављени на увид. Делимично је усвојен захтев предлагача за исплату износа на име састављања жалбе тако што је уместо траженог износа од 54.000 динара досуђен износ од 51.000 динара сагласно тарифном броју 11. ст. 1. АТ, док је захтев предлагача за исплату износа од 25.500 динара за састав приговора за убрзање поступка, одбијен јер другостепени прекршајни суд није имао списе на увид, из ког разлога није могао да цени његову основаност.

Одлучивање о трошковима прекршајног поступка

У пракси су се јавила различита спорна питања у вези захтева за исплату трошкова прекршајног поступка као и начина одлучивања о тим захтевима, на шта указују наведени примери.

Пример бр. 1.: одбацивање захтева браниоца окривљеног за накнаду трошкова као неоснованог

Решењем Прекршајног апелационог суда Прж. 19628/15 од 2.11.2015. године одбијена је жалба браниоца окривљеног као неоснована и потврђено решење Прекршајног суда у Нишу Пр.бр. 08-12531/13 од 15.9.2015.године, којим је захтев браниоца за накнаду трошкова прекршајног поступка одбијен као неоснован.

Неспорне чињенице. Прекршајни поступак у предмету Пр.бр. 08-12531/13, у поступку по жалби окривљеног, изјављеној преко браниоца, обустављен је пресудом Прекршајног апелационог суда због застарелости, након чега је бранилац окривљеног првостепеном прекршајном суду поднео захтев за накнаду трошкова прекршајног поступка предвиђених чл.141. ст. 2. ЗОП, који је првостепени суд одбио као неоснован.

Епилог. Бранилац окривљеног је изјавио жалбу на решење којим је захтев за накнаду трошкова одбијен, налазећи да је незаконито, јер застарелост прекршајног гоњења, као разлог за одбијање захтева за накнаду трошкова поступка није предвиђен одредбама чл.141.ст.2. и 3. ЗОП. Поред тога, навео је да он ничим није могао да допринесе застарелости прекршајног гоњења, с обзиром на то да је ангажован тек за састав жалбе против, како наводи, незаконите пресуде, као и да је до застарелости дошло због нерада суда. Другостепени суд жалбу је одбио као неосновану, налазећи да су разлози првостепеног суда, наведени у образложењу решења, основани.

Коментар. Чланом 141. ст. 2. ЗОП прописано је да трошкове прекршајног поступка за прекршај за који је поступак обустављен или је окривљени ослобођен од одговорности сноси суд, док је у ставу 3. истог члана предвиђено да трошкове поступка сноси оштећени, по чијем је захтеву вођен прекршајни поступак, уколико је поступак обустављен услед његовог одустанка од захтева или је окривљени ослобођен од одговорности, а ставом 4. истог члана да суд неће сносити трошкове прекршајног поступка уколико је поступак обустављен услед вођења кривичног поступка за кривично дело које обухвата обележја прекршаја у коме је окривљени оглашен кривим.

Првостепени прекршајни суд је, поступајући по захтеву за накнаду трошкова, нашао да је бранилац окривљеног, својим поступцима, допринео застарелости и да стога нема правног основа за накнаду трошкова. То је суд закључио из околности што је бранилац жалбу, писану у корист окривљеног, предао суду као непотпуну, без потписа окривљеног. Као стручно лице морао је да зна које све елементе жалбени поднесак мора да садржи. Такву жалбу првостепени суд није могао да проследи другостепеном, па је због тога жалбу два пута без успеха достављао окривљеном на потпис. Другостепеном суду списи предмета са уредном жалбом достављени су по протеку рока предвиђеног чл.76.ст.7.ЗОП, односно по наступању апсолутне застарелости за вођење прекршајног поступка, када је жалбени суд, поступајући по службеној дужно-

сти, могао само да констатује застарелост и, сходно томе, да пресуду првостепеног суда преиначи и прекршајни поступак против окривљеног обустави.

Прекршајни апелациони суд је нашао да је и сам окривљени, током вођења прекршајног поступка, својим понашањем допринео застарелости, тако што се на позиве суда није одазивао, нити је недолазак правдао. Првостепени прекршајни суд га је позивао шест пута и два пута издавао наредбу за његово довођење ради саслушања, због чега је осуђујућа пресуда донета након његове усмене одбране 28. 4. 2015.године, односно месец дана пред застару. Сходно изнетом, првостепено решење којим је одбијен захтев браниоца окривљеног за накнаду трошкова прекршајног поступка Прекршајни апелациони суд је оценио као правилно, са образложењем да пропуст ангажованог стручног лица, или пак евентуална злоупотреба процесних овлашћења, онда када за последицу имају обуставу прекршајног поступка због застарелости, не могу да резултирају досуђивањем накнаде трошкова прекршајног поступка.

Поступак суда у наведеном примеру у складу је са ставом Одељења судске праксе Прекршајног апелационоги суда да и поред начелне одредбе члана 141. став 2. ЗОП, суд треба у сваком конкретном случају да оцењује да ли је окривљени допринео томе да дође до апсолутне застарелости, те ако из стања у списима предмета произилази да је немогућност уручења осуђујуће пресуде проузрокована кривицом окривљеног (избегавао пријем првостепене пресуде) треба сходно применити одредбе Законика о кривичном поступку о скривљеним трошковима, на шта упућује члан 99. ЗОП[103].

Пример бр. 2: <u>награда и нужни издаци пуномоћника оштећеног су трошкови поступка, а не имовинскоправни захтев</u>

Решењем в.д. председника Прекршајног суда у Неготину Су. бр. IV 4/16 од 24. 2. 2016. године одбијен је приговор ради убрзања поступка у предмету IV-3 Пр. бр. 1044/14 пуномоћника оштећеног као очигледно неоснован.

Неспорне чињенице. Неактивност суда, на коју се жалбом указује, била је проузрокована безуспешним покушајима првостепеног прекршајног суда да одлуку Прекршајног апелационог суда достави пуномоћнику подносиоца приговора и то на адресу коју је доставио суду. Достава је покушана преко поште четири пута, у периоду од јула месеца до септембра 2015. године, када је писмено три пута враћено неуручено са напоменом „отпутовао“ а једном са напоменом „одсељен“. Решење другостепеног прекршајног суда Прж.бр. 24410/14 од 30. 6. 2015. године, којим је пресуда Прекршајног суда у Неготину, Одељења у Кладову, 3-Пр. бр. 144/14 од 20. 11. 2014. године била укинута, достављено је пуномоћнику оштећеног 22. 9. 2015. године.

103 Одговори Одељења судске праксе Прекршајног апелационог суда на постављена питања, *http://pkap.sud.rs/prekrsajni-apelacioni-sud-pitanja-i-odgovori-prekrsajni-postupak-lat.html*, 4. 11. 2017.

Епилог. Против решења в.д.председника Прекршајног суда у Неготину пуномоћник подносиоца приговора поднео је жалбу, јер сматра да председник суда није у довољној мери испитао све критеријуме, односно да је у питању једноставан предмет и да природа предмета прекршаја није утицала на дужину трајања поступка, те да подносилац није ничим допринео дужини трајања поступка. Уз жалбу је приложио поднесак којим предлаже да се, у случају доношења осуђујуће пресуде у поновном поступку, трошкови оштећеног (по чијем захтеву је вођен прекршајни поступак против окривљеног) имају сматрати имовинскоправним захтевом, односно као штета умањења имовине оштећеног за износ накнаде пуномоћнику и да се тај захтев досуди на терет окривљеног. Другостепени суд је донео решење Рж.4ОП 5/16 од 4.4.2016. године којим је жалбу одбио као неосновану, а побијано решење потврдио.

Коментар. У поновном поступку пред првостепеним прекршајним судом донето је решење I-2 Пр. бр. 1886/15 од 12. 2. 2016. године (предмет је добио нов број) којим је прекршајни поступак обустављен. У образложењу решења је наведено да је неактивност суда била само четири месеца и шеснаест дана, колико је прошло времена од уручења другостепене одлуке пуномоћнику до одлучивања у предмету, што се не сматра грубим кршењем права на суђење у разумном року, нарочито када се има у виду да прекршајни судови предмете обрађују по значају и приоритету а не само по редоследу пријема. Такође, да је у конкретном предмету вођен редован судски поступак, који не спада у приоритетне, у које се сврставају предмети према малолетним лицима, предмети у којима се изриче казна затвора, предмети у којима је кратак рок застарелости, као и предмети у којима се поступа хитно према одредбама чл. 308. ЗОП. Поред тога, према одредби чл.140.ст.2.тач.6) ЗОП нужни издаци оштећеног као подносиоца захтева, односно његовог законског заступника, и награда и нужни издаци његовог пуномоћника, спадају у трошкове прекршајног поступка, и не могу да се третирају као имовинскоправни захтев.

Пример бр. 3: захтев за накнаду трошкова насталих пре покретања поступка

Пресудом Прекршајног суда у Бечеју, Одељења у Србобрану, III-3 Пр.бр. 3865/13 од 27. 13. 2013. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл. 46. ст. 1. тач. 8) Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, за који је осуђен на новчану казну у износу од 5.000 динара, под претњом замене у казну затвора у случају неуплате, са обавезом плаћања трошкова поступка у паушалном износу, а одбачен је захтев за накнаду трошкова састављања захтева за покретање прекршајног поступка пуномоћника, у износу од 25.500 динара, јер наведени трошкови не спадају у трошкове прекршајног поступка, у смислу чл. 130. ЗОП, с обзиром да су настали пре покретања прекршајног поступка.

Епилог. Поступајући по жалби оштећеног, као подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка, Прекршајни апелациони суд, Одељење суда у Новом Саду, донео је пресуду Прж. 3865/13 од 27. 12. 2013. године којом је преиначио побијану пресуду у делу одлуке о замени неплаћене новчане казне тако што ће се изречена новчана казна у случају да окривљени казну не плати у остављеном року наплатити принудним путем, уместо замене казном затвора, док се у осталом делу побијана пресуда потврђује а жалба подносиоца захтева одбија. У поступку по ванредном правном леку, захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца, подигнутом због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. у вези чл.130.ст.2.тач.6) тада важећег ЗОП, Врховни касациони суд је нашао да је захтев за заштиту законитости основан, да је првостепени прекршајни суд повредио закон на штету оштећеног погрешном применом чл.130. ЗОП, чиме је учинио битну повреду одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. истог закона, као и да је другостепени прекршајни суд учинио исту повреду правила прекршајног поступка, с обзиром да жалбени навод, којим је указивано на учињену повреду, није прихватио из истих разлога из којих то није учинио ни првостепени суд.

Коментар. Из образложења пресуде Врховног касационог суда Прзз 33/2014 од 02. 10. 2014.године: „Према чл.130.ст.1.ЗОП (*сада чл. 140.-примедба аутора*) трошкови прекршајног поступка су издаци учињени поводом прекршајног поступка од његовог покретања до завршетка, а у које према ставу 2. тач. 6) истог члана спадају нужни издаци оштећеног, односно његовог законског заступника и награда и нужни издаци његовог пуномоћника. Како се у конкретном случају оштећени користио својим законским правом на пуномоћника из чл.116.ст.3.ЗОП, то, по налажењу овог суда, а како то наводи и Републички јавни тужилац у поднетом захтеву, предметни трошкови за састављање захтева за покретање прекршајног поступка представљају нужне издатке учињене поводом прекршајног поступка од његовог покретања до завршетка“.

Пример бр.4: одређивање висине трошкова за ангажовање адвоката

Решењем Прекршајног суда у Нишу, II-29 Пр.бр.19836/11 од 11. 12. 2014. године, усвојен је захтев окривљеног и његовог браниоца за накнаду трошкова прекршајног поступка у укупном износу од 85.250 динара. Истим решењем, захтев за накнаду трошкова је одбијен као неоснован до траженог износа од 186.000 динара. Решењем је одређено да ће исплату досуђених трошкова по његовој правноснажности извршити Прекршајни суд у Нишу.

Неспорне чињенице. Бранилац је заступао окривљеног на рочишту 10. 1. 2013. године у предмету Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Дољевцу II-29 Пр.бр. 19836/11, саставио је две жалбе на пресуде тог суда, захтев за доношење одлуке о трошковима, који је поднет суду 6. 3. 2013. године и жалбу на решење којим је суд одлучивао о трошковима поступка.

Спорна питања. Спорни су тражени износи на име накнаде нужних трошкова, и то износ за састав жалбе, јер је тражено за сваку жалбу по 54.000 динара и за састав поднеска-захтева за доношење одлуке о трошковима, за који је тражено 25.500 динара. Такође је спорно да ли тај поднесак представља нужни издатак.

Епилог. Против наведеног решења окривљени је преко браниоца, изјавио жалбу, којом га у целости побија, због повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 1. тач. 15) ЗОП и примене Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката, која није важила у време обрачуна, односно у време доношења одлуке о трошковима, због чега је првостепени суд за заступање окривљеног на рочишту досудио трошкове у износу од 8.500 динара уместо у износу од 27.000 динара, као и због одбијања суда да призна трошкове за састав поднеска-захтева за доношење одлуке о трошковима, у износу од 25.500 динара, иако тај захтев представља поднесак у смислу чл. 119. ст. 3. ЗОП, јер је разумљив и садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити и који сматра нужним, јер без подношења тог захтева окривљеном не би били признати трошкови прекршајног поступка које је имао по основу ангажовања адвоката. Укупан износ на име трошкова прекршајног поступка по основу ангажовања адвоката изнет жалбом је 231.000 динара. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, делимично је усвојио жалбу окривљеног пресудом Прж. 2378/15 од 10. 3. 2015.године, тако што је преиначио решење Прекршајног суда у Нишу, Одељења у Дољевцу, II-29 Пр. бр. 19836/11 од 11. 12. 2014. године, одобрио исплату награде и нужних издатака браниоца, тражених захтевом за доношење решења о трошковима поступка, поднетим преко његовог браниоца у износу од 103.500 динара, док се остатак захтева до траженог износа од 132.000 динара одбија као неоснован, као и исплата трошкова прекршајног поступка на име награде и нужних издатака браниоца за састав жалби изјављених против решења Прекршајног суда у Нишу, II-29 Пр. бр. 19836/11 од 23. 7. 2014. и II-29 Пр. бр. 19836/11 од 11.12.2014. године, у износу од по 51.000 динара, односно у укупном износу од 102.000 динара, док се остатак захтева за надокнаду трошкова за састав жалбе против решења Прекршајног суда у Нишу, II-29 Пр. бр. 19836/11 од 23. 7. 2014. године до траженог износа од 54.000 динара одбија као неоснован. Укупан износ трошкова које је досудио Прекршајни апелациони суд је 205.500 динара.

Коментар. Трошкови прекршајног поступка који представљају награду и нужне издатке браниоца обрачунавају се према Тарифи о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката важећој у време доношења одлуке о трошковима, а не према тарифи која је важила у време ангажовања адвоката. Стога је другостепени прекршајни суд признао трошкове у износу од 27.000 динара за заступање окривљеног на рочишту дана 10. 1. 2012. године, тј. сходно тарифном броју 10 Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката

(даље Тарифе) објављене у службеном гласилу 24. 12. 2012. уместо 8.500 динара колико је признао првостепени суд. По истом основу признати су трошкови за састав поднеска са изјашњењем на налаз вештака у износу од 25.500 динара и за састав жалби износ од по 51.000 динара по свакој жалби уместо тражених 54.000 динара. Није прихваћен захтев за исплату трошкова у износу од 25.500 динара за састав поднеска - захтева за доношење одлуке о трошковима поступка, за који и Прекршајни апелациони суд, као и првостепени, налази да не представља образложени поднесак у смислу ст.1. тарифног броја 9 Тарифе. О трошковима за жалбе изјављене од стране браниоца окривљеног другостепени прекршајни суд је посебно одлучио, на основу чл. 267. Законика о кривичном поступку, који предвиђа да о дужности плаћања трошкова који настану код суда правног лека одлучује тај суд, при чему је имао у виду чл.138. ЗОП који прописује сходну примену прописа о накнади трошкова у кривичном поступку. Одлучујући о износу трошкова поступка насталих по основу изјављивања жалби против два донета првостепена решења о трошковима од стране браниоца окривљеног, Прекршајни апелациони суд је, имајући у виду одредбе Тарифе, те трошкове такође одобрио у износу од по 51.000 динара, сходно ст.1. тарифног броја 11 и чл.15. Тарифе, односно у укупном износу од 102.000 динара. Сходно чл. 132. ст. 1. ЗОП којим је предвиђено да ће се у одлуци о трошковима навести ко сноси трошкове прекршајног поступка, у ком износу и у ком року је дужан да их плати, као и да је ст. 4. истог члана прописано да рок из ст. 1. не може бити краћи од петнаест ни дужи од тридесет дана од дана правноснажности Прекршајни апелациони суд одлучио је да ће првостепени суд, како трошкове затражене захтевом од 28.1.2014. године, тако и трошкове настале за састав жалби у поступку одлучивања о трошковима прекршајног поступка, у укупном износу од 205.500 динара, платити у року од 30 дана по правноснажности решења.

Одбацивање жалбе неовлашћеног лица

Пример: круг лица која уместо окривљеног могу изјавити жалбу

Пресудом Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр. 07-9034/11 од 15. 7. 2011. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл. 331. ст. 1. тач. 21) ЗОБС, за који је осуђен на новчану казну у износу од 15.000 динара, изречено му је шест казнених поена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од три месеца, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 700 динара.

Спорна питања. Спорно питање у овом случају је да ли се може сматрати да поступком самог окривљеног који ангажује друго лице као свог законског заступника да у његово име поднесе жалбу то лице постаје овлашћено да у корист окривљеног изјављује жалбу.

Епилог. Против ове пресуде окривљени је изјавио жалбу преко лица кога је овластио као свог законског заступника, коју је Виши прекршајни суд, Одељење у Нишу, одбацио решењем Прж. 23736/11 од 4. 11. 2011. године, јер је изјављена од стране неовлашћеног лица.

Коментар. Чланом 229. ст. 1. ЗОП из 2005. године, по коме је поступак вођен, прописано је да жалбу на одлуку (пресуду или решење) првостепеног прекршајног суда могу изјавити окривљени и подносилац захтева за покретање прекршајног поступка, а ставом 3. истог члана да у корист окривљеног жалбу могу изјавити његов бранилац, брачни друг, сродник по крви у правој линији, брат, сестра, законски заступник, усвојитељ, усвојеник, хранитељ и лице са којим окривљени живи у ванбрачној заједници. Одредбе исте садржине предвиђене су и у ЗОП из 2013. године (чл. 259 ст. 1 и 3). Окривљени је уз жалбу приложио писмено овлашћење које је дао ангажованом лицу да „у њихово име врши све радње у судским и другим поступцима а нарочито да подиже тужбе и да их повлачи, да покреће кривичне поступке и да од истих одустаје, да признаје тужбене захтеве и да се истих одриче, да закључује судска и вансудска поравнања без ограничења … и да иста самостално у целости или делимично пренесе на треће правно лице или физичко лице…“, оверено у Основном суду у Нишу 9. 9. 2011. године под ОВ I бр. 22758/2011, по основу којег је ангажовано лице себе огласило судски овлашћеним законским заступником окривљеног у чије име је изјавио жалбу на пресуду Прекршајног суда у Нишу, Пр. бр.07-9034/11 од 15. 7. 2011. године из свих законских разлога.

Заступање у поступку је обављање процесних радњи у туђе име и за туђ рачун у поступку пред судом или неким другим држаним органом. Може бити на основу закона, односно акта донетог по закону (законски заступник) или на основу уговора између заступљеног и заступника (пуномоћник).

Законски заступник физичког лица одређен је законом или актом државног органа на основу закона, а законски заступник правног лица одређен је правилима тог правног лица, законом или актом државног органа.

Физичко лице у поступку пред судом или другим државним органом може имати законског заступника само ако је малолетно, када су његови законски заступници родитељи или усвојитељ, старатељ или хранитељ, или, ако је пунолетно, али пословно неспособно, када се његов законски заступник одређује актом државног органа донетим на основу закона.

Другостепени прекршајни суд жалбу је одбацио као изјављену од неовлашћеног лица, с обзиром на то да окривљени није малолетно лице нити лице лишено пословне способности, и да у поступку пред судом може да га заступа само бранилац, односно овлашћени адвокат, кога под одређеним условима може да замени адвокатски приправник или други овлашћени адвокат, а не ангажовано лице које на основу овере потписа у суду себе оглашава законским заступником.

Спречавање злоупотребе процесних права странака

Сваки субјект у праву има одређен положај, односно правни статус од кога зависе његова способност за предузимање извесних аката и уживање права. Број субјективних права и обавеза које субјект има у сваком датом тренутку одређује његову правну ситуацију, односно његов правни статус.

Ранија права су сматрала да субјект може своје право да користи неограничено по начелу ко своје право врши никоме не наноси штету. Све се више увиђа да се субјективна права морају ограничавати, не само нормом која их одређује, него и ситуацијама које норма, која то право одређује, не може да предвиди. Тако се ствара и једна општа ограничавајућа норма која забрањује злоупотребу права.

На пример, ограничавајућа норма права субјеката садржана је у чл. 9. ст. 1. Закона о парничном поступку[104] којом се од странака захтева да своја права користе савесно а од судије да спречи и казни сваку злоупотребу права које странке имају у поступку. Закон о прекршајима не садржи овакву одредбу, али, ради заштите правног поретка и једнакости грађана пред законом, судије прекршајних судова морале би да воде рачуна о томе да странке у поступку не злоупотребљавају своја процесна права како би одуговлачењем поступка проузроковали застарелост и тиме избегли одговорност за учињени прекршај.

Пример бр. 1: аргументи за закључак о злоупотреби процесних права

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу, Одељења у Блацу, I-1 Пр. бр.2458/13 од 28. 2. 2014. године, окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 331. ст. 1. тач. 10) ЗОБС и осуђен је на новчану казну у износу од 15.000 динара, изречено му је шест казнених поена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од три месеца. Обавезан је да плати и трошкове прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Првостепени суд поштовао је процесна права окривљеног. Саслушан је у поновном поступку, пред замољеним судом по месту пребивалишта окривљеног, покушано је извођење доказа које је окривљени предложио, а до чије реализације није дошло управо због понашања самог окривљеног и његовог односа према поступајућем суду.

Епилог. Против првостепене пресуде, донете у поновљеном поступку, бранилац окривљеног је изјавио жалбу из свих законом предвиђених разлога, са предлогом да се побијана пресуда укине и врати првостепеном суду на поновни поступак или да се окривљени ослободи кривице, јер налази да су му повређена процесна права: није уважена његова одбрана, није извршено суочење окривљеног са полицијским службеником, који је вршио контролу

104 *Службени гласник РС*, бр.72/2011, 49/13 – одлука УС, 74/13 – одлука УС, 55/2014.

саобраћаја, и са сведоком, возачем возила које је претекао, а што је окривљени жалбом на претходну пресуду предлагао. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, донео је пресуду 7702/14 од 9. 6. 2014.године којом је жалбу одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

Коментар. Побијана пресуда донета је у поновном поступку, јер је претходна, по жалби браниоца окривљеног, била укинута, а оспоравана због тога што окривљени претходно није саслушан, што је имало за последицу неправилно и непотпуно утврђено чињенично стање и повреду члана 81. ЗОП. У поновном поступку окривљени се одазвао позиву замољеног суда, пред којим је дао одбрану и предложио да се пред поступајућим судом одржи суочење између њега, полицијског службеника и сведока, возача возила које је претекао на неиспрекиданој линији. Суд је уважио предлог окривљеног и заказао суочење за 18. 11. 2013. године, на које се јавио само полицијски службеник. Сведок, којег је окривљени предложио оправдао је свој недолазак обавезама на факултету и предложио да се на околности одбране окривљеног саслуша пред судом по месту његовог пребивалишта, што је и учињено 22. 1. 2014. године. Окривљени је уредно примио позив 20. 10. 2013. године на који се није одазвао. Преко браниоца послао је оправдање суду 22. 11. 2013. године, које је суд примио 26. 11. 2013. године, да се у периоду од 17. 11. 2013. године налазио на службеном путу у трајању од четири дана и као доказ приложио путни налог за службено путовање у иностранство (Црну Гору) издат 17. 11. 2013.године, који је лично потписао као налогодавац/овлашћено службено лице. Бранилац окривљеног свој недолазак није ничим правдао. Првостепени суд је заказао друго суочење за дан 11. 12. 2013. године, на које се јавио само полицијски службеник. Окривљени и његов бранилац примили су позиве 2. 12. 2013. године. Окривљени није оправдао свој недолазак, а његов бранилац је доставио суду 4. 12. 2013. године поднесак да ће у периоду од 11. 12. 2013. године до 15. 12. 2013. године бити на саветовању, због чега предлаже заказивање трећег суочења, што суд који је водио поступак није прихватио, већ је донео одлуку на основу изведених доказа.

Прекршајни апелациони суд потврдио је побијану пресуду, јер налази да процесна права окривљеног нису повређена: у поновном поступку саслушан је пред замољеним судом, који га је упозорио на право да се брани уз стручну помоћ браниоца, када је изјавио да ће се бранити сам, признао је да је претекао возило на неиспрекиданој пуној линији, јер се кретало изузетно споро, да није видео знак „насељено место“, те да нема предлога за извођење доказа. Браниоца је ангажовао по добијању претходне пресуде за изјављивање жалбе, која је била уважена и побијана пресуда укинута, како би се у поновном поступку извели докази предложени жалбом, односно извршило суочење окривљеног са полицијским службеником и сведоком кога је предложио подносилац захтева. Другостепени суд је понашање окривљеног оценио као на-

меру да одуговлачењем поступка избегне прекршајну одговорност, нарочито имајући у виду да је позив за прво суочење примио на 20 дана пре заказаног суочења, да је за одлазак на службени пут сазнао на дан пре заказаног суочења када је сам себи издао путни налог, који је поступајућем суду, уз поднесак којим је правдао недолазак, доставио осмог дана од дана неодржаног суочења, док недолазак на друго суочење ничим није правдао.

Пример бр. 2: поступци одбране усмерени на одуговлачење судског поступка

Пресудом Прекршајног суда у Прокупљу 5 Пр. бр. 2590/13 од 5. 10. 2015. године окривљени је оглашен кривим због прекршаја из чл. 332. ст. 1. тач. 19) ЗОБС за који му је изречена новчана казна у износу од 6.000 динара, три казнена поена и заштитна мера забрана управљања моторним возилом *B* категорије у трајању од 30 дана, уз обавезу плаћања трошкова прекршајног поступка у паушалном износу од 1.000 динара.

Неспорне чињенице. Поступајући прекршајни суд, као и замољени суд у месту пребивалишта окривљеног, предузимали су процесне радње у кратким временским размацима, а у циљу правилног и законитог вођења поступка.

Епилог. Против првостепене пресуде бранилац окривљеног изјавио је жалбу којом је првостепену пресуду побијао из свих законом предвиђених разлога, налазећи да окривљеном није пружена могућност да се изјасни о битним чињеницама везаним за наводни прекршај, јер није извршено суочење са полицијским службеницима, које је предлагао. Прекршајни апелациони суд, Одељење у Нишу, пресудом Прж.19645/15 од 26. 10. 2015. године жалбу је одбио као неосновану а побијану пресуду потврдио.

Коментар. По добијању предмета и покретању прекршајног поступка поступајући прекршајни суд затражио је 3. 2. 2014. године правну помоћ од прекршајног суда у месту пребивалишта окривљеног ради саслушања окривљеног, по којој је више пута ургирао. Исти суд је два пута окривљеног позивао да дође на саслушање у Прекршајни суд у Прокупљу и то за дан 16. 9. и 18. 11. 2014. године или да се на наводе поднетог захтева за покретање прекршајног поступка писмено изјасни до тих дана. Ниједно писмено окривљени није преузео у пошти по остављеном обавештењу. Замољени суд је такође окривљеног позивао више пута, па пошто су се позиви враћали неуручени, издао је наредбу за његово довођење 13. 5. 2014. и 25. 9. 2014. године. И суд пред којим се водио поступак и замољени суд тражили су од полицијске управе у месту пребивалишта окривљеног да достави његову тачну адресу. Полицијска управа је Прекршајном суду у Прокупљу доставила писано обавештење да су покушали доставу позива за наведено лице, али да то лице не живи на датој адреси, а нова није позната, а замољеном прекршајном суду да су поступајући по захтеву тог суда за проверу адресе утврдили да окривљени има пријављено

пребивалиште на адреси коју је суд навео. Замољени прекршајни суд вратио је суду пред којим се води поступак неудовољену замолницу са прилозима (неурученим позивима и нереализованим наредбама) са обавештењем да по замолници нису могли да поступе јер им окривљени по издатим наредбама није доведен. Прекршајни суд у Прокупљу донео је решење о прекиду прекршајног поступка против окривљеног 5 Пр. бр. 4216/13 од 8. 2. 2015. године, јер је окривљени непознат на наведеној адреси, с тим да ће се поступак наставити уколико окривљени буде доступан суду. Поступајући суд је 15. 4. 2015. године послао допис командиру полицијске управе у месту пребивалишта окривљеног којим је тражио прецизирање адресе провером на терену и уручење позива за писану одбрану. Полицијаска управа је обавестила суд да се лице не налази на наведеној адреси и да садашња адреса њима није позната. Истог дана суд је послао окривљеном позив са копијом захтева за покретање прекршајног поступка и обрасцем за писану одбрану, на адресу из захтева, на основу којег је бранилац окривљеног, уз пуномоћје, доставио поднесак у коме оспорава тачност поднетог захтева и предложио да се окривљени саслуша замолним путем, да се као сведоци саслушају отац и супруга окривљеног, и да се изврши суочење окривљеног са полицијским службеником пред поступајућим судом.

Поштујући право окривљеног на одбрану, суд који је водио поступак два пута је заказивао суочење окривљеног са полицијским службеником (за 16. 9. 2015. и 2.10. 2015.године), али се оба пута уредно примљеном позиву одазвао само полицијски службеник. Окривљени позиве за суочење није преузео у пошти по остављеном обавештењу, док је његов бранилац своје недоласке правдао обавезама да се одазове позивима за приступање суду и јавном тужилаштву у то време.

Другостепени прекршајни суд је, на основу списа предмета, закључио да је окривљени заједно са својим браниоцем одуговлачио поступак избегавањем пријема позива, неодазивањем на позиве суда, како поступајућег тако и замољеног, са очигледном намером да дође до застаре прекршајног гоњења и избегавања прекршајне одговорности. Првостепени прекршајни суд је поштовао сва процесна права окривљеног, док се сам окривљени тим својим правима није користио, па је стога жалбени навод да му је повређено право на одбрану неоснован, јер му је омогућено да се брани сам или уз помоћ браниоца кога сам изабере (и то пред судом који води поступак, као и пред замољеним судом) или да се о поднетом захтеву изјасни у писаној форми, уважен је његов предлог за извођење доказа, чије извођење је онемогућио сам окривљени тактиком одуговлачења поступка.

Употреба језика националне мањине у судском поступку

Употреба језика националних мањина је посебно важна у општењу припадника једног национа са државним органима државе у којој живи, пре

свега у поступку пред судом, другим државним органом или организацијом, која врши јавна овлашћења када се решава о његовом праву и обавези, јер држава није ограничена међународним правилима да одреди који ће језици бити званични, када ће припадници мањина са државним органима морати да опште на њима страном језику. Овом питању се у међународном праву посвећује посебна пажња.

Према чл. 3. Закона о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима[105], у Републици Србији прихваћени су као регионални или мањински језици албански, босански, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски језик.

Сви држављани Републике Србије једнаки су пред законом без обзира на националну припадност. Деликтну одговорност, и према међународним правилима и према националном законодавству, поседују сва пунолетна лица, а под одређеним условима и малолетна лица старости од 14 до 18 година, па стога када учине какво противправно дело држава ће према њима предузети одређене принудне мере. У свом поступању према учиниоцу кажњивог дела држава је ограничена једним комплексним правом, гарантованим чл.6.ст.3.тач.1а Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, а то је право на правично суђење, које подразумева, између осталог, право окривљеног да у најкраћем могућем року, подробно, на језику који разуме, буде обавештен о природи и разлозима за оптужбу против њега. Поштовање тог права је основни предуслов, како би окривљени могао ваљано да припреми одбрану, јер је одбрана окривљеног функција у казненом поступку која обухвата све врсте процесних активности у сврху супротстављања захтеву за кажњавањем, који је ставио тужилац, односно овлашћени подносилац захтева за покретање прекршајног поступка.

Да ли злоупотребу процесних права странака могу представљати ситуације у којима се користе својим мањинским правима, која су гарантована Уставом Републике Србије? Одредбом члана 20. Устава Републике Србије прописано је да људска и мањинска права могу бити ограничена, али без задирања у суштину зајемченог права, с тим да при ограничавању људских и мањинских права, сви државни органи, а нарочито судови, морају да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права.

Такође, ограничавајућом нормом у чл. 32. ст. 2. Устава Републике Србије предвиђено је да се свакоме јемчи право на бесплатног преводиоца ако не говори или не разуме језик који је у службеној употреби у суду.

105 *Службени лист СЦГ – Међународни уговори*, бр. 18/2005.

Овом проблему посвећена је посебна пажња због проблема насталих у срединама у којима се користе језици националних мањина базично лингвистички истих са српским језиком, као што је случај са бошњачким (босанским) језиком и другима који су „изведени“ из некадашњег српско-хрватског. У тим срединама свакодневна комуникација обавља се без икаквих проблема на оба језика, на српском и бошњачком. Али, у поступку пред државним органом настаје проблем, када субјект, користећи право на употребу језика националне мањине којој припада, гарантованог многим правним актима, захтева да се поступак води на језику националне мањине којој припада, за који нема регистрованог судског преводиоца и који се у бити уопште не разликује од службеног, српског језика. Инсистирање на употреби језика националне мањине у таквој ситуацији по правилу садржи елементе злоупотребе права на употребу језика, јер се своди на задовољавање законске форме будући да се комуникација субјекта са службеним лицем, које поступак води, одвија без икаквих сметњи на српском језику који припадник националне мањине разуме и којим се иначе служи. Такви поступци имају за последицу опструкцију рада суда и редовно воде застарелости вођења прекршајног поступка, због кратких рокова.

Овом проблему посветио је пажњу и Трибунал за бившу Југославију, који се у поступку против хашких притвореника босанске, хрватске и српке националности бавио језичко-лингвистичким особеностима тзв. „БХС“ језика, којима се може додати и црногорски, јер су исти захтевали да поступак прате преко преводиоца на свом матерњем језику, и закључио да „претходни српскохрватски језик омогућава комуникацију међу становништвом на простору бивше Југославије, као и да разлике у писању, синтакси и изговору нису довољно значајне да би се српски, босански и хрватски третирали као одвојени језици. Свака евентуална аутономија, која заиста постоји између тих тзв. различитих језика, произилази из идеолошких и политичких вредности које су са научног језикословног стајалишта безвредне“, закључио је Трибунал, а требало би да нас те одлуке обавезују, као и одлуке Европског суда за људска права, што произилази из одредбе чл.16. Устава Републике Србије, према којој су општеприхваћена међународна правила саставни део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују, ако су у складу са Уставом.

Повреда права на одбрану

Пример бр. 1.: окривљени мора добити прилику да се изјасни о доказима

Пресудом Прекршајног суда у Пожеги, 2-Пр. бр. 3899/11 од 18. 2. 2013. године, двојица окривљених оглашени су кривим за прекршај из чл.6.ст.3.

ЗЈРМ и осуђени су на новчане казне: првоокривљени на новчану казну у износу од 6.000 динара, а другоокривљени на новчану казну у износу од 10.000 динара. Против ове пресуде жалио се бранилац првоокривљеног. Ту жалбу је Виши прекршајни суд, Одељење у Крагујевцу, пресудом Прж.6806/13 од 8.4.2013.године одбио као неосновану, а побијану пресуду потврдио.

У поступку по захтеву за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца, подигнутог због битне повреде одредаба прекршајног поступка у смислу чл. 234. ст. 2. у вези чл. 85. ст. 1. ЗОП, тако што је првоокривљеном повређено право на одбрану, јер му није омогућено да се изјасни о доказима (исказу саслушаног сведока) на којима је заснована одлука првостепеног суда, што је прихватио и другостепени прекршајни суд, Врховни касациони суд донео је пресуду Прзз 14/2013 од 27. 8. 2013.године, којом је укинуо обе пресуде прекршајних судова, налазећи да је захтев Републичког јавног тужиоца основан, и предмет вратио птвостепеном прекршајном суду на поновно одлучивање.

Пример бр. 2. – ускраћивање права на одбрану окривљеном који није позван да присуствује саслушању сведока

Одлуком Уставног суда бр. Уж-1036/2011 од 27.6.2016. године усвојена је уставна жалба правног лица и одговорног лица и утврђено је да су пресудом Вишег прекршајног суда у Београду, Одељења у Новом Саду, Прж.1736/11 од 18.1.2011. године, повређена права подносилаца уставне жалбе на правично суђење и на одбрану, зајемчена одредбама члана 32. ст. 1. и члана 33. ст. 5. Устава Републике Србије. Из тог разлога, поништава се наведена пресуда Вишег прекршајног суда у Београду и одређује да исти суд донесе нову одлуку о жалби коју су подносиоци уставне жалбе изјавили против пресуде Прекршајног суда у Панчеву 14 Пр. 24083/10 од 23. 12. 2010. године. У образложењу одлуке се, између осталог наводи, да „Уставни суд констатује да из записника о саслушању сведока-подносиоца пријаве, инспектора рада, сачињеног 2.12. 2010.године пред Прекршајним судом у Панчеву, у предмету 14 Пр.24083/10, произилази да саслушању није присуствовао представник окривљеног правног лица, као ни окривљено одговорно лице, нити њихов бранилац, док из доставне наредбе од 19. 11. 2010. године произилази да окривљеном правном лицу, окривљеном одговорном лицу, као ни њиховом браниоцу првостепени прекршајни суд није ни упутио позиве за 2. 12. 2010. године, када је саслушаван наведени сведок“. Уставни суд зато закључује да је тиме „окривљенима ускраћено право да сами или преко браниоца испитују сведоке оптужбе, које право им је зајемчено одредбом члана 33. став 5. Устава“.

Пример бр. 3:обавеза поучавања окривљеног о праву на одбрану

Пресудом Прекршајног суда у Неготину, Одељења у Мајданпеку, 4 Пр.бр. 2558/10 од 5.8.2010. године, тројица окривљених оглашени су кривим за прекршај из чл.6.ст.3. у вези ст.4. ЗЈРМ и осуђени на новчане казне у износу од по 30.000 динара. Поступајући по жалби подносиоца захтева ПУ Мајданпек и двојице окривљених, Виши прекршајни суд у Београду, Одељење у Нишу, пресудом Пржс. 35658/10 од 25.11.2010. године одбио је све изјављене жалбе као неосноване и потврдио пресуду првостепеног суда.

Против наведене правноснажне пресуде Вишег прекршајног суда, Одељења у Нишу и против пресуде Прекршајног суда у Неготину, Републички јавни тужилац подигао је захтев за заштиту законитости због битне повреде одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. у вези чл. 85. ст. 4., чл. 153., чл. 175. ст. 2., чл. 188. ст. 2. и чл. 241. ст. 1. ЗОП из 2005. године, који је Врховни касациони суд, пресудом Прзз 7/11 од 19. 5. 2011. године, уважио, обе пресуде укинуо и вратио Прекршајном суду у Неготину, Одељењу у Мајданпеку на поновно одлучивање. У образложењу пресуде Врховног касационог суда, између осталог се наводи: „окривљени – подносиоци жалбе нису, у смислу чл. 85. ст. 4. ЗОП, поучени о праву да се при првом испитивању бране сами или уз стручну помоћ браниоца, нити је у записнику о њиховом саслушању наведен њихов исказ о томе да ли желе да узму браниоца по свом избору или да буду саслушани без ангажовања браниоца (...) због чега поступање противно наведеној законској одредби представља повреду права одбране у прекршајном поступку а што је утицало на законито и правилно доношење одлуке. (...) Према одредби чл. 175. ст. 2. ЗОП на исказу окривљеног који није упозорен на право да узме браниоца не може се засновати одлука. Стога се првостепени суд није могао у првостепеној пресуди, што је прихватио и другостепени суд, позвати на 'признање окривљених да су се критичном приликом бранили од напада других лица-окривљених и на томе засновати своју одлуку да су починили наведени прекршај', чиме је такође учињена битна повреда одредаба прекршајног поступка у смислу чл. 234. ст. 2. ЗОП".

Пример бр.4: недостављање првостепене одлуке браниоцу окривљеног

Пресудом Прекршајног суда у Ваљеву, Одељења у Лајковцу, II-4 Пр. бр. 8427/12 од 4. 2. 2014. године, окривљени је оглашен кривим за прекршај из чл.332.ст.1.тач.8) у вези чл. 43. ст. 1. ЗОБС и осуђен на новчану казну у износу од 6.000 динара, изречена му је заштитна мера забране управљања моторним возилима у трајању од 30 дана и четири казнена поена. Прекршајни апелациони суд, пресудом Пржс. 5578/14 од 27. 3. 2014. године потврдио је првостепену

одлуку, а жалбу окривљеног одбио као неосновану, с тим што је у делу одлуке о заштитној мери побијану пресуду преиначио сходно чл. 58. ст. 1.ЗОП тако што је изрекао заштитну меру забрану управљања возилом „В“ категорије у трајању од 30 дана, уместо првостепеном пресудом изречене заштитне мере забране управљања моторним возилима у истом трајању.

У поступку по ванредном правном леку Врховни касациони суд донео је пресуду Кзз 697/2014 од 20. 8. 2014.године којом је усвојио захтев за заштиту законитости Републичког јавног тужиоца, поднет због битне повреде одредаба прекршајног поступка у смислу чл. 234. ст. 2. у вези чл. 148. ст. 1. ЗОП из 2005. године. Истом одлуком Врховни касациони суд је укинуо наведену правноснажну пресуду Прекршајног апелационог суда и предмет вратио другостепеном суду на поновно одлучивање, с тим да се извршење правноснажне пресуде првостепеног суда одлаже. У образложењу пресуде Врховни касациони суд, између осталог, наводи: „Одредбом чл.85.ст.4. раније важећег ЗОП (*из 2005, прим. аутора*), прописано је да окривљени има право да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца кога сам изабере. Чланом 148. ст. 1. истог Закона прописано је да, ако окривљени има браниоца, све одлуке од чијег достављања тече рок за жалбу доставиће се браниоцу, а ако их има више, само једном од њих. У конкретном случају, у списима предмета налази се поднесак окривљеног предат првостепеном суду дана 5. 3. 2014. године, којим окривљени обавештава тај суд да је овластио адвоката да га брани у предметном прекршајном поступку, уз који поднесак је приложено и наведено овлашћење за браниоца. Међутим, првостепени суд, иако на описани начин обавештен, у оквиру жалбеног рока окривљеног, да је окривљени ангажовао браниоца, браниоцу окривљеног не доставља првостепену пресуду донету 4. 2. 2014. године. Наведени пропуст, који разматрањем списа пре одлучивања о жалби коју је против првостепене пресуде изјавио окривљени лично, није уочио ни другостепени суд, нити је наложио првостепеном суду да га отклони, имао је за последицу да је браниоцу окривљеног ускраћена могућност да, као овлашћено лице за подношење редовног правног лека против првостепене пресуде прекршајног суда, сходно одредби чл. 229. ст. 3. раније важећег ЗОП (*чл. 259. ст. 1. сада важећег ЗОП, прим. аутора*), поднесе жалбу у корист окривљеног, чиме је повређено право одбране окривљеног у жалбеном поступку, што је утицало на законито и правилно доношење другостепене одлуке и учињена на штету окривљеног битна повреда одредаба прекршајног поступка из чл. 234. ст. 2. у вези чл. 148. ст. 1. раније важећег ЗОП, на коју основано указује Републички јавни тужилац“.

Литература

- Бањићанин, А., Дукић, С.,"Проблематика употребе језика и писма у поступцима пред кривичним судовима у Републици Србији", у: *Злоупотреба моћи*, зборник радова са XII тематског међународног скупа, Тара, 2014.
- Бркић, С., Спахић, С., Вуковић-Станковић, М., Катић, М., Тукар, М., Станковић, С., Бараћ, Д., Делибашић, Т., *Правни ставови и одлуке Вишег прекршајног суда 2011*, Удружење судија прекршајних судова Републике Србије, Београд, 2012.
- Делибашић, Т., *Практична примена Закона о прекршајима*, друго допуњено и прерађено издање, Службени гласник, Београд, 2012.
- Ђорђевић, Ђ., *Прекршајно право*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2015.
- Милић, Љ., Димитријевић, М., „Упутство за одмеравање казне за прекршаје из области екологије" у: Љ. Милић, М. Димитријевић, М. Тукар, А. Чавошки, М. Матић, З. Пашалић, *Упутство за одмеравање казне за прекршаје из области екологије*, Удружење судија за прекршаје, Београд, 2010, стране 54-89.
- Милић, Љ., „Материјалноправне одредбе о малолетницима у новом Закону о прекршајима", у: *Поступање са малолетницима у прекршајном поступку,* USAID/ Правосудна академија, Београд, 2013, стране 7-35.
- Милић, Љ., „Закон о безбедности хране: хигијена и безбедност хране", Зборник *Зборник судске праксе,* Удружења судија прекршајних судова РС, Виши прекршајни суд, Београд, 2013, стране 87-116.
- Милић, Љ., „Казнена политика у прекршајном поступку", *Правни инструктор,* 24. јун 2014.
- Милић, Љ., „Коришћење језика националних мањина у прекршајном поступку", *Правни инструктор*, 2014/80, стр. 44-47.
- Милић, Љ., „Суочење у прекршајном поступку", *Правни инструктор,* 2016.
- Милић, Љ., „Саучесништво у царинским прекршајима", *Правни инструктор,* 2017.
- Милић, Љ., „Сложеност утврђивања прекршајне одговорности за ношење хладног оружја", *Правни инструктор*, 2016.

- Мрвић Петровић, Н., Митровић Љ., *Прекршајно право*, друго издање, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2010.
- Мрвић Петровић, Н., Симовић М., Николић Р., *Коментар Закона о прекршајима Републике Српске*, Глосаријум, Београд, 2001.
- Мрвић Петровић, Н., „Заштита оштећеног у прекршајном поступку“, *Ревија за криминологију и кривично право*, 2014/2, стр. 109-120.
- Мрвић Петровић Н., *Коментар новог Закона о прекршајима*, Параграф, Београд, 2014.
- Мрвић Петровић Н., „Материјално-правне одредбе Закона о прекршајима“, у: Примена *нових одредби у Закону о прекршајима*, USAID/ Правосудна академија, Београд, 2013, стране 7-30.
- Мрвић Петровић, Н., „Право на правног заступника (браниоца) у казненим поступцима“, у: К. Бобар (ур.), *Заступање и пуномоћство*, Глосаријум, Београд, 2007, стр. 200-210.
- Мрвић Петровић Н., „Поштовање начела при суђењу за при суђењу за сличне прекршаје и кривична дела“, *Наука безбедност полиција*, 2014/2, стране 27-40.
- Мрвић Петровић, Н.“Поштовање права окривљеног на одбрану у прекршајном поступку“, *Ревија за криминологију и кривично право*, 2015, 2/3, стр. 93-107.
- Мрвић Петровић, Н., „Специфичности доказивања у прекршајном поступку“, у: К. Бобар (ур.), *Докази и доказна снага*, Глосаријум, Београд, 2003, стр. 51-58.
- Пихлер, С., *Прекршајно право,* Graphica Academica, Нови Сад, 2000.
- Шаркић Р. (ур.), *Зборник судске праксе прекршајних судова у Републици Србији*, Удружење судија за прекршаје, Београд, 2010.

Правни извори[106]

- Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006.
- Закон о акцизама, *Службени гласник РС*, бр. 22/2001,73/2001, 80/2002, 43/2003, 72/2003, 43/2004, 55/2004, 135/2004, 46/2005, 101/2005, 61/2007, 5/2009, 31/2009, 101/2010, 43/2011, 101/2011, 6/2012, 43/2012, 76/2012, 93/2012, 119/2012, 8/2013, 47/2013, 4/2014, 68/2014, 142/2014, 4/2015, 5/2015,55/2015, 103/2015, 5/2016, 108/2016, 7/2017.
- Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009.
- Законом о безбедности и здрављу на раду, *Службени гласник РС*, бр. 101/05 и 91/15.
- Закон о безбедности хране, *Службени гласник РС*, бр.41/2009.
- Закон о безбедности саобраћаја на путевима, *Службени гласник РС*, бр. 41/2009, 53/2010, 101/2011, 32/2013 – одлука УС, 55/2014, 96/2015 – др. закон, 9/2016 – одлука УС.
- Закон о безбедности саобраћаја на путевима, *Службени гласник СРС*, бр. 53/82, 15/84, 5/86, 21/90 и *Службени гласник РС*, бр. 28/91, 53/93, 67/93, 48/94, 25/97 и 101/05.
- Закон о буџетском систему, *Службени гласник РС*, бр. 54/09, 73/2010, 101/2011, 101/2012, 62/2013, 63/2013 – испр., 108/2013, 142/2014, 48/2015 – др. закон, 103/2015, 99/2016.
- Закон о биоцидним производима, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 92/2011 і 25/2015.
- Закон о ветеринарству, *Службени гласник РС*, бр. 91/05, 30/10, 93/2012.
- Закон о војној, радној и материјалној обавези, *Службени гласник РС*, бр. 88/09 и 95/10.
- Закон о девизном пословању, *Службени гласник РС*, бр. 62/2006, 31/2011, 119/2012 и 139/2014.
- Закон о евиденцијама у области здравства, *Службени лист СРЈ,* бр. 12/98 и 37/02 и *Службени гласник РС*, број 101/05 – др. закон.
- Закон о евиденцијама у области здравствене заштите, *Службени гласник СРС,* бр. 14/81, 24/85, 26/85, 6/89 и *Службени гласник РС,* бр. 44/91, 53/93, 67/93, 48/94 і 101/2005 – други закон.

106 Систематизовани по хијерархији.

- Закон о енергетици, *Службени гласник РС*, бр. 84/2004.
- Закон о енергетици, *Службени гласник РС*, бр. 145/2014.
- Закон о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и његовом уништавању, *Службени лист СЦГ,* бр. br. 44/2005.
- Закон о заштити ваздуха, *Службени гласник РС*, бр.36/2009 і 10/2013.
- Закон о заштити државне границе, *Службени гласник РС*, бр. 97/2008, 20/2015.
- Закон о заштити од буке у животној средини, *Службени гласник РС*, бр.36/2009 и 88/2010.
- Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности, *Службени гласник РС,* бр. 36/2009 і 93/2012.
- Закон о заштити животне средине, *Службени гласник РС*, бр. 135/2004, 36/2009, др-закон 72/2009, др-закон 43/2011-УС, 14/2016.
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 32/2013.
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, *Службени гласник РС*, бр. 128/2014.
- Закон о заштити од нејонизујућих зрачења, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009.
- Законом о заштити од пожара, *Службени гласник РС*, бр.111/2009 и 20/2015.
- Закон о заштити података о личности, *Службени гласник РС,* бр. 97/2008, 104/2009 – др. закон, 68/2012 – одлука УС и 107/2012.
- Закон о заштити права на суђење у разумном року, *Службени гласник РС*, *Службени гласник РС,* бр. 40/2015.
- Закон о заштити природе, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016.
- Закон о заштити становништва од заразних болести, *Службени гласник РС*, бр. 15/2016.
- Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму, *Службени гласник РС*, бр. 30/2010.
- Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства, *Службени гласник РС*, бр. 123/2014, 106/2015.

- Закон о здравственој заштити, *Службени гласник РС*, бр.107/2005, 72/2009, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 45/2013-др.закон, 93/2014, 96/2015, 106/2015.
- Закон о инспекцијском надзору, *Службени гласник РС*, бр. 36/2015.
- Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС* бр. 6/2016.
- Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014.
- Закон о лековима и медицинским средствима, *Службени гласник РС*, бр. 30/2010 и 107/2012.
- Закон о личној карти, *Службени гласник РС*, бр. 62/2006 и 36/2011.
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005.
- Закон о међународном превозу у друмском саобраћају,*Службени лист СРЈ*, бр.60/98, 5/99, 44/99, 4/200, *Службени гласник РС*, бр. 101/2005, 101/2005 – др. закон, 18/2010, 68/15 – др. закони.
- Закон о оружју и муницији, *Службени гласник РС*, бр. 20/2015.
- Закон о оружју и муницији, *Службени гласник РС*, бр. 9/92, 53/93, 67/93, 48/94, 44/98, 39/2003, 101/2005 – др. закон, 85/2005 – др. закон, 27/2011 – одлука УС и 104/2013 – др. закон.
- Закон о основама система образовања и васпитања, *Службени гласник РС,* бр. 88/2017**.**
- Закон о парничном поступку, *Службени гласник РС*, бр.72/2011, 49/13 – одлука УС, 74/13 – одлука УС, 55/2014.
- Закон о платном промету, *Службени лист СРЈ*, бр. 3/2002, 5/2003, *Службени гласник РС,* бр. 43/2004, 62/2006, 111/2009, 31/2011, 139/2014.
- Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, *Службени гласник РС*, бр.10/2013, 14/2014, 103/2015 и 101/2016.
- Закон о порезу на добит правних лица, *Службени гласник РС*, бр. 25/2001, 80/2002, 80/2002 – др. закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012,47/2013, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 91/2015, 112/2015.
- Закон о порезу на додату вредност, *Службени гласник РС*, бр. 84/2004, 86/2004, 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 6/2014, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 5/2015, 83/2015, 5/2016, 108/2016, 7/2017.

- Закон о порезу на доходак грађана, *Службени гласник РС*, бр. 24/2001, 80/2002, 135/2004, 62/2006, 65/2006, 31/2009, 44/2009, 18/2010, 50/2011, 91/2011 – одлука УС, 7/2012, 93/2012, 114/2012 – одлука УС, 8/2013, 47/2013, 6/2014, 57/2014 – др. закон, 5/2015, 112/2015, 5/2016, 7/2017.
- Закон о порезима на имовину, *Службени гласник РС*, бр. 26/2001, *Службени лист СРЈ*, бр. 42/202 – одлука СУС, *Службени гласник РС,* бр. 80/2002, 80/2002 – др. закон, 135/2004, 61/2007, 5/2009, 101/2010, 24/2011, 78/2011, 57/2012 – одлука УС, 47/2013, 68/2014 – др. закон.
- Закон о пореском поступку и пореској администрацији, *Службени гласник РС,* бр. 80/2002, 84/2002, 23/2003, 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005 – др. закон, 62/2006- др. закон, 63/2006- испр. др. закона, 61/2007, 20/2009, 72/2009 – др. закон, 53/2010, 101/2011, 2/2012 , 93/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014, 105/2014, 91/2015, 112/2015, 15/2016, 108/2016.
- Закон о потврђивању Конвенције о привременом увозу, *Службени гласник РС - Међународни уговори,* бр. 1/2010.
- Законом о потврђивању прелазног Споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, *Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 83/2008.
- Закон о пребивалишту и боравишту грађана, *Службени гласник РС*, бр. 87/2001.
- Закон о превозу путника у друмском саобраћају, *Службени гласник РС*, бр. 68/2015.
- Закон о превозу терета у друмском саобраћају, *Службени гласник РС*, бр. 68/2015.
- Закон о превозу у друмском саобраћају, *Службени гласник РС*, бр. 46/95, 66/2001, 61/2005, 91/2005, 62/2006, 31/2011, 68/2015 – др закони.
- Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014-др-закон и 5/2015.
- Закон о процени утицаја на животну средину, *Службени гласник РС,* бр. 135/2004 і 36/2009.
- Закон о прекршајима**,** *Службени гласник Републике Србије*, бр. 65/2013, 13/2016 и 98/2016 – одлука Уставног суда.
- Закон о прекршајима, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 101/05, 116/08 и 111/09.
- Закон о раду, *Службени гласник РС,* бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 –одлука УС.

- Закон о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима, *Службени лист СЦГ – Међународни уговори*, бр. 18/2005.
- Закон о санитарном надзору, *Службени гласник РС*, бр.125/04.
- Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, *Службени гласник РС,* бр. 101/2013.
- Закон о слободним зонама, *Службени гласник РС,* бр. 62/2006.
- Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, *Службени гласник РС*, бр. 120/2004, 54/2007/, 104/2009 и 36/2010.
- Закон о службеној употреби језика и писама, *Службени гласник РС*, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 и 30/2010.
- Закон о спречавању насиља у породици, *Службени гласник РС,* бр. 94/16.
- Закон о странцима, *Службени гласник РС*, бр.97/2008.
- Закон о судијама, *Службени гласник РС*, бр. 116/2008, 58/2009 – одлука УС, 104/2009, 101/2010, 8/2012 – одлука УС, 121/2012, 124/2012 – одлука УС, 101/2013, 111/2014 – одлука УС, 117/2014, 40/2015, 63/2015 – одлука УС, 106/2015, 63/2016 – одлука УС и 47/2017. Закон о трговини, *Службени гласник РС*, бр. 53/2010 и 10/2013.
- Закон о туризму, *Службени гласник РС,* бр. 36/09, 88/10, 99/11, 93/12 и 84/15.
- Закон о уређењу судова, *Службени гласник РС* бр. 116/2008, 104/2009, 101/20110, 31/2011- др. закон, 78/2011- др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015- др. закон, 13/2016, 108/2016.
- Закон о управљању отпадом, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010 и 14/2016.
- Закон о фискалним касама, *Службени гласник РС*, бр. 135/04 и 93/12.
- Закон о хемикалијама, *Службени гласник РС*, бр. 36/2009, 88/2010, 92/2011, 93/2012 і 25/2015.
- Кривични законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016.
- Царински закон, *Службени гласник РС*, бр. 18/2010, 111/2012, 29/2015 і 108/2016.
- Уредба о царински дозвољеном поступању с робом, *Службени гласник РС,* бр. 93/10, 63/13, 145/14, 95/15, 44/16 и 10/17.
- Уредба о обавези регистрације моторних возила којима управљају лица са пребивалиштем у Републици Србији, *Службени гласник РС*, бр. 28/2009.

- Етички кодекс, *Службени гласник РС* бр. 96/2010.
- Правилник о дозвољеном нивоу буке у животној средини, *Службени гласник РС*, бр. 54/92, са каснијим изменама, закључно са бр. 72/2010.
- Правилник о накнади трошкова у судским поступцима, *Службени гласник РС*, бр. 9/2016.
- Одлука о одређивању робе на коју се не плаћају увозне дажбине, *Службени гласник РС*, бр. 95/2015.
- Одлука о условима за личне и физичке преносе средстава плаћања у иностранство и из иностранства, *Службени гласник РС,* 67/2006, 52/2008 и 18/2009.
- Одлука о условима и начину обављања мењачких послова, *Службени гласник РС*, бр. 93/2011.

Извори са Интернета

- Одговори Кривичног одељења Врховног касационог суда на спорна питања прекршајних судова са седнице од 23. 11. 2015., доступно на: *http://www.vk.sud.rs/sr/одговори на спорна питања* (22. 12. 2017).
- Одговори Одељења судске праксе Прекршајног апелационог суда на постављена питања, *http://pkap.sud.rs/prekrsajni-apelacioni-sud-pitanja-i-odgovori-prekrsajni-postupak-lat.html*, 4. 11. 2017.
- Пресуда Врховног касационог суда Прзз 54/2012 од 10. 1. 2013. године, доступно на: *http://pkap.sud.rs/prekrsajni-apelacioni-sud-pravni-stavovi-po-oblastima-poreski-prekrsaji-lat.html,* 30. 10. 2017.

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

343.232(497.11)(035)
343.3/.7(497.11)(035)

МИЛИЋ, Љиљана, 1961-
Приручник за примену прописа у прекршајном поступку / Љиљана Милић, Наташа Мрвић Петровић. - Београд : Институт за упоредно право, 2018 (Београд : ДИС Публик). - 326 стр. ; 24 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 319-326.

ISBN 978-86-80186-32-0
1. Мрвић Петровић, Наташа, 1961- [аутор]
а) Прекршаји - Србија - Пруручници
COBISS.SR-ID 259279884